

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I <i>Ανακοινώσεις</i>	
	
	II <i>Προπαρασκευαστικές πράξεις</i>	
	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001	
2002/C 36/01	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων επενδύσεων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ) που τροποποιεί τις οδηγίες του Συμβουλίου 73/239/ΕΟΚ, 79/267/ΕΟΚ, 92/49/ΕΟΚ, 92/96/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και 93/22/ΕΟΚ, και τις οδηγίες 98/78/ΕΚ και 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου».....	1
2002/C 36/02	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της ανακοίνωσης του 1997 όσον αφορά τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΚ»	7

Τιμή: 22,00 EUR

EL

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2002/C 36/03	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για — την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 96/92/ΕΚ και 98/30/ΕΚ όσον αφορά τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου», και — την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας».....	10
2002/C 36/04	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων».....	20
2002/C 36/05	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την « Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 685/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, περί κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αδειών τις οποίες λαμβάνουν βάσει της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ρουμανίας και περί θεσπίσεως ορισμένων όρων για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών».....	27
2002/C 36/06	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέα οικονομία, κοινωνία της γνώσης και ανάπτυξη της υπαίθρου. Προοπτικές για τους νέους γεωργούς»..	29
2002/C 36/07	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής».....	36
2002/C 36/08	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την προώθηση της μετατροπής των στόλων οι οποίοι εξαρτώντο, μέχρι το 1999, από την αλιευτική συμφωνία με το Μαρόκο».....	44
2002/C 36/09	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/29/ΕΚ του Συμβουλίου περί μέτρων κατά της εισαγωγής στην Κοινότητα οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα και κατά της εξάπλωσής τους στο εσωτερικό της Κοινότητας».....	46
2002/C 36/10	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα του προβείου και αιγείου κρέατος».....	48
2002/C 36/11	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999, για καθορισμό των λεπτομερών κανόνων και ρυθμίσεων σχετικά με την κοινοτική διαρθρωτική βοήθεια στον τομέα της αλιείας».....	51
2002/C 36/12	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων».....	53

2002/C 36/13	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών»	59
2002/C 36/14	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Σχέδιο δράσης e-Learning: Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο».....	63
2002/C 36/15	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες 2003».....	72
2002/C 36/16	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση γενικού πλαισίου κοινοτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις»	77
2002/C 36/17	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση σχετικά με την απόφαση του Συμβουλίου για τις κρατικές πολιτικές απασχόλησης για το έτος 2002»	81
2002/C 36/18	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Προετοιμασία της 4ης Διάσκεψης υπουργών του ΠΟΕ: η θέση της ΟΚΕ»	85
2002/C 36/19	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Λευκή Βίβλος — Στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική για τα χημικά προϊόντα»	99
2002/C 36/20	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τη διαφήμιση και τη χορηγία υπέρ των προϊόντων καπνού» (Υποβάλλεται από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 47 παράγραφος 2, και τα άρθρα 55 και 95 της Συνθήκης ΕΚ).....	104
2002/C 36/21	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση για απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προαγωγή μη κυβερνητικών οργανισμών που αναπτύσσουν πρωτίστως δραστηριότητες στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας»...	108
2002/C 36/22	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 92/79/ΕΟΚ, της οδηγίας 92/80/ΕΟΚ και της οδηγίας 95/59/ΕΚ όσον αφορά τη δομή και τους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά».....	111
2002/C 36/23	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων βενζίνης και ντίζελ και την τροποποίηση της οδηγίας 98/70/ΕΚ».....	115
2002/C 36/24	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση Απολογισμός και προοπτικές μετά από μια πενταετία».....	117

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων επενδύσεων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ) που τροποποιεί τις οδηγίες του Συμβουλίου 73/239/ΕΟΚ, 79/267/ΕΟΚ, 92/49/ΕΟΚ, 92/96/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και 93/22/ΕΟΚ, και τις οδηγίες 98/78/ΕΚ και 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»

(2002/C 36/01)

Στις 11 Μαΐου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 47, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Σεπτεμβρίου 2001, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Ravoet.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

1.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας δεσμεύθηκε να ολοκληρώσει τις ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές αγορές και έθεσε ως προθεσμία το 2005 για την εφαρμογή του προγράμματος δράσης της Επιτροπής για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες⁽¹⁾ (FSAP). Το πρόγραμμα δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες προβλέπει τη θέσπιση οδηγίας στις αρχές του 2001.

1.2. Η οδηγία θα εφαρμόσει τις συστάσεις του κοινού φόρουμ του G-10 για τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ), του Φεβρουαρίου του 1999, καθώς και τις συμπληρωματικές συστάσεις του Δεκεμβρίου του 1999 σχετικά με τις συναλλαγές και τους κινδύνους στο εσωτερικό των ομίλων καθώς και σχετικά με τη συγκέντρωση των κινδύνων. Θα λάβει, επίσης, υπόψη τα συμπεράσματα της έκθεσης Brouwer

(Report on Financial Crisis Management που δημοσιεύθηκε από την ευρωπαϊκή χρηματοοικονομική επιτροπή στις 21 Απριλίου 2001, σ. 30). Η οδηγία θα συμβάλει στη διαδικασία ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης παγκόσμιας χρηματοοικονομικής αγοράς. Εξ ου και η ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων που ρυθμίζουν τη λειτουργία της. Και άλλες πρωτοβουλίες βαίνουν προς την ίδια κατεύθυνση, για παράδειγμα, η πρόθεση υιοθέτησης διεθνών λογιστικών προτύπων στο πλαίσιο της ΕΕ, των αποκαλούμενων ΔΛΠ, που έχουν αναπτυχθεί σε συνεργασία με την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB).

1.3. Οι ισχύουσες χρηματοπιστωτικές ρυθμίσεις στην ΕΕ έχουν κυρίως τομεακό χαρακτήρα και αφορούν ως επί το πλείστον ομοιογενείς ομίλους χρηματοπιστωτικών οργανισμών, των οποίων οι δραστηριότητες περιορίζονται είτε στις τραπεζικές εργασίες/ επενδύσεις σε κινητές αξίες είτε στις ασφάλειες. Ωστόσο, εντός των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων (όμιλοι που συνδυάζουν ασφαλιστικές εταιρείες, τράπεζες και επιχειρήσεις επενδύσεων), οι κίνδυνοι που υπάρχουν σε ένα συγκεκριμένο τομέα μπορούν να αυξηθούν ή πιθανόν να δημιουργηθούν νέοι κίνδυνοι. Οι κίνδυνοι αυτοί θα πρέπει να τυγχάνουν κατάλληλης εποπτείας.

(1) Έγγραφο COM(1999) 232 τελικό, της 11.5.1999.

1.4. Για το λόγο αυτό, η πρόταση οδηγίας θεσπίζει κανόνες για τα διακλαδικά χαρτοφυλάκια σε επιχειρήσεις και για την εποπτεία των ΧΟΕΔ σε επίπεδο ομίλου. Η εποπτεία των ΧΟΕΔ συμπληρώνει τους υφιστάμενους τομεακούς κανόνες για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές εταιρείες και τις επιχειρήσεις επενδύσεων. Έτσι, η προβλεπόμενη οδηγία θα τροποποιήσει (με τα άρθρα 18 έως 25) τις ισχύουσες οδηγίες σχετικά με τους ακόλουθους τομείς: ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (200/12/ΕΟΚ), επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων (93/6/ΕΟΚ), επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών (93/22/ΕΟΚ), συντονισμός των διατάξεων που αφορούν την ανάληψη δραστηριότητας πρωτασφαλίσεως, εκτός της ασφαλίσεως ζωής, και την άσκηση αυτής (73/239/ΕΟΚ) η οποία τροποποιήθηκε από την «τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής» (92/49/ΕΟΚ), συντονισμός των διατάξεων που αφορούν την ανάληψη της δραστηριότητας της πρωτασφαλίσεως ζωής και την άσκηση αυτής (79/267/ΕΟΚ), η οποία τροποποιήθηκε από την «τρίτη οδηγία σχετικά με την ασφάλεια ζωής» (92/96/ΕΟΚ), συμπληρωματική εποπτεία ασφαλιστικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο ενός ασφαλιστικού ομίλου (98/78/ΕΚ).

1.5. Οι κυριότεροι στόχοι της εποπτείας των ΧΟΕΔ είναι οι εξής:

- να εξασφαλιστεί ότι οι ΧΟΕΔ διαθέτουν επαρκή κεφάλαια, ιδίως με την αποτροπή του διπλού υπολογισμού των ιδίων κεφαλαίων και, ως εκ τούτου, την ταυτόχρονη χρησιμοποίησή των ως μέσου προφύλαξης από κινδύνους σε διάφορους οργανισμούς («πολλαπλός υπολογισμός των ιδίων κεφαλαίων»·
- να θεσπιστούν μέθοδοι υπολογισμού της γενικής φερεγγυότητας ενός ομίλου· και
- να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που έχουν σχέση με τις συναλλαγές στο εσωτερικό των ομίλων, η συγκέντρωση κινδύνων, καθώς και τα ζητήματα της καταλληλότητας και του επαγγελματισμού της διαχείρισης σε επίπεδο ΧΟΕΔ.

2. Λεπτομερείς διατάξεις της πρότασης

2.1. Οι ισχύοντες τομεακοί κανόνες για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις επενδύσεων (οργανισμοί υποκείμενοι σε ρυθμίσεις), συμπληρώνονται από διατάξεις για την αποτροπή άνισων όρων ή εποπτικού arbitrage μεταξύ των τομεακών κανόνων (άρθρα 18-25). Μεταξύ αυτών, εισάγεται η υποχρέωση αφαίρεσης, για λόγους εποπτείας, των διατομεακών συμμετοχών σε επιχειρήσεις που ανέρχονται στο 10 % των ιδίων κεφαλαίων τους/περιθωρίου φερεγγυότητας ή του 10 % των ιδίων κεφαλαίων/περιθωρίου φερεγγυότητας του ομίλου (άρθρο 18, παράγραφος 3, άρθρο 19, παράγραφος 3, άρθρο 25, παράγραφος 5). Ωστόσο, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να μην αφαιρούν τις συμμετοχές αυτές όταν οι επιχειρήσεις υπόκεινται σε εποπτεία σε επίπεδο ομίλου.

2.2. Το άρθρο 1 ορίζει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις επενδύσεων υπόκεινται σε εποπτεία σε επίπεδο ομίλου εάν αποτελούν μέρος ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων. Ο γενικός ορισμός του τελευταίου βρίσκεται στο άρθρο 2 (ορισμοί), ενώ τα σχετικά όρια που πρέπει να εφαρμόζονται αναφέρονται στο άρθρο 3.

2.3. Σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό και τα όρια αυτά, ένας χρηματοπιστωτικός όμιλος ετερογενών δραστηριοτήτων είναι ένας όμιλος:

- του οποίου οι δραστηριότητες συνίστανται κυρίως στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στο χρηματοπιστωτικό τομέα (υπερβαίνοντας το 50% βάσει των ετησίων λογαριασμών), και
- ο οποίος περιλαμβάνει τουλάχιστον μία επιχείρηση στον τομέα των ασφαλειών ή της αντασφάλισης και τουλάχιστον μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε διαφορετικό χρηματοπιστωτικό τομέα
- του οποίου οι διατομεακές δραστηριότητες είναι σημαντικές. Ο δείκτης του μικρότερου χρηματοπιστωτικού τομέα θα πρέπει να υπερβαίνει το 10% του συνόλου του ισολογισμού και των απαιτήσεων φερεγγυότητας του ομίλου.

2.4. Ωστόσο, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν τη μείωση των δεικτών αυτών για την αποτροπή συχνών αλλαγών καθεστώτος στην περίπτωση επιχειρήσεων που βρίσκονται κοντά στα όρια ή να λαμβάνουν υπόψη τη διάρθρωση των εσόδων ή δραστηριότητες εκτός προϋπολογισμού αντί του συνόλου του ισολογισμού (άρθρο 6, παράγραφος 3).

2.5. Εκτός από την εκπλήρωση των ισχυουσών απαιτήσεων όσον αφορά τα κεφάλαια σε επίπεδο τομέα, οι επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ρυθμίσεις στο εσωτερικό ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων πρέπει να παρέχουν επαρκή ίδια κεφάλαια σε επίπεδο χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων (άρθρο 5). Στο τεχνικό παράρτημα 1, σχετικά με την επάρκεια ιδίων κεφαλαίων, αναφέρονται τρεις διαφορετικοί μέθοδοι για τον υπολογισμό της συμπληρωματικής κεφαλαιακής επάρκειας. Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να εφαρμόζουν οποιαδήποτε από τις μεθόδους αυτές είτε μεμονωμένα είτε με συνδυασμό αυτών.

2.6. Για τους υπολογισμούς αυτούς, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων που είναι επιλέξιμα για κάθε ένα από τους τομεακούς κανόνες («διατομεακά κεφάλαια»), πράγμα το οποίο αποκλείει ορισμένα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων συγκεκριμένων τομέων. Τα ίδια κεφάλαια σε επίπεδο ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων είναι επαρκή, εάν η διαφορά μεταξύ των ενοποιημένων ιδίων κεφαλαίων και του ποσού των τομεακών κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι θετική, λαμβανομένης ενδεχομένως υπόψη της λογιστικής αξίας των συμμετοχών σε άλλες εταιρείες του ομίλου (παράρτημα Ι).

2.7. Οι ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις που ανήκουν σε έναν ΧΟΕΔ πρέπει να θεσπίζουν κατάλληλες διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων και μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου ώστε να εντοπίζουν, να υπολογίζουν, να παρακολουθούν και να ελέγχουν δεόντως τις συναλλαγές στο εσωτερικό ενός ΧΟΕΔ (δηλαδή, μεταξύ των επιχειρήσεων που τον απαρτίζουν) καθώς και τη συγκέντρωση των κινδύνων που υπάρχουν σε επίπεδο ΧΟΕΔ (άρθρο 6, παράγραφος 2). Θα πρέπει να γνωστοποιούν στις εποπτικές αρχές τις σημαντικές αλλαγές στο εσωτερικό ενός ΧΟΕΔ καθώς, επίσης, και κάθε συγκέντρωση κινδύνων σημαντική για τον όμιλο (άρθρο 6, παράγραφος 3).

2.8. Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να καθορίζουν ποσοτικά όρια στις συναλλαγές στο εσωτερικό ενός ΧΟΕΔ και στη συγκέντρωση κινδύνων (άρθρο 6, παράγραφος 4).

2.9. Τα άρθρα 7 έως 13 ορίζουν τους κανόνες συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών που έχουν σχέση με την εποπτεία των ρυθμιζόμενων επιχειρήσεων εντός ενός ΧΟΕΔ (άρθρο 7). Το βασικό θέμα είναι ο προσδιορισμός μιας αρμόδιας αρχής ως «συντονιστή», υπεύθυνης για την άσκηση συμπληρωματικής εποπτείας. Αυτό υποτίθεται ότι διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων εποπτικών αρχών και θα διασαφηνίζει τους ρόλους τους.

2.10. Άλλα άρθρα αφορούν τους κατάλληλους μηχανισμούς του εσωτερικού ελέγχου για την παροχή πληροφοριών (άρθρο 10), την πρόσβαση στις πληροφορίες (άρθρο 11), και τους επιτόπιους ελέγχους (άρθρο 12). Το άρθρο 13 αφορά τις πρόσθετες εξουσίες των αρμόδιων αρχών, στις οποίες παραχωρείται η εξουσία να λαμβάνουν οποιοδήποτε εποπτικό μέτρο που κρίνεται απαραίτητο για να αποτραπεί η παράκαμψη των τομεακών κανόνων (άρθρο 14).

2.11. Το άρθρο 14 προβλέπει την εφαρμογή (αναλογικά) των κανόνων για την εποπτεία των ΧΟΕΔ στις ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις εντός της ΕΕ, οι οποίες όμως ανήκουν σε ένα (μη κοινοτικό) όμιλο (η έδρα του οποίου βρίσκεται, δηλαδή, εκτός ΕΕ), σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις αυτές δεν υπόκεινται σε ισοδύναμη εποπτεία.

2.12. Η διευκρίνιση των ορισμών των άρθρων 2 και 3, η ευθυγράμμιση της ορολογίας και της διατύπωσης των ορισμών κατόπιν μελλοντικής νομοθεσίας, η διευκρίνιση και η προσαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων που προβλέπονται στο άρθρο 5 και το παράρτημα 1 αποτελούν τροποποιήσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν σύμφωνα με τη «διαδικασία επιτροπολογίας» (άρθρο 16). Η τελευταία απαιτεί μία πρόταση της Επιτροπής και τη σύμφωνη γνώμη μιας μελλοντικής «επιτροπής χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων».

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί το στόχο της προτεινόμενης οδηγίας δηλαδή τη θέσπιση ενός πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ για μια αποτελεσματική συμπληρωματική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων επενδύσεων που απαρτίζουν έναν ΧΟΕΔ. Οι ΧΟΕΔ συγκαταλέγονται μεταξύ των μεγαλύτερων χρηματοπιστωτικών ομίλων στον κόσμο. Εάν οι ΧΟΕΔ και, ειδικότερα, τα πιστωτικά ιδρύματα, οι επιχειρήσεις επενδύσεων και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε έναν ΧΟΕΔ, αντιμετωπίσουν οικονομικές δυσκολίες, οι τελευταίες ενδέχεται να αποσταθεροποιήσουν σοβαρά το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και να επηρεάσουν τους μεμονωμένους αποταμιευτές, τους κατόχους ασφαλιστικών συμβολαίων και τους επενδυτές.

3.2. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, η υπό εξέταση πρόταση αποτελεί ορδή προσέγγιση για την πρόληψη καταστάσεων στις οποίες τα ίδια κεφάλαια χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα για την αντιμετώπιση κινδύνων σε πολύ περισσότερους οργανισμούς στον ίδιο ΧΟΕΔ (πολλαπλάσιος υπολογισμός) και καταστάσεων όπου συγγενής εταιρεία εκδίδει δάνειο και χρησιμοποιεί το προϊόν του ως κεφάλαιο για θυγατρικές εταιρείες («υπερβολική μόχλευση»).

3.3. Παρά το γεγονός ότι, κατά την άποψη της ΟΚΕ, η πρόταση αυτή αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου προς μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και προς μια αυξημένη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η προσέγγισή της είναι ατελής. Δεδομένου ότι βασίζεται στο εποπτικό πλαίσιο από το οποίο διέπονται οι διάφορες ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις, δεν υπάρχει γενική εικόνα για τους κινδύνους και οι επιδράσεις διαφοροποίησης και μη συσχετισμού δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη. Όμως, οι διεθνείς έρευνες επισημαίνουν τα οφέλη και τη θετική επίδραση της διατομεακής διαφοροποίησης. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι αναγκαίο να εξεταστούν και να αναπτυχθούν περαιτέρω τεχνικές εκτίμησης των κινδύνων για τους ΧΟΕΔ εντός των πλαισίων ανάπτυξης των ρυθμιστικών κανόνων, καθώς και στο πλαίσιο των τομέων και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων. Συνεπώς, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα πρέπει να συμπεριληφθούν κανόνες στην οδηγία που να ευνοούν τα αποτελέσματα διαφοροποίησης και μη συσχετισμού και, με τον τρόπο αυτό, να παράσχουν κίνητρα στους ΧΟΕΔ να βελτιώσουν τις δυνατότητες υπολογισμού και διαχείρισης των κινδύνων.

3.4. Αντίθετα με τη μέθοδο που ακολουθήθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας, το σχέδιο οδηγίας δεν φαίνεται να έχει αποτελέσει αντικείμενο ποσοτικής ανάλυσης μέσω προσομοιώσεων ούτε εκτίμησης των κινδύνων που αφορούν ειδικά τους ΧΟΕΔ· εν πάση περιπτώσει, στην ΟΚΕ δεν γνωστοποιήθηκαν τα αποτελέσματά της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει πληροφορηθεί σχετικά με τους υπολογισμούς αυτούς που διενεργήθηκαν με πρωτοβουλία του κοινού φόρουμ ελεγκτών των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων (που συστάθηκε στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και στο οποίο συμμετέχουν η Επιτροπή της Βασιλείας για τον έλεγχο των τραπεζών, η Διεθνής Οργάνωση Επιτροπών Εποπτείας Χρηματοπιστηρίων όσον αφορά τις επενδυτικές επιχειρήσεις, και η Ένωση

Ελεγκτών Ασφαλιστικών Εταιρειών). Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν είχε πρόσβαση στα αποτελέσματα των υπολογισμών αυτών δεδομένου ότι θα της επέτρεπαν να εκφράσει τη γνώμη της έχοντας καλύτερη επίγνωση των πραγμάτων. Τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούσαν, π.χ., να θέσουν σε αμφισβήτηση την ποσοτική τεχνική αφαίρεσης των συμμετοχών. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει επιλογή ανάμεσα στην ταχεία υιοθέτηση οδηγίας κυρίως ποιοτικού χαρακτήρα και οδηγίας που να περιλαμβάνει διατάξεις ποσοτικού χαρακτήρα μετά από πιο ενδελεχή εξέταση της πραγματικής κατάστασης, και εφόσον δικαιολογείται κάτι τέτοιο από τις προσομοιώσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν.

3.5. Η προτεινόμενη έννοια της συνεργασίας και του συντονισμού των εποπτικών αρχών αποτελεί σημαντική πρόοδο. Η επίτευξή τους θα αποτελέσει, επίσης, σημαντικό βήμα προς μια καλά οργανωμένη προληπτική εποπτεία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό δεν θα βελτιώσει μόνο την ροή πληροφοριών και την ποιότητα της εποπτείας, αλλά θα μειώσει, επίσης, σημαντικά τον φόρτο εργασίας όλων των μερών. Η υπόδειξη ενός «συντονιστή» θα συμβάλει στην πρόληψη των συγκρούσεων αρμοδιοτήτων μεταξύ των διάφορων τεχνικών εποπτών και θα καταστήσει την εποπτεία πιο αποτελεσματική. Ειδικότερα, θα έχει ζωτική σημασία για την παροχή πληροφοριών από τις ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις μόνο στην αρμόδια τομεακή αρχή, και για την εξασφάλιση της επικοινωνίας και του συντονισμού των διάφορων αρχών εποπτείας εκ μέρους του συντονιστή.

3.6. Η πρόταση, ως νομικό κείμενο, χαρακτηρίζεται ως οδηγία-πλαίσιο, περιοριζόμενη στις ελάχιστες απαιτήσεις. Υπάρχουν ελάχιστα ακριβή σημεία αναφοράς, ελάχιστα πρότυπα, πολλές πιθανές παρεκκλίσεις, ενώ παρέχεται στα κράτη μέλη και στις εποπτικές τους αρχές πολύ υψηλός σταθμός διακριτικής ευχέρειας. Θα εξαρτηθούν από τη μελλοντική επιτροπή χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων και από την Επιτροπή η βελτίωση των εποπτικών πρακτικών και η διασαφήνιση των διατάξεων της οδηγίας. Σ' ένα μεταγενέστερο στάδιο, θα πρέπει να εξεταστεί η σύγκλιση των τομεακών ρυθμίσεων. Λόγω του ιδιαίτερα πολυσύνθετου χαρακτήρα των σχετικών θεμάτων και του περιορισμένου βαθμού εμπειριών στον τομέα της εποπτείας των ΧΟΕΔ, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας παρόμοιας ομαλής προσέγγισης όσον αφορά την εποπτεία των ΧΟΕΔ. Αυτό θα καταστήσει δυνατή την ανάπτυξη κατάλληλων πρακτικών και μεθόδων που μπορούν να προσαρμοστούν τάχιστα στα εποπτικά πρότυπα.

3.7. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι ο πολύ υψηλός βαθμός διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στα κράτη μέλη και τους επόπτες αυτών, ακόμη και για πολλά βασικά θέματα, καθιστά δυνατή τη δημιουργία μιας τεράστιας δέσμης εθνικών εποπτικών κανόνων και πρακτικών. Αυτό ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, εάν δεν ξεκινήσει αρκετά νωρίς κάποια προσπάθεια σύγκλισης.

3.8. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά, σε γενικές γραμμές, τη μείωση των εναλλακτικών δυνατοτήτων των κρατών μελών στα πλαίσια της οδηγίας, ιδίως εκείνων που ενδέχεται να έχουν σοβαρές επιδράσεις.

3.9. Επίσης, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη επίτευξης σύγκλισης όσον αφορά τις αποφάσεις των εποπτικών αρχών με διακριτικές εξουσίες. Για πολλά θέματα η πρόταση παρέχει περιορισμένη καθοδήγηση, π.χ., όσον αφορά την επιλογή της μεθόδου υπολογισμού του δείκτη κεφαλαίου. Όμως, οι μέθοδοι αυτές πιθανόν να έχουν αποτελέσματα που να αποκλίνουν σημαντικά. Συνεπώς, ως ένα πρώτο βήμα, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι γενικές αρχές του δικαίου κατά την άσκηση των διακριτικών αυτών εξουσιών και, κατά κύριο λόγο, η αρχή της αναλογικότητας. Συνεπώς, οι επόπτες θα πρέπει, κατά κανόνα, να εφαρμόζουν μόνο τα όσο το δυνατόν λιγότερο περιοριστικά μέτρα που είναι απαραίτητα για την επίτευξη των επιδιωκόμενων εποπτικών στόχων.

3.10. Ωστόσο, η ΟΚΕ έχει τη σταθερή πεποίθηση ότι πρέπει να καταρτιστούν κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την άσκηση των διακριτικών εξουσιών. Οι νόμοι και η εφαρμογή τους πρέπει να είναι διαφανείς και προβλέψιμοι. Συνεπώς, θα πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα, π.χ., δημοσίευση των αποφάσεων και των πορισμάτων, συμπεριλαμβανόμενων και των γενικών συμπερασμάτων όσον αφορά μεμονωμένες περιπτώσεις. Βάσει των αποφάσεων αυτών, μπορούν να βελτιωθούν οι μέθοδοι υπολογισμού και να χαραχθούν και θεσπισθούν στην οδηγία κατευθυντήριες γραμμές μέσω της διαδικασίας της επιτροπολογίας.

3.11. Η ΟΚΕ τονίζει τη σημασία της συνεργασίας και του διαλόγου των εποπτών στα πλαίσια της μελλοντικής επιτροπής χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων. Αυτό θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ανάπτυξη συγκλινουσών εποπτικών πρακτικών.

3.12. Η σύγκλιση θα είναι, κατ' αυτόν τον τρόπο, απόρροια μιας εμπειρίας που θα ενισχυθεί από μια όσο το δυνατό ευρύτερη συνεργασία των ελεγκτικών αρχών και των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, καθεμιά στο επίπεδο της, και κυρίως του κυρίου συντονιστή με τον ΧΟΕΔ. Η αποτελεσματική αναζήτηση των πιο κατάλληλων μεθόδων, δεδομένων των προηγούμενων κεκτημένων της σύγκλισης, θα αποτελέσει ισχυρό παράγοντα σύγκλισης, κυρίως χάρη στη δημοσίευση εφαρμοσμένων προσανατολισμών, όπως αναφέρεται πιο πάνω.

3.13. Όσον αφορά τις νομοθετικές εξουσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία θα επικουρείται από τη μελλοντική επιτροπή χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων, η ΟΚΕ προτείνει, επίσης, τη θέσπιση διαδικασιών διαβουλεύσεων, ιδίως των σχετικών τομέων και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών, με στόχο την ανάπτυξη ενός συνεχούς διαλόγου. Οι διαδικασίες

αυτές θα πρέπει να υποχρεώσουν την Επιτροπή και την επιτροπή χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων να καλούν, αφενός, τα ενδιαφερόμενα μέρη για διαβουλεύσεις και, αφετέρου, να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις που διατυπώνουν και να εξηγούν τις αποφάσεις τους, όπου αυτό ενδείκνυται. Η εν λόγω διαδικασία, προστιθέμενη στις ανάλογες πτυχές της επιτροπολογίας και στις επαφές των συντονιστών με τους ΧΟΕΔ και των τομεακών ελεγκτικών αρχών με τις εταιρείες στις οποίες ασκούν έλεγχο, θα μπορέσει να επιτύχει την απαραίτητη προοδευτική σύγκλιση με ταχύ ρυθμό.

3.14. Ακόμη κι αν οι ΧΟΕΔ δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη και έχουν κυρίως αναπτυχθεί μέχρι στιγμής σε αυτήν την περιοχή, σήμερα τείνουν να αναπτυχθούν αλλού, όπως για παράδειγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ανάπτυξη ενός απαιτητικού πλαισίου ελέγχου μόνο στην ΕΕ μπορεί να αποτελέσει μια πολύ σοβαρή στρέβλωση του ανταγωνισμού εις βάρος των χρηματοπιστωτικών της ιδρυμάτων. Σε πρώτη φάση, δεν πρέπει, λοιπόν, να τεθούν υπερβολικές κανονιστικές απαιτήσεις. Πολύ περισσότερο δε, τη στιγμή που η ΕΕ, αμέσως μετά την υιοθέτηση της οδηγίας, πρόκειται να συγκαλέσει την Επιτροπή της Βασιλείας σχετικά με την ανάγκη θέσπισης κανόνων παρόμοιων με εκείνους που ισχύουν στις υπόλοιπες χώρες μέλη της. Εξάλλου, δείχνει να είναι καλός ο γωνός το γεγονός ότι η Επιτροπή της Βασιλείας αποδείχθηκε εξαιρετικά δραστήρια στο πλαίσιο του κοινού φόρουμ για την κατάρτιση των κανόνων συνεργασίας των ελεγκτικών αρχών σε ό,τι αφορά τους ΧΟΕΔ. Ωστόσο, η Επιτροπή της Βασιλείας υπογράμμισε ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων της η υιοθέτηση των κανόνων για τα ίδια κεφάλαια σε διεθνές επίπεδο στον τομέα των ασφαλίσεων. Για το λόγο αυτό, η ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν πρέπει να είναι ιδιαίτερα απαιτητική σε πρώτη φάση. Θα πρέπει, επίσης, να περιληφθεί η Επιτροπή της Βασιλείας στην προσπάθεια σύγκλισης που θα ξεκινήσει.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Σύμφωνα με την πρόταση, μια συμμετοχή ανώτερη από ένα ορισμένο επίπεδο, σε μια επιχείρηση η οποία ανήκει σε έναν τομέα για τον οποίο η αφαίρεση της συμμετοχής δεν προβλέπεται με βάση τους ισχύοντες κανόνες, πρέπει να αφαιρείται από τα αντίστοιχα ίδια κεφάλαια/περιθώρια φερεγγυότητας μιας ρυθμιζόμενης επιχείρησης (άρθρο 18, παράγραφος 3, άρθρο 19, παράγραφος 3, άρθρο 25, παράγραφος 5). Ωστόσο, κατά τον καθορισμό του ορίου της αφαίρεσης αυτής, οι ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις δεν θα έχουν υποχρεωτικά το δικαίωμα να υπολογίζουν τα ίδια κεφάλαιά τους σύμφωνα με τους κανόνες για τους χρηματοδοτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων, επειδή ως όμιλοι δεν μπορούν να αποτελούν ΧΟΕΔ σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3. Αυτό μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να συνεπάγεται σοβαρά μειονεκτήματα για ένα ΧΟΕΔ και να προκαλέσει στρεβλώσεις ανταγωνισμού. Συνεπώς, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα επίκλησης όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων περί κεφαλαιακής επάρκειας των ομίλων κάθε φορά που υπερβαίνονται τα όρια αφαίρεσης, αλλά τηρούνται τα όρια που χαρακτηρίζουν έναν όμιλο ως ΧΟΕΔ.

4.2. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, φαίνεται απαραίτητο να παρέχουν οι ΧΟΕΔ πληροφορίες μόνο σε μια αρχή, δηλ. ένας συντονιστής πρέπει να αποτελεί τον έναν και μοναδικό άμεσο συνομιλητή τους.

4.3. Για τον ορισμό ενός ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων, η ΟΚΕ συνιστά να μη ληφθούν υπόψη αποκλειστικά οι πτυχές που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3. Η καλύτερη λύση θα ήταν ίσως η υιοθέτηση μιας ομαλής προσέγγισης που θα επιτρέπει τη χρήση διαφόρων κριτηρίων, όπως το εισόδημα, το κεφάλαιο, ο συνολικός ισολογισμός ή, ενδεχομένως, άλλοι παράμετροι.

4.4. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στο παράρτημα Ι, θα λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό των απαιτήσεων φερεγγυότητας ενός ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων μόνο τα τομεακά ίδια κεφάλαια που είναι επιλέξιμα για κάθε ένα από τους τομεακούς κανόνες (διατομεακό κεφάλαιο). Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αποδοχή ορισμένων ιδίων κεφαλαίων καθώς, επίσης, και η πραγματική διαθεσιμότητα και δυνατότητα μεταφοράς ιδίων κεφαλαίων. Οι περιορισμοί αυτοί ενδέχεται να δημιουργήσουν σοβαρά μειονεκτήματα έναντι ανταγωνιστών που δεν υπόκεινται σε εποπτεία σε επίπεδο ομίλου. Ακόμη και το τομεακό κεφάλαιο μπορεί να χρησιμεύσει για την αντιμετώπιση των κινδύνων εντός του ομίλου και να συμβάλει στη μείωση κάθε «κινδύνου μετάδοσης».

4.5. Η πρόταση λαμβάνει υπόψη τις μειωμένες συμμετοχές σε αναλογική βάση μόνο στο πλαίσιο της πρώτης μεθόδου υπολογισμού (όπως αναφέρεται στο παράρτημα Ι). Αυτό ενδέχεται, μεταξύ άλλων, να δημιουργήσει ένα σοβαρό μειονέκτημα για τις επιχειρήσεις εκείνες που υπόκεινται σε συμπληρωματική εποπτεία σύμφωνα με τις άλλες μεθόδους. Για να αποτραπεί μια παρόμοια άνιση μεταχείριση, η ΟΚΕ προτείνει να παραμείνουν εν ισχύ οι σημερινοί κανόνες και να επιτρέπεται πλήρης συνεκτίμηση και στις δύο άλλες μεθόδους υπολογισμού.

4.6. Το άρθρο 6, παράγραφος 4, παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη ή στους εθνικούς επόπτες να καθορίζουν ποσοτικά όρια στις συναλλαγές στο εσωτερικό ενός ομίλου ή να λαμβάνουν άλλα εποπτικά μέτρα για τον ίδιο σκοπό. Ωστόσο, υπάρχουν ήδη ορισμένα τομεακά όρια. Επίσης, η σημασία των συναλλαγών στο εσωτερικό του ομίλου και η συγκέντρωση κινδύνων διαφέρει σε κάθε όμιλο ετερογενών δραστηριοτήτων. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά μια πιο εύκαμπτη προσέγγιση στο θέμα αυτό και προτείνει ποιοτικά κριτήρια.

4.7. Προκειμένου να καθοριστούν τα ίδια κεφάλαια που είναι απαραίτητα για την κάλυψη των κινδύνων που διατρέχουν πραγματικά οι ΧΟΕΔ, η οδηγία θα πρέπει να λάβει περισσότερο υπόψη τους περιορισμούς των κινδύνων που προκύπτουν από τη διαφοροποίησή τους καθώς και από τις τεχνικές που έχουν δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό, όπως είναι, για παράδειγμα, η αντιστάθμιση αντιστροφών θέσεων. Σε πρώτη φάση, θα υπάρχουν μάλλον συχνά

σοβαροί τεχνικοί φραγμοί, όμως κάτι τέτοιο δεν εμποδίζει τον καθορισμό σαφούς στόχου και την υπερπήδηση ορισμένων σταδίων, για παράδειγμα με την διατομεακή αντιστάθμιση των θέσεων που λαμβάνονται από διάφορες επιχειρήσεις του ΧΟΕΔ στην αγορά συναλλάγματος.

4.8. Σύμφωνα με την πρόταση, μια ρυθμιζόμενη επιχείρηση μπορεί να αποτελεί μέρος διάφορων ΧΟΕΔ, επειδή οι συμμετοχές που δεν υπερβαίνουν το 50 % επαρκούν για τη διασφάλιση σημαντικής επιρροής. Ωστόσο, για να αποτραπούν οποιοδήποτε περιττοί περιορισμοί, η ΟΚΕ συνιστά τον προσδιορισμό των συναλλαγών στο εσωτερικό του ομίλου σε πιο περιορισμένη βάση και τη συμπερίληψη μόνο των επιχειρήσεων στις οποίες μπορεί να ασκηθεί τεράστια επιρροή από τον όμιλο ετερογενών δραστηριοτήτων.

4.9. Η μελλοντική οδηγία για τους ΧΟΕΔ στοχεύει, επίσης, στη βελτίωση των οδηγιών που αφορούν άλλους ομίλους, μεταξύ των οποίων οι όμιλοι ασφαλιστικών επιχειρήσεων, μεριμνώντας, ταυτόχρονα για συνέπεια με τις διατάξεις που θεσπίζει για τους ΧΟΕΔ. Όσον αφορά τον υπολογισμό του περιθωρίου φερεγγυότητας των ομίλων ασφαλιστικών επιχειρήσεων (ουσιαστικά, δηλαδή, τα ίδια κεφάλαιά τους), το σχέδιο οδηγίας προβλέπει (στο άρθρο 24, παράγραφος 5, το οποίο τροποποιεί την οδηγία σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που ανήκουν σε ομίλους ασφαλιστικών επιχειρήσεων) την ανάθεση στις εθνικές αρχές ελέγχου του καθορισμού του αναλογικού τμήματος του εν λόγω περιθωρίου που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τις επιχειρήσεις οι οποίες ανήκουν σε έναν όμιλο ασφαλιστικών επιχειρήσεων χωρίς να έχουν κεφαλαιακούς δεσμούς. Αυτή η απουσία χρηματοοικονομικών δεσμών έχει ως συνέπεια οι αμοιβαίες δεσμεύσεις των εν λόγω επιχειρήσεων να απορρέουν αποκλειστικά από συμφωνίες οι οποίες συνήφθηκαν μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ προτείνει τα εξής:

- να καθορίζουν κατά προτίμηση οι ίδιες οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις το αναλογικό αυτό τμήμα και να υποχρεούνται, ύστερα από αίτημα των αρμοδίων αρχών, να αιτιολογούν την επιλογή τους
- άλλως, οι εν λόγω αρχές να λαμβάνουν υπόψη τις περι ου ο λόγος συμφωνίες και αμοιβαίες δεσμεύσεις κατά τον καθορισμό του αναλογικού τμήματος προκειμένου να μην δεσμεύονται οι επιχειρήσεις περισσότερο από ό,τι προβλέπεται από τον νόμο. Στην περίπτωση αυτή, η οδηγία θα μπορούσε, απλώς, να ευθυγραμμίσει τη διατύπωση της εν λόγω παραγράφου προς την αντίστοιχη της του παραρτήματος Ι της πρότασης (δηλαδή, προς την τέταρτη παράγραφο του τμήματος Ι.1).

4.10. Η εφαρμογή της οδηγίας θα συνεπάγεται σημαντικές προσπάθειες εκ μέρους των ρυθμιζόμενων επιχειρήσεων καθώς, επίσης, και εκ μέρους των εποπτικών αρχών όσον αφορά την οργάνωση, τις διαδικασίες παροχής πληροφοριών, και τις τεχνολογίες πληροφοριών. Επίσης, η νέα συμφωνία της Βασιλείας πρέπει

να καθιερώσει σύντομα αντίστοιχους κανόνες για τις διεθνείς τράπεζες σε παγκόσμιο επίπεδο. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά να τεθεί σε ισχύ η οδηγία αυτή τουλάχιστον ένα χρόνο μετά τη δημοσίευση της στην Επίσημη Εφημερίδα, αλλά όχι πριν από το 2005, έτος κατά το οποίο θα τεθεί σε εφαρμογή η Συμφωνία της Βασιλείας.

5. Συμπεράσματα

5.1. Το υπό εξέταση σχέδιο οδηγίας επικροτείται διότι:

- καταλαμβάνει κατάλληλη θέση στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών και ικανοποιεί την επακόλουθη ανάγκη για κατάλληλα προσαρμοσμένη εναρμόιση·
- διασφαλίζει την καλύτερη προστασία των καταναλωτών, που εδώ ταυτίζονται με τους καταθέτες, τους επενδυτές, και τους ασφαλισμένους·
- δημιουργεί ένα γενικό πλαίσιο στο οποίο μπορούν να συνυπάρξουν και να εναρμονισθούν καταστάσεις που διαφέρουν πολύ από τη μια χώρα στην άλλη.

5.2. Μπορεί κανείς να αναμένει ότι ο προβλεπόμενος μηχανισμός θα οδηγήσει σε αισθητή αύξηση των ιδίων κεφαλαίων στο εσωτερικό των ΧΟΕΔ. Δεδομένου του κόστους του κεφαλαίου, αλλά και της αύξησης των εσωτερικών παροχών που απορρέουν από συμπληρωματικούς κανόνες προληπτικής εποπτείας, και επομένως, και του κόστους της λειτουργίας των εν λόγω ΧΟΕΔ και των επιχειρήσεων που τους απαρτίζουν, όλα τα παραπάνω θα έπρεπε να συνεπάγονται μια ορισμένη αύξηση του τελικού κόστους των υπηρεσιών που παρέχουν. Είναι, επομένως, σημαντικό να γνωρίζει κανείς εκ των προτέρων επαρκώς τους συγκεκριμένους κινδύνους που υπάρχουν και την έκτασή τους, καθώς και να έχει σαφή ιδέα για τα ίδια κεφάλαια που χρειάζονται για την κάλυψή τους, πριν από την υιοθέτηση πολύπλοκων τεχνικών, όπως είναι οι αφαιρέσεις ιδίων κεφαλαίων.

5.3. Πρέπει να γίνει επιλογή μεταξύ της ταχείας υιοθέτησης μιας οδηγίας, ουσιαστικά ποιοτικής και μιας οδηγίας με διατάξεις ποσοτικού τύπου — όπως η αφαίρεση των ιδίων κεφαλαίων — μετά από ενδελεχέστερη εξέταση της πραγματικής κατάστασης και στο μέτρο που θα το δικαιολογούσαν οι προσομοιώσεις. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας οδηγίας ποιοτικού χαρακτήρα.

5.4. Πρέπει να αναπτυχθούν το συντομότερο δυνατό διαδικασίες που θα μπορέσουν να δώσουν το έναυσμα, να υποστηρίξουν και να επεκτείνουν σταδιακά μια προσπάθεια σύγκλισης, δεδομένης της ελευθερίας δράσεως που αφήνεται αρχικά στα κράτη μέλη, κάτι που είναι μάλλον αναπόφευκτο έως ένα συγκεκριμένο σημείο σε πρώτη φάση. Όμως, η εν λόγω ελευθερία δράσεως πρέπει να περιοριστεί όσο το δυνατόν περισσότερο. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να κατευθύνουν τις σχέσεις των ελεγκτικών αρχών μεταξύ τους καθώς και με τους ΧΟΕΔ. Μια υπερβολικά χαλαρή σύγκλιση θα προκαλούσε σημαντικές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

5.5. Λαμβανομένης υπόψη της εμφάνισης και της ταχείας ήδη ανάπτυξης των ομίλων σε τρίτες χώρες, η ΕΕ οφείλει, από της υιοθέτησης της οδηγίας, να τονίσει στην Επιτροπή της Βασιλείας την ανάγκη να θεσπιστούν παρόμοιοι δεσμευτικοί κανόνες και να τεθεί σε κίνηση μια διαδικασία σύγκλισης σε επίπεδο της. Διαφορετικά οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι της ΕΕ θα ευρίσκοντο

σε σημαντικά μειονεκτικότερη θέση από άποψη ανταγωνισμού έναντι των ομολόγων τους των τρίτων χωρών.

5.6. Η διαβούλευση των τομέων που υπόκεινται σε έλεγχο μεταξύ τους θα αποτελέσει ουσιαστικό στοιχείο στο πλαίσιο της διαδικασίας επιτροπολογίας με στόχο τη θέσπιση όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικών κανόνων.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της ανακοίνωσης του 1997 όσον αφορά τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΚ»

(2002/C 36/02)

Στις 16 Μαΐου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 26 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Pezzini.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 385η σύνοδο ολομέλειάς της, συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001, υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η διαδικασία εκσυγχρονισμού των κανόνων ανταγωνισμού και η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων που αποφασίστηκαν μετά την ανοιχτή συζήτηση για το Πράσινο Βιβλίο, συνεχίζονται με συνέπεια στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής και απηχούνται στην παρούσα ανακοίνωση. Η Επιτροπή, αντιμετωπίζοντας τον νέο αυτό προβληματισμό για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, λαμβάνει υπόψη τις αποφάσεις που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά τα τελευταία χρόνια καθώς και την ανάγκη που την εποχή εκείνη είχε εκφράσει και η ΟΚΕ, να παρασχεθούν ενδείξεις, έστω και μη δεσμευτικές, προς τους δικαστές και τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.

1.2. Τονίζεται επίσης ότι η παρούσα ανακοίνωση, αν και αντικείμενό της είναι οι «συμφωνίες ήσσονος σημασίας», έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο για τον μεγάλο αριθμό των περιπτώσεων που αντιμετωπίζονται όσο και για τον πολύπλοκο χαρακτήρα των συμφωνιών.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Επικροτείται η νέα Ανακοίνωση της Επιτροπής για την αναθεώρηση της Ανακοίνωσης του 1997 όσον αφορά τις Συμφωνίες Ήσσονος Σημασίας. Η Ανακοίνωση περιέχει πολλές και σημαντικές βελτιώσεις ως προς το προηγούμενο κείμενο. Η ΟΚΕ ωστόσο θεωρεί σκόπιμο να τονίσει και να προβάλει ορισμένα σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

2.2. Όρια όσον αφορά τα μερίδια αγοράς

2.2.1. Στην Ανακοίνωση του 1997, η Επιτροπή καθιερώνει την διάκριση μεταξύ «οριζοντίων» και «κάθετων» συμφωνιών και δηλώνει ότι εφόσον οι κάθετες συμφωνίες δεν αποτελούν μεγάλη απειλή και κίνδυνο για τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, μπορούν τότε να αντιμετωπίζονται με περισσότερη επείκεια απ' ό,τι οι οριζόντιες συμφωνίες. Στην Ανακοίνωση του 1997, ως «κάθετες» συμφωνίες ορίζονται οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων

σε διαφορετικά επίπεδα παραγωγής και διανομής και με ανώτατο όριο αγοράς 10 %, κάτω από το οποίο οι συμφωνίες αυτές δεν θεωρούνται ότι εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 81(1), έστω και αν αφορούν εμπορικές πράξεις μεταξύ των κρατών μελών. Ως «οριζόντιες» συμφωνίες νοούνται οι συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων του αυτού επιπέδου παραγωγής και διανομής και με ανώτατο μερίδιο αγοράς το 5 %.

2.2.2. Η νέα αναθεωρημένη Ανακοίνωση αντικαθιστά τον ορισμό των «κάθεται συμφωνιών» του σημείου 8 με μια ευρύτερη κατηγορία «συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών» που ορίζονται ως «συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες δεν είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές σε καμία από τις επηρεαζόμενες σχετικές αγορές». Ο νέος ορισμός είναι ευρύτερος, διότι μπορεί να καλύπτει π.χ. δύο κατασκευαστές που ακολουθούν διαφορετικές κατευθύνσεις μεταποίησης και οι οποίοι συνάπτουν συμφωνία διανομής εφόσον ο εξοπλισμός αμφοτέρων δεν μπορεί να προσαρμοσθεί προς τα προϊόντα της συμφωνίας.

2.2.3. Η νέα αυτή ευρύτερη κατηγορία συμφωνιών θα θεωρηθεί κανονικά ότι δεν επηρεάζει τον ανταγωνισμό με την έννοια του άρθρου 81(1), εφόσον το μερίδιο αγοράς που κατέχει το κάθε ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας δεν υπερβαίνει το 15 %.

2.2.4. Η ΟΚΕ επικροτεί τόσο τον ευρύτερο αυτό ορισμό των συμφωνιών χαμηλού κινδύνου μεταξύ επιχειρήσεων όσο και το ανώτατο συνολικό μερίδιο αγοράς ανεπιφύλακτα, διότι έτσι αναγνωρίζεται ότι οι οικονομικές πραγματικότητες που θέτουν οι συμφωνίες αυτές δεν συνιστούν σημαντική απειλή για τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 81(1). Η ΟΚΕ επικροτεί επίσης και την απόφαση να μην υιοθετηθεί, και στην περίπτωση αυτή ως όριο ο κύκλος εργασιών μιας επιχείρησης, εφόσον, περισσότερο από το μέγεθος, έχει σημασία η σχέση της επιχείρησης με την αγορά για την ενδεχόμενη πρόκληση ανησυχιών στον τομέα του ανταγωνισμού, με αναφορά στο άρθρο 81.

2.2.5. Για παρόμοιους λόγους, η ΟΚΕ επικροτεί και τη νέα πρόταση της Ανακοίνωσης με την οποία περιορίζεται η κατηγορία των «συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών» ως «συμφωνιών που έχουν συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων» οι οποίες είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές σε οποιαδήποτε από τις επηρεαζόμενες σχετικές αγορές. Επικροτεί επίσης και την αύξηση του ανώτατου μεριδίου της αγοράς σε 10 % του συνολικού μεριδίου αγοράς που κατέχουν τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας, διότι με παρόμοια μερίδια αγοράς ακόμη και συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών δεν μπορούν να αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο για τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 81(1).

2.2.6. Η ΟΚΕ επικροτεί επίσης και την πρόταση που διατυπώνεται στο σημείο 8 της Ανακοίνωσης, βάσει της οποίας το μέγιστο μερίδιο αγοράς αυξάνεται από 5 % σε 10 % για συμφωνίες των οποίων είναι δυσχερής η κατάταξη, δεδομένου ότι προκύπτει κατά λογική ακολουθία από τις προηγούμενες αλλαγές.

2.3. Παράλληλα δίκτυα και τα αποτελέσματα της στεγανοποίησης

2.3.1. Η ΟΚΕ επικροτεί επίσης και την καθιέρωση στο σημείο 9 ενός νέου ποσοτικού μεριδίου αγοράς 5 % ως κριτήριο για τις συμφωνίες που συνάπτονται από έναν μεμονωμένο προμηθευτή ή διανομέα, εφόσον ο ανταγωνισμός σε μία αγορά περιορίζεται από τις σωρευτικές συνέπειες παράλληλων δικτύων συμφωνιών για την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών. Ορισμένα παραδείγματα παρόμοιων δικτύων παρέχονται από τις μπυραρίες που εξαρτώνται από τα ζυθοποιεία στο Βέλγιο και στο Η.Β. ή από συμφωνίες για κατάψυξη παγωτών που συνάπτονται μεταξύ προμηθευτών και μεταπωλητών στην Γερμανία και την Ιρλανδία. Αυτό αποτελεί σπουδαία βελτίωση των πολύπλοκων ελέγχων που προβλέπονται στην Ανακοίνωση του 1997, οι οποίοι βασίζονται σε ποιοτικά κριτήρια που έχουν καθοριστεί σε διάφορες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Ο προτεινόμενος νέος ποσοτικός έλεγχος θα παράσχει μεγαλύτερη νομική προστασία στους προμηθευτές και διανομείς.

2.3.2. Η ΟΚΕ επικροτεί τη διάταξη του σημείου 10 της Ανακοίνωσης, σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται η υπέρβαση κατά μια ποσοστιαία μονάδα των μεριδίων αγοράς σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις επί δύο συναπτά ημερολογιακά έτη. Η ΟΚΕ διερωτάται εντούτοις για ποιο λόγο το περιθώριο της αύξησης μεταβλήθηκε από 10 %, όπως προβλεπόταν στην Ανακοίνωση του 1997, αφού έτσι ευνοούνται οι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών (αν αυξήσουμε κατά μία ποσοστιαία μονάδα το 15 % έχουμε 16 %· αν αυξήσουμε κατά 10 % το 15 % έχουμε 16,5 %).

2.4. Η σχετική αγορά

2.4.1. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η σύσταση της Ανακοίνωσης σχετικά με το κείμενο ζήτημα του υπολογισμού των μεριδίων αγοράς στο σημείο 11 περιορίζεται στην παραπομπή των συμβαλλόμενων μερών της συμφωνίας (των εθνικών δικαστηρίων και των αρμόδιων αρχών) στον ορισμό της σχετικής αγοράς που δίνεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής με σκοπό την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στον τομέα του ανταγωνισμού⁽¹⁾. Η Επιτροπή δεν αναφέρεται στις Ανακοινώσεις για τις «Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς⁽²⁾» ούτε για τις «Κατευθυντήριες γραμμές περί εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ σχετικά με τις οριζόντιες συμφωνίες συνεργασίας⁽³⁾», παρόλο ότι σε άλλο σημείο του εγγράφου γίνεται αναφορά και στις δύο αυτές κατευθυντήριες γραμμές.

(1) ΕΕ C 372 της 9.12.1997.

(2) ΕΕ C 291, της 13.10.2000.

(3) ΕΕ C 3 της 6.1.2001.

2.4.2. Για λόγους σαφήνειας, η ΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να διευκρινίσει κατά πόσο οι κατευθυντήριες γραμμές αφορούν τις δύο συνολικές εξαιρέσεις.

2.5. Αυστηροί περιορισμοί και ορισμοί των συμφωνιών

2.5.1. Το πρώτο μέλημα της ΟΚΕ όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει η Επιτροπή τους αυστηρούς περιορισμούς στο σημείο 12 είναι η απροσδόκητη καθιέρωση τριών νέων κατηγοριών συμφωνιών: «οριζόντιες συμφωνίες», «κάθεται συμφωνίες» και «κάθεται συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών» στο μέσο της Ανακοίνωσης. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι οι έννοιες της σχετικής αγοράς, των κατωφλίων αγοράς κ.λπ. είναι αρκετά πολύπλοκες και δεν χρειάζονται διαφορετικοί ορισμοί συμφωνιών στην ίδια Ανακοίνωση.

2.5.2. Η ΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να ξανασκεφτεί την προσέγγισή της και να χρησιμοποιεί τους ίδιους ορισμούς κατηγοριών συμφωνιών σε όλο το κείμενο της Ανακοίνωσης.

2.6. Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

2.6.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τη μεταχείριση των ΜΜΕ που προβλέπει η Επιτροπή στη νέα της ανακοίνωση. Εκτιμά την ενδελεχή προσοχή που επιδεικνύει η Επιτροπή για τις ΜΜΕ στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού, ένεκα της σημασίας που έχει ο τομέας αυτός για την ευρωπαϊκή οικονομία. Επικροτεί επίσης την αρχή που διατυπώνεται στο σημείο 12 της νέας ανακοίνωσης στο κεφάλαιο για τους αυστηρούς περιορισμούς, βάσει της οποίας αρχής «οι συμφωνίες μεταξύ των ΜΜΕ, όπως ορίζονται στο παράρτημα της σύστασης 96/280/ΕΚ της Επιτροπής επηρεάζουν σπανίως το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών». Εάν, κατ' εξαίρεση, οι συμφωνίες μεταξύ ΜΜΕ επηρεάζουν το διακρατικό εμπόριο, παραμένει ακόμη η πιθανότητα να εμπίπτουν στο άρθρο 81 της Συνθήκης, σε περίπτωση που οι συμφωνίες αυτές υπερβαίνουν τα

όρια αγοράς που ορίζονται στην ανακοίνωση. Η ΟΚΕ παρατηρεί ωστόσο ότι το μεγαλύτερο μέρος των συμφωνιών μεταξύ ΜΜΕ δεν επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι πολλές από τις συμφωνίες που το επηρεάζουν δεν θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81, λόγω της αύξησής των ορίων αγοράς που προβλέπεται από την παρούσα ανακοίνωση. Άλλωστε, η Επιτροπή στον «Ευρωπαϊκό Χάρτη της μικρής επιχείρησης» τόνισε και προέβλεψε τη σημασία της δημιουργίας δικτύων και συμφωνιών μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων, με σκοπό την καλύτερη παραγωγή και εμπορία των προϊόντων.

2.7. Η ανακοίνωση και οι εθνικές νομοθεσίες στον τομέα του ανταγωνισμού

2.7.1. Η ΟΚΕ τονίζει την παρατήρηση που διατυπώνει η Επιτροπή στο σημείο 7, σύμφωνα με την οποία «η παρούσα ανακοίνωση δεν θίγει την εφαρμογή της νομοθεσίας ανταγωνισμού των κρατών μελών». Η ΟΚΕ τονίζει ότι η διάταξη αυτή πρέπει να αναθεωρηθεί, αμέσως μετά την εφαρμογή των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων για τον εκσυγχρονισμό.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η παρούσα ανακοίνωση εντάσσεται στη διαδικασία για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων σχετικά με την πολιτική ανταγωνισμού. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία των βελτιώσεων που επήλθαν σε σχέση με την προηγούμενη ανακοίνωση: δημιουργία «κατηγοριών», αύξηση των ορίων, δημιουργία νέου ορίου, μεγαλύτερη νομική βεβαιότητα.

3.2. Η ΟΚΕ καλεί για περαιτέρω προβληματισμό όσον αφορά τον ορισμό της «σχετικής αγοράς» για μεγαλύτερη απλοποίηση των κατηγοριών συμφωνιών που προκαλούν σοβαρούς περιορισμούς στην πολιτική ανταγωνισμού· για μεγαλύτερη ομοιογένεια στα πλαίσια της επιτρεπόμενης αύξησης, σε περίπτωση υπέρβασης των προβλεπόμενων μεριδίων αγοράς.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για

- την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 96/92/ΕΚ και 98/30/ΕΚ όσον αφορά τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου», και
- την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας»

(2002/C 36/03)

Στις 22 Μαΐου 2001 και σύμφωνα με τα άρθρα 47, παράγραφος 2, 55 και 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις ανωτέρω προτάσεις.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Hernandez Bataller.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 84 ψήφους υπέρ και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1. Από κανονιστική άποψη, τα πρώτα βήματα προς μια εσωτερική αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση έγιναν με τις οδηγίες για τη διέλευση του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας από τα μεγάλα δίκτυα, οι οποίες υιοθετήθηκαν το 1990 και το 1991 (1). Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε γνωμοδοτήσεις για το περιεχόμενο των οδηγιών αυτών, όπου εξέφρασε τη συμφωνία της με διάφορες τοποθετήσεις που αφορούσαν ιδίως τη μακροπρόθεσμη ασφάλεια του εφοδιασμού.

1.2. Το επόμενο βήμα σ' αυτή την πορεία ήταν η έγκριση των οδηγιών για τους κοινούς κανόνες της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, η υιοθέτηση των οποίων χρειάστηκε να ακολουθήσει μια περίπλοκη διαδικασία από τα πρώτα σχέδια της Επιτροπής και μετά. Ο στόχος αυτών των οδηγιών ήταν το άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, μέσω της βαθμιαίας καθιέρωσης του ανταγωνισμού, πράγμα που αναμενόταν να οδηγήσει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του ενεργειακού τομέα και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας στο σύνολό της.

1.3. Η ΟΚΕ ενέκρινε, τον Ιανουάριο του 1993 (2), τη σχετική γνωμοδότηση στην οποία εξέφραζε εκ νέου την υποστήριξη

(1) ΕΕ C 75 της 26.3.1990.

(2) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την πρόταση οδηγίας σχετικά με τα κοινά πρότυπα για την εσωτερική αγορά του ηλεκτρισμού και για την πρόταση οδηγίας σχετικά με τα κοινά πρότυπα για την εσωτερική αγορά του φυσικού αερίου, 27.1.1993, ΕΕ C 73 της 15.3.1993 και γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, 28.4.1994, ΕΕ C 195 της 18.7.1994.

της στις οδηγίες, μολονότι διατύπωνε ήδη επιφυλάξεις μεγάλης σημασίας. Συγκεκριμένα, η προαναφερθείσα γνωμοδότηση διατύπωνε επικριτικές παρατηρήσεις για την πρόταση οδηγίας σε πτυχές τόσο σημαντικές όσο το χρονοδιάγραμμα και οι προδεσμιές καθιέρωσης του συστήματος πρόσβασης τρίτων στο δίκτυο, η ασφάλεια του εφοδιασμού, η δυναμικότητα των δικτύων αλληλοσύνδεσης, η εναρμόνιση των ενεργειακών πολιτικών των κρατών μελών και οι υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας.

1.4. Οι οδηγίες σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου υιοθετήθηκαν τελικά το 1996 και το 1998 αντιστοίχως και έκτοτε ενσωματώθηκαν, όχι χωρίς κάποιες δυσκολίες, στη νομοθεσία των κρατών μελών.

2. Αιτιολόγηση των προτάσεων της Επιτροπής

2.1. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέχει η Επιτροπή, μετά την εφαρμογή των οδηγιών 96/92/ΕΚ και 98/30/ΕΚ, ο βαθμός ανοίγματος των αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας στα κράτη μέλη παρουσίασε αισθητή άνοδο, υπερβαίνοντας κατά πολύ, στα τέλη του 2000, τους στόχους που είχαν τεθεί από τις οδηγίες αυτές. Ωστόσο, ο βαθμός ανοίγματος των αγορών ποικίλλει σημαντικά στα διάφορα κράτη μέλη (το φάσμα κυμαίνεται από 30 % έως 100 % για την ηλεκτρική ενέργεια και από 20 % έως 100 % για το φυσικό αέριο) και η τάση αυτή προβλέπεται να επιταχίσει στο μέλλον, εκτός εάν ληφθούν διορθωτικά μέτρα. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτές οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών δυσχεραίνουν την οικοδόμηση μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς στην Ευρώπη.

2.2. Μετά την εφαρμογή των διαδικασιών ελευθέρωσης στα διάφορα κράτη μέλη, παρατηρήθηκε μία αισθητή πτώση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας για τους μεγάλους καταναλωτές (μεταξύ 15 % και 35 % σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχει η Επιτροπή),

η οποία ήταν μεγαλύτερη στις χώρες που έχουν προχωρήσει περισσότερο στη διαδικασία ανοίγματος των αγορών τους. Ωστόσο, οι οικιακοί καταναλωτές και οι ΜΜΕ δεν ωφελήθηκαν από τις τόσο σημαντικές βελτιώσεις στις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας, διότι οι μειώσεις αυτές συνδέονται με τη δυνατότητα αλλαγής προμηθευτή, που είναι πολύ περιορισμένη γι' αυτούς όσο δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία ανοίγματος της αγοράς.

2.3. Οι τιμές του φυσικού αερίου δεν παρουσίασαν τόσο ευνοϊκή εξέλιξη, κυρίως λόγω των εντάσεων που ασκούνται στην τιμή του βαρελιού πετρελαίου, με την οποία είναι συνδεδεμένες οι αρχικές τιμές του φυσικού αερίου. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή συσχετίζει τις διαφορές των μέσων τιμών μεταξύ των διάφορων χωρών με τον βαθμό ανοίγματος της αγοράς.

2.4. Η εφαρμογή των οδηγιών είχε σημαντικό αντίκτυπο στην καθιέρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, οι οποίες στο παρελθόν εκπληρώνονταν κατά κύριο λόγο από δημόσιες επιχειρήσεις ή από επιχειρήσεις υποκειμένες σε κάθεστως κρατικών εκχωρήσεων, οι οποίες ήταν υπεύθυνες για την παροχή αερίου και ηλεκτρισμού. Το άνοιγμα των αγορών, σε συνδυασμό με την ιδιωτικοποίηση πολλών από αυτές τις επιχειρήσεις, υποχρέωσε τα διάφορα κράτη μέλη να καθορίσουν συγκεκριμένα ελάχιστα επίπεδα δημόσιας υπηρεσίας και να καθιερώσουν ελέγχους για την επαλήθευση της τήρησής τους. Ωστόσο, η Επιτροπή πιστεύει ότι πρέπει να υιοθετηθούν πρόσθετα μέτρα για να ενισχυθούν οι ισχύουσες διατάξεις σ' αυτό το πεδίο.

2.5. Από την άλλη πλευρά, τα περισσότερα κράτη μέλη επέλεξαν τη ρυθμιζόμενη πρόσβαση τρίτων στο δίκτυο, τον καθορισμό διαδικασιών χορήγησης αδειών για την κατασκευή νέων σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, την καθιέρωση του πλήρους διαχωρισμού των δραστηριοτήτων των φορέων διαχείρισης των δικτύων μεταφοράς και διανομής και τη σύσταση ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή φρονεί ότι μπορούν να καταργηθούν ορισμένες από τις διαδικασίες που είχαν προταθεί αρχικά και που δεν αναπτύχθηκαν επαρκώς από τα κράτη μέλη και ότι πρέπει να ενισχυθεί η εγγύηση της ανεξαρτησίας των φορέων διαχείρισης των δικτύων.

2.6. Ένα πρόσθετο αποτέλεσμα της διαδικασίας ανοίγματος των αγορών, που αποτελεί από μόνο του πολύ σημαντικό δείκτη του βαθμού εδραίωσης της εσωτερικής αγοράς, είναι οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των χωρών. Από την άποψη αυτή, οι συναλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας ανέρχονται σήμερα, σύμφωνα με τα δεδομένα της Επιτροπής, στο 8 % της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ποσοστό χαμηλότερο από αυτό που παρατηρείται σε άλλους τομείς και πολύ χαμηλότερο από εκείνο που θα μπορούσε να αναμένεται από μία ενοποιημένη αγορά στην Ευρώπη. Για να αυξηθεί το διεθνές εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας, η Επιτροπή προτείνει την έκδοση ενός κανονισμού που θα ρυθμίζει σε ευρωπαϊκό επίπεδο συγκεκριμένες πτυχές που επιδρούν αρνητικά σ' αυτές τις συναλλαγές.

2.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2000, ανέθεσε στην Επιτροπή να επεξεργασθεί προτάσεις που θα επιτρέψουν την επιτάχυνση της διαδικασίας ανοίγματος, προκειμένου να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό μια πλήρως λειτουργική εσωτερική αγορά.

2.8. Το Ευρωπαϊκό δε Συμβούλιο της Νίκαιας, που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2000, υπογράμμισε στη «Δήλωση σχετικά με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος» ότι η εκπλήρωση της αποστολής των υπηρεσιών αυτών πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις θεμιτές προσδοκίες των καταναλωτών και των πολιτών, οι οποίοι επιθυμούν λογικές τιμές στα πλαίσια ενός διαφανούς συστήματος τιμών και υπό ίσους όρους πρόσβαση σε υπηρεσίες ποιότητας, απαραίτητες για την οικονομική, εδαφική και κοινωνική ενσωμάτωσή τους.

2.9. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, που πραγματοποιήθηκε στις 23 και 24 Μαρτίου 2001, επανέλαβε ότι είναι ανάγκη να ανοίξουν οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου «λαμβάνοντας υπόψη την απαίτηση να ικανοποιούνται οι ανάγκες των χρηστών και την ανάγκη διαφάνειας στην αγορά με κατάλληλες ρυθμίσεις».

3. Η πρόταση οδηγίας

3.1. Το έγγραφο που υποβάλλεται προς εξέταση προσδιορίζει τις ιδιαίτερες τροποποιήσεις κάθε οδηγίας. Οι τροποποιήσεις των οδηγιών 96/02/ΕΚ και 98/30/ΕΚ παρουσιάζουν, ωστόσο, μεγάλη ομοιότητα και μπορούν να χωριστούν, όπως αναφέρεται στην εισαγωγή του εγγράφου, σε ποσοτικές και σε ποιοτικές προτάσεις.

3.2. Οι ποσοτικές προτάσεις περιλαμβάνουν ένα χρονοδιάγραμμα σύμφωνα με το οποίο όλοι οι πελάτες ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, θα αποκτήσουν τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους. Έτσι, στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, όλοι οι μη οικιακοί πελάτες θα έχουν ελευθερία επιλογής από την 1η Ιανουαρίου 2003, προκειμένου να ανοιχθεί πλήρως η αγορά δύο χρόνια αργότερα. Στον τομέα του φυσικού αερίου, η προθεσμία ανοίγματος της αγοράς για τους μη οικιακούς χρήστες μετατίθεται στην 1η Ιανουαρίου 2004, διατηρείται όμως ο στόχος της 1ης Ιανουαρίου 2005 για τη δυνατότητα του συνόλου των πελατών να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους.

3.2.1. Οι ποιοτικές προτάσεις, από την πλευρά τους, συνίστανται κυρίως σε δύο πτυχές: τη διαδικασία πρόσβασης τρίτων στα δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων αυτών των τομέων.

3.2.2. Η προτεινόμενη διαδικασία για την πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα θεμελιώνεται σε ένα σύστημα δημοσιευόμενων και ρυθμιζόμενων τιμολογίων, τα οποία εφαρμόζονται σε όλους τους χρήστες των δικτύων μεταφοράς και διανομής, χωρίς διακρίσεις. Το σύστημα αυτό αντικαθιστά τις άλλες εναλλακτικές διαδικασίες που ορίζονται στις ισχύουσες οδηγίες και οι οποίες βασίζονταν στην πρόσβαση κατόπιν διαπραγματεύσεων μεταξύ της προμηθευτριας επιχείρησης και των επιλέξιμων πελατών ή στην ύπαρξη της έννοιας του «μοναδικού αγοραστή».

3.2.3. Τα μέτρα σχετικά με τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων, από την πλευρά τους, αποσκοπούν στη θέσπιση ενός πλαισίου όπου η δραστηριότητα κάθε φορέα διαχείρισης δικτύου αναπτύσσεται ανεξάρτητα από τα εμπορικά συμφέροντα του ομίλου στον οποίο ανήκει. Γι' αυτό, η αρχή του διαχωρισμού των δραστηριοτήτων διευρύνεται και εφαρμόζεται πλέον σε όλους τους φορείς διαχείρισης των δικτύων, τόσο των δικτύων διανομής όσο και των δικτύων μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας και διαμετακόμισης του φυσικού αερίου, και καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια που πρέπει να διέπουν τη δραστηριότητα των φορέων διαχείρισης, για να διασφαλισθεί η ανεξαρτησία της δραστηριότητάς τους σε σχέση με τον όμιλο στον οποίο ανήκουν. Η πρόταση οδηγίας καθορίζει ως προθεσμία για την εφαρμογή του διαχωρισμού των δραστηριοτήτων στα δίκτυα διανομής τον Ιανουάριο του 2003 για την ηλεκτρική ενέργεια και ένα χρόνο αργότερα για το φυσικό αέριο.

3.3. Το υπό εξέταση έγγραφο αναφέρεται εκτενώς στον ορισμό των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και στις ρυθμιστικές αρχές των τομέων της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου και προτείνει ορισμένες τροποποιήσεις για συγκεκριμένες διαδικασίες και, μεταξύ άλλων, εκείνη που αφορά την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

3.3.1. Ο ορισμός των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας αναφέρει λεπτομερώς τις πτυχές που μπορούν να συμπεριληφθούν στην έννοια αυτή. Έτσι, οι σχετικές υποχρεώσεις περιλαμβάνουν σαφώς την καθολική υπηρεσία για την ηλεκτρική ενέργεια (που σημαίνει παροχή υψηλής ποιότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε όλους τους πελάτες) και άλλες πτυχές της παροχής φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας που αφορούν την προστασία των οικιακών καταναλωτών, την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια του εφοδιασμού.

3.3.2. Η νέα οδηγία προτείνει να καθοριστούν ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές εθνικού επιπέδου, που θα είναι αρμόδιες για τον καθορισμό των τιμολογίων και των συνθηκών πρόσβασης στο δίκτυο και για τη θέσπιση μηχανισμών για την αποφυγή των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Προτείνει, επίσης, τη δημιουργία ενός οργανισμού για την εποπτεία της ασφάλειας του εφοδιασμού σε ηλεκτρική ενέργεια και φυσικό αέριο.

3.3.3. Όσον αφορά την κατασκευή νέων σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, το νέο κείμενο προβλέπει μόνο τη διαδικασία χορήγησης αδειών, που είναι αυτή που υιοθετήθηκε στην πράξη από όλα τα κράτη μέλη, και διατηρεί τη διαδικασία πρόσκλησης προς υποβολή προσφορών μόνο ως διασφάλιση για τις περιπτώσεις όπου η δυναμικότητα που προβλέπεται βάσει της διαδικασίας χορήγησης αδειών δεν επαρκεί για να διασφαλίσει την ασφάλεια του εφοδιασμού.

3.4. Η πρόταση οδηγίας προβλέπει την κατάργηση των οδηγιών για τη διαμετακόμιση φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας⁽¹⁾, ώστε να μην διατηρηθούν σε ισχύ ορισμένες διαδικασίες που ενδέχεται να δημιουργήσουν σύγχυση στους διάφορους φορείς που παρεμβαίνουν στις αγορές αυτές.

4. Η πρόταση κανονισμού

4.1. Το κείμενο που καταρτίστηκε από την Επιτροπή προτείνει μέτρα προς τρεις κατευθύνσεις:

- τον καθορισμό μηχανισμών αντιστάθμισης για τις διερχόμενες ροές ηλεκτρικής ενέργειας,
- τον καθορισμό εναρμονισμένων αρχών για τα τέλη που βαρύνουν τη διαμεθοριακή μεταφορά,
- τον καταμερισμό της διαθέσιμης δυναμικότητας διασύνδεσης μεταξύ των εθνικών δικτύων μεταφοράς.

4.2. Στο έγγραφο επισημαίνεται ότι η πραγματικότητα στα πεδία αυτά είναι πολύ ευμετάβλητη. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει οι κανόνες του παιχνιδιού να προσαρμόζονται σε αυτήν την πραγματικότητα όσο γίνεται πιο γρήγορα, με στόχο να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η καθυστέρηση στην έγκριση των τροποποιήσεων στο καθορισμένο πλαίσιο να προκαλέσει μελλοντικές στρεβλώσεις στην αγορά. Για το σκοπό αυτό, η πρόταση κανονισμού προβλέπει την κατάρτιση μιας σειράς κατευθυντήριων γραμμών που θα μπορούν να υιοθετηθούν και να τροποποιηθούν χωρίς να είναι αναγκαία η αλλαγή του κανονισμού. Η τροποποίηση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, η οποία πρέπει να γίνεται πάντοτε σύμφωνα με τις αρχές που θεσπίζονται από τον κανονισμό, θα πραγματοποιείται από την Επιτροπή ύστερα από διαβουλεύσεις με την «επιτροπή κανονισμού» που θα συγκροτηθεί από εκπροσώπους των κρατών μελών υπό την προεδρία εκπροσώπου της Επιτροπής. Η επιτροπή αυτή θα συσταθεί βάσει του άρθρου 5 (διαδικασία κανονισμού) της απόφασης 1999/468/ΕΚ σχετικά με τις διαδικασίες άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή.

4.3. Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, η Επιτροπή θα επιφορτισθεί να προσδιορίσει τα βασικά στοιχεία του κανονισμού και, μεταξύ άλλων, τα εξής: την ανάθεση των αρμοδιοτήτων και τη διαδικασία που αντιστοιχεί στην καταβολή των αντιστάθμισεων για τη διέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας· τη μεθοδολογία προσδιορισμού των αντίστοιχων ποσοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας και το κόστος που συνδέεται με τη διέλευσή της· τα κριτήρια εναρμόνισης των επιβαρύνσεων που ισχύουν για τους φορείς διαχείρισης των εθνικών δικτύων· τις μεθόδους κατανομής της διαθέσιμης δυναμικότητας διασύνδεσης και τους κοινούς κανόνες στα θέματα της ασφάλειας και της λειτουργίας των δικτύων.

4.4. Η Επιτροπή διατηρεί επίσης τη δυνατότητα προσδιορισμού των ποσών που θα πρέπει να καταβάλλονται ως αντιστάθμισεις για τη διέλευση των ροών ηλεκτρικής ενέργειας από τα υπερεθνικά δίκτυα. Γι' αυτό θα υποστηριχθεί από «συμβουλευτική επιτροπή» σύμφωνα με τη διαδικασία που θεσπίστηκε από τα άρθρα 3 «συμβουλευτική διαδικασία» της απόφασης 1999/468/ΕΚ, που θα συγκροτηθεί, όπως και η επιτροπή κανονισμού, από εκπροσώπους των κρατών μελών υπό την προεδρία εκπροσώπου της Επιτροπής.

(1) Οδηγίες 90/547/ΕΟΚ και 91/286/ΕΟΚ.

4.5. Η πρόταση κανονισμού θεσπίζει τις θεμελιώδεις αρχές που θα πρέπει να διέπουν τις διεθνείς συναλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας και περιλαμβάνει παράρτημα που περιέχει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση και τον καταμερισμό της δυναμικότητας διασύνδεσης μεταξύ των εθνικών δικτύων. Στο παράρτημα αυτό προσδιορίζονται τα κριτήρια σχετικά με τη διαχείριση της συμφόρησης των δικτύων και την πλεονασματική ικανότητα διέλευσης, με τις μακροπρόθεσμες συμβάσεις, με την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαχειριστών του δικτύου και με τη διαδικασία για τον πλειστηριασμό της διαθέσιμης δυναμικότητας. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές βασίζονται στα κριτήρια της ελεύθερης αγοράς και της μη άσκησης διακρίσεων και αποσκοπούν επιπλέον στη μεγιστοποίηση της χρήσης των υφιστάμενων υποδομών.

5. Παρατηρήσεις γενικού χαρακτήρα

5.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει ότι οι προτεινόμενες πρωτοβουλίες εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της στρατηγικής οικοδόμησης της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, ως προς την οποία η ΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα την υποστήριξή της, δεδομένου ότι στο σύνολό της συμβάλλει στην τήρηση των αρχών της Συνθήκης σε ό,τι αφορά την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, του επιπέδου απασχόλησης, της ανταγωνιστικότητας, της ποιότητας ζωής και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

5.2. Για το λόγο αυτό η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει τις προαναφερθείσες προτάσεις, δεδομένου ότι συμμερίζεται το ενδιαφέρον της Επιτροπής να σημειωθεί πρόοδος προς μια πραγματική εσωτερική αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως μέσου για την αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, πράγμα που θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών της ενέργειας για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές και, συνακόλουθα, σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας στο σύνολο της, ενώ παράλληλα θα βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα ζωής ολόκληρου του πληθυσμού.

5.3. Ωστόσο, η εμπειρία ορισμένων κρατών, τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων της ΕΕ, καταδεικνύει ότι η διαδικασία ανοίγματος των αγορών και η ύπαρξη μιας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου δημιουργούν ορισμένες αβεβαιότητες και έχουν έμμεση επίδραση στο κοινωνικό και γεωγραφικό πεδίο, που αξίζει να αποτελέσει το αντικείμενο ειδικών παρατηρήσεων. Όλες οι αρχές που συνδέονται με τη διαδικασία αυτή θα πρέπει να συνεργαστούν προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της δημιουργίας μιας ενιαίας αγοράς, με την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών. Για τούτο, θα πρέπει να επισημανθούν οι δυσκολίες που προκύπτουν και να προταθούν λύσεις για την όσο το δυνατόν γρηγορότερη αντιμετώπισή τους. Η ΟΚΕ ευελπιστεί ότι όλα τα ζητήματα που τίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση θα ληφθούν υπόψη κατά την κατάρτιση της επόμενης έκθεσης αξιολόγησης της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου.

5.4. Η ΟΚΕ ζητεί επίσης από την Επιτροπή να επαγρυπνήσει με ιδιαίτερη προσοχή σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ανοίγματος των αγορών προκειμένου να επωφεληθούν πραγματικά από αυτή οι οικιακοί καταναλωτές και να αποφευχθεί η πρόκληση στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και ιδιαίτερα προκειμένου οι προμηθευτές

επιχειρήσεις, που προηγουμένως επωφελούνταν από την ύπαρξη, τόσο στην πράξη όσο και σε νομικό επίπεδο, μίας μονοπωλιακής κατάστασης στις εθνικές αγορές τους, να μην εκμεταλλευτούν υπερβολικά την κατάσταση, και να μην προκαλέσουν καταστάσεις κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης, τόσο μεμονωμένα όσο και συλλογικά.

5.5. Εξάλλου, η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση οδηγίας παρουσιάζει ορισμένες εσωτερικές αντιφάσεις, δεδομένου ότι διατηρεί συστήματα και διαδικασίες που υποτίθεται ότι έχουν αντικατασταθεί και δεν αναπτύσσει προτάσεις που εξαγγέλλονται στην εισαγωγή, επαναλαμβάνει δε εκθέσεις που θα έπρεπε να είχαν ήδη εκδοθεί τη στιγμή της έγκρισης των οδηγιών ή αναφέρεται σε όρους και άρθρα που δεν εμφανίζονται στη νέα διατύπωση. Στις ειδικές παρατηρήσεις εκφράζονται συγκεκριμένες αντιρρήσεις σε σχέση με όλα αυτά.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1. Πλήρες άνοιγμα των αγορών

6.1.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την πρόταση της Επιτροπής να καταρτισθεί ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, όσο το δυνατόν μικρότερης διάρκειας, ώστε όλοι οι καταναλωτές να μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, το αργότερο από την 1η Ιανουαρίου του 2005 και μετά.

6.1.2. Το πλήρες άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου θα συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος της συνυπαρξης διαφορετικών κανόνων σε διάφορα κράτη μέλη, πράγμα που αποτελεί σήμερα πηγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και παρεμποδίζει τη θέσπιση της εσωτερικής αγοράς.

6.1.3. Με το μέτρο αυτό, θα μειωθούν επίσης οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ, που συχνά θα πρέπει να καταβάλουν περισσότερα χρήματα για τον εφοδιασμό σε φυσικό αέριο και ηλεκτρική ενέργεια από ό,τι οι επιχειρήσεις μεγαλύτερων διαστάσεων, δεδομένου ότι οι τελευταίες μπορούν, στο πλαίσιο της κατάστασης που επικρατεί σήμερα ως προς το άνοιγμα των αγορών, να αλλάζουν ευκολότερα προμηθευτή.

6.1.4. Υπό την έννοια αυτή, θα πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για να αποτραπεί το ενδεχόμενο η επιτάχυνση της διαδικασίας ανοίγματος των αγορών να προκαλέσει ακόμη μεγαλύτερη απώλεια απασχόλησης στις επιχειρήσεις των ενδιαφερόμενων τομέων.

6.2. Προστατευτικά μέτρα για τη διασφάλιση μιας ικανοποιητικής προσφοράς

6.2.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της όσον αφορά τα προβλήματα που έχουν εμφανιστεί σε ορισμένες περιοχές του κόσμου, και για παράδειγμα στη Καλιφόρνια, όπου έχει αρχίσει μια διαδικασία φιλελευθεροποίησης που παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις με συνέπεια τη σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας

των παρεχόμενων υπηρεσιών στους χρήστες καθώς και τη σημαντική αύξηση των τελικών τιμών καταναλωτή. Μολονότι αναγνωρίζεται ότι πρόκειται για διαφορετικές διαδικασίες, η διαδικασία ανοίγματος της αγοράς στο ευρωπαϊκό πλαίσιο θα πρέπει να υλοποιηθεί με παράλληλη άντληση διδαγμάτων από τα σφάλματα που έχουν γίνει αλλού και με την υιοθέτηση όλων των αναγκαίων μέτρων προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση καταστάσεων ανεπάρκειας εφοδιασμού ή τεχνητών εντάσεων στις τιμές.

6.2.2. Συνεπώς, η ΟΚΕ δέχεται με ικανοποίηση τα μέτρα που προτείνονται από την Επιτροπή για τη θέσπιση προστατευτικών μέτρων προκειμένου να αποσοβηθεί ο κίνδυνος εμφάνισης αυτού του τύπου προβλημάτων. Τα περισσότερα από τα εν λόγω μέτρα περιλαμβάνονται στο Πράσινο Βιβλίο για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, ως προς το οποίο η ΟΚΕ ⁽¹⁾ έχει ήδη εκφράσει την υποστήριξή της. Στο ίδιο πλαίσιο, η προτεινόμενη οδηγία προβλέπει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων όπως η ανάθεση στις ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές της εποπτείας όσον αφορά την ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης, και η διατήρηση του συστήματος προσκλήσεων για την υποβολή προσφορών για τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στις περιπτώσεις που δεν έχει επιτευχθεί η απαραίτητη δυναμικότητα παραγωγής, ή η ανάθεση στους διαχειριστές των δικτύων της ευθύνης της συντήρησης και της ανάπτυξής τους.

6.2.3. Η ύπαρξη αποθέματος δυναμικότητας είναι ζωτική για τη λειτουργία του ηλεκτρικού συστήματος. Ωστόσο, αυτή η πλεονασματική δυναμικότητα έχει κόστος που θα πρέπει να το υποστεί το σύνολο του συστήματος, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και, ενδεχομένως, μέσω κοινοτικού προγράμματος. Η επίτευξη μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς στην οποία οι διεθνείς συναλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας θα φθάνουν τις ενδεικνύμενες ποσότητες, θα επιτρέψει να βελτιστοποιηθεί σε ευρωπαϊκή κλίμακα το επίπεδο του αναγκαίου αποθέματος δυναμικότητας.

6.3. Διαχωρισμός δραστηριοτήτων

6.3.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κρίνει θετική την εμβάθυνση που προβλέπεται στην πρόταση σχετικά με το διαχωρισμό των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων των τομέων της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου, με την ενσωμάτωση της απαίτησης να έχουν οι διαχειριστές των δικτύων μεταφοράς ανεξαρτησία έναντι των άλλων δραστηριοτήτων του ομίλου επιχειρήσεων στον οποίο ανήκουν και με τη λεπτομερή περιγραφή των προϋποθέσεων που θα πρέπει να πληρούν οι διαχειριστές των δικτύων προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ανεξαρτησία αυτή είναι πραγματική.

6.3.2. Ωστόσο, τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι ανάλογα με το στόχο που επιδιώκεται έτσι ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να συνεπάγονται υπερβολικά διοικητικά βάρη για τους οικονομικούς παράγοντες.

6.4. Υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας

6.4.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την ικανοποίησή της όσον αφορά την άποψη της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς συμβιβάζεται με την επίτευξη των στόχων δημόσιας υπηρεσίας, όπως επανειλημμένα έχει δηλώσει μετά τη γνωμοδότησή της του 1993 ⁽²⁾.

6.4.2. Για το λόγο αυτό, εκφράζει την ικανοποίησή της για το ότι η υποβαλλόμενη πρόταση θεωρεί ότι η υλοποίηση ορισμένων στόχων δημόσιας υπηρεσίας αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την Επιτροπή στον τομέα αυτό και ότι θα πρέπει να γίνουν πιο συγκεκριμένες οι εγγυήσεις που συνδέονται με τους στόχους αυτούς, που έχουν σχέση με την ικανοποίηση των χρηστών, την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική και κοινωνική συνοχή, χωρίς να παραγνωρισθεί η υποχρέωση καθολικής παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο, η ΟΚΕ επιθυμεί να αποσαφηνισθεί ότι στόχος επίσης της οδηγίας είναι η καθιέρωση δημόσιων υπηρεσιών παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου που όχι μόνον θα εξασφαλίζουν ένα υψηλό επίπεδο ποιότητας και ανταγωνιστικές τιμές αλλά ταυτόχρονα θα συμβάλλουν και στη βελτίωση της υγείας, στην ασφάλεια του εφοδιασμού και στην οικονομική ευημερία των ευρωπαίων πολιτών.

6.4.3. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η επίτευξη των βασικών στόχων της δημόσιας υπηρεσίας θα πρέπει να συνοδεύεται από την υιοθέτηση διατάξεων προκειμένου να διασφαλιστεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των οικιακών καταναλωτών (με ειδικά μέτρα για τους πιο ευάλωτους). Για το λόγο αυτό θεωρεί ότι θα πρέπει να θεσπιστούν κοινωνικά μέτρα για τις ευάλωτες ομάδες, προκειμένου να μπορέσουν να επωφεληθούν από την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου σε δίκαιες τιμές.

6.4.4. Επίσης, θεωρεί απαραίτητο τον καθορισμό ελάχιστων προϋποθέσεων για τις συμβάσεις και τη διαφάνεια των πληροφοριών, όπως επίσης και διαφανών και προσίτων μηχανισμών επίλυσης των διαφορών. Γι' αυτό η ΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι έχει σημασία τα όργανα επίλυσης των διαφορών να πληρούν τα κριτήρια της σύστασης 98/257/ΕΚ ⁽³⁾ και να χρησιμοποιούν, στο μέτρο του δυνατού, το «ευρωπαϊκό έντυπο προσφυγής» που έχει καταρτιστεί από την Επιτροπή. Θα ήταν σκόπιμο επίσης, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των οικιακών καταναλωτών, να καθιερώσει η Επιτροπή, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, «τυποποιημένα στοιχεία επιβάρυνσης» ⁽⁴⁾.

6.4.5. Από την άλλη πλευρά, η πρόταση λαμβάνει υπόψη τα βήματα προόδου που συμπεριλάμβαναν οι οδηγίες ήδη στην αρχική τους διατύπωση. Στα πλαίσια αυτά, διατηρούνται οι εξαιρέσεις που προβλέπονται όσον αφορά την προτίμηση που θα πρέπει να δίνεται στην ενσωμάτωση στο ηλεκτρικό δίκτυο της ενέργειας που προέρχεται από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, από κατάλοιπα ή από εγκαταστάσεις συμπαραγωγής. Θα πρέπει ωστόσο να διατηρηθούν τα συστήματα χορήγησης ενισχύσεων στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως άλλωστε

⁽³⁾ Σύσταση σχετικά με τις αρχές που εφαρμόζονται στα όργανα που είναι υπεύθυνα για την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών σε θέματα κατανάλωσης, ΕΕ L 115 της 17.4.1998, σ. 31-34.

⁽⁴⁾ Σύμφωνα με την Επιτροπή, με τα τυποποιημένα στοιχεία επιβάρυνσης μπορεί να προσδιορισθεί ο όγκος και το χρονοδιάγραμμα της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας ενός μικρού καταναλωτή. Κάθε απόκλιση σε σχέση με τα τυποποιημένα στοιχεία επιβάρυνσης διορθώνεται ύστερα από περιοδική ανάγνωση του μετρητή, πράγμα που αίρει την αναγκαιότητα μιας δαπανηρής λεπτό προς λεπτό ανάγνωσης της πραγματικής κατανάλωσης καθώς και της αντιστάθμισης σε συνάρτηση με τη συμβατική ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας.

⁽¹⁾ ΕΕ C 221 της 7.8.2001 σ. 45.

⁽²⁾ ΕΕ C 75 της 26.3.1990.

προβλέπεται από την υφιστάμενη οδηγία για την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προκειμένου ο εν λόγω τρόπος παραγωγής ενέργειας να παραμείνει ανταγωνιστικός στο πλαίσιο μίας απελευθερωμένης αγοράς, υπό την έννοια που διατυπώνεται στη γνωμοδότηση της ΟΚΕ (1).

6.4.6. Η κατάλληλη συντήρηση των δικτύων είναι πρωταρχικής σημασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση και η ποιότητα της υπηρεσίας, και να καταστεί παράλληλα δυνατή η μείωση των απωλειών ενέργειας που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και της διανομής. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η βασική αρχή, που περιέχεται στην πρόταση οδηγίας, και έγκαιρα στην ανάθεση στους διαχειριστές του δικτύου της ευθύνης για τη συντήρησή τους, θα πρέπει να οριστεί με μεγαλύτερη σαφήνεια και ακρίβεια κατά τη μεταγραφή της οδηγίας στις εθνικές νομοθεσίες. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να υπάρχουν τέτοια επίπεδα επενδύσεων ώστε οι διαχειριστές των δικτύων να καλύπτουν τις οικονομικές προϋποθέσεις των χρηστών με στόχο την παροχή της απαραίτητης υποδομής προκειμένου να επιτευχθούν τα συμφωνημένα επίπεδα ασφάλειας του εφοδιασμού σε ανταγωνιστικά επίπεδα.

6.4.7. Περιφερειακή και κοινωνική συνοχή

6.4.7.1. Σε ό,τι αφορά την περιφερειακή συνοχή, που έχει τεράστια σημασία για την ύπαρξη ακριβώς της Ένωσης, θα ήταν σκόπιμο να μελετηθούν με εμπειριστατικό τρόπο οι συνέπειες που μπορούν να προκύψουν από τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στις λιγότερο ανεπτυγμένες, στις απομονωμένες, στις νησιωτικές και στις εξόχως απόκεντρες περιοχές.

6.4.7.2. Σε ορισμένες από τις περιοχές αυτές, και λόγω των διαστάσεών τους, είναι απίθανο να μπορέσει ο ανταγωνισμός να έχει ευεργετική επίδραση στους οικιακούς καταναλωτές και συνεπώς οι περιοχές αυτές θα υποχρεωθούν, ενδεχομένως, να διατηρήσουν τιμές ενέργειας σαφώς υψηλότερες από τις αντίστοιχες που θα ισχύουν στις κεντρικές περιοχές της Ευρώπης που έχουν μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού και όπου το κόστος υποδομής ανά μονάδα παρεχόμενης ενέργειας είναι χαμηλότερο. Αυτό θα δημιουργήσει άκρως δυσμενείς συνθήκες ανταγωνισμού, ενώ οι τελικοί καταναλωτές, που είναι συνηθισμένοι από την αρχή της παροχής σε σχεδόν όμοιες τιμές, θα έχουν την αίσθηση ότι πλήττονται σε σχέση με άλλους στο εσωτερικό του κάθε κράτους μέλους.

6.4.7.3. Για να αποφευχθεί η ανισορροπία αυτή, θα πρέπει να θεσμοθετηθούν μηχανισμοί αντιστάθμισης σε εθνική κλίμακα, που θα βασίζονται σε αντικειμενικά, μόνιμα και συμβατά κριτήρια σε σχέση με το σύστημα ενισχύσεων του κράτους σε κοινοτικό επίπεδο. Επιπλέον, όπως είχε αναφέρει η ΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την κοινή ενεργειακή πολιτική του 1993, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα διαρθρωτικού χαρακτήρα ταμεία για να αντισταθμίσουν σε ένα πρώτο χρόνο το πρόσθετο κόστος που συνδέεται με την ανάπτυξη των υποδομών αυτών, πράγμα που θα μειώσει αισθητά το επίπεδο της αντιστάθμισης που είναι αναγκαία κατά τη διάρκεια της λειτουργίας των εγκαταστάσεων αυτών.

6.4.7.4. Η οδηγία 96/92/ΕΚ προβλέπει ήδη μια διαδικασία για τα απομονωμένα ηλεκτρικά δίκτυα μικρών διαστάσεων, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν να επωφεληθούν

από ορισμένες εξαιρέσεις όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας, όταν μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν εμφανιστεί σημαντικά προβλήματα σ' αυτά τα δίκτυα. Η ΟΚΕ κρίνει ότι θα πρέπει να μπορεί να γίνεται προσφυγή στο μηχανισμό εξαίρεσης πριν από την εμφάνιση των καταστάσεων ανισορροπίας, ύστερα από προηγούμενη κοινοποίηση στην Επιτροπή, η οποία έτσι κι αλλιώς θα ελέγξει το συμβατό της καταστάσεως με το κοινοτικό δίκαιο.

6.4.7.5. Σε ό,τι αφορά το φυσικό αέριο, η οδηγία 98/30/ΕΚ προβλέπει επίσης διαδικασία εξαίρεσης, η οποία όμως στην περίπτωση αυτή προορίζεται για τις αναπτυσσόμενες αγορές, των οποίων ο ορισμός ισχύει αποκλειστικά για τα κράτη στα οποία η πρώτη παροχή φυσικού αερίου πραγματοποιήθηκε πριν από λιγότερα από δέκα χρόνια. Θα πρέπει να διευρυνθεί ο ορισμός αυτός προκειμένου να συμπεριλάβει τις απομονωμένες περιοχές όπου η παροχή φυσικού αερίου άρχισε πριν από την εν λόγω περίοδο.

6.4.7.6. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η εδραίωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσει ανασχετικό παράγοντα στην πρόοδο που έχει σημειωθεί σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες της Κοινότητας.

6.4.8. Προκειμένου να αποφευχθεί η ύπαρξη διαφορών μεταξύ των νομοθετικών διατάξεων των κρατών μελών στα θέματα που σχετίζονται με την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου οι οποίες νοθεύουν τις συνθήκες ανταγωνισμού και προκαλούν στρεβλώσεις που θα πρέπει να εξαλειφθούν, είναι σκόπιμο να αντιμετωπίσει η Επιτροπή το ενδεχόμενο κατάρτισης ειδικού κανονισμού που να εναρμονίζει τα δικαιώματα των χρηστών (και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων) και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων διανομής ενέργειας με στόχο την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

6.4.9. Επιπτώσεις στο περιβάλλον

6.4.9.1. Το περιβάλλον φαίνεται να είναι ένα από τα πεδία που θα επηρεαστούν περισσότερο από την εφαρμογή της διαδικασίας ανοίγματος της αγοράς, παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη έχουν προβεί στην υιοθέτηση μέτρων για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της παραγωγής και της κατανάλωσης ενέργειας. Μεταξύ των εν λόγω μέτρων θα πρέπει να αναφερθούν αυτά που προορίζονται για την αντιμετώπιση των κλιματολογικών μεταβολών μέσω της προώθησης της χρήσης ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές και της ενεργειακής απόδοσης.

6.4.9.2. Εάν η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς οδηγήσει σε μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου, πιθανότατα θα προκύψει αύξηση της κατανάλωσης. Οι βελτιώσεις στα θέματα της αποτελεσματικότητας του συστήματος που θα προκύψουν από το άνοιγμα του τομέα στον ανταγωνισμό δύσκολα θα μπορέσουν να αντισταθμίσουν την αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας, με ενδεχόμενο τελικό αποτέλεσμα την αύξηση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας. Η κατάσταση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ρυπαντικών εκπομπών και τη μείωση της πιθανότητας επίτευξης των στόχων του Κιότο.

6.4.9.3. Θα πρέπει να υιοθετηθούν επειγόντα μέτρα, όπως αυτά που υιοθετεί η Επιτροπή με την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων ή με το πρόγραμμα SAVE, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, για να προωθηθεί η αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και να αντισταθμιστεί έτσι η πιθανή αύξηση της ζήτησης. Μία πιθανή λύση θα ήταν η επαναδιοχέτευση των οικονομικών που θα επιτευχθούν στα πλαίσια

(1) ΕΕ C 367 της 20.12.2000, σ. 5.

της διαδικασίας φιλελευθεροποίησης προς το πρόγραμμα SAVE ή προς νέα προγράμματα διαχείρισης της ζήτησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης των οικιακών καταναλωτών και μείωσης των ενεργειακών διαδικασιών, και μια άλλη πιθανή λύση θα ήταν η διεύρυνση του προγράμματος SAVE ή η κατάρτιση νέων προγραμμάτων.

6.4.9.4. Η αναγκαία ενίσχυση της ικανότητας μεταφοράς που θα επιτρέψει την αύξηση των διεθνών συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου θα έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι οποίες θα πρέπει να ελαχιστοποιηθούν, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η αυξανόμενη αντίδραση εκ μέρους των πολιτών, ειδικότερα όταν αφορούν ζώνες που αποτελούν αντικείμενο ειδικής προστασίας από την άποψη του περιβάλλοντος.

6.5. *Η επίδραση στην απασχόληση στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου*

6.5.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την ανησυχία της όσον αφορά τη διεργασία κατάργησης θέσεων απασχόλησης που πλήττει τους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου, λόγω της απελευθέρωσης των αγορών και της τάσεως των επιχειρήσεων προς την ανάθεση υπεργολαβιών και την εξωτερική ορισμένων δαπανών.

6.5.2. Αυτή η κατάσταση καταδεικνύει ότι το κόστος του ανοίγματος στον ανταγωνισμό θα αναληφθεί κατά κύριο λόγο από τους εργαζομένους των επιχειρήσεων των τομέων αυτών, χωρίς να έχει αποδειχθεί ότι η άμεση απασχόληση που δημιουργείται στις νέες δραστηριότητες που συνδέονται με το άνοιγμα της αγοράς αντισταθμίζει πλήρως τις απώλειες που σημειώνονται στις παραδοσιακές επιχειρήσεις. Για να γίνει αποδεκτή η διαδικασία της απορύθμισης από τους εργαζομένους του τομέα θα πρέπει να προβλεφθεί η θέσπιση ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλειας στα πλαίσια του οποίου να λαμβάνονται καινοτόμα μέτρα. Επίσης, θα πρέπει να εξασφαλισθεί η σταθερότητα της οικονομικής κατάστασης των εργαζομένων που έχουν απωλέσει τη θέση απασχόλησής τους. Επιπλέον, θα πρέπει να προβλεφθεί η εφαρμογή συστημάτων συνεχούς κατάρτισης στον τομέα και αποτελεσματικών πολιτικών διατήρησης βάσεων δεδομένων σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας.

6.5.3. Το πιθανό πρόβλημα της απώλειας θέσεων απασχόλησης στους τομείς αυτούς λαμβάνει τέτοιες διαστάσεις ώστε κρίνεται σκόπιμο να ληφθεί υπόψη κατά την κατάρτιση των διαφόρων εθνικών προγραμμάτων υπέρ της απασχόλησης. Αυτό θα επιτρέψει την ανάληψη δράσεων που θα αποβλέπουν στην ελαχιστοποίηση των συνεπειών του φαινομένου αυτού, κυρίως εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ένα μη αμελητέο τμήμα των θέσεων απασχόλησης που χάνονται ήταν θέσεις ατόμων με υψηλό επίπεδο κατάρτισης και προσόντων, των οποίων η εμπειρία μπορεί να αξιοποιηθεί σε άλλα πεδία.

6.5.4. Σε κάθε περίπτωση, οι διαδικασίες απελευθέρωσης θα πρέπει να συνοδεύονται από ένα πλαίσιο πρόβλεψης, ενώ θα πρέπει να εφαρμοστούν οι βέλτιστες πρακτικές ενημέρωσης, διαβούλευσης, συμμετοχής και κατάρτισης των εργαζομένων ώστε να καταστεί δυνατή η κατάλληλη απορρόφηση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού.

6.5.5. Η ΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να δράσει προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κατάσταση αυτή και να καταρτίσει, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, την ενδεικνυόμενη στρατηγική προκειμένου, κατά τις διαδικασίες ανοίγματος των αγορών, να υιοθετηθούν κοινοτικά μέτρα που να έχουν ως στόχο την ανάπτυξη μίας συντονισμένης στρατηγικής για τη διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης.

6.6. *Η επίδραση στις υποψήφιες χώρες*

6.6.1. Η ΟΚΕ εκφράζει επίσης πολλές επιφυλάξεις όσον αφορά τις επιπτώσεις της απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας στις χώρες που σε λίγο θα αποτελέσουν τμήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.6.2. Οι τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στις υποψήφιες χώρες χαρακτηρίζονται, σε γενικές γραμμές, από υψηλό επίπεδο υποστήριξης και παρέμβασης των δημόσιων αρχών καθώς και από πολύ λίγο ανταγωνιστικές υποδομές και μεθόδους διαχείρισης.

6.6.2.1. Η άμεση συνέπεια αυτής της κατάστασης θα είναι η ισχυρή μείωση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις των τομέων αυτών, πράγμα που θα προκαλέσει δυσβάστακτες κοινωνικές εντάσεις στις υποψήφιες χώρες, και ιδιαίτερα στις χώρες που δεν διαθέτουν ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλειας παρόμοιο με το σύστημα που υπάρχει στα κράτη μέλη.

6.6.2.2. Για το λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να παράσχει στις χώρες αυτές τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τις εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί κατά τη διαδικασία απελευθέρωσης που εξελίσσεται στην Ευρώπη και να συμβάλει οικονομικά στον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων. Θα πρέπει συνεπώς να προσαρμοστεί το άνοιγμα των νέων αγορών στην αναδιάρθρωση των ενεργειακών κλάδων τους, προκειμένου οι υποψήφιες χώρες να είναι σε θέση να συμμετάσχουν στον ανταγωνισμό σε ισότιμη βάση.

6.7. *Εθνικές ρυθμιστικές αρχές*

6.7.1. Μπορεί να ελπίζεται ότι η συγκρότηση εθνικών ρυθμιστικών αρχών σε όλα τα κράτη μέλη και η ανάθεση σ' αυτές της αρμοδιότητας καθορισμού και έγκρισης των τελών για την πρόσβαση τρίτων στο δίκτυο προϋποθέτει τη διασφάλιση της διαφάνειας και της μη άσκησης διακρίσεων, για το λόγο δε αυτό η ΟΚΕ τάσεται υπέρ της συγκρότησής τους. Με κάθε επιφύλαξη, πρέπει να αναμένονται με τεταμένη την προσοχή τα αποτελέσματα της έκθεσης που θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης.

6.7.2. Η χρησιμότητα των εν λόγω αρχών επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργήθηκαν οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές, πράγμα που επιτρέπει να υπάρξει «εκ των προτέρων» δράση, και, σε ορισμένες περιπτώσεις, δράση πρωτοβουλίας, αντίθετα με άλλους τύπους οργανισμών που παρεμβαίνουν μόνο από τη στιγμή που έχει πραγματοποιηθεί η παράβαση.

6.7.3. Οι λειτουργίες που με βάση την πρόταση οδηγίας ανατίθενται στις ρυθμιστικές αρχές είναι ευρύτερες, από τη στιγμή που, εκτός από τον καθορισμό ή την έγκριση των τελών πρόσβασης στο δίκτυο, περιλαμβάνουν και τη διασφάλιση της τήρησης των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας από τις επιχειρήσεις και τη διαχείριση της συμφόρησης των δικτύων σε εθνική κλίμακα.

6.7.4. Ωστόσο, θα πρέπει οι αρχές αυτές να λειτουργούν με πιο διαφανή και δημοκρατικό τρόπο, επιτρέποντας τη συμμετοχή διαφόρων ενδιαφερόμενων παραγόντων των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου (καταναλωτών, εργαζομένων και επιχειρήσεων) στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

6.7.5. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας και ζητεί από την Επιτροπή, στο μέλλον, και λαμβανομένης υπόψη της εμπειρίας που θα αποκτηθεί από τη λειτουργία του, να εξετάσει το ενδεχόμενο μετατροπής του εν λόγω Συμβουλίου σε Ευρωπαϊκή Υπηρεσία ή παρόμοιο οργανισμό που θα είναι αρμόδιος για θέματα που άπτονται της διεθνούς μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

6.8. Επίδραση στους καταναλωτές και τις ΜΜΕ

6.8.1. Η δημιουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας δεν ωφέλησε τους οικιακούς καταναλωτές και τις ΜΜΕ τόσο όσο τις μεγάλες επιχειρήσεις. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, αυτή η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σημαντική στη μεταβατική περίοδο παροχής ελεύθερης πρόσβασης στον προμηθευτή, η οποία θα είναι επίσημα για το ανταγωνιστικό επίπεδο των ΜΜΕ.

6.8.2. Η ΟΚΕ κρίνει ότι, για να αντισταθμιστούν οι διαφορές αυτές, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η δημιουργία κοινών οργανώσεων διαχείρισης της αγοράς των ΜΜΕ και των οικιακών καταναλωτών. Οι οργανώσεις αυτές μπορούν να διαπραγματευθούν, εξ ονόματος του συνόλου των πελατών τους, σύμβαση-πλαίσιο με διαφορετικούς προμηθευτές, πράγμα που θα επιτρέπει στους προμηθευτές να αποφύγουν τις ατομικές διαπραγματεύσεις με τον κάθε πελάτη και στους πελάτες να επωφεληθούν από καλύτερες συνθήκες παροχής.

6.8.3. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει επίσης να υπάρξουν ευέλικτοι και διαφανείς μηχανισμοί ρύθμισης των διενέξεων μεταξύ των εταιρειών που είναι προμηθευτές και των εταιρειών που είναι πελάτες.

6.9. Συστήματα πρόσβασης στο δίκτυο

6.9.1. Η ύπαρξη διαφορετικών διαδικασιών πρόσβασης στα δίκτυα στα διάφορα κράτη μέλη μπορεί να προκαλέσει καταστάσεις ανισορροπίας σε ό,τι αφορά την αμοιβαία πρόσβαση των επιχειρήσεων των διαφόρων χωρών στα εθνικά δίκτυα.

6.9.2. Τα περισσότερα κράτη μέλη υιοθέτησαν το σύστημα της ρυθμιζόμενης πρόσβασης με δημοσιοποιημένα τέλη επειδή, κατά τη γνώμη των κρατών μελών, αποτελεί το καλύτερο μέσο διασφάλισης της ελευθερίας πρόσβασης και αποφυγής των νοθεύσεων του ανταγωνισμού και του ενδεχόμενου κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης. Η αντιμετώπιση των εν λόγω τελών ως ανωτάτων τιμών μπορεί να συμβάλει στο να ξεπεραστεί η δυσπιστία που επιδεικνύεται σε ορισμένα κράτη μέλη. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, δεν έχει υπάρξει καμία αξιολόγηση των δυνατοτήτων των υφιστάμενων συστημάτων ή του πραγματικού ανταγωνισμού στα διάφορα κράτη μέλη. Για το λόγο αυτό, ανατέθηκε στην Επιτροπή να προβεί, κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης Κορυφής της Βαρκελώνης, στην παρουσίαση έκθεσης συγκριτικής αξιολόγησης.

6.9.3. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η πρόταση της Επιτροπής για καθιέρωση ενιαίου συστήματος πρόσβασης στα δίκτυα που να βασίζεται σε δημοσιοποιημένα τέλη προϋποθέτει την πρόοδο της εναρμόνισης στον τομέα αυτό. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ωστόσο κάθε τύπο συστήματος πρόσβασης τρίτων στο δίκτυο, υπό την προϋπόθεση ότι θα είναι ουδέτερο, διαφανές, ισότιμο και δεν θα εισάγει διακρίσεις.

6.9.4. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί πραγματικά ότι η πρόσβαση στο δίκτυο πραγματοποιείται υπό συνθήκες που δεν συνεπάγονται διακρίσεις. Μεταξύ των μέτρων αυτών θα πρέπει να προβλεφθεί κυρίως προθεσμία απάντησης στο αίτημα πρόσβασης, καθώς και ευέλικτοι μηχανισμοί ρύθμισης των διενέξεων που ενδέχεται να υπάρξουν.

6.10. Πτυχές που αφορούν τον ανταγωνισμό

6.10.1. Η διαδικασία εδραίωσης της εσωτερικής αγοράς έχει, σε πολλές περιπτώσεις, ως αποτέλεσμα την κατάργηση των εθνικών μονοπωλίων και την απορύθμιση των διαφόρων τομέων με στόχο τη δημιουργία μίας αγοράς στο πλαίσιο της οποίας ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων θα ασκείται υπό ίσους όρους.

6.10.2. Η αναζήτηση ωστόσο νέων αγορών και η επιδίωξη της πραγματοποίησης οικονομιών κλίμακας είναι πιθανόν να οδηγήσει στην ενίσχυση του φαινομένου της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων και στην εξάφaniση των μικρών επιχειρήσεων, πολλές από τις οποίες είναι δημοτικές. Κατά τον τρόπο αυτό, υπάρχει κίνδυνος να βρεθεί η ευρωπαϊκή αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου υπό τον έλεγχο ενός μικρού αριθμού μεγάλων επιχειρήσεων οι οποίες, στην πραγματικότητα, ασκούν τη δραστηριότητά τους εντός των αντίστοιχων ζωνών επιρροής τους, στρεβλώνοντας τον ανταγωνισμό μέσω της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης της αγοράς, μεμονωμένης ή συλλογικής, που κατέχουν.

6.10.3. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, που ισοδυναμούν με μονοπωλιακές καταστάσεις, και παρά το γεγονός ότι θα βρισκόμαστε σε ένα πλαίσιο ανοικτής και απορρυθμισμένης αγοράς, οι επιχειρήσεις είναι πιθανόν να επιδιώξουν την μεγιστοποίηση των κερδών τους, μειώνοντας την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν και αυξάνοντας τις τιμές. Μία τέτοια εξέλιξη θα έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες τόσο για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας όσο και, γενικά, για όλους τους καταναλωτές.

6.10.4. Για να αποφευχθεί η δημιουργία μίας παρόμοιας κατάστασης, οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές ώστε, τόσο τα φαινόμενα συγκέντρωσης των επιχειρήσεων όσο και οι καταστάσεις κατάχρησης της μεμονωμένης ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν στην αγορά, να παύσουν να αποτελούν παραβίαση των αρχών που διέπουν μία ανοικτή και ελεύθερη στον ανταγωνισμό οικονομία της αγοράς.

6.11. *Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με την πρόταση κανονισμού*

6.11.1. Η πρόταση κανονισμού που υποβάλλεται από την Επιτροπή έχει ως στόχο να δώσει ώθηση στις διεθνείς συναλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας και να θεσπίσει το πλαίσιο που είναι αναγκαίο για τη ρύθμισή τους.

6.11.2. Η ΟΚΕ κρίνει επίσης ότι είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την αύξηση των διεθνών συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας και θεωρεί ότι η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού είναι ένα καλό μέσον για να επιτευχθεί αυτό. Οι αρχές που καθορίζονται στην πρόταση κανονισμού είναι ορθές και θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση ορισμένων πτυχών του προβλήματος που είναι θεμελιώδεις προκειμένου να υπάρξει σημαντική αύξηση του όγκου διεθνών συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας, στην περίπτωση που τεθούν σε εφαρμογή ταυτόχρονα με την τροποποίηση της οδηγίας. Σε αντίθετη περίπτωση, θα μπορούσε να προκληθεί νόθευση του ανταγωνισμού και να υπάρξουν σοβαρές στρεβλώσεις λόγω του διαφορετικού βαθμού ανοίγματος των διαφόρων αγορών.

6.11.3. Ωστόσο, η τόσο ευρεία προσφυγή στις διατάξεις των άρθρων 3 και 5 της απόφασης 1999/468/ΕΚ οδηγεί στο να ανατίθενται στην Επιτροπή αρμοδιότητες που είναι πολύ ανώτερες από τις σχετικές αρμοδιότητες που διαθέτει. Ο λόγος γι' αυτή την εκχώρηση εξουσίας είναι ίσως η τεχνική πολυπλοκότητα των αποφάσεων που πρέπει να ληφθούν και η αναγκαιότητα προσαρμογής με αποτελεσματικό τρόπο των κανόνων στις νέες καταστάσεις που μπορούν να δημιουργηθούν.

6.11.4. Η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι αναγκαίο να εκχωρηθούν οι αρμοδιότητες αυτές στην Επιτροπή, μολονότι θεωρεί ότι αυτή η εκχώρηση θα πρέπει να αφορά μόνο τη δυνατότητα τροποποίησης των κατευθυντήριων γραμμών και των κανόνων που έχουν προηγουμένως συμπεριληφθεί στον κανονισμό και εγκριθεί, και όχι τη δυνατότητα προσδιορισμού τους στο περιθώριο της νομοθετικής διαδικασίας.

6.11.5. Με την έννοια αυτή, η ΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να λάβει η σημερινή πρόταση κανονισμού υπόψη την αρχή της επικουρικότητας και να δοθούν εξηγήσεις σχετικά με τα εξής:

- το εν λόγω ζήτημα περιλαμβάνει υπερεθνικές πτυχές που δεν μπορούν να ρυθμιστούν με ικανοποιητικό τρόπο μέσω της παρέμβασης των κρατών μελών·
- οι δράσεις των κρατών μελών από μόνες τους, ή η έλλειψη κοινοτικής παρέμβασης, θα οδηγήσει σε σύγκρουση με τις απαιτήσεις της Συνθήκης (όπως είναι η αναγκαιότητα διόρθωσης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, αποφυγής καλυμμένων απαγορεύσεων στο εμπόριο και ενίσχυσης της

οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κ.λπ.) που ενδεχομένως θα είναι σε σημαντικό βαθμό επιζήμια για τα συμφέροντα των κρατών μελών·

- η κοινοτική δράση θα επιφέρει σαφή οφέλη λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της, σε σύγκριση με την παρέμβαση στο επίπεδο των κρατών μελών.

6.11.6. Επίσης η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη της τις ακόλουθες πτυχές:

- η μορφή κοινοτικής παρέμβασης θα πρέπει να είναι η απλούστερη δυνατή και συνεκτική επίσης με την ικανοποιητική υλοποίηση των στόχων του μέτρου και
- τα κοινοτικά μέτρα θα πρέπει να αφήνουν όσο το δυνατόν περισσότερα περιθώρια χειρισμού προκειμένου οι αποφάσεις να μπορούν να λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, με τρόπο συμβατό με τους δύο επιδιωκόμενους σκοπούς, δηλαδή την επίτευξη του στόχου τους και το σεβασμό των απαιτήσεων της Συνθήκης.

6.11.7. Ωστόσο, η ΟΚΕ κρίνει θετικό το περιεχόμενο της πρότασης κανονισμού σε ό,τι αφορά τη δημιουργία της συμβουλευτικής επιτροπής και της επιτροπής κανονισμού, στο μέτρο που μπορούν να συμβάλουν στην πλήρη υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, μολονότι επισημαίνει ότι θα πρέπει να υποβάλλονται περιοδικές εκθέσεις στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

7. *Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ*

7.1. Όπως προαναφέρθηκε, η πρόταση οδηγίας καθιερώνει ένα σύστημα πρόσβασης τρίτων μερών στα δίκτυα που βασίζεται σε δημοσιοποιημένα τέλη, τα οποία καθορίζει ή εγκρίνει η εθνική ρυθμιστική αρχή. Ωστόσο, σε διάφορα σημεία του εγγράφου, εκφράζονται αμφιβολίες όσον αφορά την αποκλειστικότητα του συστήματος αυτού και την ενδεχόμενη συνύπαρξή του με το σύστημα της «πρόσβασης κατόπιν διαπραγματεύσεως», όπως αναφέρεται στο άρθρο 20, παράγραφος 1, που δεν τροποποιήθηκε στην πρόταση που υποβάλλεται από την Επιτροπή και η οποία προβλέπει τη δυνατότητα «πρόσβασης κατόπιν διαπραγματεύσεων» για τους αυτοπαραγωγούς και τους ανεξάρτητους παραγωγούς. Η δεύτερη παράγραφος του ίδιου αυτού άρθρου περιλαμβάνει νέα αναφορά, γενικής φύσεως αυτή τη φορά, στις διαπραγματεύσεις. Χρειάζεται να διευκρινιστεί εάν ο στόχος είναι να διατηρηθεί αυτή η δυνατότητα πρόσβασης κατόπιν διαπραγματεύσεων και, αν ναι, ποιες μπορούν να είναι οι επιπτώσεις όσον αφορά τις διακρίσεις μεταξύ χρηστών του δικτύου.

7.2. Η διατύπωση του άρθρου 21, που δεν τροποποιείται στο νέο προτεινόμενο κείμενο, μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση, δεδομένου ότι αναφέρεται επανειλημμένα στα άρθρα 17 και 18 της οδηγίας 96/92/ΕΚ. Αυτά τα δύο άρθρα δεν περιλαμβάνονται πλέον στο νέο κείμενο και αναφέρονται ακριβώς στα συστήματα πρόσβασης στο δίκτυο κατόπιν διαπραγματεύσεως ή στην πρόσβαση με βάση το πρότυπο του ενιαίου αγοραστή. Έτσι, θα πρέπει να τροποποιηθεί η διατύπωση του άρθρου 21 με τη συμπεριληψη των προτεινόμενων από την Επιτροπή τροποποιήσεων σχετικά με το σύστημα πρόσβασης τρίτων στα δίκτυα.

7.3. Σε πολλά σημεία του κειμένου γίνεται αναφορά στον όρο «επιλέξιμος πελάτης» και συγκεκριμένα στα άρθρα 3, 16, 19 και 21. Ορισμένα από τα άρθρα αυτά διατηρούν την αρχική διατύπωσή τους ενώ σε άλλα υπάρχει καινούργια. Το ισχύον κείμενο της οδηγίας 96/92/ΕΚ, στο άρθρο 19, παράγραφος 3, αναθέτει στα κράτη μέλη την ευθύνη να δημοσιεύουν ετησίως τα κριτήρια προσδιορισμού των επιλέξιμων πελατών. Ωστόσο, η παράγραφος αυτή δεν περιλαμβάνεται στη νέα διατύπωση της οδηγίας, με συνέπεια η έννοια «επιλέξιμος πελάτης» να παραμένει απροσδιόριστη.

7.4. Στο κείμενο που υποβάλλεται από την Επιτροπή, κρίνεται αναγκαίο τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι διαχειριστές των δικτύων μεταφοράς και διανομής απαντούν στις αιτήσεις πρόσβασης σε λογικές προθεσμίες. Θα πρέπει ωστόσο να περιληφθεί στην οδηγία μια συγκεκριμένη προθεσμία προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενες αδιαιρεσίες.

8. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 98/30/ΕΚ

8.1. Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης φυσικού αερίου αποτελούν το αντικείμενο μιας μοναδικής εξαίρεσης στο σύστημα πρόσβασης που θεσπίζεται από τις δύο οδηγίες. Στην περίπτωση αυτή, πράγματι, εκτός από τη διακανονισμένη πρόσβαση, γίνεται δεκτή και η πρόσβαση κατόπιν διαπραγματεύσεων (άρθρο 15). Η ερμηνεία που μπορεί να δοθεί είναι ότι οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου (GNL) μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πρόσβασης κατόπιν διαπραγματεύσεων ή όχι, από τη στιγμή που, σύμφωνα με το άρθρο 14, μόνο η διαδικασία διακανονισμένης πρόσβασης γίνεται δεκτή για τις εγκαταστάσεις GNL.

8.2. Όπως και στην οδηγία 96/92/ΕΚ, η έννοια του «επιλέξιμου πελάτη» δεν ορίζεται με σαφήνεια, λόγω της τροποποίησης του άρθρου 18 στη νέα διατύπωση, στην οποία καθορίζονται οι

ελάχιστες απαιτήσεις και ανατίθεται στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν την τελική σημασία της έννοιας αυτής.

8.3. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη δεν ορίζουν το διαχειριστή των δικτύων διανομής φυσικού αερίου, ενώ ορίζουν τους διαχειριστές των δικτύων μεταφοράς και, στην περίπτωση της οδηγίας 96/92/ΕΚ, των δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό το κριτήριο φαίνεται να υποδεικνύει ότι η Επιτροπή προτίθεται να εξομοιώσει το διαχειριστή του δικτύου διανομής φυσικού αερίου με την ιδιοκτήτρια εταιρεία. Ωστόσο, οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 10 αναφέρονται ρητώς στους διαχειριστές των δικτύων διανομής, πράγμα που μπορεί να σημαίνει ότι πρόκειται για διαφορετικούς φορείς σε σχέση με τις εταιρείες διανομής. Για να έχει συνοχή το κείμενο, θα πρέπει να υπάρξει εξομοίωση όσον αφορά την εκμετάλλευση των δικτύων από τους διαχειριστές.

8.4. Το κείμενο περιέχει πολλές διασταυρωμένες αναφορές που προκύπτουν από την αρχική διατύπωση της οδηγίας, οι οποίες όμως, με το σημερινό περιεχόμενο, δεν ισχύουν πλέον και θα πρέπει να τροποποιηθούν. Πρόκειται, για παράδειγμα, για τις αναφορές στο άρθρο 18 που περιέχονται στα άρθρα 20, παράγραφος 1, και 23 παράγραφος 1, και που, στα πλαίσια της σημερινής διατύπωσης, δεν έχουν πλέον νόημα, στο βαθμό που αφορούν εκ νέου τη σημασία της έννοιας «επιλέξιμος πελάτης». Επίσης, στις παραγράφους 1, 2 και 3 του άρθρου 26, περιέχονται αναφορές στις παραγράφους 3, 4 και 6 του άρθρου 18 που δεν υπάρχουν πλέον στο νέο κείμενο. Το άρθρο 25 περιέχει επίσης αναφορά στο άρθρο 16, που στο μεταξύ έχει απαλειφθεί από το προτεινόμενο κείμενο.

8.5. Η οδηγία για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας προβλέπει ένα μέτρο προστασίας για την ασφάλεια του εφοδιασμού, δηλαδή ένα σύστημα πρόσκλησης για την υποβολή προσφορών για την κατασκευή νέας ικανότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, όταν η προβλεπόμενη από τη διαδικασία έγκρισης αποδεικνύεται ανεπαρκής για την ικανοποίηση της ζήτησης. Θα ήταν σκόπιμο να μελετηθεί η δυνατότητα καθιέρωσης παρόμοιας διαδικασίας και για τις εγκαταστάσεις GNL.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων»

(2002/C 36/04)

Στις 6 Ιουνίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορών, ενέργειας, υποδομών, κοινωνίας των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε την γνωμοδότησή του στις 25 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Lenvaux.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 1337 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση της Επιτροπής

1.1. Το παρόν σχέδιο οδηγίας έχει ως ουσιαστικό στόχο να θεσπίσει ένα κοινό πλαίσιο για την προώθηση της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων που βρίσκονται στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διευκρινίζει τις κατηγορίες των εν λόγω κτιρίων, οικιστικής και τριτογενούς χρήσεως, και αποκλείει ορισμένες κατηγορίες, όπως για παράδειγμα, τα βιομηχανικά κτίρια.

1.2. Το σχέδιο προσδιορίζει τις απαιτήσεις σχετικά με την θέσπιση από τα κράτη μέλη μιας κοινής μεθοδολογίας για τον υπολογισμό της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.

1.3. Το σχέδιο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ελάχιστους κανόνες σχετικά με την ενεργειακή απόδοση των νεοκατασκευασθέντων κτιρίων.

1.4. Για τα νεοκατασκευασθέντα κτίρια των οποίων η επιφάνεια ξεπερνά τα 1 000 m², τα κράτη μέλη θα φροντίσουν ώστε τα συστήματα παροχής αποκεντρωμένης ενέργειας που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την αστική κεντρική θέρμανση κ.λπ., να αποτελέσουν αντικείμενο μιας μελέτης σκοπιμότητας.

1.5. Για τα υπάρχοντα κτίρια επιφανείας άνω των 1 000 m² που αποτελούν αντικείμενο εργασιών ανακαίνισης, τα κράτη μέλη θα λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου η ενεργειακή απόδοσή τους να βελτιωθεί και να ανταποκριθεί στους ελάχιστους κανόνες. Η αρχή αυτή θα εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις όπου το συνολικό κόστος της ανακαίνισης ξεπερνά το 25 % της υφιστάμενης ασφαλισμένης αξίας του κτιρίου.

1.6. Το σχέδιο προβλέπει την παρουσίαση πιστοποιητικών ενεργειακής απόδοσης όχι παλαιότερων των 5 ετών κατά τις συναλλαγές (αγοράς ή πώλησης) και, στην περίπτωση των δημόσιων κτιρίων, την υποχρέωση τοποθέτησης σε περίοπτη θέση αυτών των πιστοποιητικών, που θα ανανεώνονται κάθε 5 χρόνια.

1.7. Το σχέδιο προβλέπει, πάνω από μια ορισμένη ισχύ, ειδικές απαιτήσεις σχετικά με τον τακτικό έλεγχο των λεβήτων (ωφέλιμη ονομαστική ισχύς > των 10 kW) και των συστημάτων κλιματισμού (πραγματική ισχύς > 12 kW).

1.8. Η πιστοποίηση των κτιρίων και ο έλεγχος των συστημάτων θέρμανσης και κλιματισμού θα εκτελούνται από ειδικευμένο και ανεξάρτητο προσωπικό.

2. Υπενθύμιση των κυριότερων προανατολισμών και συστάσεων που περιέχονται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις

2.1. Η ΟΚΕ έχει εκδώσει πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις στο πεδίο αυτό. Τέσσερις από αυτές, οι πιο πρόσφατες, υπενθυμίζονται εδώ προκειμένου να επιβεβαιωθεί ο διαρκής και τεκμηριωμένος αυτός προανατολισμός.

2.1.1. Προκειμένου να μειωθούν οι κίνδυνοι που συνδέονται με τον εφοδιασμό, το πρώτο μέτρο που πρέπει να ληφθεί είναι η εξασφάλιση της όσο το δυνατόν περισσότερο διαφοροποιημένης και ισόρροπης χρήσης διαφόρων τύπων και μορφών ενέργειας.

2.1.2. Όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια, μολονότι η θέσπιση προτύπων είναι ένα αποτελεσματικό μέσο, δεν τίθεται θέμα θέσπισης ενιαίων κανόνων σε επίπεδο ΕΕ λόγω των διαφορετικών κλιματολογικών και άλλων συνθηκών στις διάφορες χώρες⁽¹⁾.

2.1.3. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η επιβολή δεσμευτικών στόχων σχετικά με την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορεί να είναι σε αντίθεση με την αρχή της επικουρικότητας που εφαρμόζεται στις δράσεις που προωθούνται ενόψει της υλοποίησης των στόχων του Κυότο⁽²⁾.

(1) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο — Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» (COM(2000) 769 τελικό), ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σ. 6.

(2) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας» (COM(1999) 279 τελικό), ΕΕ C 367 της 20.12.2000.

2.1.4. Στις νομικές διατάξεις για τα κτίρια πρέπει να γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ της ανέγερσης νέων κτιρίων (διακρίνοντας τα κτίρια που λαμβάνουν κρατική επιδότηση από εκείνα που ανήκουν στην ελεύθερη πρωτοβουλία) και των ήδη υφιστάμενων κτιρίων. Για τα τελευταία θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί όροι όταν πρόκειται για εργασίες ανακαίνισης στο ιστορικό κέντρο των πόλεων ⁽¹⁾.

2.1.5. Για τα κτίρια, πρέπει να παρέχεται πλήρης ενημέρωση τόσο όσον αφορά τις νέες οικοδομές, όσο και αυτές που ήδη υπάρχουν είτε για αγορά είτε για ενοικίαση. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να ενισχυθεί ο έλεγχος και η παρακολούθηση των κανονισμών σχετικά με τα υλικά, τις μονώσεις και την κατασκευή που ισχύουν σε όλες τις χώρες ⁽²⁾.

2.1.6. Πρέπει να βελτιωθεί η προληπτική διατήρηση και συντήρηση των εξοπλισμών τόσο στη βιομηχανία και στις οικοδομές όσο και στις μεταφορές, ώστε να διευρυνθεί η αποδοτικότητα τους και ο έλεγχος των επιπέδων εκπομπών αερίων. Πρέπει να προωθηθεί η καθιέρωση φοροαπαλλαγών για τους επενδυτές που επιλέγουν λύσεις μικρότερης ενεργειακής κατανάλωσης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση της Επιτροπής θα πρέπει να εξεταστεί στο γενικότερο πλαίσιο της κοινοτικής ενεργειακής πολιτικής και ειδικότερα της ανάγκης εξοικονόμησης ενέργειας έχοντας υπόψη:

- τις περιορισμένες δυνατότητες επηρεασμού της προσφοράς εισαγόμενων ενεργειακών προϊόντων,
- την εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγόμενες αυτές πηγές ενέργειας, η οποία υπολογίζεται σήμερα σε 50 %,
- τη διεύρυνση, που θα αυξήσει την εξάρτηση της ΕΕ, η οποία θα φτάσει το 70 % το 2030, χωρίς ανανέωση των σταθμών παραγωγής ατομικής ενέργειας,
- την τήρηση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στο Κυότο,
- τη σημασία που έχει η ενεργειακή κατανάλωση στα κτίρια ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής: η ενεργειακή απόδοση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα — Προς μια στρατηγική για την ορθολογική χρήση της ενέργειας» (COM(98) 246 τελικό), ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 176.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας ΟΚΕ με θέμα «Οι πολιτικές ορθολογικής χρήσης της ενέργειας (ΟΧΕ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες», ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 160.

⁽³⁾ Βλέπε τον πίνακα 1 στο Παράρτημα: Ζήτηση τελικής ενέργειας στην ΕΕ ανά τομέα και πηγή ενέργειας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ελάχιστοι κανόνες

4.1.1. Το σχέδιο προβλέπει για τα νέα κτίρια την υποχρέωση να ανταποκρίνονται σε ελάχιστους κανόνες στα θέματα της ενεργειακής απόδοσης. Ο προσδιορισμός των ελάχιστων αυτών κανόνων, κοινών ή διαφορετικών σε κάθε κράτος μέλος, δεν περιέχεται ούτε στην οδηγία ούτε στα παραρτήματά της.

4.1.2. Η ΟΚΕ είναι υπέρ της αρχής της επικουρικότητας και υποστηρίζει ότι χρειάζεται να αφεθεί στην φροντίδα του κάθε κράτους ο καθορισμός των ελάχιστων αυτών κανόνων, σε συνάρτηση με τις ιδιαίτερες γεωγραφικές και κλιματολογικές του συνθήκες. Ωστόσο, θεωρεί αναγκαίο να υπενθυμίσει η οδηγία με μεγαλύτερη σαφήνεια τους στόχους και τις δεσμεύσεις του Κυότο, προκειμένου να παρωδηθούν τα κράτη μέλη να καθορίσουν τους ελάχιστους κανόνες σε λογικές και συμβατές τιμές και προθεσμίες.

4.1.3. Κρίνει επίσης ότι στο πλαίσιο της διεύρυνσης είναι επιθυμητό να προσδιοριστούν από κοινού με κάθε υποψήφια χώρα οι στόχοι που θα πρέπει να επιτευχθούν σε συγκεκριμένες προθεσμίες και να υποστηριχθούν οι χώρες αυτές μέσω της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης προκειμένου να τους επιτύχουν εντός των καθορισμένων προθεσμιών.

4.1.4. Η ΟΚΕ παρατηρεί ότι η πρόταση οδηγίας λαμβάνει αποκλειστικώς υπόψη της τις ενεργειακές πτυχές για τον καθορισμό των ελάχιστων κανόνων σε κάθε κράτος μέλος. Συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει, ενδεχομένως, μήπως μια πιο σφαιρική εικόνα, που να ενσωματώνει και άλλες πτυχές — όπως η ηχομόνωση — κατά την κατασκευή ή την ανακαίνιση των κτιρίων, παρουσιάζει περισσότερο πλεονεκτήματα τόσο στο οικονομικό επίπεδο όσο και στην αίσθηση άνεσης για τους χρήστες ⁽⁴⁾.

4.2. Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής

4.2.1. Το σχέδιο δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εξαιρέσουν από το πεδίο εφαρμογής τα ιστορικά κτίρια, τις προσωρινές κατασκευές, τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις, τα εργαστήρια και τις κατοικίες που δεν προορίζονται για κανονική διαμονή, όπως π.χ. τις εξοχικές κατοικίες.

4.2.2. Η ΟΚΕ εγκρίνει την αρχή των εξαιρέσεων, στις οποίες ζητεί να προστεθούν και τα γεωργικά κτίρια, διερωτάται όμως για την καταλληλότητά τους καθώς και για τους ορισμούς που δίνονται, στο μέτρο που επιτρέπουν μια υπερβολικά ευρεία ερμηνεία που, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα επέτρεπε την μη παρόμοια εφαρμογή της οδηγίας σε όλα τα κράτη μέλη.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβάλλοντος θορύβου», ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 48.

4.3. Νέα και υφιστάμενα κτίρια

4.3.1. Το σχέδιο προβαίνει στην διάκριση μεταξύ νέων και υφιστάμενων κτιρίων που οφείλουν να ανταποκρίνονται σε ελάχιστους κανόνες ενεργειακής απόδοσης. Η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να υπήρχαν ειδικοί ελάχιστοι κανόνες για τα νέα και για τα υπάρχοντα κτίρια, με διαφορές που να λαμβάνουν υπόψη τους τόσο την κατάσταση της κληρονομιάς όσο και τη διαφορά των τεχνικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των αποδόσεων αυτών.

4.3.2. Γίνεται μεν διάκριση μεταξύ κτιρίων κατοικίας και δημόσιων κτιρίων, αλλά η ΟΚΕ θεωρεί πως θα πρέπει να υπάρξει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των κτιρίων για κατοικία μίας οικογένειας και των συγκροτημάτων διαμερισμάτων.

4.4. Φύση των κατώτατων ορίων

4.4.1. Το σχέδιο οδηγίας προβλέπει κατώτατα όρια εκφρασμένα σε m^2 . Καθώς πρόκειται για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, η ΟΚΕ κρίνει ότι η αναφορά στην επιφάνεια των κτιρίων δεν είναι πάντοτε ενδεδειγμένη.

4.4.2. Σε ό,τι αφορά την θέρμανση και τον κλιματισμό, που είναι καθοριστικοί παράγοντες για τον ενεργειακό απολογισμό, η απόδοση συνδέεται με τους όγκους των κτιρίων που είναι συνάρτηση δύο παραγόντων: το ύψος των διαφόρων επιπέδων και τις αντίστοιχες επιφάνειές τους.

4.4.3. Για τα κτίρια κατοικίας, το ύψος μεταξύ του δαπέδου και της οροφής γενικώς κυμαίνεται στα 2,50 μέτρα. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την ομοιογένεια, μπορεί κανείς να αποδεχτεί κατώτερα όρια εκφρασμένα σε m^2 .

4.4.4. Για τα δημόσια κτίρια, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του σχεδίου οδηγίας και των οποίων τα ύψη των επιπέδων διαφέρουν, θα ήταν συνεπώς σκοπιμότερος ο καθορισμός των κατώτατων ορίων σε συνάρτηση με τον όγκο των κτιρίων.

4.5. Κατώτατα όρια επιφάνειας 1 000 m^2

4.5.1. Το σχέδιο καθιερώνει δύο μόνο κατώτερα όρια επιφάνειας 1 000 m^2 , το ένα για τα νέα κτίρια και το άλλο για τα υφιστάμενα (άρθρο 4 και άρθρο 5).

4.5.2. Για τα νέα κτίρια, το κατώτατο όριο 1 000 m^2 επιβάλλει την υποχρέωση να πραγματοποιηθεί πριν από τη χορήγηση οικοδομικής άδειας μελέτη που αξιολογεί από τεχνική, περιβαλλοντική και οικονομική άποψη την εφικτότητα εγκατάστασης αποκεντρωμένων συστημάτων παροχής ενέργειας που βασίζονται σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στις ΣΘΗ, στην τηλεθέρμανση ή υπό ορισμένες προϋποθέσεις σε αντλίες θερμότητας.

4.5.2.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η υποχρέωση αυτή μπορεί επίσης να εφαρμοστεί και σε δημόσια κτίρια όπως είναι αυτά που ορίζονται στο άρθρο 2 του σχεδίου οδηγίας, επιβάλλοντας

κατώτατο όριο 2 500 m^3 προκειμένου να ληφθεί υπόψη η παρατήρηση που έγινε στο προαναφερθέν σημείο 4.4.4.

4.5.2.2. Εγκρίνει το γεγονός ότι λαμβάνοντας υπόψη το όριο των 1 000 m^2 , η υποχρέωση αυτή δεν ισχύει για τις κατοικίες μίας οικογένειας.

4.5.2.3. Κρίνει ότι, για τα συγκροτήματα διαμερισμάτων, το κατώτατο όριο θα πρέπει να αυξηθεί στα 2 500 m^2 , προκειμένου να αφορά μόνο τα σημαντικά συγκροτήματα που μπορούν να αντεπεξέλθουν στο πρόσθετο κόστος.

4.5.2.4. Από την άλλη πλευρά, η ΟΚΕ θεωρεί ότι σε περίπτωση που δεν είναι δυνατόν κατά τον χρόνο κατασκευής των νέων κτιρίων να τεθούν σε εφαρμογή οι στόχοι που αναφέρονται στο σχέδιο οδηγίας, θα πρέπει να υπάρξει η υποχρέωση να ενσωματωθεί στα σχέδια η δυνατότητα εύκολης υλοποίησής τους στην περίπτωση μελλοντικών εργασιών σημαντικής ανακαίνισης.

4.5.3. Για τις εργασίες ανακαίνισης σε υφιστάμενα κτίρια, το σχέδιο καθιερώνει όριο 1 000 m^2 , πέραν του οποίου θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα προκειμένου τα κτίρια να ανταποκρίνονται στους ελάχιστους κανόνες ενεργειακής απόδοσης.

4.5.3.1. Η ΟΚΕ θεωρεί, όπως προηγουμένως, ότι αυτή η υποχρέωση θα πρέπει να ισχύει:

- για τα δημόσια κτίρια όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 2, με κατώτατο όριο τα 2 500 m^3 ,
- για τα συγκροτήματα διαμερισμάτων με κατώτατο όριο που επίσης θεσπίζεται στα 2 500 m^2 .

4.5.3.2. Η ΟΚΕ λαμβάνει γνώση του γεγονότος ότι η αρχή που προσδιορίζεται στο άρθρο 5 της οδηγίας ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις όπου το συνολικό κόστος ανακαίνισης ξεπερνά τα 25 % της «τρέχουσας ασφαλισμένης αξίας» του κτιρίου. Ωστόσο, όσον αφορά την ίδια την έννοια της «τρέχουσας ασφαλισμένης αξίας» υπογραμμίζει ότι τα κράτη δεν αναφέρονται στα ίδια κριτήρια (στον τομέα των δημόσιων κτιρίων οι προσεγγίσεις είναι διαφορετικές, καθώς τα κριτήρια αξιολόγησης των ακίνητων αξιών δεν είναι συγκρίσιμα).

4.6. Πιστοποιητικά (labels) ενεργειακής απόδοσης

4.6.1. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η λέξη «πιστοποιητικά» υπονοεί υποχρεωτικό έλεγχο ή αναγνώριση της συμμόρφωσης με συγκεκριμένους κανόνες. Για να εκφραστούν καλύτερα οι προθεσμίες που εκφράζονται από την Επιτροπή, η ΟΚΕ υποστηρίζει την αντικατάσταση της λέξης «πιστοποιητικά» με τη λέξη «labels», η οποία επιτρέπει την αναλυτική παρουσίαση των αποδόσεων με την ταξινόμησή τους σε μια κλίμακα τιμών.

4.6.2. Το σχέδιο οδηγίας (άρθρο 6 παράγραφος 1) προβλέπει ότι κατά την κατασκευή, την πώληση ή την ενοικίαση ενός κτιρίου, θα πρέπει να διατίθεται στον αγοραστή ή τον ενοικιαστή πιστοποιητικό (labels) ενεργειακής απόδοσης όχι παλαιότερο των 5 ετών.

4.6.3. Η ΟΚΕ κρίνει ότι στην περίπτωση των νέων κτιρίων η υποχρέωση αυτή, που αποτελεί εγγύηση για τον αγοραστή ή για τον νοικιαστή, μπορεί εύκολα να εκπληρώνεται τη στιγμή της παραλαβής των κτιρίων. Το πιστοποιητικό συμμόρφωσης και τήρησης των ελάχιστων κανόνων που καταρτίζεται μετά την ολοκλήρωση των εργασιών επιτρέπει, πράγματι, την απόδοση ενός labels ενεργειακής απόδοσης χωρίς συμπληρωματικές διατυπώσεις.

4.6.4. Στην περίπτωση νέων κτιρίων, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η προθεσμία των 5 ετών είναι υπερβολικά μικρή και συνιστά περίοδο 10 ή 15 ετών. Μετά την προθεσμία αυτή, μόνο οι εργασίες ανακαίνισης επιβάλλουν ανανέωση του πιστοποιητικού (labels).

4.6.5. Στην περίπτωση υφιστάμενων κτιρίων, εάν το πιστοποιητικό (labels) που συνδέεται με την ενεργειακή απόδοση εκφράζει την συμμόρφωση του κτιρίου με τους ελάχιστους κανόνες, η διάρκειά του θα πρέπει να είναι επίσης 10 έτη. Μόνο η τροποποίηση των κανόνων επιβάλλει την ανανέωση του πιστοποιητικού (labels). Η πρόταση οδηγίας προβλέπει ότι είναι υποχρεωτική η διάθεση πιστοποιητικού (labels) μόνο κατά την αγορά ή κατά την ενοίκιαση ακινήτου. Διαφορετικά δεν ισχύει καμία υποχρέωση κατάρτισης τέτοιου πιστοποιητικού (labels). Η ΟΚΕ συνιστά, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η εξοικονόμηση ενέργειας, να δοθεί προθεσμία μεταβατικής περιόδου 15 ετών προκειμένου να καταστεί υποχρεωτική η κατάρτιση πιστοποιητικού (labels) για όλα τα κτίρια που υπεισέρχονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

4.6.6. Εάν τα πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης επισημιάζουν ανεπάρκειες, καθώς αυτές, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, δεν μπορούν να αποκατασταθούν παρά μόνο στην περίπτωση σημαντικών εργασιών ανακαίνισης, η πενταετής διάρκεια του πιστοποιητικού δεν δικαιολογείται.

4.6.7. Η ΟΚΕ κρίνει ότι στα πιστοποιητικά (labels) πρέπει να περιλαμβάνεται, εκτός από τις τιμές αναφοράς όπως οι ισχύουσες νομικές απαιτήσεις, και η υπενθύμιση των καλύτερων εφαρμογών από την άποψη της ενεργειακής κατανάλωσης ή θερμικής απώλειας.

4.6.8. Η ΟΚΕ επισημιάζει ότι στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της πρότασης οδηγίας, η Επιτροπή προτείνει να συνοδεύεται το πιστοποιητικό (labels) και από υποδείξεις σχετικά με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η πρόταση αυτή δεν αρκεί, καθώς για την επίτευξη πραγματικής βελτίωσης και για τη μόνιμη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης είναι ουσιαστικό να τροποποιηθούν οι συλλογικές και ατομικές συμπεριφορές των πολιτών. Η ΟΚΕ εκφράζει την ευχή, συνεπώς, η πρόταση οδηγίας να δεσμεύσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν και να ανανεώσουν συστηματικά τις εκστρατείες ενημέρωσης και κατάρτισης του ευρύτερου κοινού, προκειμένου κάθε πολίτης να σταθμίσει τον αντίκτυπο της συμπεριφοράς του στο εσωτερικό των κτιρίων με σκοπό να μειωθεί η ενεργειακή κατανάλωση.

4.6.9. Η ΟΚΕ παρατηρεί ότι το άρθρο 9 της πρότασης οδηγίας προβλέπει ότι η πιστοποίηση των κτιρίων και ο έλεγχος των συστημάτων θέρμανσης και κλιματισμού πρέπει να γίνονται από ειδικευμένο και ανεξάρτητο προσωπικό. Η ΟΚΕ κρίνει ότι το προσωπικό που αναλαμβάνει τις εργασίες αυτές δεν πρέπει

αναγκαστικά να είναι ανεξάρτητο, αλλά ότι θα πρέπει να εγκρίνεται από επίσημη υπηρεσία βάσει των προσόντων, τα οποία μπορούν να αποκτηθούν στο πλαίσιο ειδικής κατάρτισης.

4.7. *Επιθεώρηση των λέβητων (άρθρα 7 και 8)*

4.7.1. Το σχέδιο οδηγίας προβλέπει την καθιέρωση τακτικής επιθεώρησης των λέβητων ωφέλιμης ονομαστικής ισχύος μεγαλύτερης των 10 kW και των κεντρικών εγκαταστάσεων κλιματισμού ωφέλιμης ονομαστικής ισχύος μεγαλύτερης των 12 kW.

4.7.2. Αυτά τα ιδιαίτερος χαμηλά κατώτατα όρια συνεπάγονται σχεδόν συστηματικό έλεγχο όλων των κτιρίων, συμπεριλαμβανομένων των κατοικιών μίας οικογένειας. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι το σχέδιο οδηγίας δεν περιέχει καμία προθεσμία για τη θέσπιση των πρώτων ελέγχων στα υπάρχοντα κτίρια ούτε για τη διάρκεια της εγκυρότητάς τους.

4.7.3. Η ΟΚΕ εκφράζει την ευχή να δοθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να οργανώσουν τους ελέγχους επεκτείνοντάς τους σε μια περίοδο δεκαπέντε ετών. Τα πρώτα πέντε χρόνια, πρέπει να ελεγχθούν οι εγκαταστάσεις ονομαστικής ή πραγματικής ισχύος, ανάλογα με την περίπτωση, πάνω από 70 kW. Τα επόμενα δέκα έτη θα πρέπει να ελεγχθεί το σύνολο των εγκαταστάσεων ισχύος πάνω από 10 kW και κάτω από 70 kW.

4.7.4. Στο παράρτημα του σχεδίου οδηγίας, διευκρινίζεται ότι, σχετικά με τους λέβητες ωφέλιμης ονομαστικής ισχύος μεγαλύτερης των 100 kW, θα πραγματοποιείται έλεγχος κάθε δύο έτη.

Προθεσμίες ελέγχου λέβητων και συστημάτων κλιματισμού

Ονομαστική ή εγκατεστημένη ισχύς	Λέβητες	Συστήματα κλιματισμού
Κάτω από 10 kW	Χωρίς αντικείμενο	Χωρίς αντικείμενο
10 έως 70 kW	Εντός 15 ετών	Εντός 15 ετών
> 70 kW	Εντός 5 ετών	Εντός 5 ετών
> 100 kW	Κάθε 2 χρόνια	Χωρίς αντικείμενο

4.7.5. Για τις εγκαταστάσεις θέρμανσης πάνω από 15 ετών που περιέχουν λέβητες πάνω από 10 kW, τα κράτη μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για τον έλεγχο του συνόλου της εγκατάστασης όπως προβλέπεται στο παράρτημα της πρότασης οδηγίας. Η ΟΚΕ εκφράζει την ευχή οι έλεγχοι αυτοί, που κυρίως αφορούν τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, να οργανωθούν εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο προαναφερθέν σημείο 4.7.3. Οι έλεγχοι αυτοί μπορούν να πραγματοποιούνται με την ευκαιρία των συνηθισμένων εργασιών προληπτικής συντήρησης.

4.7.6. Από την ημερομηνία διαπίστωσης της υλοποίησης των υποδείξεων ή εντολών που δόθηκαν κατά τον έλεγχο, η περίοδος ισχύος είναι 10 έτη.

4.7.7. Σχετικά με τους λέβητες και τα συστήματα κλιματισμού, η ΟΚΕ θεωρεί ότι κατά τη διάρκεια της εγκατάστασής τους το πιστοποιητικό συμμόρφωσης που παραδίδεται κατά την παραλαβή θα πρέπει να έχει διάρκεια 10 ετών, ακόμα και εάν εξελίσσονται οι κανόνες.

5. Προβλεπόμενα κίνητρα για την ενθάρρυνση της εξοικονόμησης ενέργειας

5.1. Η ΟΚΕ κρίνει ότι δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί κανένα μέτρο για να διευκολυνθεί η επιδίωξη εξοικονόμησης της ενέργειας, η ανάπτυξη της χρήσης ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και ο περιορισμός της παραγωγής αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Όμως, επισημαίνει ότι το σχέδιο οδηγίας δίνει μόνο έμφαση στη δυνατότητα που έχουν οι ιδιοκτήτες να μεταφέρουν το κόστος στα ενοίκια. Η φιλοδοξία αυτή παραμένει ωστόσο περιορισμένη λόγω του τρόπου καθορισμού των ενοικίων που, σε ορισμένες χώρες, εντάσσονται σε συγκεκριμένο πλαίσιο.

5.2. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, όπως αναφέρει στην γνωμοδότησή της της 30ής Μαΐου 2001⁽¹⁾, είναι σκόπιμο «να δοθούν φορολογικά κίνητρα για την προαγωγή της τεχνολογικής καινοτομίας και τον προσανατολισμό βιομηχανικών διαδικασιών σε μεγαλύτερη περιβαλλοντική μέριμνα κατά τρόπον ώστε να μην υπάρχουν στρεβλώσεις της αγοράς».

5.2.1. Στα πλαίσια της παρούσας οδηγίας, η ΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα σε φορολογικά μέτρα και πρωτοβουλίες όπως:

- η εφαρμογή μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ, όπως το εγκρίνει η απόφαση 28.2.2000 του Συμβουλίου σχετικά με «ορισμένες υπηρεσίες υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού», στις οποίες περιλαμβάνονται οι εργασίες βελτίωσης των κατοικιών, όπως και αυτές που συνδέονται με την ενεργειακή απόδοση·
- για τους ιδιοκτήτες, αφαίρεση από τα εισοδήματα λόγω μίσθωσης των δαπανών που προκαλούνται από την εφαρμογή της οδηγίας·

(1) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σ. 12 για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010» της 30ής Μαΐου 2001.

- έκπτωση των δαπανών αυτών από το φορολογητέο εισόδημα.

6. Συμπεράσματα

6.1. Η ΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στη μόνιμη πρακτική των κρατών μελών να φορολογούν συστηματικά όλες τις μορφές ενέργειας, κυρίως τα ορυκτά καύσιμα, που χρησιμοποιούνται σήμερα. Έτσι, κάθε πρακτική είτε ενθάρρυνσης της εξοικονόμησης ενέργειας είτε μετάβασης σε άλλες μορφές ενέργειας (που παράγουν λιγότερο αέριο που προκαλεί φαινόμενο θερμοκηπίου) στηρίζεται σε οικονομικά πρότυπα που παραλείπουν να λάβουν υπόψη τη μείωση της φορολογικής βάσης. Για παράδειγμα: η περίπτωση 160 000 κατοικιών στη Δανία όπου ο συντελεστής επιστροφής κυμαίνοντος στο 13 % μειώνει κατά την τιμή αυτή τον καταβαλλόμενο φόρο.

6.2. Η ΟΚΕ ενώ υπογραμμίζει την υποστήριξη της στην ενέργεια της Επιτροπής και στη βούλησή της να αναπτύξει μια κοινή μεθοδολογία στα θέματα του ενεργειακού απολογισμού και της ενεργειακής παρακολούθησης των κτιρίων, υπενθυμίζει ότι είναι σκόπιμο:

- να μην προκληθούν δυσβάστακτες δεσμεύσεις για τα κράτη μέλη έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού. Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να προσαρμόσει την πολιτική της στη βούληση για εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κυότο από το σύνολο των ενδιαφερόμενων χωρών·
- να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες να επιβάλουν, κυρίως για τα νέα κτίρια, μέτρα που να συμβιβάζονται με τους στόχους των κρατών μελών, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η αύξηση της ενεργειακής εξάρτησης και να βρεθούν ταχύτατα στο ίδιο επίπεδο με αυτά·
- να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι ιδιοκτήτες που εκμισθώνουν ή χρησιμοποιούν οι ίδιοι το κτίριο τους να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα προς τις δυνατότητές τους, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα να εξουδετερωθούν οι στόχοι που επιδιώκονται από την οδηγία και να καταλήξουν οι πολίτες να απορρίψουν την ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης.

6.3. Η ΟΚΕ εκφράζει την ευχή να προβλεφθεί στο άρθρο 3 της οδηγίας ότι ο καθορισμός της μεθοδολογίας υπολογισμού της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων δεν θα πρέπει να ανατεθεί σε επιτροπή που θα συγκροτηθεί με τη διαδικασία που θεσπίζεται στο άρθρο 11, αλλά να αποτελέσει το αντικείμενο ξεχωριστής οδηγίας που η προετοιμασία της θα επιτρέψει μια ανοικτή και εποικοδομητική συζήτηση.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Πίνακας 1: Ζήτηση τελικής ενέργειας στην ΕΕ ανά τομέα και πηγή ενέργειας το 1977 (σε εκατομμύρια τ.ε.π.) ⁽¹⁾

Ζήτηση σε τελική ενέργεια ανά τομέα/ Ζήτηση σε τελική ενέργεια ανά πηγή ενέργειας	Κτίρια (κατοικίες + τριτογενείς)	% του συνόλου της τελικής ζήτησης ενέργειας	Βιομηχανία	% του συνόλου της τελικής ζήτησης ενέργειας	Μεταφορές	% του συνόλου της τελικής ζήτησης ενέργειας	Σύνολο	% του συνόλου της τελικής ζήτησης ενέργειας
Στερεά καύσιμα	8,7	0,9	37,2	4,0	0,0	0,0	45,9	4,9
Πετρέλαιο	101	10,8	45,6	4,9	283,4	30,5	430,1	46,2
Φυσικό αέριο	129,1	13,9	86,4	9,3	0,3	0,0	215,9	23,2
Ηλεκτρική ενέργεια (14 % από ανα- νεώσιμες πηγές ενέργειας)	98	10,5	74,3	8,0	4,9	0,5	177,2	19,0
Παραγωγή θερμότητας	16,2	1,7	4,2	0,5	0,0	0,0	20,4	2,2
Ανανεώσιμες	26,1	2,8	15,0	1,6	0,0	0,0	41,1	4,4
Σύνολο	379,2	40,7	262,7	28,2	288,6	31,0	930,5	100,0

⁽¹⁾ COM(2000) 796 τελικό τις 29 Νοεμβρίου 2000; «Energy in Europe — European Union Energy Outlook to 2020», ειδικό νούμερο του Νοεμβρίου 1999, the Shared Analysis Project, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Σχήμα 1: Κατανάλωση ενέργειας στον οικιακό τομέα ⁽¹⁾Σχήμα 2: Κατανάλωση ενέργειας στον τριτογενή τομέα ⁽¹⁾

⁽¹⁾ COM(2000) 769 της 29ης Νοεμβρίου 2000.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την « Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 685/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, περί κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αδειών τις οποίες λαμβάνουν βάσει της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ρουμανίας και περί θεσπίσεως ορισμένων όρων για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών»

(2002/C 36/05)

Στις 12 Ιουλίου 2001, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 71 της ΣΕΚ, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Kielman.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 128 ψήφους υπέρ έναντι 1 αποχής την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το Συμβούλιο εξουσιοδότησε στις 7 Δεκεμβρίου 1995 την Επιτροπή να διαπραγματευθεί τη σύναψη μιας ή περισσότερων συμφωνιών οδικής διαμετακόμισης όσον αφορά τις μεταφορές εμπορευμάτων με την Ουγγαρία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, με σκοπό την επίλυση του προβλήματος στις σχέσεις των οδικών εμπορευματικών μεταφορών μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων κρατών μελών, ιδίως μέσω της αμοιβαίας ανταλλαγής αδειών εκτέλεσης οδικών μεταφορών.

1.2. Οι αποφάσεις για τη σύναψη των συμφωνιών με την Ουγγαρία και τη Βουλγαρία εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο στις 19 Μαρτίου 2001.

1.3. Στις 4 Απριλίου 2001, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 685/2001, περί κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αδειών τις οποίες λαμβάνουν βάσει των συμφωνιών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας περί θεσπίσεως ορισμένων όρων για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων και την προώθηση των συνδυασμένων.

1.4. Στην πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη σύναψη συμφωνίας με τη Ρουμανία αναφέρεται ότι η ΕΕ λαμβάνει ετησίως από τη Ρουμανία 14 000 άδειες η κατανομή των οποίων μεταξύ των κρατών μελών πρέπει να ρυθμιστεί σε κανονισμό.

1.5. Στόχος της παρούσας πρότασης είναι συνεπώς η ρύθμιση της κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αδειών διαμετακόμισης με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 685/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Απριλίου 2001 (1).

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η Επιτροπή εξήγαγε τη βάση υπολογισμού για την κατανομή των αδειών μεταξύ των κρατών μελών από τις διαμετακομιστικές στατιστικές στην Ουγγαρία.

2.2. Δεδομένου ότι ο διαπραγματευτικός στόχος της ΕΕ είναι η προαγωγή των διαμετακομιστικών μεταφορών μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων κρατών μελών μέσω ενός διαδρόμου που διασχίζει τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Ουγγαρία, οι στατιστικές της Ουγγαρίας είναι οι πιο χρήσιμες. Όντως, από τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να προκύπτει ότι οι διελεύσεις με προορισμό «τα άλλα κράτη μέλη» πραγματοποιήθηκαν μέσω του διαδρόμου αυτού.

2.3. Οι διαθέσιμες στατιστικές της Ουγγαρίας προσφέρουν τη δυνατότητα διάκρισης ως προς

- τη χώρα αναχώρησης
- τη χώρα στην οποία είναι ταξινομημένο το όχημα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να γίνει επιλογή των διελεύσεων που:

- έχουν αφετηρία την Ελλάδα και
- πραγματοποιούνται από οχήματα ταξινομημένα σε ένα κράτος μέλος.

2.3.1. Δεδομένου ότι υπάρχουν στατιστικά δεδομένα για τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998 στην Ουγγαρία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτείνει να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την κατανομή των αδειών μεταξύ των κρατών μελών.

2.3.2. Η ΟΚΕ είναι της άποψης ότι, λόγω της έλλειψης αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων για τις οδικές διαμετακομιστικές μεταφορές, η επιλογή να χρησιμοποιηθούν οι διαθέσιμες στατιστικές στην Ουγγαρία για τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998 είναι η πιο ορθή.

2.3.3. Οι προαναφερθείσες στατιστικές χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την κατανομή των αδειών που χορηγήθηκαν δυνάμει των συμφωνιών με τη Βουλγαρία και την Ουγγαρία.

(1) ΕΕ L 108 της 18.4.2001, σ. 1.

2.3.4. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι θα ήταν σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί αυτή η στατιστική βάση για την κατανομή των αδειών που χορηγήθηκαν από τη Ρουμανία, δεδομένου ότι καταδεικνύει τον αριθμό των διαμετακομιστικών διελεύσεων που πραγματοποιήθηκαν μέσω του διαδρόμου αυτού (συμπεριλαμβανομένης της Ρουμανίας) από φορτηγά οχήματα ταξινομημένα σε ένα κράτος μέλος.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Με βάση τις στατιστικές της Ουγγαρίας, η Επιτροπή συμπεραίνει ότι, τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998, ο συνολικός αριθμός των διαμετακομιστικών διελεύσεων από την Ελλάδα, μέσω Ουγγαρίας, από φορτηγά οχήματα ταξινομημένα σε ένα κράτος μέλος ανήλθε σε 6 723. Από αυτές 6 646, δηλαδή σχεδόν 99 %, πραγματοποιήθηκαν από οχήματα ταξινομημένα στην Ελλάδα.

3.1.1. Για τέσσερα κράτη μέλη (Ισπανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Πορτογαλία) δεν καταχωρήθηκε καμία διέλευση.

3.2. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή κρίνει ότι το ενδεδειγμένο συμπέρασμα είναι ότι δεν θα ήταν σκόπιμο να παραχωρηθεί στην Ελλάδα το 99 % των αδειών.

3.2.1. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι, όταν πρέπει να χρησιμοποιούνται αντικειμενικά κριτήρια για να διαφανεί η πραγματικότητα, η Επιτροπή δεν μπορεί να στηρίζεται σε μια εντελώς αυθαίρετη και υποκειμενική άποψη και να μεταχειρίζεται δυσμενώς ένα κράτος μέλος. Προτείνει, συνεπώς, να τύχει η Ελλάδα της ίδιας μεταχείρισης με τα άλλα κράτη μέλη.

3.3. Παράλληλα, η Επιτροπή προτείνει να χορηγηθούν σε κάθε κράτος μέλος κατ' αποκοπή 100 άδειες, δηλαδή κάτι λιγότερο από το 1 % του συνόλου, και το υπόλοιπο να διανεμηθεί με βάση τον πραγματικό αριθμό διαμετακομιστικών διελεύσεων από την Ουγγαρία τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998.

3.3.1. Δεδομένου ότι υπάρχουν τέσσερα κράτη μέλη τα οποία δεν πραγματοποίησαν καμία διαμετακομιστική διέλευση τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998 και άλλα έξι που πραγματοποίησαν λιγότερες από 5, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι ο κατ' αποκοπή αριθμός των 100 αδειών που ορίζει η Επιτροπή είναι υπερβολικός και προτείνει να μειωθεί σε 50. Ο αριθμός αυτός μπορεί να

προσαρμοσθεί ενδεχομένως υπό το φως των μελλοντικών εμπειριών. Έτσι, εναπομένουν άλλες 750 άδειες οι οποίες μπορούν να διανεμηθούν ανάλογα με τον αριθμό διαμετακομιστικών διελεύσεων τα πρώτα τρία τρίμηνα του 1998.

3.4. Σύμφωνα με την ΟΚΕ, μια παρόμοια κατανομή είναι δικαιότερη και ανταποκρίνεται περισσότερο στην πραγματικότητα. Από διάφορα δεδομένα προκύπτει ότι ο δεδομένος αριθμός αδειών είναι 750 και όχι 1 500 που υποστηρίζει η Επιτροπή και ότι, παράλληλα, η Ελλάδα θα παραλάβει για τη Ρουμανία 13 098 και όχι 12 357 άδειες. Η ΟΚΕ κρίνει ότι αυτός ο τρόπος υπολογισμού συμφωνεί περισσότερο με την αιτιολογική σκέψη της Επιτροπής στον κανονισμό (ΕΚ) 685/2001 της 4ης Απριλίου 2001 σύμφωνα με την οποία «η χορήγηση των αδειών πρέπει να βασίζεται σε κριτήρια δια των οποίων θα λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι ροές χερσαίων μεταφορών μεταξύ Ελλάδας και υπόλοιπων κρατών μελών».

3.5. Εάν η Επιτροπή υποστηρίζει την ιδέα της ΟΚΕ σχετικά με την ανεύρεση μιας καλύτερης κλείδας κατανομής, θα πρέπει να τροποποιηθεί αναλόγως το παράρτημα στο οποίο συμπεριλαμβάνεται.

4. Περίληψη και συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι με τις ουγγρικές διαμετακομιστικές στατιστικές, όπως αναφέρεται στον κανονισμό (ΕΚ) 685/2001 της 4ης Απριλίου 2001, η Επιτροπή επέλεξε την καλύτερη δυνατή στατιστική βάση για να υποβάλει πρόταση σχετικά με την κατανομή των αδειών.

4.2. Όσον αφορά την πρόταση κατανομής, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι, εάν από τα στατιστικά δεδομένα προκύπτει ότι ένα κράτος μέλος δικαιούται υψηλό ποσοστό των αδειών, θα πρέπει να του παραχωρούνται οι άδειες αυτές.

4.3. Επιπλέον, η ΟΚΕ κρίνει ότι δεν θα ήταν σκόπιμο να χορηγηθούν σε κάθε κράτος κατ' αποκοπή 100 άδειες μέλος, εκτός άλλων επειδή ο αριθμός των αδειών είναι περιορισμένος. Από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία προκύπτει όντως ότι πολλά κράτη μέλη δεν πραγματοποιούν παρά ελάχιστες διαμετακομιστικές χερσαίες διελεύσεις μεταξύ Ελλάδας και άλλων κρατών μελών. Η ΟΚΕ κρίνει ότι αρκεί να χορηγηθούν κατ' αποκοπή 50 άδειες σε κάθε κράτος μέλος.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέα οικονομία, κοινωνία της γνώσης και ανάπτυξη της υπαίθρου. Προοπτικές για τους νέους γεωργούς»

(2002/C 36/06)

Την 1η Μαρτίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 3 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, ενέκρινε τη γνωμοδότησή του στις 27 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση της κ. Sanchez Miguel.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 137 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Σε μια Ευρώπη σε ταχεία εξέλιξη, ενώπιον των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και της «νέας οικονομίας», η κοινωνία άρχισε να διερωτάται εκ νέου για το μέλλον της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών και να αναζητεί προοπτικές ανάπτυξης ικανές να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των νέων γενεών.

1.2. Μια βιώσιμη ανάπτυξη που βασίζεται σε ένα σύμφωνο με τις μελλοντικές γενεές για τη διατήρηση των διαθέσιμων πόρων συνδέεται αναπόσπαστα με μια ποιοτική γεωργία και ανάπτυξη της υπαίθρου που παρέχουν ευκαιρίες απασχόλησης στις νέες γενεές.

1.3. Μόνο εάν αντιστραφεί η τάση περιθωριοποίησης και γήρανσης του ανθρώπινου παράγοντα στον γεωργικό τομέα, θα μπορέσει να συναφθεί ένα σύμφωνο μεταξύ γεωργίας και κοινωνίας⁽¹⁾, το οποίο θα αξιοποιεί τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών και θα μειώσει τις διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των αγροτικών περιοχών σε παρακμή και των ζωνών με υψηλό επίπεδο καινοτομίας. Σύμφωνα με τα δεδομένα της Eurostat, η δημογραφική κατανομή του τομέα της γεωργίας είναι σήμερα μια αντεστραμμένη πυραμίδα, η οποία, δεδομένων των προσδοκιών προόδου, ενδέχεται να μην μπορέσει να διατηρηθεί, πράγμα που σημαίνει ότι κινδυνεύει σοβαρά η συνέχειά της.

1.4. Η γεωργία πρέπει να συμμετάσχει πλήρως στην ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και της καινοτομίας και να επωφεληθεί από τις θετικές συνέπειες που ενδέχεται να προκύψουν από την ανάπτυξη αυτή όσον αφορά την απασχόληση. Οι νέοι προσανατολισμοί στα πεδία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («e-Learning») και της προαγωγής των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας («e-Europe»), που συμφωνήθηκαν στο Συμβούλιο της Λισαβώνας, πρέπει να μετασχηματιστούν σε ειδικά μέτρα για τον γεωργικό τομέα και ειδικότερα για τους νέους γεωργούς.

1.5. Επίσης, η επιμόρφωση και η έρευνα στο γεωργικό τομέα και η συγκεκριμένη οργάνωση της ΚΓΠ είναι απαραίτητο να αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη σαφήνεια τις επιπτώσεις των υπόλοιπων πολιτικών στον αγροτικό κόσμο, ιδίως σε ό,τι αφορά την ενσωμάτωση της διάστασης του περιβάλλοντος, της ασφάλειας των τροφίμων και της υγείας που συμφωνήθηκε με τις πρόσφατες τροποποιήσεις των Συνθηκών.

1.6. Συνεπώς, είναι αναγκαίο να αρχίσει ένας προβληματισμός σχετικά με τον καλύτερο τρόπο συνδυασμού των υφιστάμενων πολιτικών και μέσων παρέμβασης, ιδίως στον τομέα της κατάρτισης, της ενίσχυσης της έρευνας και της καινοτομίας και της διάδοσης των πληροφοριών, προκειμένου να μπορέσουν να προκύψουν πλήρη αποτελέσματα στον γεωργικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές, με στόχο ιδιαίτερα τους νέους γεωργούς. Κατά την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, η ΟΚΕ λαμβάνει υπόψη τους προβληματισμούς που έχουν ήδη διατυπωθεί στο πεδίο αυτό από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή των Περιφερειών, καθότι επιθυμεί να ξεκινήσει έναν εποικοδομητικό διάλογο με αυτά τα δύο όργανα για τα εν λόγω θέματα, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων ενώσεων⁽²⁾.

1.7. Ο στόχος μας, ως Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, είναι να αναζητήσουμε μian απάντηση στις αλλαγές που θα επέλθουν με τις τροποποιήσεις που έχουν αναληφθεί με την Ατζέντα 2000, τόσο στις οικονομικές όσο και στις κοινωνικές διαρθρώσεις, ιδίως με την ενσωμάτωση των νέων. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να τονισθεί ο ανθρώπινος παράγοντας ως ουσιαστικό στοιχείο της αλλαγής.

1.8. Η ΟΚΕ είχε ήδη εξετάσει το πρόβλημα της διαδοχής των γενεών στον γεωργικό κόσμο, αναλύοντας τους διάφορους παράγοντες, σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του 1994⁽³⁾. Πολλά από τα προβλήματα που εξετάστηκαν στη γνωμοδότηση

(2) Βλέπε ειδικότερα την ενημερωτική έκθεση του κ. Neil Parish με τίτλο «Κατάσταση και προοπτικές των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (PE 286.374) και τη γνωμοδότηση του κ. Gonzi με τίτλο «Πρόγραμμα: Οι νέοι στην υπηρεσία της ευρωπαϊκής γεωργίας» (CdR 417/2000).

(3) EE C 195 της 18.7.1994.

(1) EE C 393 της 31.12.1994, σ. 86.

αυτή εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα. Γι' αυτό, θα πρέπει να αναπτυχθούν στο πλαίσιο της ΚΓΠ άλλα μέσα κοινής πολιτικής, με τα οποία θα μπορέσουν να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα.

1.9. Τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί σε σχέση με το 1994 επιβεβαιώνονται στην έκθεση αριθ. 3/2000 του Ελεγκτικού Συνεδρίου ⁽¹⁾ σχετικά με τα μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, όπου, μολονότι παρατηρείται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «θέσπισε ορισμένα μέτρα προοριζόμενα, ιδίως, για την παροχή βοήθειας σε νέους γεωργούς», συμπεραίνεται ότι το «Συνέδριο δεν μπόρεσε να διαπιστώσει την ύπαρξη συνολικού σχεδίου ή στρατηγικής όσον αφορά τη χρηματική προσπάθεια που καταβάλλεται από το ΕΚΤ ή το ΕΓΓΠΕ-Προσανατολισμός υπέρ των νέων γεωργών. Η πιθανή επίδρασή της από το 1994 και μετά παραμένει άγνωστη».

1.10. Στην απάντησή της προς το Συνέδριο, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις και αναγνωρίζει την ανάγκη να υπάρξουν καταλληλότερα μέσα αξιολόγησης των μέτρων που υιοθετούνται στο πλαίσιο του κανονισμού αριθ. 950/97 ⁽²⁾ και, προς τούτο, κατήρτισε μια σειρά κατευθυντήριων γραμμών απευθυνόμενων στα κράτη μέλη. Είναι απαραίτητο να δοθεί ώθηση σ' αυτές τις πρωτοβουλίες, αλλά πρέπει επίσης να βελτιωθεί ο συντονισμός των μέτρων για τους νέους, τα οποία είναι σήμερα διασκορπισμένα σε διάφορα μέσα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. *Μια πολιτική του ανθρώπινου παράγοντα για μια πολυλειτουργική γεωργία, προσανατολισμένη προς την αναζήτηση νέων προοπτικών για τους νέους γεωργούς*

2.1.1. Το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο ⁽³⁾, που βασίζεται στην πολυλειτουργικότητα, τη συμβατότητα με το περιβάλλον, την οικονομική βιωσιμότητα και την ασφάλεια των τροφίμων, είναι ένα πολιτιστικό, τεχνικό, οικονομικό και κοινωνικό πρότυπο ⁽⁴⁾. Μέχρι πριν από λίγες δεκαετίες, η επιτυχία της γεωργικής παραγωγής εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από φυσικούς παράγοντες: το εύφορο έδαφος, τις γεωγραφικές συνθήκες και το κλίμα. Σήμερα, παρότι λαμβάνονται υπόψη οι προαναφερθέντες παράγοντες, δίνεται μεγαλύτερη σημασία σε παράγοντες όπως η ανθρώπινη νόηση και δημιουργικότητα, ο πλούτος και η ποικιλία των καλλιεργειών, οι επαγγελματικές γνώσεις και οι εφαρμοζόμενες γνώσεις.

2.1.2. Στόχοι όπως η ολοκληρωμένη γεωργική ανάπτυξη, η πιστοποίηση της ποιότητας, η αξιοποίηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, η οικονομική διαφοροποίηση, ο διαρθρωτικός εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων κ.λπ. δεν μπορούν να επιτευχθούν αποκλειστικά και μόνο μέσω κανονιστικών διαδικασιών (ενισχύσεων, υποχρεώσεων και απαγορεύσεων). Χρειάζεται, ως εκ τούτου, μια πολιτική για τον ανθρώπινο παράγοντα που να

εφαρμόζεται επίσης στον γεωργικό τομέα και στον αγροτικό κόσμο γενικότερα. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για την εφαρμογή των ιδίων αρχών με αυτές που περιέχονται στην Ατζέντα 2000, η οποία, στο τμήμα που δεν αφορά αποκλειστικά τη γεωργία και την ανάπτυξη της υπαίθρου (αλλά «όλους τους τομείς» της οικονομικής δραστηριότητας) ανέφερε ρητά ως μία από τις προτεραιότητες της Ένωσης την ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη μιας πολιτικής της γνώσης (έρευνα, καινοτομία και επιμόρφωση) ως μέσου υποστήριξης της ανταγωνιστικότητας.

2.1.3. Είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθεί πιο διεξοδική ανάλυση της διαρθρωτικής εξέλιξης και της σύνθεσης του ανθρώπινου κεφαλαίου που διαθέτει ο γεωργικός τομέας για να προσδιορισθούν τα μέσα που θα μπορούσαν να προσφέρουν στους νέους προοπτικές ανάπτυξης σε σχέση με τις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας, προπαντός σε μία περίοδο κατά την οποία ζητείται να επιταχυνθεί η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ.

2.2. *Οι κυριότερες διαρθρωτικές μεταβολές της ευρωπαϊκής γεωργίας και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο*

2.2.1. Αν και με διαφορετική ένταση στα διάφορα κράτη μέλη, η τάση που επικρατεί σήμερα στον γεωργικό τομέα είναι η γενικευμένη μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων, της γεωργικής έκτασης και του αριθμού των θέσεων εργασίας ⁽⁵⁾. Αυτή η διαδικασία, η οποία μείωσε τον αριθμό των παραγωγικών μονάδων, οδήγησε εξάλλου στην πτώση του επιχειρηματικού ιστού στον γεωργικό τομέα, με την αύξηση του βάρους των επαγγελματικών εκμεταλλεύσεων και των πραγματικών οικονομικών φορέων. Ωστόσο, η κοινοτική γεωργία συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό μικρών και πολύ μικρών εκμεταλλεύσεων, ιδίως στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, στις οποίες η κοινωνική βάση της γεωργίας παραμένει για τους ίδιους λόγους ισχυρή, σημαντική και γενικευμένη ⁽⁶⁾. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι μικρές εκμεταλλεύσεις είναι εκείνες που διασφαλίζουν τον μεγαλύτερο αριθμό θέσεων εργασίας. Η δραστηριότητα που ασκούν πολλοί από αυτούς τους γεωργούς στις εν λόγω εκμεταλλεύσεις είναι δευτερεύοντα χαρακτήρα. Σε πολλές άλλες περιπτώσεις γίνεται γενικά λόγος για συγκαλυμμένη ανεργία, με όλες τις κοινωνικές συνέπειες της.

⁽⁵⁾ Στην Ευρώπη των Δέκα, από 6,5 εκατομμύρια εκμεταλλεύσεις το 1982-1983, το 1989-1990 υπήρχαν λίγο περισσότερες από 5,5 εκατομμύρια, με αισθητή μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων μικρών και πολύ μικρών διαστάσεων. Η ίδια τάση επιβεβαιώθηκε και στην Ευρώπη των Δώδεκα κατά τη δεκαετία του '90: το 1993 ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων πλησίαζε τα 7,3 εκατομμύρια, τα οποία μειώθηκαν σε 6,9 εκατομμύρια το 1997. Στη διάρκεια της περιόδου αυτής, η πιο αισθητή μείωση καταγράφηκε στη Γαλλία, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία (- 8 % περίπου), ενώ ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων παρέμεινε στην ουσία σταθερός στην Ολλανδία. Συνολικά, πάνω από ένα εκατομμύριο γεωργοί εγκατέλειψαν την εκμετάλλευσή τους κατά την περίοδο 1990-1997.

⁽⁶⁾ Στην Ευρώπη των Δεκαπέντε, πάνω από το ήμισυ των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχει έκταση κάτω των πέντε εκταρίων. Σε ορισμένες χώρες (Ιταλία, Ελλάδα και Πορτογαλία), τα τρίτα τέταρτα των εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση κάτω των πέντε εκταρίων. Σε άλλες χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία και Σκανδιναβικές Χώρες), οι εκμεταλλεύσεις με έκταση κάτω των πέντε εκταρίων αντιπροσωπεύουν ένα ελάχιστο ποσοστό (μεταξύ 3 % και 13 %).

⁽¹⁾ ΕΕ C 100 της 7.4.2000 και ειδικότερα τα σημεία 64 και 87.

⁽²⁾ Τροποποιήθηκε αργότερα στην Ατζέντα 2000.

⁽³⁾ Γνωμοδοτήσεις ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 68 και ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 76.

⁽⁴⁾ Βλέπε σημείο 7 της γνωμοδότησης ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 76 με θέμα «Μια πολιτική για την εδραίωση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου» για τον ορισμό των χαρακτηριστικών αυτών.

2.2.2. Τα δεδομένα της Eurostat για το 1980 έδειχναν ότι το 47 % των γεωργών ήταν ηλικίας άνω των 55 ετών. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε, ώσπου να φθάσει το 1997 το 55 %. Σε ορισμένες μεσογειακές χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία, το ένα τρίτο των γεωργών είναι άνω των 65 ετών. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει την έντονη γήρανση του πληθυσμού που παρατηρείται στο γεωργικό τομέα. Σήμερα μόνο το 7,8 % των γεωργών είναι κάτω των 35 ετών.

2.2.3. Μια νέα κατάσταση είναι η αύξηση της εργασίας των γυναικών στον γεωργικό τομέα. Μια έκθεση της Eurostat (1) αποκαλύπτει ότι το 37 % του γεωργικού πληθυσμού της ΕΕ είναι γυναίκες, με μεγαλύτερα ποσοστά στις χώρες του Νότου. Οι γυναίκες είναι «υπεύθυνοι εκμετάλλευσης» σε ποσοστό 82 % για τις εκμεταλλεύσεις κάτω των 8 εκταρίων και σε μικρότερο ποσοστό για τις μεγάλες εκτάσεις.

2.2.4. Όσον αφορά τις υποψήφιες για ένταξη χώρες, οι στατιστικές σχετικά με την παρουσία των νέων στον γεωργικό τομέα είναι ελάχιστα συγκρίσιμες. Ωστόσο, και στις χώρες αυτές παρατηρούνται σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές και γι' αυτό δεν είναι εύκολο να προβλεφθεί ο αντίκτυπος που θα έχει η ένταξη στην ΕΕ στη δημογραφική διάρθρωση του γεωργικού τους τομέα.

2.2.5. Σε μία μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το μέλλον των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2) παρατηρείται ότι το ποσοστό των νέων γεωργών στις υποψήφιες για ένταξη χώρες είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3. Ο αγροτοβιομηχανικός τομέας και ο ρόλος της ανάπτυξης της υπαίθρου

2.3.1. Οι στενές σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ της γεωργίας, της μεταποιητικής βιομηχανίας και του συστήματος τεχνικής οργάνωσης και διανομής επιβάλλουν την υιοθέτηση μιας πιο σφαιρικής οπτικής που να περιλαμβάνει, εκτός από τη στενός εννοούμενη γεωργική παραγωγή, το αγροτοβιομηχανικό σύστημα στο σύνολό του.

2.3.2. Έτσι, η βιομηχανία γεωργικών προϊόντων διατροφής είναι σήμερα ένας από τους κυριότερους κλάδους της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, μετά την ηλεκτρική και ηλεκτρονική παραγωγή (Eurostat, 1999). Απασχολεί σχεδόν τρία εκατομμύρια άτομα και η αξία του προϊόντος της, η οποία υπερβαίνει την αξία της εσωτερικής κατανάλωσης, είναι πάνω από 600 000 ευρώ. Ο τομέας αυτός, όπως και ο γεωργικός τομέας με τον οποίο σχετίζεται, χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από σημαντικό αριθμό συνεταιρισμών και μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (οι επιχειρήσεις με περισσότερους από 100 εργαζόμενους αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 2 % του συνόλου των επιχειρήσεων, ενώ το 90 % των επιχειρήσεων απασχολεί λιγότερους από 20 εργαζομένους).

2.3.3. Από τη σκοπιά αυτή, η γεωργία εξακολουθεί να είναι ένας από τους θεμελιώδεις πυλώνες των σύγχρονων οικονομιών και η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου της αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της ανάπτυξής της. Από την άλλη πλευρά, η γεωργική δραστηριότητα δεν νοείται αποκλειστικώς με την έννοια της παραγωγής, αλλά περιλαμβάνει και την ευρύτερη διάσταση της προστασίας των φυσικών πόρων και του τοπίου και την ανάπτυξη της υπαίθρου γενικότερα.

2.3.4. Μετά τη διεύρυνση της Ένωσης με την προσχώρηση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ), είναι πιθανόν ο κοινωνικός και οικονομικός ρόλος της γεωργίας και του αγροτικού κόσμου να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερο βάρος και σημασία. Πράγματι, στις υποψήφιες για ένταξη χώρες η δημογραφική διάρθρωση και η διάρθρωση της αγοράς εργασίας είναι από πολλές απόψεις παρόμοια με την αντίστοιχη διάρθρωση της Δυτικής Ευρώπης των δεκαετιών του '50 και του '60. Για το λόγο αυτό, είναι αναγκαίο να αξιολογηθούν κατά πρώτο λόγο τα αποτελέσματα που ενδέχεται να έχει η εφαρμογή της ΚΓΠ στην κοινοτική αγορά εργασίας.

2.4. Επίπεδα εκπαίδευσης στον γεωργικό τομέα

2.4.1. Η σκιαγράφηση των επιπέδων εκπαίδευσης, των πολιτικών στον τομέα της γνώσης και των παρεχόμενων προγραμμάτων επιμόρφωσης στον τομέα της γεωργίας είναι μια υπόθεση πολύ περίπλοκη. Πραγματικά, δεν υπάρχουν ολοκληρωμένες και συγκρίσιμες πηγές πληροφοριών που να επιτρέπουν τον προβληματισμό γύρω από τη σχέση μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης στη γεωργία και, για παράδειγμα, των συνολικών οικονομικών αποτελεσμάτων ή της παραγωγικότητας της εργασίας ή της γης κατά περιοχή, εκμετάλλευση, οικογένεια, ηλικία και φύλο. Η συλλογή στατιστικών δεδομένων σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των γεωργών, που στο παρελθόν γινόταν μέσω διαρθρωτικών ερευνών, τα τελευταία χρόνια δεν είναι πλέον υποχρεωτική και σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα καταργήθηκε, ύστερα από αίτηση των ίδιων των κρατών μελών. Κατά συνέπεια, σήμερα είναι δύσκολο να αξιολογηθεί ακόμη και το απλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των γεωργών.

2.4.2. Σήμερα, ορισμένα στατιστικά στοιχεία της Eurostat, τα οποία αφορούν μόνο ορισμένα κράτη μέλη, επιτρέπουν να αναλυθεί η κατάσταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα εν λόγω κράτη ανάλογα με το επίπεδο κατάρτισης του υπευθύνου της εκμετάλλευσης. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν είναι κατανοητά κατά ηλικία και, συνεπώς, δεν αντικατοπτρίζουν πιστά την κατάσταση των νέων γεωργών, οι οποίοι έχουν γενικά υψηλότερο επίπεδο κατάρτισης. Επιπλέον, τα δεδομένα αυτά βασίζονται σε μια απλή διάκριση μεταξύ «πλήρους γεωργικής κατάρτισης» (full agricultural training), «βασικής κατάρτισης» (basic training) και «μόνο πρακτικής πείρας» (only practical experience), η οποία δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη την ποικιλία των συνθηκών (βλέπε Πίνακα 1 του Στατιστικού Παραρτήματος).

2.4.3. Στην πραγματικότητα, η κατάσταση διαφέρει από χώρα σε χώρα, καθώς και από περιφέρεια σε περιφέρεια στην ίδια χώρα. Σε ορισμένες περιπτώσεις το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων που εργάζονται στον γεωργικό τομέα (επιχειρηματιών και μισθωτών) είναι παρόμοιο με το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων που

(1) Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ — 30 Απριλίου 2001.

(2) AGRI 134, Απρίλιος 2000, PE 290.358, σ. 24.

εργάζονται σε άλλους οικονομικούς τομείς. Σε άλλες περιπτώσεις το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης που παρατηρείται στη γεωργία αποτελεί σαφές μειονέκτημα σε σχέση με άλλους τομείς, για παράδειγμα με τη βιομηχανία αγροτικών προϊόντων διατροφής, τη διανομή και τη δημόσια διοίκηση.

2.4.4. Ακόμη και οι τίτλοι σπουδών που απαιτούνται για την απόκτηση και τη διαχείριση μιας αγροτικής εκμετάλλευσης ή για το δικαίωμα λήψης ενίσχυσης για πρώτη εγκατάσταση ποικίλλουν από χώρα σε χώρα (βλέπε Πίνακες 2 και 3 του Στατιστικού Παραρτήματος). Η ετερογένεια αυτή δεν ευνοεί την ισόρροπη ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας και της αγροτικής κοινωνίας στο σύνολό της.

2.4.4.1. Ένα άλλο πρόβλημα που είναι σίγουρα πιο πολύπλοκο, τόσο από θεωρητική όσο και από μεθοδολογική σκοπιά, είναι το ζήτημα της αντιστοιχίας μεταξύ των τίτλων σπουδών και της επαγγελματικής ικανότητας ή της βασικής κατάρτισης.

2.4.4.2. Η απόκτηση τίτλου σπουδών σε νεαρή ηλικία δεν συνεπάγεται αναγκαστικά πραγματικό επίπεδο γνώσεων και εξειδίκευσης σε ενήλικη ηλικία. Αυτό είναι ένα πρόβλημα που τίθεται για όλους τους ενήλικες, αλλά ιδιαίτερα για αυτούς που εργάζονται στον γεωργικό τομέα. Είναι γνωστό ότι το επάγγελμα του γεωργού βασίζεται, περισσότερο από άλλα, σε γνώσεις και ικανότητες που αποκτώνται σταδιακά «επιτόπου».

2.4.5. Ξεκινώντας από αυτούς τους συλλογισμούς, ο ΟΟΣΑ πραγματοποίησε μια σειρά διεθνών συγκριτικών μελετών για το επίπεδο γνώσεων και εξειδίκευσης του πληθυσμού που απασχολείται στους τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών σε 13 χώρες του ΟΟΣΑ, αποκαλύπτουν μια σαφώς μειονεκτική κατάσταση του γεωργικού τομέα σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλέπε Πίνακα 4 του Στατιστικού Παραρτήματος), 1999).

Αυτές οι πηγές, οι οποίες επιτρέπουν μεταξύ άλλων να συγκριθεί το επίπεδο γνώσεων και εξειδίκευσης του πληθυσμού που απασχολείται στους τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών σε 13 χώρες του ΟΟΣΑ, αποκαλύπτουν μια σαφώς μειονεκτική κατάσταση του γεωργικού τομέα σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλέπε Πίνακα 4 του Στατιστικού Παραρτήματος).

2.5. Κρίσιμοι παράγοντες της κατάστασης

2.5.1. Η εικόνα της γεωργίας ως σκληρής και κακοπληρωμένης εργασίας 365 μέρες το χρόνο δεν αποτελεί κίνητρο για τους νέους. Στο μειονέκτημα αυτό προστίθεται το γεγονός ότι οι πολίτες συχνά θεωρούν τους γεωργούς εν μέρει υπεύθυνους για τα προβλήματα που εμφανίστηκαν στην αλυσίδα τροφίμων.

2.5.2. Αυτού του τύπου οι παράγοντες δεν παρωθούν τους νέους να επιλέξουν το μέλλον τους στον αγροτικό κόσμο. Το κυρίαρχο κοινωνικό πρότυπο που διαδίδεται από τα μέσα

ενημέρωσης και η αντίληψη του γεωργικού τομέα που συχνά τον συνδέει με τη ρύπανση και τα υγειονομικά προβλήματα στον τομέα των τροφίμων, επιτείνουν αυτή την εικόνα.

2.5.3. Σε πολλές αγροτικές περιοχές, όπως και στις πιο φτωχές αστικές ζώνες, οι νέοι δεν έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση ή κατάρτιση. Η δύσκολη κινητικότητα (στον χώρο και στην κοινωνία), η έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών και διαρθρώσεων για τις δραστηριότητες αναψυχής, οι περιορισμένες δυνατότητες που παρέχουν οι τοπικές αγορές εργασίας συντελούν στη δημιουργία μιας μειονεκτικής και δύσκολης κατάστασης, που έχει επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια της ζωής των ανθρώπων και οδηγεί, σαν ένας φαύλος κύκλος, στην πρόκληση και άλλων καταστάσεων διαρθρωτικού μειονεκτήματος.

2.5.4. Ένας άλλος παράγοντας μειονεξίας είναι η συνολική υποβάθμιση του επιπέδου των υπηρεσιών που παρέχονται στα άτομα, τις οικογένειες και τις επιχειρήσεις των αγροτικών ζωνών: υπάρχει έλλειψη σχολείων, παιδικών σταθμών, καλών συγκοινωνιών και χώρων αναψυχής.

2.5.5. Το πρόβλημα γίνεται συχνά ακόμη εντονότερο λόγω της περιορισμένης προσφοράς κατάρτισης στις αγροτικές ζώνες και των υφιστάμενων διαφορών τόσο στο επίπεδο εκπαίδευσης όσο και πολιτιστικής προσφοράς μεταξύ των αγροτικών και αστικών περιοχών, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη μόνιμη και ισόβια κατάρτιση, με αφετηρία την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, λόγω της μείωσης του πληθυσμού και της συγκέντρωσης των μαθητών που προέρχονται από πολύ απομακρυσμένους τόπους.

2.5.6. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθούν τα σοβαρά προβλήματα που δημιουργεί σε πολλές αγροτικές περιοχές της ΕΕ η έλλειψη υποδομών για την καθιέρωση των νέων τεχνολογιών: υπάρχει έλλειμμα καλωδιώσεων, έλλειψη ειδικής κατάρτισης για την πρόσβαση, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η άγνοια ξένων γλωσσών περιορίζει τη χρήση τους.

2.5.7. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε τα μέτρα της ΚΓΠ να μην δυσχεραίνουν τη μεταβίβαση γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε νέους γεωργούς. Τα μέτρα φορολόγησης της προσφοράς, όπως για παράδειγμα η ρύθμιση των ποσοστώσεων, μολονότι συμβάλλουν ουσιαστικά στη σταθερότητα των αγορών, ενδέχεται να δημιουργήσουν δυσκολίες κατά τη μεταβίβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Το πρόβλημα αυτό θα πρέπει να ληφθεί σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη, προς το συμφέρον των νέων γεωργών.

2.6. Έλλειψη πολιτικών και μέτρων ικανών να αναστρέψουν τους αρνητικούς παράγοντες

2.6.1. Παρατηρείται έλλειψη συντονισμού μεταξύ, αφενός, της πολιτικής για τη γεωργία και την ανάπτυξη της υπαίθρου και, αφετέρου, της ευρωπαϊκής πολιτικής σε θέματα απασχόλησης, κατάρτισης, έρευνας και καινοτομίας (κοινωνία της γνώσης). Πράγματι, η ΚΓΠ υποτιμά τις ανάγκες όσον αφορά τα μέτρα «στηρίξης» των μεταρρυθμίσεων με δράσεις κατάρτισης και τεχνικής βοήθειας.

2.6.2. Με την εισαγωγή του δεύτερου πυλώνα, η Ατζέντα 2000 αποτελεί μια καλή αρχή, αλλά τα μέσα που διατίθενται είναι υπερβολικά περιορισμένα. Προβλέπεται μια ενίσχυση για πρώτη εγκατάσταση, η οποία όμως δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και εξαρτάται από τις εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σε ορισμένα κράτη μέλη τα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου να μην προβλέπουν καμία ενίσχυση για τους νέους γεωργούς. Χωρίς να παραγνωρισθεί η σημασία της αρχής της επικουρικότητας, θα πρέπει να αποφευχθεί το ενδεχόμενο οι διαφορές στην εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων, όχι μόνο να συμβάλουν στη στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και να συσκοτίσουν το γεγονός ότι η Ευρώπη επιθυμεί να έχει μέλλον η γεωργία της.

2.6.3. Η διαρθρωτική πολιτική του ΕΓΤΠΕ, από την πλευρά της, αποκλείει τελείως τη δυνατότητα χρηματοδότησης ερευνητικών δράσεων από αυτό το ταμείο. Αντιθέτως, μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΠΕ δράσεις κατάρτισης και υπηρεσίες βοήθειας στη διαχείριση. Ωστόσο, η τάση της Επιτροπής στις περιπτώσεις αυτές, μετά την έγκριση των νέων κοινοτικών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, συνίσταται στην κάλυψη μόνο των δαπανών για τη δημιουργία τέτοιων υπηρεσιών. Η Επιτροπή δικαιολογεί αυτήν την αποκλειστικότητα, που εξάλλου δεν προβλέπεται ούτε στον κανονισμό του ΕΚΤ ούτε του ΕΤΠΑ, επικαλούμενη την ανάγκη ενιαίου συντονισμού της έρευνας και της ανάπτυξης σε κοινοτικό επίπεδο και επέκτασης της έρευνας στον γεωργικό τομέα στα προγράμματα-πλαίσιο συντονισμού της Γενικής Διεύθυνσης Έρευνας.

2.6.4. Αυτή η κατάσταση είχε δύο αρνητικές συνέπειες που ήδη γίνονται αισθητές: την αδυναμία της ενσωμάτωσης της έρευνας σε τοπικό επίπεδο στα προγράμματα γεωργικής και αγροτικής ανάπτυξης και τη δραστική και άμεση μείωση των χρηματοδοτικών πόρων που προορίζονται για τη γεωργική έρευνα. Πράγματι, παράλληλα με τις δηλώσεις αρχής σχετικά με τη σημασία που έχει, για παράδειγμα, η ασφάλεια των τροφίμων, ή σχετικά με την ανάγκη ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής γεωργίας, τα ερευνητικά σχέδια στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, της δασοκομίας και της ανάπτυξης της υπαίθρου αντιπροσωπεύουν στο σύνολό τους, από καθαρά χρηματοδοτική άποψη, μόλις το 3,4 % του προϋπολογισμού του Πέμπτου Προγράμματος-Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (περίοδος 1999-2002). Και ωστόσο, ο νέος κανονισμός παρουσιάζει ορισμένες καινοτόμους πτυχές που θα μπορούσαν να είχαν ενσωματωθεί πλήρως σε μια συνεκτική πολιτική ανάπτυξης της γνώσης στη γεωργία και θεσπίζει, μεταξύ των νέων απαιτήσεων που καθορίζονται για τη χορήγηση ενισχύσεων για επενδύσεις, την απόδειξη κατάλληλων γνώσεων και επαγγελματικών ικανοτήτων εκ μέρους του δικαιούχου επιχειρηματία.

2.6.5. Η κοινωνία συνεχίζει να επιβάλλει νέες απαιτήσεις στη γεωργία: εκτός από την ποιότητα, την ασφάλεια, την προστασία του περιβάλλοντος και την ευημερία των ζώων, ζητείται η προστασία του τοπίου και η διατήρηση των παραδόσεων της υπαίθρου. Πρέπει να υπάρξει επαγρύπνηση ώστε η ανάπτυξη της υπαίθρου να συνεχίσει να βοηθά τους γεωργούς και να ανταποκρίνεται σ' αυτές τις απαιτήσεις. Για το λόγο αυτό, η

ανάπτυξη της υπαίθρου πρέπει να προσαρμοστεί μέσω μιας διαδικασίας συνεχούς εκσυγχρονισμού. Οι νέοι γεωργοί παρουσιάζουν μεγάλη ικανότητα υιοθέτησης αυτών των νέων τάσεων και γι' αυτό θα πρέπει να τους διατεθούν νέοι πόροι. Πράγματι, πολλές μελέτες δείχνουν ότι η παρουσία νέων ευνοεί την εμφάνιση καινοτόμων συμπεριφορών και δραστηρίων επιχειρηματικών στρατηγικών, ακόμη και όταν ο ιδιοκτήτης της εκμετάλλευσης είναι ηλικιωμένος και, ιδιαίτερα, όταν οι νέοι διαθέτουν καλό επίπεδο εκπαίδευσης.

2.6.6. Άλλη πτυχή μεγάλης σημασίας είναι η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στον αγροτικό κόσμο και οι επιστημονικές εξελίξεις όπως οι ΓΤΟ, που αποτελούν μια πραγματικότητα, αν και θα πρέπει να υποβληθούν σε μελέτη και αυστηρό έλεγχο, καθότι δεν έχει αποδειχθεί ότι είναι ακίνδυνοι. Ένας σημαντικός παράγοντας για τους πολίτες είναι η διάδοση των αποτελεσμάτων των καινοτομιών, πράγμα που θα δημιουργήσει μια αίσθηση ενημερωτικής διαφάνειας.

2.6.7. Η ΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον τις προσπάθειες της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας να βελτιώσει τον συντονισμό των διάφορων μέσων που διατίθενται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας LEADER, των προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου και των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και τάσσεται υπέρ της λήψης μέτρων κοινοτικού επιπέδου υπέρ των νέων γεωργών. Οι προσπάθειες αυτές ενισχύουν την πεποίθηση ότι απαιτούνται ειδικές δράσεις, οριζόντιου χαρακτήρα, υπέρ των νέων γεωργών, οι οποίες θα πρέπει να εφαρμοσθούν τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών.

2.7. Πρόγραμμα «e-Learning» και «e-Europa»

2.7.1. Αν αξιοποιηθούν σωστά, οι ευκαιρίες που προσφέρει η κοινωνία των πληροφοριών στο πεδίο της ανταγωνιστικότητας μπορούν να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη και να δημιουργήσουν απασχόληση πολύ περισσότερη από τον αριθμό των θέσεων εργασίας που θα καταργηθούν ως συνέπεια άλλων πτυχών της τεχνολογικής προόδου. Ωστόσο, η κοινωνία των πληροφοριών δεν είναι ακόμη προσιτή σε όλους και η διατήρηση των αρχικών μειονεκτημάτων ενδέχεται να αποτελέσει συμπληρωματικό παράγοντα αποκλεισμού από τις διαδικασίες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (!).

2.7.2. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά αδύνατα σημεία των αγροτικών περιοχών είναι η ανεπαρκής διάδοση των πληροφοριών και η περιορισμένη συμμετοχή στην οικοδόμηση και την ανάπτυξη μιας καινοτόμου ευρωπαϊκής κοινωνίας, που θα βασίζεται στο δυναμικό των γνώσεων ως αναπτυξιακού παράγοντα. Η κοινωνία των πληροφοριών, ειδικότερα, είναι ένα αστικό ουσιαστικά φαινόμενο και ως σήμερα οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) δεν έχουν διαδοθεί επαρκώς στις μη

(!) Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν παρασχεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι δείκτες διείσδυσης του Διαδικτύου διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως σε συνάρτηση με τη γεωγραφική θέση, τα εισοδήματα και το φύλο. Στην ύπαιθρο το 8 % των οικογενειών είναι συνδεδεμένες με το δίκτυο, έναντι 15 % στις πόλεις.

αστικές ζώνες της Ευρώπης. Αυτή η κατάσταση των πραγμάτων δεν οφείλεται μόνο σε αντικειμενικά προβλήματα οικονομικού χαρακτήρα και υποδομών, αλλά και στην έλλειψη περιεχομένων και μορφών προσαρμοσμένων στις παραγωγικές και πολιτιστικές ανάγκες των επιχειρήσεων και του αγροτικού πληθυσμού. Πρόκειται για πρόβλημα περισσότερο κοινωνικού παρά τεχνολογικού χαρακτήρα. Και όμως, ακριβώς στις πιο περιφερειακές ζώνες, οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν αισθητά στη μείωση των συγκριτικών μειονεκτημάτων που οφείλονται στη φυσική απομάκρυνση από τα κέντρα ενημέρωσης, πολιτισμού και παραγωγής (πανεπιστήμια, επιχειρήσεις, πολιτικοί θεσμοί). Πράγματι, από ορισμένες απόψεις η φυσική απόσταση από τα αστικά κέντρα και, σε τελική ανάλυση, από τη συμφόρηση, την πυκνότητα και τη ρύπανση, εφόσον συνδέεται με την κατάλληλη ανάπτυξη των δικτύων τηλεπικοινωνίας, μπορεί να μετατραπεί ακόμη και σε ενδιαφέροντα παράγοντα ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης.

2.7.3. Η ενσωμάτωση ή ο αποκλεισμός των αγροτικών περιοχών από την ευρωπαϊκή κοινωνία των πληροφοριών αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για όλους. Στην πραγματικότητα, για να μπορέσει να επωφεληθεί από όλα τα οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα της τεχνολογικής προόδου, η ευρωπαϊκή κοινωνία των πληροφοριών θα πρέπει να βασισθεί στις αρχές της ισότητας των ευκαιριών, της συμμετοχής και της ενσωμάτωσης. Αυτός ο στόχος θα μπορέσει να υλοποιηθεί μόνο εάν διασφαλιστεί σε όλους η πρόσβαση (είτε ως παραγωγούς είτε ως χρήστες) σε ένα τμήμα τουλάχιστον των ευκαιριών που παρέχονται από την κοινωνία των πληροφοριών.

2.7.4. Η ΟΚΕ σημείωσε με ενδιαφέρον τις πρωτοβουλίες της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων σχετικά με την «e-Inclusion», δηλαδή την ενσωμάτωση στην κοινωνία των πληροφοριών, που αφορούν ομάδες κινδύνου που απειλούνται από αυτή τη νέα μορφή αποκλεισμού («Digital Divide») και, ιδιαίτερα, τον πληθυσμό των αγροτικών και των περιφερειακών ζωνών. Στη Φινλανδία, για παράδειγμα, έχουν τεθεί σε εφαρμογή σχέδια (e-Cottages) σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές και στην Ελλάδα έχουν δημιουργηθεί κέντρα πρόσβασης στο Διαδίκτυο στα νησιά. Άλλο ενδιαφέρον μέσο είναι η ανάπτυξη οικονομικών κοινοτήτων και τοπικών ή περιφερειακών πυλών, που εξελίσσονται με επιτυχία σε διάφορα κράτη μέλη, κατά το παράδειγμα πειραμάτων που είχαν διεξαχθεί στον Καναδά και στην Αυστραλία. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα πρέπει να προσαρμοστούν και να συντονιστούν καλύτερα με τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και τα σχέδια που απευθύνονται στους νέους γεωργούς.

2.7.5. Τα μέσα που έχουν συσταθεί από τα προγράμματα eLearning και e-Europe θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όχι μόνο από τις δημόσιες διοικήσεις, που είναι αποδέκτες της κατάρτισης και της ενημέρωσης, αλλά και από τις γνώσεις των γεωργών ως μέσα ανανέωσης και μετάδοσης των γνώσεων που απαιτούν οι διαρθρωτικές και ανθρώπινες αλλαγές.

2.7.6. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας θα μπορούσαν να ενισχύσουν την επικοινωνία γεωργών και καταναλωτών, τόσο από την άποψη της προώθησης προϊόντων και του ηλεκτρονικού εμπορίου όσο και από την άποψη ενημερωτικών εκστρατειών για την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων. Θα παρασχεθούν έτσι στους νέους γεωργούς ελκυστικές δυνατότητες διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων τους.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να υπάρξει μια σειρά μέσων τα οποία θα επιτρέψουν, από διαφορετικές απόψεις, και αφού αναλυθεί η κατάσταση, να προσδιορισθεί η προέλευση των προβλημάτων και θα συμβάλουν στην εξεύρεση λύσεων, ιδίως με την αξιολόγηση των επιπτώσεων των διαφόρων πολιτικών, γεωργικών ή μη, στην παρουσία των νέων στον γεωργικό κόσμο.

3.2. Κατά πρώτο λόγο, για να επιτευχθεί μια πιο αποτελεσματική πολυλειτουργική πολιτική, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί η καθιέρωση ειδικής αρμοδιότητας για τον «ανθρώπινο παράγοντα» (εργασία, απασχόληση, εκπαίδευση, κατάρτιση, τεχνική βοήθεια, γήρανση, ισότητα των ευκαιριών, διαδοχή γενεών κ.λπ.) στη ΓΔ «Γεωργία».

3.3. Πρέπει, επίσης, να μελετηθεί ένα φορολογικό καθεστώς κληρονομιάς που θα διευκολύνει πραγματικά την εγκατάσταση και παραμονή των νέων στον γεωργικό τομέα, έτσι ώστε να προωθηθεί η μεταβίβαση της γεωργικής εκμετάλλευσης στο σύνολό της.

3.4. Δεδομένου ότι οι στατιστικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο βασίζονται σε δεδομένα που παρέχονται από τα κράτη μέλη, είναι απαραίτητο να ενθαρρυνθεί, ακριβώς στο επίπεδο των κρατών μελών, μια μεγαλύτερη οργανωτική και χρηματοδοτική προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση.

3.5. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί σε κοινοτικό επίπεδο ένα ταχύ και ενημερωμένο στατιστικό σύστημα, ικανό να ελέγχει την εξέλιξη της ευρωπαϊκής γεωργίας και ειδικότερα τον αριθμό των νέων που εγκαθίστανται ή που εγκαταλείπουν τον τομέα. Το σημερινό σύστημα περιορίζεται στην αξιολόγηση, κάθε τρία χρόνια, του αριθμού των γεωργών ανά ηλικία, ενώ αυτό που απαιτείται είναι ένα μητρώο που να επιτρέπει την παρατήρηση της εξέλιξης του τομέα και τον υπολογισμό της διαφοράς που προκύπτει αν αφαιρεθεί από τον αριθμό των γεωργών που εγκαθίστανται ο αριθμός αυτών που εγκαταλείπουν τον τομέα. Η ανάπτυξη ενός στατιστικού συστήματος αυτού του τύπου θα πρέπει να συνοδεύεται από μία μελέτη που θα αποβλέπει στον προσδιορισμό του αριθμού των γεωργών που δεν έχουν κληρονομία ή δεν έχουν σε ποιον να εκχωρήσουν ή να πωλήσουν τη γεωργική τους εκμετάλλευση. Η επόμενη ενδιάμεση μελέτη που θα διεξαχθεί θα πρέπει να λάβει υπόψη τα στατιστικά δεδομένα για τις τρέχουσες τάσεις του ευρωπαϊκού γεωργικού τομέα.

3.6. Είναι απαραίτητο να ενθαρρύνονται οι νέοι να λαμβάνουν καινοτόμα μέτρα αλλά συγχρόνως να είναι πρόθυμοι να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις τόσο της αγοράς όσο και της κοινωνίας έναντι της γεωργικής παραγωγής. Τέλος, συνιστάται στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη να προωθήσουν, μέσω των συνήθων διαύλων κοινοτικής χρηματοδότησης (διαρθρωτικά ταμεία, προγράμματα κοινοτικής δράσης όπως το Leonardo και το Socrates, το Έκτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο Έρευνας κ.λπ.):

- την υποστήριξη διεθνικών σχεδίων συνεργασίας και ανταλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων, σχολείων, κέντρων κατάρτισης, πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων του γεωργικού και αγροτικού κόσμου,
- την υποστήριξη αποκεντρωμένων σχεδίων δράσης σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο,
- τη δημιουργία νέων τοπικών υπηρεσιών για την ανάπτυξη της γεωργίας και των αγροτικών κοινοτήτων ή την εδραίωση των υφισταμένων,
- τη συμπερίληψη του γεωργικού τομέα στις ομάδες-στόχο του προγράμματος e-Europe, προκειμένου να βελτιωθεί ο διάλογος μεταξύ των γεωργών και της κοινωνίας και να διευκολυνθεί η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών μεταξύ των γεωργών μέσω του Διαδικτύου με στόχο:
 - να προαχθεί η ευρωπαϊκή γεωργική παραγωγή και παραγωγή τροφίμων μεταξύ του κοινού και, ειδικότερα, μεταξύ των νέων και των πολύ νέων, με την προώθηση της συνεχούς κατάρτισης στα σχολεία,
 - να προαχθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα των νέων στο γεωργικό και αγροτικό πεδίο,
 - να διατεθούν στις επιχειρήσεις του γεωργικού τομέα και του τομέα των τροφίμων κατάλληλες υπηρεσίες κατάρτισης, διαβούλευσης και τεχνικής βοήθειας (γεω-

ργικές εφαρμογές) ή να ενθαρρυνθεί η πρόσβασή τους στους διαύλους γνώσεων που υφίστανται για όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας,

- να προαχθεί η πρόσβαση των γεωργικών και αγροτικών φορέων στα μέσα, τις τεχνικές και τις γλώσσες της κοινωνίας των πληροφοριών, για παράδειγμα μέσω της αυτόνομης ανάπτυξης νέων και κατάλληλων περιεχομένων,
- να ενθαρρυνθεί η αύξηση των επενδύσεων για την κατάρτιση του γεωργικού τομέα και των αγροτικών κοινοτήτων, με προοπτική την επίτευξη στόχων κοινωνικής και πολιτιστικής ειδικευσης, προστασίας των εισοδημάτων και της απασχόλησης ή ακόμη και μεγαλύτερης προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος. Οι κυριότεροι δικαιούχοι των παρεμβάσεων αυτών θα πρέπει να είναι οι νέοι ηλικίας 18-40 ετών (νέες γεωργικές επιχειρήσεις),
- να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί ένα δίκτυο υπηρεσιών που θα παρέχει στους νέους γεωργούς τακτική πρόσβαση σε άδειες και διακοπές,
- να υπάρξει συνεργασία για την κινητικότητα των νέων γεωργών εντός της ΕΕ, ώστε να μπορούν να αντιπαραβάλλουν τις εμπειρίες τους.

3.7. Καλείται η Επιτροπή να αρχίσει εκστρατεία προκειμένου:

- να ευαισθητοποιήσει περισσότερο την κοινή γνώμη σε σχέση με την ανάγκη διατήρησης της πολυλειτουργικότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας και του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου, ώστε να διορθωθεί η αρνητική εν μέρει εικόνα της γεωργικής παραγωγής και
- να αυξήσει το ενδιαφέρον των νέων για τη γεωργία, μεταξύ άλλων μέσω μιας βελτιωμένης και πιο ενδεδειγμένης ενημέρωσης στα εκπαιδευτικά κέντρα κ.λπ.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής»

(2002/C 36/07)

Στις 22 Μαρτίου 2001, η Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής».

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 28 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Chagas.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στόχος της Πράσινης Βίβλου για το μέλλον της ΚΑΠ είναι να αποτελέσει το έναυσμα για τη διεξαγωγή μίας ευρείας συζήτησης όχι μόνο μεταξύ όλων των κοινοτικών οργάνων και των εκπροσώπων του κλάδου αλλά και όλων των υπολοίπων οργανώσεων που ενδιαφέρονται και ανησυχούν για το μέλλον του τομέα. Η Πράσινη Βίβλος μπορεί να αποτελέσει το κατάλληλο μέσο προώθησης του διαλόγου, ώστε με βάση την πραγματική κατάσταση που επικρατεί να ληφθούν συναινετικά τα κατάλληλα μέτρα και να καθορισθεί το πλαίσιο εντός του οποίου θα πραγματοποιηθεί η περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου.

1.2. Πράγματι, ο σημαντικός αυτός κλάδος διανύει μία ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο λόγω της αυξανόμενης έλλειψης της πρώτης ύλης στην οποία βασίζεται η λειτουργία του, της συνεχιζόμενης με σταθερούς ρυθμούς συρρικνώσης της απασχόλησης του τομέα και τις ιδιαίτερα απαισιόδοξες προοπτικές που διαγράφονται για ορισμένες περιφέρειες η επιβίωση των οποίων εξαρτάται άμεσα από την αλιεία, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων είναι η καταστροφή του κοινωνικού ιστού και η απουσία οιασδήποτε δυνατότητας εξεύρεσης εναλλακτικών λύσεων για την αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών.

1.3. Οι ταχύτερες εξελίξεις που πραγματοποιούνται στον τομέα σε συνδυασμό με την ανεπαρκή εφαρμογή των υφιστάμενων νομοθετικών μηχανισμών και την υπερβολική εκμετάλλευση των πόρων, έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση των σημερινών διαρθρωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τομέας και τα οποία αφορούν όλους μας.

1.4. Η επανεξέταση της ΚΑΠ αποτελεί ευκαιρία που δεν μπορεί να εγκαταλειφθεί. Είναι αναγκαίο το πολιτικό θάρρος εκ μέρους των κρατών μελών και της Επιτροπής για να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις που εμφανίζονται και οι αντιστάσεις που πάντοτε προκύπτουν, αλλά επίσης για να παρουσιασθούν ισόρροπα μέτρα κατάλληλα για το διάλογο με τον τομέα, που, οπωσδήποτε, προβλέπουν την κατάλληλη υποστήριξη για να περιορισθούν ενδεχόμενες κοινωνικοοικονομικές συνέπειες.

1.5. Είναι λυπηρό ότι σημαντικά θέματα όπως η υδατοκαλλιέργεια, η ΚΟΑ Αλιείας, και η παράνομη αλιεία, π.χ. δεν εξετάζονται ενδελεχώς στο παρόν έγγραφο. Η Επιτροπή δεν δύναται να παραλείψει την εξέταση των θεμάτων αυτών σε συνάρτηση με τις τυπικές προτάσεις που οφείλει να παρουσιάσει μεταγενέστερα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής κάνει ειδική αναφορά στις βασικές αρχές οι οποίες, σύμφωνα με τη Συνθήκη, θα πρέπει να διέπουν την εφαρμογή της ΚΑΠ, δηλαδή στις αρχές της αύξησης της παραγωγικότητας, της εξασφάλισης αξιοπρεπών εισοδημάτων για τους εργαζόμενους του τομέα, της προώθησης της τεχνικής προόδου, της διασφάλισης του εφοδιασμού των καταναλωτών σε λογικές τιμές, της επίτευξης της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ των υφιστάμενων πόρων και της αλιευτικής δραστηριότητας, του εκσυγχρονισμού των μέσων παραγωγής, της διατήρησης της απασχόλησης καθώς και της διασφάλισης, μέσω της προώθησης της διαφάνειας, της βιωσιμότητας των δραστηριοτήτων του τομέα.

2.1.1. Επίσης η ΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ο κατάλογος στόχων που υποβάλλεται στο κεφάλαιο 4 θα λειτουργεί συμπληρωματικά σε σχέση με τις βασικές αρχές που αναφέρονται στη Συνθήκη. Μία από τις μεγάλες προκλήσεις, η αντιμετώπιση των οποίων επιδιώκεται με την παρούσα μεταρρύθμιση, είναι ακριβώς η εξεύρεση της κατάλληλης λύσης ώστε βάσει της κατάστασης στην οποία εντοπίζονται οι πόροι να γίνονται σεβαστές οι εν λόγω αρχές και να περιορισθούν στο ελάχιστο οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες που θα έχει η πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων σχετικά με τον γενικό στόχο της αλιευτικής πολιτικής όπως αυτός έχει καθορισθεί από τον δεοντολογικό κώδικα για μία υπεύθυνη αλιεία του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών.

2.1.1.1. Με την επανεξέταση των υφιστάμενων στόχων της ΚΑΠ η Επιτροπή επιδιώκει τη συμπλήρωση των κοινωνικών πτυχών που θα πρέπει να λαμβάνονται πάντα υπόψη βάσει τόσο των βραχυπρόθεσμων όσο και των μακροπρόθεσμων αναλύσεων.

2.1.2. Η αλιεία δεν μπορεί να αναλυθεί μόνο από στενή οικονομική άποψη επειδή, όπως τονίστηκε στην προγενέστερη γνωμοδότηση⁽¹⁾, αυτή και όλη η οικονομική δραστηριότητα που συνδέεται μ' αυτή, τόσο πριν όσο και μετά από αυτή, έχει, για τις περιοχές όπου αναπτύσσεται, σημασία πολύ μεγαλύτερη από όσο η αναλογία της σε ποσοστό του ΑΕγχΠ. Αντιπροσωπεύει εκείνο γύρω από το οποίο στρέφονται διάφορες κοινότητες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο από πλευράς κοινωνικής ισορροπίας και διοίκησης του χώρου, ρόλος που είναι δύσκολο να εκφραστεί σε οικονομικές ποσοτώσεις. Το ζήτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τις άκρως απομακρυσμένες περιφέρειες. Για το λόγο αυτό όπως έχει άλλωστε ζητήσει και η ΟΚΕ η Επιτροπή θα πρέπει να προβεί στη λήψη πρακτικών μέτρων για την μεγαλύτερη υποστήριξη των εν λόγω περιφερειών.

⁽¹⁾ Πρόσθετη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας «Κοινή Αλιευτική Πολιτική» (ΕΕ C 139 της 11.5.2001).

2.2. Διατήρηση των πόρων

2.2.1. Η ανάγκη διατήρησης των αλιευτικών πόρων έχει ήδη αναγνωρισθεί από το κοινοτικό δίκαιο το οποίο προβλέπει την εφαρμογή της εν λόγω αρχής βάσει του συστήματος διαχείρισης των πόρων και μάλιστα κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Για το λόγο αυτό η ΚΑΠ αποτέλεσε ένα ιδιαίτερα θετικό βήμα για τη βελτίωση της οργάνωσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων και την τήρηση των σχετικών κανόνων προκειμένου να μην τεθούν σε κίνδυνο τα πλεονεκτήματα της εν λόγω σημαντικής κοινής πολιτικής από τη συνεχιζόμενη εμφάνιση ορισμένων αρνητικών φαινομένων και τη σχετική δυσάρεσκεια των κυριότερων φορέων του κλάδου.

2.2.2. Όπως έχει επισημάνει επανειλημμένα στο παρελθόν η ΟΚΕ (1), η βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων του τομέα και το μέλλον πολλών αλιευτικών κοινοτήτων θα εξαρτηθεί άμεσα από την πολιτική βούληση που θα επιδειχθεί με σκοπό την επίλυση του προβλήματος της έλλειψης των πόρων και της υπερεκμετάλλευσής τους. Γενικά, ο λόγος για τον οποίο οδηγηθήκαμε στη σημερινή κατάσταση δεν είναι τόσο η απουσία κατάλληλων νομικών μηχανισμών αλλά η ανεπαρκής χρησιμοποίησή τους. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι στην Πράσινη Βίβλο αναγνωρίζεται σαφώς η ελλιπής χρησιμοποίηση των μηχανισμών που διαθέτει η ΚΑΠ, καθώς και το ότι στην περίπτωση που εφαρμόζονται δεν εφαρμόζονται επαρκώς χωρίς να διευκρινίζονται οι λόγοι για τους οποίους γίνεται αυτό. Εξάλλου, παρά το γεγονός ότι έχει αναγνωρισθεί ο μη βιώσιμος χαρακτήρας της υφιστάμενης υπερεκμετάλλευσής των πόρων το Συμβούλιο δεν ενέκρινε ορισμένες προτάσεις της Επιτροπής για την μεταβολή της εν λόγω κατάστασης.

2.2.3. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι απαραίτητη η ενίσχυση και η βελτίωση της πολιτικής διατήρησης των πόρων, μέσω της αξιοποίησης των υφιστάμενων μέσων όπως είναι η πολυετής και πολυειδής διαχείριση και το σύνολο των υφιστάμενων τεχνικών μέτρων. Η ΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι «παρά τις δυσκολίες που συναντώνται ως προς τη θέσπιση ρυθμίσεων στον τομέα των τεχνικών μέτρων, υπάρχουν ακόμη δυνατότητες να σημειωθεί πρόοδος στον εν λόγω τομέα, εάν υπάρξει η κατάλληλη πολιτική βούληση και υποστήριξη της έρευνας με στόχο, παραδείγματος χάρι, την μεγαλύτερη επιλεκτικότητα του χρησιμοποιούμενου αλιευτικού εξοπλισμού» (2). Η Πράσινη Βίβλος προβλέπει ακόμη την προσφυγή σε ορισμένα μέτρα που είτε δεν έχουν ακόμη εφαρμοσθεί είτε έχουν χρησιμοποιηθεί ελάχιστα. Επόμενο είναι να τίθεται το ερώτημα για ποιο λόγο δεν αξιοποιήθηκαν οι εν λόγω δυνατότητες που ήδη προβλέπονταν σε μεγάλο βαθμό.

2.2.3.1. Μία άλλη δραστηριότητα για την οποία πρέπει να υπάρξουν επαρκή στοιχεία σχετικά με την πραγματική έκτασή της είναι η ερασιτεχνική αλιεία ιδιαίτερα στην περίπτωση που λαμβάνει διαστάσεις που υπερβαίνουν την απλή άσκηση μίας ψυχαγωγικής δραστηριότητας. Στον τομέα αυτό συνιστάται η ανάθεση στα κράτη μέλη της διαχείρισης των δυνατοτήτων αλιείας.

2.2.3.2. Η ΟΚΕ συνιστά μια βαθύτερη ανάλυση, που θα στηρίζεται σε επιστημονικές γνώμες, ζητημάτων όπως η απαγόρευση, όπου τούτο είναι δυνατό, των απορρίψεων, η δυνατότητα περιορισμού των παρεπόμενων αλιευμάτων, η προσφυγή ιδιαίτερος σε περιόδους απαγόρευσης και σε μη αλιευτικές περιοχές. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι για την εφαρμογή μίας υπεύθυνης και βιώσιμης πολιτικής διατήρησης των αλιευμάτων απαιτείται η υιοθέτηση προληπτικών μέτρων που θα βασίζονται σε έγκυρες επιστημονικές συστάσεις. Η λήψη μέτρων εκ μέρους των υπευθύνων για τη λήψη των αποφάσεων και τη διαχείριση θα πρέπει να γίνεται μεταγενέστερα και να βασίζεται στις διαθέσιμες πληροφορίες. Εκείνο που έχει κυρίως σημασία είναι να αποφευχθεί η εμφάνιση ακραίων καταστάσεων για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται η λήψη δραστικών μέτρων όπως είναι σήμερα η περίπτωση της απαγόρευσης της αλιείας του βακαλάου και γενικότερα της αλιευτικής δραστηριότητας στη Βόρειο Θάλασσα η οποία έχει προκαλέσει σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

2.2.3.3. Επαναλαμβάνει ότι επιβεβαίωσε σε παλαιότερη γνωμοδότηση για την αλιεία που δεν αποβλέπει στην ανθρώπινη κατανάλωση, με συνέπεια παρά το ότι τα αλιεύματα που προορίζονται για άλευρα είναι κατώτερης εμπορικής αξίας, η αλιεία αυτή έχει επιπτώσεις στην αλυσίδα διατροφής των άλλων ειδών που πρέπει να αξιοποιηθούν.

2.2.4. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τη θεσμοθέτηση ενός συστήματος αξιολόγησης της προόδου που έχει σημειωθεί κατά την εφαρμογή της ΚΑΠ σχετικά με την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και των καθεστώτων και των μέτρων διαχείρισης που έχουν υιοθετηθεί, με απώτερο σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν.

2.2.5. Όσον αφορά το ζήτημα της πρόσβασης στα ύδατα και τους πόρους, η ΟΚΕ επιβεβαιώνει τις θέσεις που είχε διατυπώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (2) σχετικά με την αρχή της σχετικής σταθερότητας και την πρόσβαση στη Βόρεια Θάλασσα και στο Shetland Box. Ο περιορισμός της πρόσβασης στη Βόρεια Θάλασσα λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2002 για τους στόλους της Ισπανίας, Φινλανδίας, Πορτογαλίας και Σουηδίας. Πάντως, ενόψει του γεγονότος ότι τα είδη με εμπορικό ενδιαφέρον υπόκεινται ήδη σε ΤΑC και ποσοτώσεις αυτό το δικαίωμα πρόσβασης είναι τυπικό. Λαμβανομένων υπόψη των μελλοντικών διευρύνσεων, επιβάλλεται να διασφαλισθεί ότι τα νέα κράτη μέλη δεν θα τύχουν καθεστώτος ευνοϊκότερου από τα παρόντα.

2.2.5.1. Όσον αφορά το όριο των 12 μιλίων, που αποτελεί κεντρικό στοιχείο της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ, η ΟΚΕ επιβεβαιώνει την υποστήριξη της προς τη διατήρηση των περιορισμών της πρόσβασης στην παράκτια ζώνη και/ή τη συνέχιση της ισχύος της υφιστάμενης παρέκκλισης ή τη θεσμοθέτησή της για μία μακρά περίοδο.

(1) Γνωμοδότηση με θέμα «2002: Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική και η κατάσταση της αλιείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (EE C 268 της 19.9.2000) και προσήκη στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με την «Κοινή Αλιευτική Πολιτική» (EE C 139 της 11.5.2001).

(2) Απόσπασμα από τη γνωμοδότηση CES 244/2001 (EE C 139 της 11.5.2001), σημείο 2.7.1.

2.2.6. Επειδή κατά τη δραστηριότητα αλιεύονται ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι, τα σχετικά δικαιώματα πρέπει να εκχωρούνται στα κράτη μέλη στα οποία ανήκει η υιοθέτηση του προτύπου εκμετάλλευσης των ποσοστώσεων, η χρήση και η διάθεσή τους.

2.2.7. Επίσης παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν το έχει ακόμη προτείνει επισήμως, η ΟΚΕ δηλώνει ότι διαφωνεί με την καθιέρωση ποσοστώσεων ατομικού χαρακτήρα και μεταβιβάσιμων που χειρίζεται απευθείας η Επιτροπή και εκχωρούνται στους παραγωγούς εν απουσία των κρατών μελών, στο πλαίσιο ενός συστήματος αγοράς που ευνοεί την παραχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων έναντι πληρωμής. Η θεσμοθέτηση ενός τέτοιου συστήματος θα έχει ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση των αλιευτικών δικαιωμάτων από τις μεγάλες επιχειρήσεις και τη διακοπή της λειτουργίας των μικρομεσαίων και βιοτεχνικού χαρακτήρα αλιευτικών επιχειρήσεων. Μία τέτοια εξέλιξη θα έχει καταστρεπτικές συνέπειες για τις αλιευτικές κοινότητες ορισμένων περιφερειών που εξαρτώνται άμεσα από την αλιεία.

2.3. Περιβαλλοντική διάσταση

2.3.1. Η Πράσινη Βίβλος αναγνωρίζει ακόμη το γεγονός ότι η αλιεία εξαρτάται άμεσα από τη βιολογική κατάσταση που επικρατεί, η οποία επηρεάζεται έντονα από ορισμένους περιβαλλοντικούς παράγοντες. Για το λόγο αυτό η Πράσινη Βίβλος αναφέρει ότι είναι απαραίτητο να ενσωματωθεί στην ΚΑΠ η πτυχή της προστασίας του περιβάλλοντος, χωρίς να διευκρινίζεται πώς θα γίνει αυτό, αλλά απλώς αναφέροντας την κατάρτιση στο μέλλον μίας ανακοίνωσης με τίτλο «Στοιχεία μίας στρατηγικής για την ένταξη των απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος στην ΚΑΠ». Με ποιόν τρόπο θα εφαρμοσθεί η εν λόγω στρατηγική; Θα διατεθούν στις κοινοτικές αρχές και στα κράτη μέλη τα μέσα που απαιτούνται προκειμένου να σταματήσει η εφαρμογή πρακτικών που θεωρούν ότι η θάλασσα αποτελεί χώρο εναπόθεσης κάθε είδους ρυπογόνων ουσιών;

2.3.1.1. Για την εφαρμογή μίας πραγματικά ολοκληρωμένης πολιτικής απαιτείται η υιοθέτηση μίας χωροταξικής πολιτικής για τις παράκτιες περιοχές. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την εφαρμογή μίας Ευρωπαϊκής Χωροταξικής Στρατηγικής για τις παράκτιες περιοχές και θεωρεί ότι αυτή θα πρέπει να αντιμετωπίζει και τα προβλήματα του αλιευτικού τομέα. Επίσης, είναι σημαντικό να διασφαλισθεί ο σεβασμός των περιβαλλοντικών ισορροπιών κατά την άσκηση των διαφόρων ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

2.3.2. Δεν διευκρινίζεται κατά πόσον πρόκειται να υπάρξει ουσιαστική εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», ώστε να διασφαλισθεί η καταβολή αποζημιώσεων σ' αυτούς που θίγονται. Η αρχή αυτή αποτελεί μία καθοριστικής σημασίας πτυχή της ΚΑΠ διότι συμβάλλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας στους τομείς της δημόσιας υγείας και της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης των αγορών. Επίσης επιβάλλεται να μελετηθούν αντισταθμιστικοί μηχανισμοί για όσους επενδύουν στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών.

2.3.3. Όσον αφορά την υιοθέτηση της οικολογικής σήμανσης των αλιευτικών προϊόντων, το μέτρο αυτό μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικό για να πεισθεί ο καταναλωτής ότι το προϊόν που αγοράζει είναι ασφαλές, έχει αλιευθεί σύμφωνα με τους προβλεπόμενους κανόνες και σέβεται την νομοθεσία που ισχύει στον τομέα της υγείας. Δεδομένου ωστόσο ότι πρόκειται για ένα

ζήτημα που δεν έχει εξετασθεί επαρκώς, θα πρέπει να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή κατά την εξέταση των πτυχών που αφορούν τις ορθές πρακτικές και τα οικοσυστήματα. Λαμβανομένου υπόψη ότι δεν έχει ακόμη καθιερωθεί ένα πρότυπο οικολογικό σήμα, η ΟΚΕ θεωρεί ότι στην περίπτωση των αλιευτικών προϊόντων θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την περιοχή αλίευσης, την ημερομηνία αλίευσης των προϊόντων, τον αριθμό της άδειας αλίευσης, τον τρόπο αλίευσης των προϊόντων, κ.λπ.

2.4. Η υγεία των εμβίων πόρων, η δημόσια υγεία και η ασφάλεια των ειδών διατροφής

2.4.1. Η διασφάλιση της ποιότητας του τελικού προϊόντος, με την ευρεία έννοια του όρου, θα πρέπει να αποτελεί τον βασικό στόχο που επιδιώκεται πράγμα που δεν πρέπει να λησμονούν, σε καμία περίπτωση, οι παράγοντες του κλάδου. Η εφαρμοζόμενη σήμερα διαδικασία αναθεώρησης της κοινοτικής νομοθεσίας που ισχύει για τα είδη διατροφής είναι βέβαιο ότι θα ενισχύσει τις ήδη υφιστάμενες απαιτήσεις ή θα καθιερώσει νέες.

2.4.2. Η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων αποτελεί απαίτηση της αγοράς και για το λόγο αυτό η κοινότητα θα πρέπει να επαγρυπνει προκειμένου να εξασφαλισθεί η τήρηση των εν λόγω παραμέτρων από όλους ανεξαιρέτως.

2.4.3. Οι προσπάθειες για την επίτευξη του κοινοτικού στόχου της βελτίωσης τόσο της ποιότητας όσο και της ασφάλειας των αλιευτικών προϊόντων, πρέπει να αρχίσουν από τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων μέσω της αποφυγής της ανάληψης ρυπογόνων δραστηριοτήτων, της ορθής διατήρησης των αλιευμάτων, τόσο κατά την αλίευση όσο και κατά τις φάσεις που ακολουθούν, και της εφαρμογής υγειονομικών προτύπων υψηλού επιπέδου. Όλα τα προαναφερθέντα δεδομένα αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας που εφαρμόζεται για αλιευτικά προϊόντα. Τα εν λόγω προϊόντα φημίζονται για τα διαιτητικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν και τις θετικές συνέπειες που έχουν για την πρόληψη των καρδιαγγειακών παθήσεων.

2.5. Ο στόλος

2.5.1. Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης καταδεικνύει σαφώς ότι η αλιευτική ικανότητα του κοινοτικού στόλου είναι υπερβολική. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι είναι αναγκαία η συνέχιση της εφαρμογής των πολιτικών που αποσκοπούν στην προσαρμογή του κοινοτικού στόλου βάσει των πλέον πρόσφατων εξελίξεων.

2.5.1.1. Ο χειρισμός της προσπάθειας για επάρκεια μέσω των POP πρέπει να συνεχισθεί. Η επανεξέταση των προγραμμάτων επιβάλλεται απολύτως να γίνει μέσω μίας ανάλυσης, αφού συνεκτιμηθούν οι προσπάθειες και η κατάσταση κάθε κράτους μέλους έναντι των στόχων που καθορίζονται στο πλαίσιο POP. Οποιαδήποτε νέα μείωση οφείλει να συνεκτιμά τους στόχους που τέθηκαν προγενέστερα για να συνεχισθούν οι προσπάθειες για την υλοποίηση της πριν από οποιοδήποτε νέο μέτρο μείωσης. Η ενίσχυση των κυρώσεων σε περίπτωση μη υλοποίησης πρέπει να προβλεφθεί, ιδιαίτερα εάν ληφθεί υπόψη ότι η Επιτροπή πρότεινε πρόσφατα την παράταση για ένα έτος της ισχύος του υφιστάμενου POP.

2.5.2. Δεν θα πρέπει ωστόσο, βάσει των προσπαθειών για τη μείωση του κοινοτικού στόλου, να λησμονείται ότι, όπως ανέφερε η ΟΚΕ σε προηγούμενη γνωμοδότησή της, «για τη βελτίωση της ποιότητας του εφοδιασμού και της πρώτης ύλης, των συνθηκών διαβίωσης επί του σκάφους και τη μεγαλύτερη ασφάλεια των πληρωμάτων απαιτείται τόσο η ανανέωση όσο και ο εκσυγχρονισμός του κοινοτικού στόλου».

2.5.3. Η ΟΚΕ εκφράζει λύπη διότι η Πράσινη Βίβλος δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τα προαναφερθέντα στο σημείο στο οποίο αναφέρεται στην ανάγκη υιοθέτησης μίας νέας πολιτικής για τον κοινοτικό στόλο, παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή γνωρίζει ότι η αλιευτική δραστηριότητα αποτελεί μία από τις πλέον επικίνδυνες δραστηριότητες στην Ευρώπη και στον κόσμο καθώς και ότι στον εν λόγω τομέα σημειώνονται τα περισσότερα εργατικά ατυχήματα. Η ΟΚΕ επιβεβαιώνει τις απόψεις που διετύπωσε σε προηγούμενη γνωμοδότησή της σχετικά με το εν λόγω θέμα ⁽¹⁾ και υποστηρίζει τις επικαιρές παρατηρήσεις που είχαν διατυπωθεί στη γνωμοδότησή της σχετικά με την πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 ⁽²⁾.

2.6. Διαχείριση της ΚΑΠ

2.6.1. Η ΟΚΕ εκφράζει ικανοποίηση διότι η Επιτροπή υλοποιεί τις προτάσεις που έχει υποβάλει η ίδια σε μία σειρά από προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, με στόχο πάντα την προώθηση τόσο της μεγαλύτερης συμμετοχής στη διεξαγόμενη συζήτηση όλων των ενδιαφερομένων όσο και της συνυπευθυνότητας των παραγόντων του κλάδου στη διαχείριση και στη λήψη των αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο. Η ΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τις προσπάθειες που καταβάλλονται με στόχο την αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων με απώτερο σκοπό την ενίσχυση του ρόλου που διαδραματίζουν τα κράτη μέλη κατά την υιοθέτηση και διαχείριση των μέτρων διατήρησης των αποθεμάτων. Θεωρεί ωστόσο ότι πρέπει να επιδειχθεί προσοχή ώστε οι αποφάσεις που λαμβάνει ένα κράτος μέλος εξ ονόματος της ΕΕ να εφαρμόζονται και στα υπόλοιπα προκειμένου να αποφευχθεί κάθε περίπτωση ύπαρξης διακρίσεων έναντι των αλιέων άλλων κρατών μελών.

2.6.1.1. Η δημιουργία νέων μορφών θεσμικού διαλόγου του τύπου περιφερειακές συμβουλευτικές επιτροπές θα συμβάλει στην καλύτερη εξέλιξη και προσέγγιση του κλάδου με προφανή οφέλη από πλευράς αποτελεσματικότητας.

2.6.1.2. Είναι σκόπιμο επίσης να εκτιμηθούν οι λόγοι της μη λειτουργίας του ισχύοντος προτύπου Συμβουλευτικής Επιτροπής Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας. Ίσως, επίσης, να εξαχθεί το συμπέρασμα, ακόμη μια φορά, ότι το πρότυπο δεν έχει εξαντληθεί και ότι λείπει είναι να προσαρμοσθεί η λειτουργία του στο στόχο για τον οποίο δημιουργήθηκε.

2.6.1.3. Η ΟΚΕ προτείνει η δημιουργία των περιφερειακών επιτροπών να γίνει βάσει των βασικών ευρωπαϊκών αλιευτικών ζωνών που έχουν καθοριστεί και να λαμβάνει υπόψη τις γεωγραφικές υποδιαιρέσεις που έχουν θεσπισθεί από τη Διεθνή Επιτροπή για την εκμετάλλευση των θαλασσών (ICES) ⁽³⁾.

2.6.2. Η ΟΚΕ είχε πάντα την άποψη ότι οι προτάσεις για την αναπροσαρμογή της ΚΑΠ και τη θέσπιση των ΤΑΚ θα πρέπει να βασίζονται σε όσο το δυνατόν περισσότερο έγκυρες επιστημονικές γνωμοδοτήσεις. Τον συντονισμό των εν λόγω ενεργειών μπορεί να αναλάβει η μελλοντική Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Τροφίμων. Ήδη σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της η ΟΚΕ είχε επισημάνει το γεγονός ότι η πολιτική διατήρησης των πόρων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την πρόοδο που συντελείται στον τομέα των επιστημονικών γνώσεων και τις τεχνολογικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα.

2.6.3. Η διαπίστωση που γίνεται στην Πράσινη Βίβλο, είκοσι έτη μετά τη θέσπιση της ΚΑΠ, ότι οι επιστημονικές γνωμοδοτήσεις και οι διαθέσιμες πληροφορίες παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις, δεν συμβάλλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, ιδιαίτερα μάλιστα εάν ληφθεί υπόψη ότι ορισμένες εξ αυτών δεν ήταν εύκολο να ληφθούν.

2.6.4. Μία έντονη ενίσχυση της επιστημονικής υποστήριξης στην αλιεία εντός της ΕΕ είναι θεμελιώδης. Θα έχει ενδιαφέρον να γίνει γνωστό πως κατανέμεται στην ΕΕ η οικονομική προσπάθεια των κρατών μελών στο θέμα αυτό.

2.7. Έλεγχος

2.7.1. Όπως παρατηρήθηκε στην προγενέστερη γνωμοδότηση ⁽⁴⁾ ο έλεγχος των ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων είναι το μέσον διασφάλισης μιας επαρκούς πολιτικής διατήρησης των πόρων. Στο βαθμό που η Επιτροπή δεν είναι προικισμένη με μεγάλες εξουσίες επιθεώρησης και δεν βρίσκεται λύση για την ανισότητα των υφιστάμενων καθεστώτων κυρώσεων στην ΕΕ, δεν θα καταστεί δυνατή η ουσιαστική πρόοδος στην ΚΑΠ. Οι προοπτικές που εξαγγέληκαν από την Επιτροπή όσον αφορά την εκτίμηση της δυνατότητας ελέγχου, την καλύτερη χρήση των νέων τεχνολογιών, την εναρμόνιση των κυρώσεων, έχουν ήδη συσταθεί από την ΟΚΕ.

2.7.2. Είναι λυπηρό ότι η Επιτροπή δεν διευκρινίζει τους στόχους της Κοινής Δομής Επιθεώρησης ούτε πως προτιμάται να παρακολουθήσει τη λειτουργία και το χώρο της δράσης της.

2.7.3. Η ΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να παρουσιάσει προτάσεις για τη διεύρυνση της πολιτικής ελέγχου των δραστηριοτήτων παράνομης αλιείας και για τα πλοία με σημαίες ευκαιρίας. Η αλιεία και ολόκληρος ο τομέας οφείλουν να παρουσιάζουν σαφή θέση στο θέμα και να αποφεύγουν την άμεση ή έμμεση σύνδεση με τις δραστηριότητες αυτές. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της (με την επιφύλαξη της σχετικής γνωμοδότησης που θα υιοθετήσει η ΟΚΕ) για την πρόταση της Επιτροπής ⁽⁵⁾ περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) 2792/1999 (POP IV) ώστε να «απαγορευθεί η χορήγηση δημόσιας ενίσχυσης για τη μεταφορά

⁽¹⁾ ΕΕ C 139 της 11.5.2001.

⁽²⁾ COM(2001) 322 τελικό· 2001/0129 (CNS).

⁽³⁾ Διεθνή Επιτροπή για την εκμετάλλευση των θαλασσών.

⁽⁴⁾ Απόσπασμα από τη γνωμοδότηση CES 244/2001 (ΕΕ C 139 της 11.5.2001), σημείο 2.7.1.

⁽⁵⁾ COM(2001) 322 τελικό.

σκαφών σε τρίτες χώρες οι οποίες θεωρούνται από τις οικείες οργανώσεις αλιείας ως χώρες που επιτρέπουν την αλιεία κατά τρόπο ο οποίος θέτει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των διεθνών μέτρων διατήρησης».

2.8. Κοινωνική και οικονομική διάσταση της ΚΑΠ

2.8.1. Επί ποινη ανεπάρκειας από πλευράς αποτελεσμάτων ή της δημιουργίας σοβαρών αντίξων συνεπειών, τα μέσα προσαρμογής οποιασδήποτε κλαδικής πολιτικής, στην περίπτωση της ΚΑΠ, επιβάλλεται να ενισχύονται πάντοτε από μελέτες και αναλύσεις όπου λαμβάνεται υπόψη η επικαιρότητα της πραγματικότητας σε κάθε κράτος μέλος.

2.8.1.1. Η Επιτροπή προτείνει όπως η παράκτια μικρή αλιεία, και μάλιστα εκείνη που έχει περισσότερο κοινωνικό χαρακτήρα και η οποία διασφαλίζει τη δυναμική της τοπικής οικονομίας και των παράκτιων ζωνών, δέχεται μια ιδιαίτερη μεταχείριση όπως οι υπερπεριφερειακές περιοχές.

2.8.1.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι πρόκειται για ορδή στάση. Θα έχει σημασία να δοθεί ένας σαφής και διαφανής ορισμός της ιδέας της μικρής αλιείας για να αποφευχθούν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό.

2.8.1.3. Στις περιοχές που εξαρτώνται περισσότερο από την αλιεία, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις επενδύσεις σε εναλλακτικούς τομείς. Στη δεύτερη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, που υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του 2001, διαπιστώνεται ακριβώς ότι οι περιφέρειες, όπου η εξάρτηση αυξήθηκε κατά την περίοδο 1990-1997, είναι εκείνες όπου η ανάπτυξη είναι καθυστερημένη.

2.8.2. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι παρατήρησε στην προγενέστερη γνωμοδότηση για το θέμα των διαρθρωτικών μέσων έναντι της υπερεπάρκειας του κοινοτικού στόλου. Επιβάλλεται να συνεχισθεί η προσπάθεια χωρίς να λησμονείται και η ανάγκη συνέχισης της ανανέωσης και του εκσυγχρονισμού του κοινοτικού στόλου με σαφή στόχο την ποιότητα για τους όρους επεξεργασίας της πρώτης ύλης και των συνθηκών διαβίωσης και ασφάλειας του πληρώματος. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να επανακαθορισθεί η έννοια της δυναμικότητας κατά τρόπο που να μην λαμβάνεται υπόψη μόνον η συνολική χωρητικότητα του στόλου και η ισχύς των κινητήρων αλλά να υπάρχει διάκριση μεταξύ της ενεργούς δυναμικότητας, που αφορά άμεσα την αλιευτική δραστηριότητα, και της παθητικής δυναμικότητας που δεν αφορά το εξεταζόμενο θέμα. Με την αλλαγή αυτή μπορεί να καταστεί δυνατή η βελτίωση των όρων διαβίωσης επί του σκάφους και η ενίσχυση της ασφάλειας.

2.8.3. Η νέα μέθοδος διαχείρισης του τομέα που προτείνεται από την Επιτροπή στρέφεται σε σοβαρό βαθμό στο πρόβλημα της «υπερδιάστασης» όσον αφορά τη χρησιμοποιούμενη ικανότητα, που είναι αληθινή, και στην παρότρυνση και υποστήριξη προς τους αλιείς που αναζητούν άλλες οικονομικές δραστηριότητες, πράγμα που δεν παύει να είναι σοβαρό.

2.8.4. Πάντως, και σε σχέση με την επανεξέταση των τρεχουσών ενισχύσεων του IFOP απαιτείται να μη λησμονείται η ανάγκη εκσυγχρονισμού του κοινοτικού στόλου από τη μία πλευρά και, από την άλλη, ότι μόνο μια γνήσια ολοκληρωμένη και συναφής πολιτική μπορεί να επιφέρει την κατάργηση των ενισχύσεων στην κατασκευή και στον εκσυγχρονισμό εκείνου του μέρους του στόλου ή κρατών μελών που, αποδεδειγμένα, δεν έχουν καλύψει στους στόχους των ΡΟΡ.

2.8.5. Ένα περιοριστικό μέσο άσκοπο και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία που παρέχονται από υφιστάμενα προγράμματα για το χειρισμό της αλιευτικής ικανότητας (ΡΟΡ) θα μπορούσε να θίξει λιγότερο προβληματικά μέρη ή περιοχές που εξαρτώνται οικονομικά από την αλιεία ή και να εξαλείψει παραγωγική ικανότητα ουσιώδη για τον τομέα, και ιδίως να εισάγει διακρίσεις έναντι εκείνων των κρατών μελών που καλύπτουν τους στόχους που έχει θέσει η Επιτροπή ή, όπως συνέβη σε ορισμένες περιπτώσεις, προχώρησαν πέραν του υποδειχθέντος.

2.8.6. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί όσον αφορά τις ενισχύσεις στην υδατοκαλλιέργεια. Δεν έχει πρακτική υποστήριξη η βεβαίωση της Επιτροπής ότι η παραγωγή και η προμήθεια είναι επί του παρόντος ισορροπημένες σε όλα τα είδη της υδατοκαλλιέργειας. Η πραγματικότητα είναι διαφορετική ανάλογα με τα κράτη μέλη. Η αποδεδειγμένη μείωση των άγριων ειδών, η αύξηση της προμήθειας προϊόντων θαλάσσης, διότι είναι περισσότερο υγιεινά, είναι αντίθετη προς την ανωτέρω βεβαίωση, τουλάχιστον σε σχέση με ορισμένα είδη και περιφέρειες. Οι ενισχύσεις του IFOP πρέπει να συνεκτιμούν την πραγματική κατάσταση που επικρατεί σε κάθε κράτος μέλος.

2.8.7. Μία ουσιαστική διαχείριση της αλιείας θα ωφελήσει τον κλάδο. Η μείωση του εργατικού δυναμικού και του αριθμού ενεργών σκαφών θα έχει θετική επίδραση στην απόδοση εκείνων που συνεχίζουν και θα διευκολύνει μια καλύτερη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων. Πρέπει να αναφερθεί, όμως, ότι παρά τη μείωση της υφιστάμενης σε μερικές χώρες υπερικανότητας δεν είναι αναγκαστικά αληθές ότι υπάρχει ανεπάρκεια εργαζομένων στην ίδια αναλογία. Πράγματι, σε ορισμένα κράτη μέλη υφίσταται έλλειψη εργατικού δυναμικού.

2.8.8. Μία ενεργός κοινωνική πολιτική επιβάλλεται να συνδέει τις αναδιαρθρώσεις που θα χρειασθεί να γίνουν και τις σχετικές θυσίες σε όλα τα κράτη μέλη για να προσαρμοσθούν οι στόλοι στην κατάσταση των πόρων. Οφείλει να ενισχύει, μέσω συνοδευτικών κοινωνικοοικονομικών μέσων, τη μείωση και την έξοδο προσω-

πικού, αλλά και να ετοιμάζει την είσοδο νεότερων αλιέων, που θα αντικαταστήσουν εκείνους που συνταξιοδοτούνται πρόωρα. Τούτο δε, διότι η βιωσιμότητα του τομέα μακροχρόνια διέρχεται από την έγκαιρη κατάρτιση νέων επαγγελματιών.

2.8.8.1. Επίσης είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης των υφιστάμενων εργαζομένων. Στο πλαίσιο της εν λόγω κατάρτισης θα πρέπει βεβαίως να δοθεί προτεραιότητα στα ζητήματα της ασφάλειας και των αλιευτικών πρακτικών αλλά θα πρέπει επίσης να ξετασθούν και ορισμένες άλλες πτυχές που αφορούν την απόκτηση νέων γνώσεων εκ μέρους των επαγγελματιών του κλάδου ώστε να μειωθεί η εξάρτησή τους από την αλιευτική δραστηριότητα, υπό τη στενή έννοια, και να προετοιμασθούν για την άσκηση άλλων εναλλακτικών ή συμπληρωματικού χαρακτήρα δραστηριοτήτων.

2.8.8.2. Το πρόγραμμα «Pesca» δεν επέτυχε πολλά. Πάντως, εξακολουθεί να είναι ουσιώδες να διατίθεται ένα ειδικό μέσο για την κοινωνική πολιτική στον τομέα. Η ένταξή του στα άλλα προγράμματα για το ευρύτερο περιβάλλον καθιστά την πρόσβαση επαγγελματιών ακόμη πιο περίπλοκη.

2.8.9. Πάντως, τα μέσα που πρέπει να υποβληθούν από την Επιτροπή οφείλουν να εκτείνονται πέραν της μείωσης της αλιευτικής ικανότητας και της υποστήριξης στους αλιείς που προσπαθούν τώρα να ανεύρουν εναλλακτικά επαγγέλματα. Διαφορετικά είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή η εμμονή της Επιτροπής στην αλλαγή ειδίκευσης για άλλα επαγγέλματα ως λύσης για το πλεόνασμα των αλιέων. Μπορεί να προκύψει σε ειδικές περιπτώσεις η γενικότητα αυτών των επαγγελμάτων, λόγω ηλικίας και κατάρτισης, αλλά δύσκολα θα προσαρμόζονταν σε άλλη θέση εργασίας παρά ενδεχόμενη υποστήριξη προς την ανάληψή της.

2.8.9.1. Υπάρχουν άλλοι τύποι ενδεχόμενης παρέμβασης που δεν έχουν τύχει της προσοχής που αξίζουν. Ο χειρισμός των ημερών αλιεύσης και η υλοποίηση της οδηγίας για το χρόνο εργασίας επί του καταστρώματος μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο εποικοδομητικής διαχείρισης, επειδή επιτρέπουν τη συνέχιση της δραστηριότητας των αλιέων που εμπλέκονται.

2.8.10. Η πρόσφατη κρίση που προκλήθηκε από την ασυνήθη αύξηση των τιμών των καυσίμων, κατέστησε σαφή την ανάγκη μιας εξέτασης σχετικά με ορισμένες μορφές αποζημίωσης της αλιευτικής δραστηριότητας, στο βαθμό που αποτελεί παράγοντα ο οποίος όχι μόνο δυσχεραίνει νέες προσλήψεις, αλλά και δημιουργεί αρνητικές συνέπειες στις προσπάθειες βιώσιμης εκμετάλλευσης της αλιείας, με αποτέλεσμα ορισμένες μορφές αποζημίωσης, που χρησιμοποιούνται ευρέως στον τομέα, να καθιστούν ανάγλυφη αυτή την αύξηση απευθείας στον υπολογισμό της αποζημίωσης με βαριές συνέπειες στην απόδοση πολλών αλιέων και με επιπτώσεις στην αλιευτική προσπάθεια, δηλαδή στην επίτασή της.

2.8.11. Η ΟΚΕ από πολύ καιρό συνιστά κοινωνικά, ρυθμιστικά και διαρθρωτικά μέτρα υποστήριξης, εφόσον η βιωσιμότητα του τομέα, και με αυτή πολλών περιοχών της ΕΕ, εξαρτάται από την ύπαρξη αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας, και από μια ειδίκευση καλώς αμειβόμενη. Η καθιέρωση ενός εγγυημένου κατώτατου εισοδήματος για τους εργαζόμενους του τομέα θα μπορούσε να συμβάλει όχι μόνον στην εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους αλιείς αλλά επίσης και στον περιορισμό των πιέσεων που ασκούνται στους πόρους. Παρά το γεγονός ότι το εν λόγω ζήτημα αποτελεί άμεση αρμοδιότητα περισσότερο των κοινωνικών εταίρων και λιγότερο της Επιτροπής, η Επιτροπή θα μπορούσε να αναλάβει παιδαγωγικό ρόλο με σκοπό την ενθάρρυνση των κοινωνικών εταίρων να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

2.9. Εξωτερικές σχέσεις

2.9.1. Αποτελεί μια σημαντική πτυχή της ΚΑΠ το γεγονός ότι δεν δύναται με κανένα τρόπο να τεθεί εκτός πλαισίου, όπως φαίνεται να είναι η περίπτωση στην Πράσινη Βίβλο που προτείνεται προς εξέταση από την Επιτροπή. Ο πρωταρχικός στόχος της ΚΑΠ, από εξωτερική άποψη, είναι να διευκολύνει την πρόσβαση των στόλων της ΕΕ στους πόρους εκτός των χωρικών υδάτων της, με σκοπό να μειωθεί το έλλειμμα θαλάσσιων προϊόντων και να διασφαλισθεί η ισορροπία της εσωτερικής αγοράς, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να γίνουν σεβαστά και τα νόμιμα ενδιαφέροντα των εταίρων τρίτων χωρών. Οι αλιευτικές συμφωνίες στο μέλλον οφείλουν, αλλιώς δεν θα υπάρξουν, να συνεχίσουν υποκειμένες στην αρχή αυτή.

2.9.2. Η πρόσβαση γίνεται μέσω εμπορικών συμφωνιών που μπορεί να περιέχουν άλλες πτυχές που απορρέουν από την πολιτική της κοινοτικής ανάπτυξης. Το ίδιο το Συμβούλιο σε διάφορες περιπτώσεις επιβεβαίωσε την ανάγκη ενίσχυσης της διεθνούς δράσης της ΕΕ στον αλιευτικό τομέα.

2.9.3. Οι αρχές που αφορούν τις εξωτερικές πτυχές της ΚΑΠ επιβάλλεται να διατηρηθούν.

2.9.4. Δεν επιτρέπεται η υποστήριξη διπλών προσεγγίσεων όσον αφορά διεθνή σύμφωνα. Οι αρχές που διέπουν τους διάφορους τύπους συμφώνων για την αλιεία επιβάλλεται να είναι οι ίδιες και οι διάφορες και ειδικές περιπτώσεις πρέπει να προκύπτουν μόνο από υφιστάμενες πραγματικές διαφορές.

2.9.5. Είναι σκόπιμο, επίσης, να διατηρηθούν και ενισχυθούν οι συμφωνίες με τις χώρες ΑΚΕ, αναγκαίες για την ΕΕ, που αποτελούν σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης για τις χώρες που έχουν υπογράψει με κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις αποφασιστικές για τις χώρες αυτές.

2.9.6. Στο ίδιο πλαίσιο η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής να προβεί στη διεξαγωγή διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους σχετικά με την περίληψη μίας κοινωνικής ρήτρας στις αλιευτικές συμφωνίες που θα αποσκοπεί στη διασφάλιση της τήρησης μίας σειράς βασικών κανόνων και αρχών που έχουν θεσπισθεί από τη ΔΟΕ.

2.9.7. Η στάση της Επιτροπής ενόψει της αύξησης της πολυμερούς συνεργασίας και ο ρόλος της ΕΕ στον τομέα αυτό είναι ορθή και οι προσπάθειες αυτές αξίζουν όλη την υποστήριξη, περιλαμβανομένων εκείνων που υλοποιούνται στην ενίσχυση του ρόλου των περιφερειακών οργανισμών αλιείας στον αγώνα κατά των αντίξων συνεπειών ορισμένων στάσεων και δραστηριοτήτων που θίγουν σοβαρά το μέλλον του κλάδου και το βιώσιμο της αλιείας.

2.10. Η Μεσόγειος και η ΚΑΠ

2.10.1. Η ΟΚΕ συμμαρτίζεται την άποψη της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία είναι αναγκαία η συνέχιση των προσπαθειών για μία πλήρη ένταξη της Μεσογείου στην ΚΑΠ μέσω της βελτίωσης/προσαρμογής μέσω των νομικών πράξεων που υπάρχουν στο νομοθετικό σύστημά της. Τα ειδικά καθεστώτα που ισχύουν για την εν λόγω περιοχή, συμβάλλουν στην εξάντληση των αλιευμάτων και για το λόγο αυτό θα πρέπει να εξετασθεί προσεκτικά το ζήτημα της προοδευτικής εναρμόνισης με τα ισχύοντα σε άλλες περιοχές της Κοινότητας.

2.10.2. Έχοντας συνείδηση ότι η θέσπιση ενός κοινού νομικού πλαισίου θα επιτρέψει την περισσότερο ισόρροπη και ορθολογικότερη εκμετάλλευση των πόρων της Μεσογείου, η ΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα υιοθετηθούν σύντομα τα νομοθετικά μέτρα που είναι απαραίτητα για τη διατήρηση του κοινωνικοοικονομικού ιστού και των παράκτιων πληθυσμών.

2.10.3. Η ανάγκη να καταστούν αποτελεσματικά τα μέτρα που υιοθετούν τα κράτη μέλη σ' αυτό το ειδικό θέμα παροτρύνει στην ανάπτυξη όλων των προσπαθειών από την ΕΕ για να συμμερισθούν την ίδια άποψη τα άλλα παράκτια κράτη. Ορισμένες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή έχουν ήδη αναληφθεί, όπως π.χ. στην περίπτωση της Αδριατικής Θάλασσας. Είναι όμως απαραίτητο να επεκταθεί η εφαρμογή των εν λόγω πρακτικών και στην υπόλοιπη περιοχή διότι σε αντίθετη περίπτωση θα υποσκαφθεί η αποτελεσματικότητα οιοδήποτε μέτρου λαμβάνεται από την ΕΕ και δεν εφαρμόζεται από τις υπόλοιπες χώρες της περιοχής. Θα πρέπει επίσης να επιδειχθεί ειδική προσοχή στα πλοία τρίτων μη μεσογειακών χωρών οι δραστηριότητες των οποίων σε πολλές περιπτώσεις δεν υπόκεινται σε κανένα έλεγχο.

2.11. Βιώσιμο της εφαρμογής της ΚΑΠ

2.11.1. Το μέλλον της ΚΑΠ διέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο και τα μέσα και πόρους που διατίθενται στην Επιτροπή, στα κράτη μέλη και στον κλάδο για να επιτύχει αυτή η σημαντική κοινή πολιτική.

2.11.2. Η ΚΑΠ οφείλει να είναι συνεκτική και σήμερα, αλλά ιδίως στο μέλλον, όπως οι λοιπές κοινοτικές πολιτικές, όπως η πολιτική περιβάλλοντος, η εμπορική πολιτική και εκείνη της βοήθειας για την ανάπτυξη.

2.11.3. Η χρηματοδοτική δαπάνη και τα δημοσιονομικά μέσα επιβάλλεται, επίσης, να είναι στο ύψος των αναγκών, των φιλοδοξιών που εξαγγέλθηκαν και των διεθνών ευθυνών της ΕΕ.

3. Συμπεράσματα

Η ΟΚΕ παρά το γεγονός ότι εκφράζει την υποστήριξη προς όλα τα θετικά σημεία που περιλαμβάνονται στο Πράσινο Βιβλίο, επιθυμεί να υπογραμμίσει τις ακόλουθες πτυχές οι οποίες θεωρεί ότι θα πρέπει να εξετασθούν διεξοδικότερα:

- το ζήτημα της ανάληψης συγκεκριμένων πολιτικών δεσμεύσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ελλιπούς εφαρμογής των μηχανισμών που είναι ήδη διαθέσιμοι στο πλαίσιο της ΚΑΠ·
- στις προτάσεις που θα υποβληθούν μεταγενέστερα θα πρέπει να περιλαμβάνονται η υδατοκαλλιέργεια, η ΚΟΑ Αλιεία και η καταπολέμηση της παράνομης αλιείας·
- είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μία ειδική προσέγγιση που να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της αλιείας μικρής κλίμακας και των άκρως απομακρυσμένων περιφερειών της Κοινότητας·
- θα πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα απαγόρευσης των απορριψεων, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, ελαχιστοποίησης των επιμέρους αλιευμάτων και καθιέρωσης συγκεκριμένων περιόδων και ζωνών αλιείας·
- το ζήτημα του ορίου των 6-12 μιλίων αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ· θα πρέπει να συνεχισθεί ο περιορισμός της πρόσβασης ή/και να καταστεί μόνιμη η ισχύς της παρέκκλισης ή να επεκταθεί η ισχύς για μία σημαντική περίοδο· σχετικά με το εν λόγω θέμα θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η διεύρυνση της ΕΕ·
- η ΟΚΕ διαφωνεί τόσο με τη καθιέρωση ενός συστήματος ατομικών μεταβιβάσιμων ποσοτώσεων όσο και με την υιοθέτηση μίας προσέγγισης που θα βασίζεται αποκλειστικά στη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς·
- η αλιεία για λόγους αναψυχής θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο αυστηρού ελέγχου εκ μέρους των κρατών μελών σύμφωνα με την νομοθεσία της ΕΕ·
- το ζήτημα της ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών κριτηρίων στη διαχείριση της ΚΑΠ δεν έχει αποσαφηνισθεί· μερικά από τα ζητήματα που δεν έχουν αποσαφηνισθεί είναι τα ζητήματα της διαχείρισης των παράκτιων ζωνών, της καταβολής αποζημίωσης στους ζημιωθέντες και της οικοσήμανσης·
- η αγορά ζητεί την καθιέρωση αυστηρότερων προτύπων ποιότητας των τροφίμων και για το λόγο αυτό η Κοινότητα θα πρέπει να επιδιώξει την τήρηση των εν λόγω προτύπων από όλους, τη διασφάλιση της βελτίωσης της ποιότητας του νερού, τη διασφάλιση της καλής κατάστασης και διατήρησης των αλιευμάτων και την εφαρμογή υγειονομικών προτύπων και προτύπων ασφαλείας υψηλού επιπέδου· το ζήτημα της κατανάλωσης ιχθύων θα πρέπει να αντιμετωπισθεί σοβαρά·

- τα μέτρα που αφορούν την προσαρμογή του στόλου θα πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνονται στο πλαίσιο πολυετών προγραμμάτων προσανατολισμού, μόνον στην περίπτωση που έχουν αποδεδειγμένα θετικά αποτελέσματα· θα πρέπει επίσης να εξετασθεί το ενδεχόμενο καθιέρωσης αυστηρότερων ποινών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης·
- θα πρέπει επίσης να αναληφθεί δέσμευση για την καθιέρωση υψηλής ποιότητας συνθηκών επεξεργασίας της πρώτης ύλης, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης επί του σκάφους και τη διασφάλιση της ασφάλειας των πληρωμάτων·
- όσον αφορά τη διαχείριση θα πρέπει να διασφαλισθεί η οριζόντια και ισόρροπη εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ· η δημιουργία των περιφερειακών επιτροπών θα πρέπει να γίνει βάσει των βασικών ευρωπαϊκών αλιευτικών ζωνών που έχουν καθοριστεί και να λαμβάνει υπόψη τις γεωγραφικές υποδιαιρέσεις που έχουν θεσπισθεί από τη Διεθνή Επιτροπή για την εκμετάλλευση των θαλασσών (ICES)·
- καμία ουσιαστική πρόοδος δεν πρόκειται να σημειωθεί στον τομέα της ΚΑΠ εάν δεν ληφθούν δραστικά μέτρα για την ενίσχυση των ελεγκτικών εξουσιών της Επιτροπής και δεν εξαλειφθούν οι διαφορές μεταξύ συστημάτων επιβολής κυρώσεων των κρατών μελών· η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έχει ακόμη αποσαφηνίσει τον στόχο της διάρθρωσης πραγματοποίησης κοινών ελέγχων· η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προβεί στην άμεση υποβολή προτάσεων για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της πολιτικής παρακολούθησης και ελέγχου ώστε να συμπεριλάβει τις παράνομες αλιευτικές δραστηριότητες σκαφών που φέρουν σημαίες ευκαιρίας·
- θα απαιτηθεί ο σαφής και διαφανής καθορισμός της έννοιας της αλιείας μικρής κλίμακας προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού·
- σημαντικό εργαλείο αποτελεσματικής διαχείρισης μπορεί να αποτελέσει η λήψη κοινωνικοοικονομικών μέτρων, όπως η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης, η πραγματοποίηση επενδύσεων για την ανάπτυξη τομέων εναλλακτικής απασχόλησης, η διαχείριση του αριθμού των ημερών αλιείας και η μεταφορά της οδηγίας σχετικά με τη διάρκεια του χρόνου εργασίας επί του καταστρώματος· Η καθιέρωση ενός εγγυημένου κατώτατου εισοδήματος για τους εργαζόμενους του τομέα θα μπορούσε να συμβάλει όχι μόνον στην εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους αλιείς αλλά επίσης και στον περιορισμό των πιέσεων που ασκούνται στους πόρους·
- η ΟΚΕ διαφωνεί με την υιοθέτηση διπλών προσεγγίσεων όσον αφορά τις διεθνείς αλιευτικές συμφωνίες· η ΚΑΠ οφείλει να είναι συνεκτική με τις λοιπές κοινοτικές πολιτικές, όπως η πολιτική περιβάλλοντος, η εμπορική πολιτική και εκείνη της βοήθειας για την ανάπτυξη.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την προώθηση της μετατροπής των στόλων οι οποίοι εξαρτώντο, μέχρι το 1999, από την αλιευτική συμφωνία με το Μαρόκο»

(2002/C 36/08)

Στις 7 Σεπτεμβρίου 2001, και σύμφωνα με τα άρθρα 36 και 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ανέθεσε στον κ. Muriz Guardado, με την ιδιότητα του γενικού εισηγητή, την προετοιμασία των εργασιών για το θέμα.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 49 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές την παρούσα γνωμοδότηση.

Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής και συγχρόνως διατυπώνει τις παρατηρήσεις που ακολουθούν:

1. Γενικές παρατηρήσεις

1.1. Στην αιτιολογική έκθεση περιλαμβάνονται οι λόγοι για τους οποίους υποβάλλεται πρόταση κανονισμού, αλλά δεν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στις ακόλουθες πτυχές:

- Η μη ανανέωση της συμφωνίας «Ευρωπαϊκή Ένωση/Βασίλειο του Μαρόκου» που ήταν το πιο σοβαρό σύμφωνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισοδυναμεί με την απώλεια μιας «ιστορικής» περιοχής αλιείας για τον κοινοτικό στόλο, η οποία έχει όχι μόνο οικονομικές αλλά και κοινωνικές επιπτώσεις.
- Θεωρείται πάρα πολύ σημαντικό να περιέχει η πρόταση κανονισμού μια ειδική παρέμβαση αφιερωμένη στη διαφοροποίηση σε όλες τις περιφέρειες και, ενώ αναφέρονται ειδικώς μόνο τρεις ισπανικές περιφέρειες ως θιγόμενες, υφίστανται άλλες που θίγονται εμμέσως: στην Πορτογαλία, οι περιφέρειες Alentejo (λιμάνι της Sesimbra) και Algarve (λιμάνι του Olhão) και στην Ισπανία, η Αυτόνομη Κοινότητα της Valencia και η πόλη Ceuta.
- Δεδομένου ότι πρόκειται για μια διεργασία μετατροπής πολύ σημαντική και με τεράστιες συνέπειες τόσο για τους αλιείς όσο και για τους πλοιοκτήτες, καθώς και για όλους τους άμεσα και έμμεσα θιγόμενους τομείς (μεταταποιητικός τομέας, ναυπηγεία, κ.λπ.), η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα έπρεπε να είχε προβλεφθεί ειδική παρέμβαση προς τις θιγόμενες περιφέρειες.
- Στην αιτιολογική έκθεση, αναγνωρίζεται ότι σημαντικός αριθμός αλιέων δεν θα μπορέσει να επανεύρη εργασία· ωστόσο, δεν σημειώθηκε καμία τροποποίηση προς τα άνω των ειδικών ενισχύσεων που προορίζονται γι' αυτούς και προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) 2792/1999 (άρθρο 12), πράγμα που ισοδυναμεί με άσκηση διακρίσεων σε σχέση με τους πλοιοκτήτες η οποία δεν αναφέρεται στην ενημερωτική έκθεση αλλά σαφώς αναφέρεται στο κείμενο του κανονισμού (άρθρο 2).

- Τα ειδικά μέτρα για τη μετατροπή αυτή για τα πλοία και τους αλιείς επιβάλλεται να χρησιμεύσουν ως πρότυπο για ενδεχόμενες καταστάσεις που μπορούν να παρουσιασθούν στο μέλλον στο πλαίσιο των αλιευτικών συμφωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Ειδικές παρατηρήσεις

2.1. Εισαγωγή

2.1.1. Ο τρόπος με τον οποίο εκτίθεται το θέμα στις αρχικές αιτιολογικές σκέψεις είναι ορθός δεδομένου ότι επιτρέπει τη θεμελίωση της πρότασης κανονισμού, αλλά, στην αιτιολογική σκέψη 8, δεν αναφέρεται ότι, για τις περιπτώσεις πρόωρης συνταξιοδότησης ή επαγγελματικού αναπροσανατολισμού των αλιέων, θα έπρεπε να είχαν αυξηθεί τα οικονομικά κονδύλια σε συνάρτηση με τα ειδικά χαρακτηριστικά του εν λόγω επαγγελματικού αναπροσανατολισμού.

2.1.2. Επίσης, στην αιτιολογική σκέψη 11, θα ήταν προτιμότερη η δημιουργία μιας ειδικής δράσης που θα προορίζεται για τη διαφοροποίηση των παράκτιων περιοχών που θίγονται ιδιαίτερα από τη μη ανανέωση της συμφωνίας.

2.1.3. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει υπόψη τα σχόλια σχετικά με το θέμα αυτό που περιλαμβάνονται στην υπό προετοιμασία γνωμοδότηση όσον αφορά τη διαβούλευση για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.

2.2. Τίτλος I — Γενικά θέματα

2.2.1. Άρθρο 1

Στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου, και για να μπορέσουν να γίνουν δεκτά τα έκτακτα μέτρα, καθορίζεται χρονικό διάστημα εννέα μηνών προσωρινής διακοπής των δραστηριοτήτων, χωρίς να δικαιολογείται ο καθορισμός του εν λόγω διαστήματος, το οποίο κατά τη γνώμη μας αποτελεί άσκηση διακρίσεων προς τους πλοιοκτήτες και αλιείς οι οποίοι ξανάρχισαν να ασκούν τη δραστηριότητά τους (σε πολλές περιπτώσεις σε προσωρινή βάση ή λαμβάνοντας δάνεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα ενδιαφε-

ρόμενα κράτη δεδομένου ότι οι ίδιοι δεν έλαβαν ενισχύσεις), ενώ η κατάσταση τους μπορεί να είναι όμοια με την κατάσταση των υπόλοιπων αλιέων και πλοιοκτητών.

2.3. Τίτλος II — Μέτρα παρέκκλισης

2.3.1. Άρθρο 2

2.3.1.1. Στο άρθρο 2, σημείο 1 α) i) ορίζεται ότι αυξάνονται οι κλίμακες που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 κατά 20 %. Θα ήταν επιθυμητή μια αύξηση κατά 30 ή 40 %, λόγω των ειδικών περιστάσεων που συντρέχουν στη μετατροπή και με συνεκτίμηση του γεγονότος ότι, στο σημείο 1 γ) ii), προβλέπεται αύξηση κατά 30 %.

2.3.1.2. Στο σημείο 1 β) iii), ορίζεται ότι η ελάχιστη ηλικία των σκαφών που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 μειώνεται στα πέντε έτη, ενώ στον εν λόγω κανονισμό ήταν δέκα έτη. Αν και η μείωση αυτή είναι θετική, θα μπορούσαν να είχαν προβλεφθεί εξαιρέσεις για να εξαλειφθεί ή να μειωθεί ακόμη περισσότερο η εν λόγω περίοδος.

2.3.1.3. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι υπάρχουν σκάφη τα οποία κατασκευάστηκαν προσφάτως με στόχο να ασκήσουν αλιευτική δραστηριότητα στο Μαρόκο και τα οποία βρέθηκαν αντιμέτωπα με το κλείσιμο της αλιευτικής περιοχής. Κάθε ενδιαφερόμενο κράτος θα πρέπει να επανατοποθετήσει τις μονάδες αυτές αν δεν εξεύρει εύκολο τρόπο εξαγωγής.

2.3.1.4. Στην αιτιολογική έκθεση που προηγείται της πρότασης κανονισμού περιλαμβάνεται, στη δεύτερη σελίδα, κεφάλαιο με τίτλο «Μέτρα παρέκκλισης», στη δεύτερη παράγραφο του οποίου αναφέρεται ότι είναι αναγκαίο να διευκολυνθεί η οριστική διακοπή των αλιευτικών δραστηριοτήτων των σκαφών με τη μεταφορά τους σε τρίτη χώρα «ανεξάρτητα από την ηλικία του σκάφους», ενώ στο τέλος του κεφαλαίου «ειδικό μέτρο» της εν λόγω αιτιολογικής έκθεσης προτείνεται μια κατανομή των πόρων σε ποσοστά ανά μέτρο (μέχρι 28 % του ποσού μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή των σκαφών).

2.3.1.5. Η κατανομή αυτή πρέπει να είναι αρκετά ελαστική ώστε να καταστεί δυνατό να δοθεί απάντηση στον κανονισμό γι' αυτές τις εξαιρετικές περιπτώσεις εξαγωγής νέων πλοίων δεδομένου ότι, εκτός από την ηλικία του σκάφους, όπως προβλέπεται στην αιτιολογική έκθεση, δεν είναι βασικό κριτήριο γι' αυτά τα ειδικά μέτρα.

2.3.1.6. Στο σημείο 1 γ) αναφέρεται ότι, σε περίπτωση αλλαγής δραστηριότητας, μπορεί να αντικατασταθεί το αλιευτικό εργαλείο και να χορηγηθεί δημόσια ενίσχυση, με αύξηση των κλιμάκων και χωρίς να απαιτείται ελάχιστη περίοδος αναμονής μετά από την εκτέλεση των έργων εκσυγχρονισμού, πράγμα που αξιολογείται θετικά.

2.4. Τίτλος III — Ειδικό μέτρο

2.4.1. Άρθρο 3

2.4.1.1. Στο σημείο 2 β) iii), δεν προβλέπονται αυξήσεις στα μέτρα κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα.

2.4.1.2. Στο σημείο 3, γίνεται μια «κατ' εκτίμηση» κατανομή και καθορίζονται τα εξής ποσοστά: 40 % για την οριστική χρησιμοποίηση σκαφών σε χρήσεις εκτός της αλιείας, 28 % για οριστική μεταφορά σκαφών σε τρίτες χώρες και εκσυγχρονισμό σκαφών και 32 % για κοινωνικοοικονομικά μέτρα.

2.4.1.3. Θα πρέπει να επιδιωχθεί, στα πλαίσια των υφισταμένων δυνατοτήτων, να διατεθούν οι περισσότεροι πόροι του προϋπολογισμού για τη διατήρηση της δραστηριότητας με τον εκσυγχρονισμό των σκαφών, για τούτο δε έχει σημασία να υπογραφούν εκ μέρους της ΕΕ νέες αλιευτικές συμφωνίες, να αναζητηθούν νέες περιοχές αλιείας, κ.λπ.

2.4.2. Άρθρο 4

2.4.2.1. Στο σημείο 1.δ, αναφέρεται ότι εφαρμόζονται, κατ' αναλογία, τα μέτρα του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 σε ό,τι αφορά το μέγιστο ποσό της πριμοδότησης για ένα συγκεκριμένο αλιέα ή σκάφος. Ωστόσο, οι αλιείς θα έπρεπε να δικαιούνται αύξηση των κλιμάκων των ενισχύσεων παράλληλα με τις αυξήσεις που προβλέπονται για τις επιχειρήσεις στο άρθρο 2.1, εδάφια α. i και β i.

2.4.2.2. Στο σημείο 2, ορίζεται ότι, σε περίπτωση χορήγησης πριμοδότησης για την ίδρυση κοινής επιχείρησης, ο αιτών πρέπει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία σύστασης τραπεζικής εγγύησης ποσού ίσου προς το 40 % της πριμοδότησης, πράγμα που δεν ευνοεί την ίδρυση αυτού του τύπου επιχειρήσεων, δεδομένου ότι, ανεξάρτητα από το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται η τραπεζική εγγύηση, δεν είναι η καλύτερη προϋπόθεση γι' αυτές τις εξαιρετικές περιπτώσεις.

2.4.2.3. Στο σημείο 3, αναφέρεται ότι οι ενισχύσεις για τον εκσυγχρονισμό υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999. Στο άρθρο αυτό, στη διατύπωση της πρότασης κανονισμού που υποβάλλεται για τη μεταρρύθμισή του και η οποία αποτελεί αντικείμενο γνωμοδότησης της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽¹⁾, προτείνεται, τα σκάφη οποιουδήποτε τμήματος, ακόμη και των κρατών στα οποία ένα μόνο τμήμα του στόλου δεν εκπληρώνει τους στόχους, να μην μπορούν να λάβουν ενισχύσεις.

(1) ΕΕ C 311 της 7.11.2001, σ. 3.

2.4.2.4. Αν και δεν μπορεί να προβλεφθεί, αν παρουσιαστεί η περίπτωση να μην εκπληρώνει τους στόχους του πολυετούς προγράμματος προσανατολισμού και ένα άλλο τμήμα στις χώρες που επηρεάζονται από τη συμφωνία του Μαρόκου, τούτο δεν θα πρέπει να επηρεάσει το εν λόγω ειδικό μέτρο του Μαρόκου.

2.4.2.5. Στο σημείο 3, και σε ό,τι αφορά τους αλιείς, η πρόβλεψη των ενισχύσεων τους δεν γίνεται σε ισότιμη βάση σε σχέση με τις αυξήσεις που καθορίζονται για τους πλοιοκτήτες.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/29/ΕΚ του Συμβουλίου περί μέτρων κατά της εισαγωγής στην Κοινότητα οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα και κατά της εξάπλωσής τους στο εσωτερικό της Κοινότητας»

(2002/C 36/09)

Στις 24 Απριλίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, Ανάπτυξη της Υπαίθρου, Προστασία του Περιβάλλοντος», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 27 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Jaschick.

Κατά τη 385η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001) η ΟΚΕ υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 78 ψήφους υπέρ και 3 αποχές.

1. Εισαγωγή

Με την αυξανόμενη διεθνοποίηση του εμπορίου φυτών και φυτικών προϊόντων αυξάνει και ο κίνδυνος της εξάπλωσης επιβλαβών οργανισμών. Για το λόγο αυτό, ο συντονισμός των μέτρων προστασίας στην ΕΕ έχει ιδιαίτερη σημασία. Η Επιτροπή προτείνει τη λήψη μέτρων τα οποία αποσκοπούν στη συνεργασία των φυτοϋγειονομικών υπηρεσιών με τις τελωνειακές αρχές και στη θέσπιση ενιαίων τελών. Θεωρείται απαραίτητο και προτείνεται να τροποποιηθεί η οδηγία 2000/29/ΕΚ. Ωστόσο, με σκοπό τη βελτίωση της πρότασης οδηγίας, η ΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή στις παρατηρήσεις που ακολουθούν:

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι έννοιες όπως «γραφείο αναχώρησης», «γραφείο προορισμού» ή «διαμετακόμιση» πρέπει να εναρμονιστούν περισσότερο με τις έννοιες του τελωνειακού κώδικα. Με τη συνεργασία με τα τελωνεία, π.χ. στη περίπτωση διαμετακομιστικών αποστολών ή εισαγωγών/εξαγωγών ξύλινων συσκευασιών, ο συντονισμός καθίσταται απολύτως απαραίτητος⁽¹⁾.

2.2. Η σκοπίμη εισαγωγή επιβλαβών οργανισμών για επιστημονικούς σκοπούς, όπως για παράδειγμα για τις πανεπιστημιακές έρευνες, πρέπει να υπόκειται στην υποχρέωση έγκρισης. Σήμερα

⁽¹⁾ COM(2001) 183 τελικό, άρθρο 1, παράγραφος 2.

δεν υπάρχει ένα τέτοιο σύστημα. Από το παρελθόν, είναι γνωστό ότι παθογόνοι οργανισμοί που υπόκεινται σε περιορισμό διαφεύγουν από ερευνητικά ιδρύματα και περνούν στην εγχώρια παραγωγή φυτών και για αυτό είναι επικίνδυνοι ⁽¹⁾.

2.3. Το σύστημα διαβατηρίου πρέπει να είναι υποχρεωτικό και για σπόρους. Επιθεώρηση είναι μόνο δυνατή αν η πιστοποίηση είναι δυνατή μέσω ενός διαβατηρίου ή επισήμανσης και βεβαίωσης ⁽²⁾.

2.4. Πρέπει να διασαφηνιστεί το θέμα της παραμονής του πρωτοτύπου πιστοποιητικού μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης της εισαγωγής. Μια δυνατότητα είναι η παραμονή του πρωτοτύπου στο γραφείο εισόδου στο βαθμό όπου η έρευνα δεν πραγματοποιείται πρώτα εσωτερικώς ή στον προορισμό, μια άλλη είναι η χρήση ενιαίου μορφότυπου για τη σφραγίδα εισόδου ⁽³⁾.

2.5. Προκειμένου να βοηθηθούν οι επιθεωρητές που αποφασίζουν στα γραφεία εισόδου, πρέπει να οριστεί σαφέστερα η

(1) Άρθρο 1, παράγραφος 3.

(2) Άρθρο 1 παράγραφος 5 στοιχείο α.

(3) Άρθρο 1 παράγραφος 8, νέο άρθρο 13 παράγραφος 2.

έννοια «μικρή ποσότητα φυτών». Στην πράξη, η εισαγωγή μικρής ποσότητας οπωρικών (π.χ. μάνγκο) δημιουργεί συχνά πρόβλημα στα γραφεία εισόδου ⁽⁴⁾.

2.6. Η καταγραφή των εισαγωγών από τις υπηρεσίες φυτοϋγειονομικής προστασίας των κρατών μελών έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Τα στοιχεία αυτά εξετάζονται στα συνοριακά σημεία εισόδου. Σε περίπτωση που ο αριθμός καταχώρησης δεν αναγνωρίζεται αφεαυτού, αλλά κάθε συνδυασμός αριθμών στα γραφεία εισόδου μπορεί να θεωρηθεί ως «υπηρεσιακός αριθμός καταχώρησης», η καταχώρηση δεν έχει νόημα. Πρέπει να καθιερωθεί ένα ενιαίο σύστημα κωδικών αριθμών ⁽⁵⁾.

2.7. Η ΟΚΕ υποστηρίζει κατ' αρχήν την αρχή της καθιέρωσης ενός ενιαίου συστήματος τελών. Πρέπει όμως να διευκρινιστούν διάφορες λεπτομέρειες σχετικά με τους αντίστοιχους συντελεστές.

2.8. Η ΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί κατά πόσο είναι απαραίτητο να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ).

(4) Άρθρο 1 παράγραφος 8, νέο άρθρο 13α, παράγραφος 2 στοιχείο γ.

(5) Άρθρο 1 παράγραφος 8, νέο άρθρο 13α παράγραφος 7.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα του προβείου και αιγείου κρέατος»

(2002/C 36/10)

Στις 22 Μαΐου 2001, και σύμφωνα με τα άρθρα 36 και 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 27 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. de las Heras Cabaras.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 75 ψήφους υπέρ και 10 αποχές.

1. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

1.1. Η πρόταση κανονισμού παρουσιάζει μια σειρά πολύ σημαντικών τροποποιήσεων για την εν λόγω ΚΟΑ, η κυριότερη από τις οποίες είναι η μεταβολή της λογικής στην οποία βασίζονται οι ενισχύσεις που χορηγούνται στον παραγωγό. Η πριμοδότηση, όπως προβλέπεται στην πρόταση, δεν προορίζεται να μειώσει ή να εξαλείψει την απώλεια εισοδήματος του παραγωγού αλλά θεωρείται μια σταθερή πριμοδότηση, ανεξάρτητη από την εξέλιξη κάθε περιόδου εμπορίας.

1.2. Οι κυριότερες τροποποιήσεις είναι οι εξής:

1.2.1. Ορισμός ενιαίας πριμοδότησης ύψους 21 ευρώ ανά βαριά προβατίνα και 16,8 ευρώ ανά ελαφριά προβατίνα και αίγα κρεατοπαραγωγής καθώς και διατήρηση της διαφοράς πριμοδότησης ύψους 20 %.

1.2.2. Αύξηση της Πριμοδότησης «Αγροτικού Κόσμου»⁽¹⁾, της επονομαζόμενης «συμπληρωματικής πριμοδότησης», έως το ποσό των 7 ευρώ, προκειμένου να εξαλειφθεί η διαφορά μεταξύ παραγωγής βαρέων και ελαφρών αρνιών. Αυτή τη συμπληρωματική πριμοδότηση θα μπορούν να εισπράττουν, εκτός από τους κτηνοτρόφους που είναι εγκατεστημένοι σε μειονεκτικές περιοχές, και οι κτηνοτρόφοι που προβαίνουν σε εποχιακή μετακίνηση των ζώων.

1.2.3. Κατάργηση της δυνατότητας των παραγωγών που εμπορεύονται γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα να εισπράττουν την πριμοδότηση για βαρείς αμνούς, ακόμη και όταν παχαίνει τουλάχιστον το 40 % των αμνών που γεννιούνται στην εκμετάλλευσή του.

1.2.4. Καθορισμός ελάχιστης εγγυημένης ποσότητας ανά κράτος μέλος, με βάση την προσθήκη των ατομικών δικαιωμάτων που ίσχυαν πριν από τη μεταρρύθμιση.

1.2.5. Διατήρηση των ενισχύσεων για ιδιωτική αποθεματοποίηση ως μέσου παρέμβασης.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

• Γενική θεώρηση της αγοράς

2.1. Εξωτερική διάσταση: το ποσοστό αυτάρκειας της ΕΕ σε πρόβειο και αιγείο κρέας είναι περίπου 80 %, για το λόγο δε αυτό πραγματοποιούνται εισαγωγές για την ικανοποίηση της υφιστάμενης ζήτησης. Οι περισσότερες από τις εισαγωγές πραγματοποιούνται με μηδενικό δασμολόγιο. Εισάγονται 226 700 μτ. από τη Νέα Ζηλανδία, 23 000 μτ. από την Αργεντινή και 18 650 μτ. από την Αυστραλία, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά ανώτατο όριο. Σε ό,τι αφορά την προσχώρηση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, δεν αντιπροσωπεύει σημαντική στρέβλωση αυτής της ΚΟΑ, δεδομένου ότι οι παραγωγές τους έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό και, εξάλλου, δεν συνηθίζουν να καταναλώνουν τα προϊόντα αυτά, εκτός από τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Στην ενταξιακή διαδικασία θα ληφθούν υπόψη τα σημερινά επίπεδα παραγωγής κάθε υποψήφιας χώρας. Οι χώρες που ενδεχομένως έχουν το μεγαλύτερο αντίκτυπο είναι η Βουλγαρία και η Ρουμανία, δεδομένου ότι είναι οι μόνες που επί του παρόντος καλύπτουν τη δασμολογική τους ποσόστωση σε ό,τι αφορά τις εξαγωγές προς στην ΕΕ με μηδενικό δασμολόγιο (Ρουμανία 8 050 μτ. και Βουλγαρία 7 000 μτ.). Υπάρχουν και άλλες υποψήφιας χώρες που επωφελούνται από δασμολογικές ποσοστώσεις αλλά δεν τις καλύπτουν πλήρως: Πολωνία 9 200 μτ.· Ουγγαρία 14 832,5 μτ.· Δημοκρατία της Τσεχίας 2 150 μτ.

• Η επικρατούσα κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

2.2. Η σημερινή ΚΟΑ παραχωρεί ενίσχυση στον παραγωγό αιγοπρόβειου κρέατος ανάλογα με την απώλεια εισοδήματος από κάθε περίοδο εμπορίας και σε συνάρτηση με την τιμή αγοράς στο εσωτερικό της ΕΕ. Η λογική στην οποία βασίζεται αυτή η ενίσχυση είναι θεμελιώδης, δεδομένου ότι η σημερινή πριμοδότηση αποζημιώνει τον παραγωγό αιγοπρόβειου κρέατος για τις ενδεχόμενες απώλειες αγοραστικής δύναμης και εισοδήματος λόγω της μείωσης της τιμής αγοράς. Η νέα πρόταση προβλέπει τον καθορισμό μιας κατ' αποκοπή πριμοδότησης ύψους 21 ευρώ, ανεξάρτητα από την κατάσταση, θετική ή αρνητική, που επικρατεί στον τομέα. Η ΟΚΕ φρονεί ότι το ποσό που προτείνεται σήμερα είναι απολύτως ανεπαρκές διότι δεν επιτρέπει στους παραγωγούς προβείου και αιγείου κρέατος να έχουν δικαίωμα εισοδήματος σε σχέση με άλλους κτηνοτροφικούς τομείς.

2.3. Ο παραγωγός αιγοπρόβειου κρέατος έχει απολέσει μέρος του εισοδήματός του κατά τα τελευταία δέκα χρόνια παρά την

⁽¹⁾ Ενίσχυση για παραγωγούς που είναι εγκατεστημένοι σε μειονεκτικές περιοχές, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3493/90 του Συμβουλίου.

εφαρμογή της σημερινής ΚΟΑ αιγοπρόβειου κρέατος. Το εισόδημα ανά κτηνοτρόφο στον τομέα αυτό συνεχίζει να είναι χαμηλότερο από το μέσο εισόδημα οποιουδήποτε άλλου κτηνοτροφικού τομέα. Αυτή η απώλεια εισοδήματος δεν ήταν αποτέλεσμα του ότι η λογική των αποζημιώσεων δεν είναι ορθή αλλά του ότι τα μέσα υλοποίησής της δεν είναι τα πλέον κατάλληλα.

2.3.1. Στην παρούσα κατάσταση, η τιμή βάσης υπολογίζεται ετησίως με τη συνεκτίμηση των ακόλουθων: της κατάστασης της αγοράς το τρέχον έτος, των προοπτικών εξέλιξης της παραγωγής και της κατανάλωσης αιγοπρόβειου κρέατος, του κόστους παραγωγής, της κατάστασης της αγοράς άλλων κτηνοτροφικών τομέων και, ειδικότερα, της κατάστασης της αγοράς του βοείου κρέατος και της αποκτηθείσας εμπειρίας. Η τιμή βάσης δεν έχει προσαρμοσθεί από τότε που θεσπίστηκε αυτή η ΚΟΑ, δηλαδή το 1998. Εκ των πραγμάτων έχει παραμείνει αμετάβλητη από το 1993. Ο παραγωγός αιγοπρόβειου κρέατος ζημιώθηκε ως προς το εισόδημά του από την μη προσαρμογή αυτής της τιμής βάσης, δεδομένου ότι, στο τομέα αυτό, δεν σημειώθηκε αύξηση της παραγωγής συγκρίσιμη με άλλους τομείς που θα μπορούσε να είχε αντισταθμίσει, τουλάχιστον εν μέρει, τις αυξήσεις του κόστους. Η διαφορά εισοδήματος μεταξύ του τομέα αυτού και των άλλων τομέων παραγωγής αυξήθηκε αντί να μειωθεί.

2.3.2. Η διατήρηση ενός συντελεστή μείωσης της τιμής βάσης κατά 7 % οδήγησε σε μείωση της τελικής πριμοδότησης του παραγωγού σε ποσοστό 25 % περίπου.

2.3.3. Εάν πραγματοποιήσουμε μια σύγκριση σε ευρώ/MXZ μεταξύ της πριμοδότησης στη θηλάζουσα αγελάδα και της ενιαίας πριμοδότησης που προτίθεται να θεσπίσει η Επιτροπή, διαπιστώνουμε ότι, για το 2002, η πριμοδότηση που θα εισπράττει ένας παραγωγός αιγοπρόβειου κρέατος θα είναι κατά 30 % χαμηλότερη από εκείνη που θα εισπράττει ένας κτηνοτρόφος με θηλάζουσες αγελάδες. Η σύγκριση αυτή αιτιολογείται από το ότι το πρότυπο παραγωγής για τις θηλάζουσες αγελάδες παρουσιάζει πολλά κοινά σημεία με το πρότυπο παραγωγής για τα αιγοπρόβατα. Εάν η κατάσταση αυτή δεν μεταβληθεί, οι παραγωγοί αιγοπρόβειου κρέατος δεν θα μπορούν να πλησιάσουν το εισόδημα άλλων κτηνοτρόφων.

2.4. Η κατάλληλη αμοιβή αυτής της παραγωγής, με την αποφυγή της απώλειας εισοδήματος, ωφελεί και τον βιομηχανικό και εμπορικό τομέα διότι το προϊόν πληροί σειρά προϋποθέσεων που απαιτούν επίμονα και συνεχώς εντονότερα οι καταναλωτές και η κοινωνία γενικότερα.

2.5. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι όλοι οι παραγωγοί βαρέων και ελαφρών αμνών (που εμπορεύονται γάλα) και αιγείου κρέατος πρέπει να εισπράττουν το 100 % της πριμοδότησης όπως και οι παραγωγοί βαρέων αμνών. Τούτο ισχύει για την πριμοδότηση που εισπράττουν οι παραγωγοί θηλαζουσών αγελάδων, η οποία χορηγείται εφόσον η ετήσια παραγωγή της εκμετάλλευσης δεν υπερβαίνει ορισμένη ποσότητα γάλακτος που καθορίζεται από το κράτος μέλος. Θα πρέπει να θεσπισθεί ένα παρόμοιο μέτρο προκειμένου οι παραγωγοί πρόβειου γάλακτος να επωφεληθούν από μια πριμοδότηση ως ένα ορισμένο αριθμό κεφαλών ανά εκμετάλλευση, χωρίς να μειωθεί η εν λόγω παραγωγή. Στα πλαίσια αυτά, θα πρέπει βεβαίως να αναγνωρισθεί ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας αυτών των εκμεταλλεύσεων.

2.6. Δεδομένης της ευαισθησίας του τομέα αυτού, θα πρέπει να πραγματοποιείται περιοδική αναθεώρηση του ύψους της πριμοδότησης, προκειμένου να προσαρμόζεται ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί στον τομέα. Δεν ενδείκνυται να ορισθεί ένα ποσό για την πριμοδότηση αυτή έως το 2006, διότι έτσι θα εισέλθουμε πάλι σε μια δυναμική μείωσης του εισοδήματος των παραγωγών.

2.7. Άλλο μέσο παρέμβασης που προτείνεται από την εν λόγω πρόταση είναι η διατήρηση της ενίσχυσης για την ιδιωτική αποθήκευση η οποία, μέχρι σήμερα, δεν είχε σχεδόν καμία επίδραση στον τομέα. Το μέτρο αυτό αντιπροσωπεύει το 0,15 % περίπου του προϋπολογισμού του τομέα. Η κατάσταση αυτή οφείλεται σε μεγάλο μέρος στο ποσοστό αυτοεφοδιασμού, που αγγίζει το 80 %, και στο γεγονός ότι ο τομέας δεν έχει εμπλακεί άμεσα σε καμία κρίση σχετικά με τα τρόφιμα.

2.8. Η θέσπιση σταθερής πριμοδότησης που δεν θα λαμβάνει υπόψη την απώλεια εισοδήματος για κάθε περίοδο εμπορίας θα έθετε τον τομέα σε μια πολύ περιπλοκή κατάσταση σε περίπτωση ενδεχόμενης αρνητικής εξέλιξης της αγοράς, δεδομένου ότι η σχεδιαζόμενη πριμοδότηση δεν εξαρτάται από τις διακυμάνσεις των τιμών. Οι πρόσφατες κρίσεις σχετικά με τα τρόφιμα συνοδεύονται πάντοτε από κάθεται πτώση των αγορών. Κατά συνέπεια, και πέρα από τα μέτρα που προβλέπονται από την Επιτροπή στο άρθρο 26 της πρότασής της, πρέπει να θεσπισθεί ένα μέτρο που θα εφαρμόζεται αυτόματα και θα συμπληρώνει την υφιστάμενη πριμοδότηση όταν οι τιμές της αγοράς κατεβαίνουν κάτω από μια ελάχιστη τιμή ή μια τιμή αναφοράς.

2.9. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν περισσότερες μελέτες για τη θέσπιση στο μέλλον ενός συστήματος ατομικής ταυτότητας και μητρώου για τα ζώα, έτσι ώστε να διασφαλισθεί η ανιχνευσιμότητα του προϊόντος από τον παραγωγό ως τον καταναλωτή. Στόχος θα είναι η διασφάλιση της διαφάνειας των συνθηκών παραγωγής και εμπορίας του αιγοπρόβειου κρέατος, προκειμένου να δοθεί ώθηση στην κατανάλωσή του με την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή και την αποφυγή ενδεχόμενων καταδολιεύσεων ή απατών. Η ΟΚΕ, στις τελευταίες γνωμοδοτήσεις της για την ασφάλεια των τροφίμων και την ανιχνευσιμότητα, κατέδειξε την ανάγκη να ενισχυθεί η εφαρμογή παρόμοιων μέσων προκειμένου να καταστεί δυνατή η επίτευξη του εν λόγω στόχου. Για τούτο, θεωρεί ότι έχει μεγάλη σημασία η εφαρμογή της οδηγίας 92/102/ΕΟΚ⁽¹⁾ σχετικά με την ταυτοποίηση και την καταγραφή σε μητρώα των ζώων που, σύμφωνα με τις εξελίξεις των νέων τεχνολογιών, θα καταστήσει ευκολότερες τις αντίστοιχες διαδικασίες, πράγμα που απαιτείται για την πλήρη ανιχνευσιμότητα (π.χ. ηλεκτρονική ταυτοποίηση).

2.10. Η ΟΚΕ προτείνει, στην ΚΟΑ του αιγοπρόβειου κρέατος, να ενισχυθεί ο ρόλος των ομάδων παραγωγών, με την παροχή κινήτρων στους κτηνοτρόφους που εμπορεύονται τα προϊόντά τους μέσω των εν λόγω ομάδων. Οι ομάδες παραγωγών μπορούν να έχουν θετική επίδραση στην εφαρμογή πολιτικών για τη βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος, να διευκολύνουν την ανιχνευσιμότητά του, να προωθήσουν πρακτικές που σέβονται το περιβάλλον και να βελτιώσουν την πρόληψη των επιζωωτιών.

⁽¹⁾ ΕΕ L 355 της 5.12.1992, και «Έκθεση της Επιτροπής για την ταυτοποίηση και την καταγραφή των ζώων» (COM(98) 207 τελικό).

- *Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών*

2.11. Αν και το αιγοπρόβειο κρέας αντιπροσωπεύει μικρό μέρος της συνολικής παραγωγής κρέατος (αντιπροσωπεύει το 10 % περίπου της παραγωγής χοιρείου κρέατος και το 12 % της παραγωγής βοείου κρέατος), η αντίστοιχη κτηνοτροφική δραστηριότητα έχει μεγάλη σημασία στις αγροτικές περιοχές όπου αναπτύσσεται κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές ζώνες — δήλωση της Επιτροπής με την οποία συμφωνεί η ΟΚΕ. Περίπου τα 80 % των ενισχύσεων που ζητούνται συγκεντρώνονται στις ζώνες αυτού του τύπου. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να αυξηθεί η συμπληρωματική πρωμοδότηση πάνω από το προτεινόμενο ύψος προκειμένου να παρασχεθούν στους παραγωγούς κίνητρα για να παραμείνουν στις αγροτικές περιοχές.

2.12. Οι παραγωγοί αιγοπρόβειου κρέατος, καθώς αναπτύσσουν την παραγωγική δραστηριότητα τους σε αυτές τις μειονεκτικές ζώνες, είναι οι κύριοι μοχλοί για τη διατήρηση και την εγκατάσταση του αγροτικού πληθυσμού και για την συνέχιση της ζωής στην ύπαιθρο· επιτελούν μια κοινωνική λειτουργία που υπερβαίνει κατά πολύ την απλή παραγωγή. Αυτό το σύστημα παραγωγής επιτρέπει τη διατήρηση του αγροτικού ιστού σε περιοχές όπου η αποχώρηση του αγροτικού πληθυσμού αποτελεί μια πραγματική απειλή. Η πυκνότητα του πληθυσμού σε αυτές τις περιοχές της ΕΕ είναι χαμηλότερη από 80 κατοίκους ανά km², αλλά στις μεσογειακές περιοχές (όπου παράγεται άνω του 90 % του αιγείου κρέατος και, μαζί με το ΗΒ, άνω του 80 % του προβείου κρέατος), η πυκνότητα του πληθυσμού είναι μικρότερη από 25 κατοίκους ανά km². Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ο ζωτικός ρόλος του τομέα αυτού στη δημογραφική διάρθρωση με την αύξηση της συμπληρωματικής πρωμοδότησης, που προηγουμένως ονομαζόταν «πρωμοδότηση του αγροτικού κόσμου». Επιπλέον, στις εν λόγω περιοχές, η εκτροφή αιγοπροβάτων αποτελεί στοιχείο στο οποίο στηρίζονται άλλες συμπληρωματικές δραστηριότητες στις αγροτικές περιοχές όπως είναι ο αγροτικός τουρισμός.

- *Περιβάλλον*

2.13. Η διαφύλαξη του περιβάλλοντος έχει θεμελιώδη σημασία σε αυτές τις εκτατικές παραγωγές. Για το λόγο αυτό, οι παραγωγοί αιγοπρόβειου κρέατος προσφέρουν στην κοινωνία μια υπηρεσία που πρέπει να αμειφθεί με τον κατάλληλο τρόπο λόγω της σημαντικής οικολογικής αξίας της και του ρόλου της στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Η βοσκή σε λοφώδεις ή ορεινές ζώνες δυσχεραίνει την εξάπλωση των πυρκαϊών των δασών και διευκολύνει την αναζωογόνηση των δασών χωρίς καμία απώλεια βιοποικιλότητας. Ακόμη, η εξορθολογισμένη βοσκή εμποδίζει την διάβρωση και την συμπίεση του εδάφους και προλαμβάνει την φθορά του.

2.13.1. Το σύστημα εκτατικής παραγωγής, εκτός από πρότυπο παραγωγής που σέβεται το περιβάλλον, είναι επίσης πρότυπο ασφάλειας των τροφίμων και ευημερίας των ζώων διότι η διατροφή τους βασίζεται στην φυσική βοσκή και, κατά συνέπεια, αποκλείεται η χρήση οποιωνδήποτε ουσιών που επιτρέπουν την τεχνητή πάχυνση των αμνών και των νεαρών αιγών. Προκειμένου να συνεχιστεί η εφαρμογή του εν λόγω προτύπου, είναι απαραίτητο να εισπράττει ο παραγωγός την κατάλληλη αμοιβή για τη λειτουργία που επιτελεί.

2.13.2. Αν υιοθετηθεί η παρούσα πρόταση όπως έχει, θα υπάρξει πολύ μεγάλος κίνδυνος το παρόν σύστημα παραγωγής να μεταβληθεί προς την κατεύθυνση άλλων εντατικών συστημάτων πρωταρχικός στόχος των οποίων είναι η μείωση του κόστους, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιηθούν όλοι οι προαναφερθέντες στόχοι.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η αντικατάσταση του ισχύοντος συστήματος καταβολής πρωμοδοτήσεων σε συνάρτηση με την απώλεια του εισοδήματος του παραγωγού και με στόχο τη διασφάλιση αξιοπρεπούς εισοδήματος με ένα σύστημα σταθερής πρωμοδότησης, συνεπάγεται σειρά μειονεκτημάτων. Το ισχύον σύστημα πρέπει να βελτιωθεί και να διορθωθούν οι ατέλειες που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του τα τελευταία έτη. Είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί η αντιστάθμιση της απώλειας εισοδήματος μόνο με τη θέσπιση μιας σταθερής πρωμοδότησης, εκτός και αν αυτή φθάσει ένα επαρκές ύψος και συνδυαστεί με ένα μηχανισμό ασφαλείας για περιπτώσεις κρίσης.

3.2. Η θέσπιση μιας σταθερής πρωμοδότησης θα μπορούσε να μειώσει τη γραφειοκρατία και να διευκολύνει τον έλεγχο εκ μέρους των αρμόδιων αρχών. Εξάλλου, θα εξαλειφόταν το πρόβλημα της πολυπλοκότητας του υπολογισμού και ο παραγωγός θα μπορούσε να προσχεδιάσει την περίοδο εμπορίας του. Παρά τα πλεονεκτήματα αυτά, καθίσταται αναγκαία η δημιουργία ενός μηχανισμού ασφαλείας που να καθιστά δυνατή την αντιστάθμιση του εισοδήματος των κτηνοτρόφων σε καταστάσεις κρίσης. Ο προσδιορισμός της πρωμοδότησης, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε απροσδόκητη κατάσταση της αγοράς, μπορεί να έχει σοβαρή αρνητική επίπτωση στο τελικό εισόδημα του κτηνοτρόφου σε αυτές τις καταστάσεις κρίσης.

3.3. Οι προβλεπόμενες πρωμοδοτήσεις για την μεταρρύθμιση αυτή δεν επαρκούν για τη σημερινή κατάσταση του τομέα αιγοπρόβειου κρέατος. Πρέπει να θεσπισθεί επίπεδο πρωμοδοτήσεων που να επιτρέπει στον παραγωγό να αποκά και να διατηρεί εισόδημα αντίστοιχο με εκείνο των άλλων παραγωγών, πράγμα που θα συμβάλει στην επίτευξη του γενικού στόχου της πολιτικής συνοχής στις μειονεκτικές αγροτικές περιοχές.

3.4. Το γεγονός ότι ο ΠΟΕ δεν κρίνει σκόπιμες τις ενισχύσεις στις τιμές ή στην παραγωγή δεν πρέπει να αποτελέσει πρόσχημα για την τροποποίηση της ισχύουσας ΚΟΑ για το αιγοπρόβειο κρέας. Πριν από μια τέτοια τροποποίηση, θα πρέπει να έχει διασφαλισθεί ένα αποδεκτό εισόδημα για αυτό το είδος παραγωγής.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι ο τομέας του αιγοπρόβειου κρέατος είναι πολύ ευαίσθητος όχι μόνο λόγω της κατάστασης που επικρατεί στην αγορά, αλλά και λόγω της σχέσης του με άλλα ζητήματα προτεραιότητας όπως το περιβάλλον, η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, η ασφάλεια των τροφίμων και η ευημερία των ζώων. Όλα αυτά αποτελούν αξίες πολύ σημαντικές και η Κοινή Γεωργική Πολιτική πρέπει να τις στηρίξει κατά τρόπο πολύ πιο ευέλικτο και αποτελεσματικό.

4.2. Κατά συνέπεια, η ΟΚΕ φρονεί ότι, στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της ΚΟΑ αιγοπροβείου κρέατος, πρέπει να αυξηθούν οι σταθερές πριμοδοτήσεις που προτείνει η Επιτροπή, με τη συνακόλουθη αύξηση του προϋπολογισμού, προκειμένου να προσαρμοστούν στην παρούσα κατάσταση του τομέα και να αποτελέσουν κίνητρο για τους παραγωγούς για να συνεχίσουν να αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους όπως μέχρι σήμερα, και, επομένως, να αντισταθμιστεί το εισόδημά τους κατά τρόπο ανάλογο με το κοινωνικό έργο που επιτελούν.

4.3. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η θέσπιση, και συμπερίληψη στον κανονισμό του Συμβουλίου, μηχανισμού ασφαλείας στα πλαίσια του οποίου να παρέχεται αυτομάτως αντιστάθμιση εισοδήματος για τους παραγωγούς όταν υπάρχει κρίση, δεδομένου ότι, λόγω της ευαισθησίας του τομέα, μία κατάσταση κρίσης θα μπορούσε να συνεπάγεται την εξαφάνιση μεγάλου αριθμού δραστηριοτήτων από τον αγροτικό κόσμο, με δραστικές επιπτώσεις.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999, για καθορισμό των λεπτομερών κανόνων και ρυθμίσεων σχετικά με την κοινοτική διαρθρωτική βοήθεια στον τομέα της αλιείας»

(2002/C 36/11)

Στις 27 Ιουνίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 28 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Muriz Guardado.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 79 ψήφους υπέρ και 7 αποχές την παρούσα γνωμοδότηση.

Η ΟΚΕ προσυπογράφει την πρόταση της Επιτροπής, συγχρόνως όμως διατυπώνει τις παρατηρήσεις που ακολουθούν και που αναφέρονται επίσης στην πρόταση τροποποίησης της απόφασης 97/413/ΕΚ που περιλαμβάνεται στο ίδιο έγγραφο.

1. Παρατηρήσεις σχετικά με την πρόταση απόφασης

1.1. Με την τροποποίηση της απόφασης παρατείνεται η εφαρμογή του Πολυετούς Προγράμματος Προσανατολισμού IV, χωρίς να θεσπίζονται νέα μέτρα για περιπτώσεις μη εκτέλεσης του ΠΠΠ από τα κράτη μέλη, αν και παρόμοια μέτρα σαφώς προβλέπονται στην πρόταση κανονισμού (τροποποίηση του άρθρου 9).

1.2. Η παράταση επεκτείνει κατά ένα έτος την εφαρμογή του ΠΠΠ IV, αλλά καθορίζει νέα ποσοστά σε σχέση με τους στόχους που έχουν οριστεί για 4 χρόνια (παράγραφος 1.β του άρθρου 1).

1.3. Η τροποποίηση του άρθρου 3 της απόφασης 97/413/ΕΚ θίγει κυρίως το στόλο περιορισμένης κλίμακας, όπου η αύξηση της ικανότητας για τα σκάφη ολικού μήκους κάτω των 12 μέτρων, εκτός από τις τράτες, δεν συνεπάγεται πραγματική αύξηση της αλιευτικής προσπάθειας, δεδομένου ότι αυτό που επιδιώκεται είναι η βελτίωση στοιχείων τόσο σημαντικών όσο η κατοικισιμότητα, η ασφάλεια, η πλοϊμότητα, καλύτερες συνθήκες επεξεργασίας των αλιευμάτων επί του σκάφους, εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή νομοθεσία, κ.λπ.

2. Παρατηρήσεις σχετικά με την πρόταση κανονισμού

2.1. Η αιτιολογική σκέψη αριθ. 3 της πρότασης κανονισμού συνεπάγεται μία ατυχή τροποποίηση λόγω της ζημίας που μπορεί να προκαλέσει στο στόλο παράκτιας αλιείας περιορισμένης κλίμακας. Στην αιτιολογική σκέψη αριθ. 7 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 υπογραμμίζονταν η σημασία των εξής:

«Η παράκτια αλιεία περιορισμένης κλίμακας απολάβει ειδικού καθεστώτος από απόψεως στόχων προσαρμογής της αλιευτικής

προσπάθειας· πρέπει η ιδιαιτερότητα αυτή να λάβει τη μορφή συγκεκριμένων μέτρων στον παρόντα κανονισμό»⁽¹⁾).

2.1.1. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 προέβλεπε τα μέτρα αυτά, και συγκεκριμένα στο άρθρο 6, § 2 σχετικά με την ανανέωση του στόλου και τον εκσυγχρονισμό των αλιευτικών σκαφών και στο άρθρο 7, § 4 σχετικά με την προσαρμογή της αλιευτικής προσπάθειας.

2.2. Η αιτιολογική σκέψη αριθ. 4 της πρότασης κανονισμού ορίζει ότι δεν θα πρέπει να διατίθεται δημόσια ενίσχυση για τη νόμιμη μεταφορά αλιευτικών σκαφών σε ορισμένες τρίτες χώρες.

2.2.1. Σε σχέση με τον προσδιορισμό των τρίτων χωρών, πρέπει να ληφθεί υπόψη η άποψη που εξέφρασε η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στη γνωμοδότησή της⁽²⁾ για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1999 με τον οποίο καθορίζονται οι λεπτομερείς κανόνες και ρυθμίσεις σχετικά με την κοινοτική διαρθρωτική βοήθεια στον τομέα της αλιείας.

2.3. Άρθρο 1

2.3.1. Σημείο 1. Η αντικατάσταση που προτείνεται είναι ορθή δεδομένου ότι παρατείνεται για ένα έτος η εφαρμογή του ΠΠΠ IV.

2.3.2. Σημείο 2. Δεν θα πρέπει να διαγραφεί η § 2 του άρθρου 6, δεδομένου ότι τούτο θίγει ιδιαίτερα τον παράκτιο στόλο περιορισμένης κλίμακας (βλέπε σημείο 2.1). Πρέπει να αναφερθεί ότι στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 περιλαμβάνονται ορισμένα ειδικά μέτρα για την παράκτια αλιεία περιορισμένης κλίμακας, στο άρθρο 11, στο οποίο ως παράκτια αλιεία περιορισμένης κλίμακας νοείται η αλιεία που ασκείται από σκάφη ολικού μήκους κατώτερου των 12 μέτρων. Στην Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της κοινής αλιευτικής πολιτικής⁽³⁾, επίσης υποστηρίζεται, στην § 5.4, η υιοθέτηση ειδικών διατάξεων υπέρ της αλιείας περιορισμένης κλίμακας.

2.3.3. Σημείο 3. Συμπληρώνει το άρθρο 7, § 3, σημείο β, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζεται σαφώς η σχέση με τις τρίτες χώρες, για τούτο κρίνεται αναγκαίο να επαναληφθεί η άποψη που εκφράζεται στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση της ΟΚΕ και να ζητηθεί από την Επιτροπή η περιοδική κατάρτιση ενός καταλόγου για τις εν λόγω χώρες.

(1) ΕΕ L 337, της 30.12.1999.

(2) ΕΕ C 209 της 22.7.1999. Στη γνωμοδότηση που υιοθετήθηκε από την ΟΚΕ αναφέρονταν κατά λέξη τα εξής: «Η Επιτροπή πρέπει να προσδιορίζει τον κατάλογο των τρίτων χωρών προς τις οποίες μπορούν να πραγματοποιούνται μεταφορές αλιευτικών σκαφών, προκειμένου να επιτευχθεί ομοιομορφία, ή να καθορίζει τα κριτήρια ούτως ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να εντοπίζουν τα κράτη στα οποία μπορούν να εξάγονται σκάφη». (Γενικές παρατηρήσεις σημείο 3.1.2.1 1 — 2β). «Ο κατάλογος των τρίτων χωρών προς τις οποίες η οριστική μεταφορά σκαφών αποκλείεται από τις κρατικές ενισχύσεις σε όλα τα κράτη μέλη ή, αντίθετα, ο κατάλογος των τρίτων χωρών για τις οποίες δεν ισχύει αυτός ο αποκλεισμός πρέπει να παρέχεται από την Επιτροπή». (Γενικές παρατηρήσεις σημείο 3.1.2.2.1).

(3) COM(2001) 135 τελικό.

2.3.4. Σημείο 4. Τροποποιεί την § 1 του άρθρου 9, ορίζοντας στο σημείο 1 ότι επιβάλλεται να εκπληρώνονται επίσης οι ετήσιοι στόχοι σε όλα τα τμήματα του Πολυετούς Προγράμματος Προσανατολισμού, χωρίς να επηρεάζονται τα μέτρα ή λήψη των οποίων προβλέπεται στο πλαίσιο της πρόσφατης αλιευτικής συμφωνίας με το Βασίλειο του Μαρόκου για την αναδιάρθρωση του στόλου. Η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει το κατά πόσο επείγει να συμπεριληφθεί ένα τόσο σημαντικό μέτρο και να δώσει τον ενδεικνυόμενο χρόνο για την αξιολόγησή του επειδή ένα διευθετημένο τμήμα στόλου που εκπληρώνει τους στόχους μπορεί να θίγει αν άλλα τμήματα του στόλου δεν τους εκπληρώνουν, δεδομένου ότι ούτε τα σκάφη του τμήματος που εκπληρώνει τους στόχους θα μπορούν να υποβάλουν αίτηση για ενισχύσεις.

2.3.4.1. Στην § 1. α), θεωρείται ως βασικό κριτήριο η μείωση της ικανότητας και όχι της δραστηριότητας· ωστόσο, το κριτήριο της ικανότητας, στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων, δεν θα πρέπει να θεωρείται ως αύξηση της αλιευτικής προσπάθειας αλλά ως κριτήριο εκσυγχρονισμού που συμβάλλει άμεσα στην ασφάλεια του σκάφους, στην κατοικησιμότητά του (βελτίωση των συνθηκών επεξεργασίας των αλιευμάτων επί του σκάφους, εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή νομοθεσία, κ.λ.π).

2.3.4.2. Στις § 1.β) και 1.γ), θα πρέπει να συνεχίσει να προβλέπεται η εξαίρεση που θεσπίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 στα άρθρα 6, σημείο 2 και 7, σημείο 4, δεδομένου ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη:

— Η άποψη που εκφράζεται στη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2792/1999⁽⁴⁾:

«Αν αναλύσουμε την ιστορική εξέλιξη της ανανέωσης του στόλου κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, θα διαπιστώσουμε ότι ένα σκάφος χρειάζεται σήμερα περισσότερη μκτική χωρητικότητα σε γιγατόνους (GT) από τα απουρόμενα που αντικαθίστα για να είναι εξίσου ανταγωνιστικό όσον αφορά την αλιεία, να διαθέτει τους χώρους που απαιτούνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της διεθνούς νομοθεσίας και να αποκτήσει καλύτερες συνθήκες επεξεργασίας των αλιευμάτων επί του πλοίου.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι, κατά την αντικατάσταση ενός παλαιού αλιευτικού σκάφους (με παλαιά χωρητικότητα GT) με ένα σκάφος νέας κατασκευής (με νέα χωρητικότητα GT), το δίκαιο θα ήταν να εφαρμοσθεί στην παλαιά GT ένας συντελεστής σχετικός με τους χώρους διαμονής για να υπολογισθεί η νέα.»

— Η μείωση που επικεντρώνεται αποκλειστικά στη μείωση της ικανότητας και όχι στη μείωση της δραστηριότητας μπορεί να θίξει τα τμήματα που διευθέτησαν την αλιευτική τους δραστηριότητα χωρίς να μειώσουν τον αριθμό των σκαφών, με τη λήψη μέτρων όπως ο έλεγχος των ωραρίων, ο καθορισμός περιόδων απαγόρευσης της αλιείας, ανωτάτων ορίων αλιευμάτων, κ.λ.π.

2.3.5. Στο σημείο 5, είναι η ορθή η τροποποίηση που προτείνεται στο άρθρο 10, § 1, σημείο δ, αν και δεν καθορίζονται νέα μέτρα για την περίπτωση μη εκτέλεσης του ΠΠΠ από τα κράτη

(4) ΕΕ C 209 της 22.7.1999 (σημεία 2.4.1 και 2.4.2).

μέλη εκτός από την απαίτηση να εκπληρώνονται οι σφαιρικοί ετήσιοι στόχοι «σε όλα τα τμήματα», πράγμα το οποίο, ενώ μπορεί να είναι σημαντικό μέτρο, μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στους στόλους που εκπληρώνουν τους στόχους.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

2.3.6. Στο σημείο 6, σε σχέση με την τροποποίηση του άρθρου 16, § 2, θα έπρεπε να εξηγείται με μεγαλύτερη σαφήνεια ο λόγος της αντικατάστασης του Συμβουλίου με τις λέξεις «κοινοτική νομοθεσία».

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων»

(2002/C 36/12)

Στις 19 Απριλίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση και Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση κ. Byrne.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 88 ψήφους υπέρ, μια κατά, και δύο αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Επιτροπή δημοσίευσε τον Οκτώβριο του 2000 τις προτάσεις της αναφορικά με μια πρόταση οδηγίας για τις δραστηριότητες των ιδρυμάτων παροχής επαγγελματικών συντάξεων⁽¹⁾. Η ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της για την εν λόγω πρόταση οδηγίας τον Μάρτιο του 2001⁽²⁾.

1.2. Η ανακοίνωση αυτή αφορά τα φορολογικά θέματα της διασυνοριακής παροχής επαγγελματικών συντάξεων που δεν καλύπτονται από την προαναφερόμενη πρόταση οδηγίας.

2. Ιστορικό

2.1. Οι συντάξεις είναι θέμα που αφορά τους πάντες, αλλά κυρίως τους μεμονωμένους πολίτες της ΕΕ που επιθυμούν να έχουν επαρκή συνταξιοδοτική κάλυψη. Οι συντάξεις στην Κοινότητα παρέχονται βάσει τριών πυλώνων:

- Πυλώνας 1: Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στηριζόμενα σε νομική βάση τα οποία διαχειρίζονται είτε το κράτος, είτε οι συνεισφέροντες, είτε άλλοι (γενικά σε διανεμητική βάση).
- Πυλώνας 2: Συστήματα (χρηματοδοτούμενης) επαγγελματικής σύνταξης (σχετίζονται γενικά με τον εργοδότη).
- Πυλώνας 3: Μεμονωμένα συστήματα (γενικά με εταιρείες ασφάλειας ζωής).

2.2. Η πρόταση οδηγίας για τις συντάξεις και η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνουν και οι δύο το ενδιαφέρον τους σε θέματα που πρέπει να εξεταστούν σε σχέση με τα συστήματα διασυνοριακής παροχής συντάξεων του πυλώνα 2, μολονότι οι προτάσεις, ιδίως όσον αφορά τη φορολογία, έχουν γενικά σχέση και με τις ρυθμίσεις του πυλώνα 3.

2.3. Ο λόγος για τον οποίο η οδηγία δεν εξέτασε τα φορολογικά θέματα είναι ότι η φορολογία πρέπει να αποφασίζεται με ομοφωνία. Η συμπερίληψη της φορολογίας στην οδηγία πιθανόν να είχε καθυστερήσει ή εμποδίσει την υιοθέτησή της.

⁽¹⁾ Έγγραφο COM(2000) 507 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ C 155 της 29.5.2001, σ. 26.

2.4. Η παρούσα ανακοίνωση:

- επιδιώκει μια συντονισμένη προσέγγιση προσαρμοσμένη στην ποικιλομορφία των κανόνων των κρατών μελών αντί να κάνει προσπάθεια εναρμόνισης·
- ζητεί την εξάλειψη των αδικαιολόγητα περιοριστικών φορολογικών κανόνων ή εκείνων που εισάγουν διακρίσεις·
- παρουσιάζει μέτρα διαφύλαξης των φορολογικών εσόδων των κρατών μελών.

3. Η φορολόγηση των επαγγελματικών συντάξεων στα κράτη μέλη

3.1. Τα συστήματα επαγγελματικών συντάξεων μπορεί να υπόκεινται σε φορολογία σε τρία στάδια: στις εισφορές στο συνταξιοδοτικό ταμείο, στα κέρδη επί των επενδύσεων του συνταξιοδοτικού ταμείου και στις συντάξεις που καταβάλλονται στους δικαιούχους.

3.1.1. Η πλειοψηφία των κρατών μελών επιτρέπει ορισμένες φορολογικές ελαφρύνσεις στις εισφορές των εργαζομένων και τα περισσότερα κράτη μέλη δεν θεωρούν τις εισφορές των εργοδοτών ως φορολογητέο εισόδημα του εργαζόμενου. Συνεπώς, οι εισφορές απαλλάσσονται από τη φορολογία στις περισσότερες περιπτώσεις.

3.1.2. Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν φορολογούν τα έσοδα από επενδύσεις των συνταξιοδοτικών ιδρυμάτων, αλλά ορισμένα κράτη μέλη επιβάλλουν ένα «φόρο επί της αποδόσεως του κεφαλαίου». Συνεπώς, στις περισσότερες περιπτώσεις τα έσοδα από επενδύσεις απαλλάσσονται από τη φορολογία.

3.1.3. Τα περισσότερα κράτη μέλη φορολογούν τις συνταξιοδοτικές παροχές, μολονότι ορισμένα κράτη μέλη είτε φορολογούν λιγότερο τις εφάπαξ καταβολές είτε δεν επιβάλουν κανέναν απολύτως φόρο (μέχρι ενός ορισμένου ορίου). Συνεπώς, στις περισσότερες περιπτώσεις οι συντάξεις φορολογούνται.

3.1.4. Στο συνημμένο πίνακα του παραρτήματος 1 συνοψίζεται η βασική προσέγγιση των κρατών μελών όσον αφορά τη φορολόγηση των συντάξεων του δεύτερου πυλώνα. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ αυτών όσον αφορά την φορολογική έκπτωση και την φορολόγηση των παροχών. Συνεπώς, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο πίνακας αυτός παρέχει απλώς μια γενική εικόνα της κατάστασης.

3.1.4.1. Ο εν λόγω πίνακας δείχνει ότι, σε γενικές γραμμές, 11 κράτη μέλη έχουν συστήματα που προβλέπουν τη φορολογική απαλλαγή των συνταξιοδοτικών εισφορών, την φορολογική απαλλαγή των εσόδων που εισπράττουν τα συνταξιοδοτικά ιδρύματα από επενδύσεις και τη φορολόγηση των συνταξιοδοτικών παροχών (ΕΕΤ). Τρία κράτη μέλη δεν φορολογούν τις συνταξιοδοτικές εισφορές, φορολογούν τα έσοδα από επενδύσεις και τις συντάξεις (ΕΤΤ) και δύο κράτη μέλη φορολογούν τις εισφορές, παρέχουν φορολογική απαλλαγή στα έσοδα από τις επενδύσεις και στις συντάξεις (ΤΕΕ).

3.1.5. Μια συνέπεια των ρυθμίσεων αυτών είναι ότι είναι τεχνικά δυνατό να υποβάλλεται σε διπλή φορολογία ή να μην φορολογείται καθόλου ένα άτομο που μετακινείται σε ένα άλλο κράτος μέλος κατά τη συνταξιοδότησή του.

4. Η προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά το θέμα της φορολογίας

4.1. Όπως έχει ήδη τονισθεί, κάθε προσπάθεια εναρμόνισης στο στάδιο αυτό των φορολογικών κανόνων θα προκαλέσει προβλήματα στα κράτη μέλη και είναι πιο πιθανό να μην επιτευχθεί συμφωνία για το θέμα αυτό.

4.2. Συνεπώς, η Επιτροπή επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην εξέταση του θέματος της διακριτικής μεταχείρισης στη διασυνοριακή παροχή συντάξεων. Εντοπίζονται δύο συγκεκριμένα προβλήματα:

- Ένα άτομο που καταβάλλει συνταξιοδοτικές εισφορές σε ένα κράτος μέλος εγκαθίσταται σε άλλο κράτος μέλος και επιθυμεί να παραμείνει στο ίδιο σύστημα.
- Ένας μεμονωμένος εργοδότης ή μια ομάδα εργοδοτών και οι αντιπρόσωποι των εργαζομένων μπορεί να επιθυμούν να προβούν σε συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις για όλους τους υπαλλήλους σε διάφορα κράτη μέλη μέσω ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συνταξιοδοτικού ιδρύματος.

4.3. Η Επιτροπή κρίνει ότι η Συνθήκη ΕΚ υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καταργήσουν όλους τους κανόνες που εισάγουν διακρίσεις βάσει του άρθρου 14, και παραθέτει ορισμένες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για την υποστήριξη της άποψης αυτής, συμπεριλαμβανόμενων των υποθέσεων *Safir* (1998) και *Wielockx* (1995).

4.4. Η γενική άποψη της Επιτροπής είναι ότι τα κράτη μέλη δικαιούνται να απαιτούν τη συμμόρφωση στους σχετικούς εθνικούς νόμους όλων των νέων συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων που συνάπτονται από άτομα που διαμένουν στο κράτος αυτό. Ωστόσο, για έναν διακινούμενο εργαζόμενο που καταβάλλει ήδη εισφορές σε ένα συνταξιοδοτικό σύστημα εκτός του εν λόγω κράτους μέλους, ο κανόνας αυτός ενδέχεται να περιορίσει αδικαιολόγητα την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

4.5. Συνεπώς, όταν ένας πολίτης της ΕΕ είναι ήδη μέλος ενός φορολογικά εγκεκριμένου συστήματος στο κράτος μέλος προέλευσής του και εγκαθίσταται στη συνέχεια σε άλλο κράτος μέλος, το κράτος υποδοχής δεν μπορεί να αρνηθεί την παραχώρηση φορολογικής έκπτωσης επί των εισφορών που καταβάλλονται στο αλλοδαπό συνταξιοδοτικό σύστημα, εάν η φορολογική αυτή έκπτωση προβλέπεται για τα άτομα που καταβάλλουν εισφορές στα ημεδαπά συνταξιοδοτικά συστήματα.

4.6. Όταν ένας εργαζόμενος εγκαθίσταται σε άλλο κράτος μέλος, μπορεί να μην επιθυμεί να παραμείνει στο συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας προέλευσης, αλλά ενδέχεται να προτιμά να υπαχθεί σε ένα συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας υποδοχής. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να επιθυμεί να μεταφέρει τα συνταξιοδοτικά του δικαιώματα από το σύστημα της χώρας προέλευσης στο σύστημα της χώρας υποδοχής. Η Επιτροπή αποδέχεται ότι οι μεταφορές αυτές ενδέχεται να παρουσιάσουν δυσκολίες, αλλά υποστηρίζει ότι δεν θα πρέπει να φορολογούνται εάν δεν φορολογούνται παρόμοιες μεταφορές εντός του κράτους μέλους.

4.7. Τα συμπεράσματα της Επιτροπής είναι εν συντομία ότι τα άρθρα 39, 43, 49 και 56 κατοχυρώνουν:

- την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων·
- την ελευθερία εγκατάστασης·
- την ελευθερία παροχής υπηρεσιών· και
- την ελεύθερη κυκλοφορία του κεφαλαίου.

4.8. Ωστόσο, πρέπει να τονισθεί ότι η δυνατότητα των διακινούμενων εργαζομένων να παραμείνουν στο συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας προέλευσής τους θα εξαρτάται στα περισσότερα κράτη μέλη από τη σύμφωνη γνώμη των εργοδοτών που χρηματοδοτούν το συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας προέλευσης.

5. Εξασφάλιση της εφαρμογής των φορολογικών κανόνων των κρατών μελών

5.1. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εφαρμογή της οδηγίας περί αμοιβαίας συνδρομής παρέχει έναν κατάλληλο μηχανισμό προστασίας των φορολογικών εσόδων των κρατών μελών. Η Επιτροπή κρίνει ότι η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών, ανάλογη με την ήδη προταθείσα ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τα έσοδα από αποταμίευση, είναι ο καλύτερος τρόπος επίτευξης του σκοπού αυτού.

6. Πανευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά ιδρύματα

6.1. Η Επιτροπή εφιστά την προσοχή σε μια πρόταση του τομέα για πανευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά ιδρύματα. Η πρόταση αυτή παρέχει τη δυνατότητα στους υπαλλήλους πολυεθνικών εταιρειών να ασφαλιζονται σε ένα ενιαίο συνταξιοδοτικό ίδρυμα που εδρεύει σε ένα κράτος μέλος, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο απασχολούνται.

6.2. Η βασική αρχή της πρότασης είναι ότι τα κράτη μέλη θα μπορούν να διατηρούν τη δική τους προσέγγιση όσον αφορά τη φορολόγηση των συντάξεων για τους κατοίκους της χώρας τους. Αυτό θα επιτευχθεί με την ύπαρξη εντός του συνταξιοδοτικού ιδρύματος διαφορετικών τμημάτων για τους εργαζόμενους σε κάθε κράτος μέλος.

6.3. Ένας εργαζόμενος που μετακινείται από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο θα συνεχίσει να καταβάλλει εισφορές στο ίδιο συνταξιοδοτικό ίδρυμα, αλλά σε διαφορετικό τμήμα. Το συνταξιοδοτικό ίδρυμα θα διαχειρίζεται κάθε τμήμα σύμφωνα με τους φορολογικούς και άλλους κανόνες του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

7. Διαχείριση των διαφορών των φορολογικών ρυθμίσεων των κρατών μελών

7.1. Ενώ προωθεί την υιοθέτηση του κανόνα ΕΕΤ επειδή τυγχάνει ήδη ευρείας υποστήριξης, (πράγματι, μπορεί να σημειωθεί ότι η Γερμανία, αν και είναι μια χώρα ΤΕΕ για χρηματοδοτούμενα συνταξιοδοτικά συστήματα, έχει προτείνει την καθιέρωση ενός νέου συστήματος προσωπικών συντάξεων με ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση στα πλαίσια των μεταρρυθμίσεων που έχει προτείνει για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισής της), η Επιτροπή αναγνωρίζει την άμεση ανάγκη επίλυσης του θέματος της διασυνοριακής φορολόγησης, το οποίο θεωρητικά θα μπορούσε να οδηγήσει σε διπλή φορολόγηση ή σε μη φορολόγηση ενός συνταξιούχου (βλέπε παραπάνω σημείο 3).

7.2. Η Επιτροπή προτείνει τη σύναψη κατάλληλων διμερών ρυθμίσεων για τη διπλή φορολογία, οι οποίες, κατά τη γνώμη της, θα συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος αυτού. Για παράδειγμα, η συμφωνία αυτή θα μπορούσε να προβλέπει ότι η σύνταξη από το κράτος Α που προορίζεται για ένα άτομο που διαμένει στο κράτος Β θα φορολογείται μόνο για το ίδιο ποσό της σύνταξης που υπόκειται σε φόρο στο κράτος Α.

8. Γενικές παρατηρήσεις

8.1. Η ΟΚΕ κρίνει ότι έχει ζωτική σημασία να εξεταστούν επειγόντως τα φορολογικά προβλήματα που έχουν σχέση με τη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων. Οι βασικές ελευθερίες που προβλέπει η Συνθήκη πρέπει να ληφθούν υπόψη: οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα ελεύθερης διακίνησης, τα ιδρύματα παροχής υπηρεσιών δεν μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες πέραν των συνόρων και οι μεγάλες εταιρείες επιβαρύνονται με περιττά επιπρόσθετα έξοδα λόγω του κατακερματισμού των συνταξιοδοτικών ρυθμίσεών τους.

8.2. Η ΟΚΕ τονίζει ότι κάθε συζήτηση για τις συντάξεις πρέπει τελικά να διασφαλίζει την ίση φορολογική μεταχείριση και των τριών πυλώνων. Η ΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι, αν και τα συνταξιοδοτικά συστήματα του πυλώνα 2 αποτελούν το επίκεντρο της παρούσας ανακοίνωσης, το περιεχόμενό της αφορά σε μεγάλο βαθμό και τα συνταξιοδοτικά συστήματα του πυλώνα 3.

8.3. Η ΟΚΕ έχει προσδιορίσει ως προτιμητέα λύση την υιοθέτηση μιας κατάλληλης οδηγίας⁽¹⁾ για τη ρύθμιση του τομέα αυτού. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ωστόσο την πρακτική δυσκολία που

(1) ΕΕ C 155 της 29.5.2001, σ. 26.

παρουσιάζει η λύση αυτή. Συνεπώς, η ΟΚΕ επικροτεί την παρούσα ανακοίνωση της Επιτροπής και συγχαίρει την τελευταία για την αποφασιστικότητα της να εξεύρει λύση που να διασφαλίζει την τήρηση των ελευθεριών που προβλέπει η Συνθήκη.

8.4. Η ΟΚΕ σημειώνει επίσης το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην τήρηση των κανόνων της Συνθήκης, και το βαθμό στον οποίο η νομολογία του έχει ήδη συμβάλει στην επίτευξη προόδου.

8.5. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή έχει καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη προόδου στον τομέα αυτό, προσπαθώντας ταυτόχρονα να μειώσει τα προβλήματα που πιστεύεται ότι υπάρχουν για τις διοικήσεις των κρατών μελών. Η ΟΚΕ ελπίζει ότι η κατάλληλη αυτή προσέγγιση της Επιτροπής θα καταστήσει δυνατή την επίτευξη προόδου.

8.6. Η ΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει παλαιότερα την υποστήριξή της στο σύστημα ΕΕΤ για τη φορολόγηση των συντάξεων⁽¹⁾. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το σύστημα ΕΕΤ είναι προτιμητέο επειδή:

- (α) είναι ως εκ της φύσεώς του πιο δίκαιο, επειδή επιβάλλει φόρους στις πραγματικές παροχές και όχι στις εισφορές με αποτέλεσμα διαφορετικές παροχές για διάφορα μέλη, π.χ. ανάλογα με τη διάρκεια της ζωής τους·
- (β) προβλέπει φορολογικές εκπτώσεις στις εισφορές, πράγμα που ενθαρρύνει την πρόβλεψη για συντάξεις, και
- (γ) συμβάλλει στην αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος αφού μειώνει τα τρέχοντα φορολογικά έσοδα σε αντάλλαγμα φορολογικών εσόδων τη στιγμή κατά την οποία το ποσοστό δημογραφικής εξάρτησης θα είναι πολύ πιο δυσμενές.

8.6.1. Ωστόσο, η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, λόγω της ποικιλομορφίας των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών, είναι δύσκολο να προβλεφθεί πότε μπορεί να επιτευχθεί η υιοθέτηση του ΕΕΤ ως ενός συστήματος για ολόκληρη την ΕΕ. Ωστόσο, η ΟΚΕ τονίζει ότι μία μετάβαση των χωρών από το σύστημα ΕΤΤ στο σύστημα ΕΕΤ θα ήταν σχετικά ομαλή από τεχνική άποψη, μολονότι θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν οι επιδράσεις στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών.

8.6.2. Η ΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να ενθαρρυνθούν οι υποψήφιες χώρες να υιοθετήσουν το σύστημα ΕΕΤ για την περαιτέρω μείωση των διαφορών σε μια διευρυμένη Κοινότητα.

8.7. Ενώ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την εξεύρεση τρόπου αντιμετώπισης των διαφορών των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών, σημειώνει ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε σε επαρκή βαθμό τον πολυσύνθετο αυτό τομέα. Για παράδειγμα, το θέμα των χωρών ΕΤΤ δεν φαίνεται να έχει εξεταστεί επαρκώς.

8.7.1. Εάν ένας εργαζόμενος από μια χώρα ΕΕΤ εγκατασταθεί σε μια χώρα ΕΤΤ και επιλέξει να παραμείνει στο συνταξιοδοτικό σύστημα της πρώτης, με ποιο τρόπο μπορεί η χώρα υποδοχής να εισπράξει το φόρο στα έσοδα από επενδύσεις τον οποίο επιβάλλει στους πολίτες της;

8.7.2. Εάν ένας εργαζόμενος εγκατασταθεί από μια χώρα ΤΕΕ σε μια χώρα ΕΕΤ, αλλά επιστρέψει στη συνέχεια στη χώρα προέλευσής του και συνταξιοδοτηθεί τελικά σε αυτή, παραμένοντας συνεχώς στο αρχικό συνταξιοδοτικό του σύστημα, θα φορολογήσει η χώρα ΤΕΕ το τμήμα της σύνταξης που αποδίδεται στην περίοδο παραμονής στη χώρα ΕΕΤ; Εάν όχι, ο εργαζόμενος θα απολαμβάνει φορολογικών εκπτώσεων τόσο στις εισφορές όσο και στη σύνταξη. Προφανώς θα μπορούσε να προκύψει και το αντίστροφο.

8.7.3. Συνεπώς, η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόθεση της Επιτροπής που αναφέρεται στην ανακοίνωση να υπάρξει συνεργασία με τα κράτη μέλη για τη θέσπιση κανόνων με στόχο την επίλυση των διαφορών ερμηνείας και τη θέσπιση μηχανισμών ώστε να διασφαλιστεί η συνεπής μεταχείριση των φορολογούμενων και από τις δύο ενδιαφερόμενες αρχές. Μολονότι ένα μεγάλο μέρος των συζητήσεων θα γίνει σε διμερή βάση, η ΟΚΕ εκφράζει την ελπίδα ότι η συμμετοχή της Επιτροπής θα έχει ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση κοινών εφαρμοζόμενων λύσεων σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό.

8.8. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η έννοια των πανευρωπαϊκών συνταξιοδοτικών ιδρυμάτων εξετάζεται τώρα ενεργά.

8.8.1. Η πρόταση δεν επηρεάζει δυσμενώς τα συμφέροντα των κρατών μελών επειδή κάθε εθνικό τμήμα στο πανευρωπαϊκό ίδρυμα θα αποτελεί το αντικείμενο διαχείρισης σύμφωνα με τους φορολογικούς κανόνες και το εργατικό δίκαιο του εκάστοτε κράτους μέλους.

8.8.2. Ενώ η ΟΚΕ δεν συνιστά τη χρησιμοποίηση φορολογικών εκπροσώπων, προτείνει να διαβεβαιώνονται οι φορολογικές αρχές των κρατών μελών εάν έχει προβλεφθεί ο διορισμός από τον πολυεθνικό χορηγό του συνταξιοδοτικού ιδρύματος ενός υπαλλήλου της τοπικής εταιρείας που να είναι κάτοικος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Ο υπάλληλος αυτός, π.χ. ο τοπικός διαχειριστής συντάξεων, θα είναι υπεύθυνος έναντι των τοπικών φορολογικών αρχών για την είσπραξη των οφειλόμενων φόρων για τα μέλη της περιοχής που συμμετέχουν σε ένα αλλοδαπό συνταξιοδοτικό σύστημα.

(1) ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 57.

8.8.3. Ωστόσο, η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα εξεταστούν με τη δέουσα προσοχή όλες οι συνέπειες της πρότασης αυτής, ιδίως όσον αφορά τις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε ορισμένα κράτη μέλη που απαιτούν τη συμμετοχή στα υφιστάμενα συστήματα επαγγελματικών συντάξεων. Η υποχρέωση αυτή έχει επιβεβαιωθεί από πρόσφατες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Η ΟΚΕ υποθέτει ότι οι συζητήσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων θα μπορούσαν να συμβάλουν στην εξεύρεση λύσεως η οποία, ενώ θα λαμβάνει υπόψη την ανάγκη κινητικότητας των εργαζομένων και θα κατοχυρώνει τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, θα λαμβάνει επίσης υπόψη τις εν λόγω συμφωνίες.

8.8.4. Η ΟΚΕ παρατηρεί επίσης ότι αποτελεί κοινή υπόθεση ότι μόνο οι μεγάλες εταιρείες θα μπορέσουν να επωφεληθούν από τις ρυθμίσεις αυτές. Η ΟΚΕ ελπίζει ότι αυτό δεν θα συμβεί και αναμένει ότι οι πάροχοι συνταξιοδοτικών υπηρεσιών, όταν τα αρχικά προβλήματα θα έχουν επιλυθεί, θα είναι σε θέση να προσφέρουν παρόμοιες ρυθμίσεις τουλάχιστο στις επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους και σε λογικό κόστος. Θα πρέπει επίσης να είναι δυνατό για τους ομίλους επιχειρήσεων να προβαίνουν σε ανεπίσημη συγχώνευση για να μπορούν να ωφελούνται από τις εν λόγω ρυθμίσεις.

8.8.5. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πληροφορία ότι προβλέπεται η κατάρτιση ενός πρότυπου σχεδίου με τη συμμετοχή μικρού αριθμού κρατών μελών, που θα παράσχει τη δυνατότητα επικρότησης του είδους αυτού ρύθμισης από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς — τα κράτη μέλη, τους εκπροσώπους των εργοδοτών και τους εκπροσώπους των εργαζομένων.

8.8.6. Ωστόσο, η ΟΚΕ σημειώνει ότι δεν υπάρχουν ακόμη επαρκείς λεπτομέρειες για να μπορεί να προβεί σε πλήρη αξιολόγηση της πρότασης και θα ήταν ευχής έργο να της δοθεί η ευκαιρία να επανεξετάσει περαιτέρω την πρόταση αυτή όταν θα είναι γνωστές οι λεπτομέρειες αυτές.

8.9. Στη συζήτηση για τις συντάξεις, η ΟΚΕ τονίζει ότι δεν θα πρέπει να λησμονάται ότι σε ορισμένα κράτη μέλη ισχύουν ειδικές διατάξεις βάσει των οποίων το φορολογικό βάρος για τις επαγγελματικές συντάξεις που καταβάλλονται σε άτομα τα οποία πάσχουν από σωματικά ή διανοητικά προβλήματα, τυγχάνει

ευνοϊκής αντιμετώπισης. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι οι ανάγκες της κατηγορίας αυτής των πολιτών θα πρέπει πάντα να αποτελούν το αντικείμενο ιδιαίτερης αντιμετώπισης.

9. Συμπεράσματα

9.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τις δραστηριότητες της Επιτροπής για την υποβολή των προτάσεων αυτών που αποσκοπούν στην εξάλειψη των φορολογικών εμποδίων κατά τη διασυνοριακή παροχή επαγγελματικών συντάξεων.

9.2. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση της Επιτροπής, η οποία συνίσταται στον έλεγχο των σχετικών εθνικών κανόνων και στη λήψη των απαιτούμενων μέτρων για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τις βασικές ελευθερίες που προβλέπει η Συνθήκη της ΕΚ.

9.3. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι η οδηγία περί αμοιβαίας συνδρομής αποτελεί την κατάλληλη βάση για την ανάπτυξη της απαιτούμενης ανταλλαγής πληροφοριών για την εξασφάλιση της κατάλληλης εφαρμογής των φορολογικών κανόνων των κρατών μελών.

9.4. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για τη δημιουργία πανευρωπαϊκών συνταξιοδοτικών ιδρυμάτων, μολονότι αναγνωρίζει ότι θα χρειαστούν πιο εμπεριστατωμένες εργασίες και διαβουλεύσεις για την εξασφάλιση μιας αποτελεσματικής εφαρμογής.

9.5. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι μακροπρόθεσμος στόχος θα πρέπει να είναι η υιοθέτηση του συστήματος φορολόγησης συντάξεων ΕΕΤ ως βασικού συστήματος της ΕΕ. Αυτό θα πρέπει να υποδειχθεί εκ των προτέρων στις υπομήφιες χώρες.

9.6. Η ΟΚΕ επικροτεί το στόχο της άρσης των αδικαιολόγητων εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Συνεπώς, η ΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τις αρχές που περιγράφονται στο έγγραφο της Επιτροπής, αλλά πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να συνεργαστεί στενά με τα μεμονωμένα κράτη μέλη για την εξεύρεση λύσεων στα σχετικά πολυσύνθετα θέματα.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζεται η βασική προσέγγιση των διάφορων κρατών μελών όσον αφορά τη φορολόγηση των συντάξεων του δεύτερου πυλώνα ⁽¹⁾. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών στο επίπεδο της φορολογικής έκπτωσης και της φορολόγησης των παροχών. Ο πίνακας αυτός παρέχει μόνο μια συνοπτική επισκόπηση.

Πίνακας: *Επισκόπηση των συστημάτων φορολόγησης των επαγγελματικών συντάξεων*

	ΕΕΤ	ΕΤΤ	ΤΕΕ
Βέλγιο	X		
Δανία		X	
Γερμανία	X		X
Ελλάδα	X		
Ισπανία	X		
Γαλλία	X		
Ιταλία		X	
Ιρλανδία	X		
Λουξεμβούργο			X
Κάτω Χώρες	X		
Αυστρία	X		
Πορτογαλία	X		
Φινλανδία	X		
Σουηδία		X	
Ηνωμένο Βασίλειο	X		

(1) Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν περισσότερα του ενός συστήματα, ιδίως σε ένα διεθνές πλαίσιο.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών»

(2002/C 36/13)

Στις 5 Ιουνίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 63 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Pariza Castaros.

Κατά την 385η σύνοδο ολομελείας της (συνεδρίαση της 17 Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 87 ψήφους υπέρ, μία κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με την οδηγία αυτή, που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αρχίζει η κατάρτιση των κοινοτικών κανόνων για τη μετανάστευση, σε ό,τι αφορά την εισδοχή και τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα κριτήρια που εξαγγέλθηκαν από την Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της για την κοινοτική πολιτική σχετικά με τη μετανάστευση. Οι κοινοτικοί κανόνες μετανάστευσης θα έχουν δύο βασικά σκέλη: τον κανόνα που αναφέρεται στα δικαιώματα των κατοίκων μακράς διαρκείας και τον κανόνα που αναφέρεται στην εισδοχή και τα αρχικά δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την έγκαιρη παρουσίαση της εν λόγω οδηγίας από την Επιτροπή.

1.2. Η ΟΚΕ εγκρίνει το περιεχόμενο της οδηγίας στην οποία αναφέρεται η γνωμοδότηση αυτή, σε γενικές γραμμές, δεδομένου ότι ικανοποιεί τις προσδοκίες που δημιουργήθηκαν από την ίδια την Επιτροπή, καθώς είναι προσαρμοσμένη σε ό,τι εξαγγέλθηκε στην Ανακοίνωσή της για την κοινοτική πολιτική της μετανάστευσης, αλλά και στη συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στην εν λόγω Ανακοίνωση.

2. Τα κυριότερα σημεία της πρότασης οδηγίας

2.1. Θεσπίζεται το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας που παρέχεται ύστερα από 5 έτη νόμιμης διαμονής, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου και όταν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Οι πιο σημαντικές απαιτήσεις ή προϋποθέσεις είναι: να μην έχει υπερβεί ένα καθορισμένο όριο όσον αφορά τις περιόδους απουσίας από την επικράτεια του κράτους στο οποίο διαμένει (6 μήνες), να διαθέτει οικονομικούς πόρους και κοινωνική ασφάλιση, και η συμπεριφορά του να μην αποτελεί απειλή για τη δημόσια τάξη και την εσωτερική ασφάλεια.

2.2. Γίνεται διάκριση μεταξύ του καθεστώτος κατοίκου μακράς διαρκείας και της άδειας διαμονής που παρέχεται στο άτομο που επωφελείται από το καθεστώς αυτό. Επισημαίνεται ότι, ενώ η άδεια είναι ανανεώσιμη (κάθε 10 χρόνια), το καθεστώς αντιθέτως είναι

μόνιμο. Η μη ανανέωση της άδειας μπορεί να αποτελέσει διοικητική παράβαση, ωστόσο δεν επηρεάζει τον μόνιμο χαρακτήρα του καθεστώτος κατοίκου μακράς διαρκείας.

2.3. Παρά το μόνιμο χαρακτήρα του, το προαναφερθέν καθεστώς μπορεί να ανακληθεί εάν συντρέχουν ορισμένες περιστάσεις: απουσία από την επικράτεια του κράτους για περίοδο πάνω δύο συνεχή έτη· επιβεβαίωση του γεγονότος ότι το καθεστώς αποκτήθηκε με απάτη· απόκτηση του καθεστώτος σε άλλο κράτος μέλος.

2.4. Θεσπίζονται ορισμένες νομικές εγγυήσεις: εάν η χορήγηση του καθεστώτος απορριφθεί, η απόρριψη θα πρέπει να αιτιολογηθεί δεόντως και ο αιτών έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει τις διαδικασίες προσφυγής που υφίστανται στο κράτος μέλος.

2.5. Προσδιορίζονται τα δικαιώματα των κατοίκων μακράς διαρκείας σε ορισμένους τομείς με βάση το γενικότερο κριτήριο της ίσης μεταχείρισης με τους υπηκόους της χώρας. Στην πρόταση αναφέρονται: το δικαίωμα στην εργασία, η εκπαίδευση, η κοινωνική ασφάλιση, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και το δικαίωμα συμμετοχής σε συνδικαλιστική οργάνωση, η ελεύθερη διακίνηση στην επικράτεια του κράτους.

2.6. Ο κάτοικος μακράς διαρκείας προστατεύεται από την απέλαση, μολονότι αυτή εγκρίνεται σε περιπτώσεις που η συμπεριφορά του μπορεί να αποτελεί σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη ή την εσωτερική ασφάλεια.

2.7. Το δικαίωμα του κατοίκου μακράς διαρκείας να διαμένει σε άλλο κράτος μέλος αποτελεί σημαντική πτυχή της οδηγίας και αναπτύσσεται σε ειδικό κεφάλαιο. Θεσπίζεται το δικαίωμα αυτό σε ορισμένες περιπτώσεις όπως είναι η προσφορά εργασίας σε άλλο κράτος μέλος, η πραγματοποίηση σπουδών ή η διάθεση ιδίων οικονομικών μέσων. Στις περιπτώσεις αυτές, ο κάτοικος μακράς διαρκείας σε ένα κράτος έχει το δικαίωμα να ζητήσει προσωρινή άδεια διαμονής σε άλλο κράτος μέλος.

2.8. Τα μέλη της οικογένειας του κατοίκου μακράς διαρκείας που ασκεί το δικαίωμά του να εγκατασταθεί σε άλλο κράτος, έχουν επίσης το δικαίωμα αυτό για να μπορέσουν να τον συνοδεύσουν ή να επανενωθούν με αυτόν.

2.9. Η άδεια διαμονής που παρέχεται από το δεύτερο κράτος μέλος είναι προσωρινή και ανανεώσιμη, δεδομένου ότι κάθε άτομο μπορεί να έχει το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας σε ένα μόνο κράτος μέλος. Κατά τη διάρκεια διαμονής στο δεύτερο κράτος διατηρείται το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας στο πρώτο.

2.10. Τα δικαιώματα στο δεύτερο κράτος δεν είναι ακριβώς τα ίδια με τα δικαιώματα στο πρώτο, σύμφωνα με την πρόταση οδηγίας, δεδομένου ότι αναφέρονται δύο που δεν πρόκειται να χορηγηθούν: το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και το δικαίωμα σε υποτροφίες για σπουδαστές.

2.11. Η απόκτηση του καθεστώτος κατοίκου μακράς διαρκείας στο δεύτερο κράτος μέλος μπορεί να επιτευχθεί ύστερα από 5 έτη διαμονής, ωστόσο συνεπάγεται την απώλεια του καθεστώτος αυτού στο πρώτο κράτος μέλος.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Δικαιώματα του κατοίκου μακράς διαρκείας

3.1.1. Η περιγραφή των δικαιωμάτων που γίνεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 12, μολονότι είναι αναγκαία, δεν είναι επαρκής δεδομένου ότι μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα εις βάρος άλλων δικαιωμάτων που δεν αναφέρονται. Είναι σκόπιμο να ενσωματωθεί γενική ρήτρα εξίσωσης των δικαιωμάτων με τα δικαιώματα των κοινοτικών υπηκόων, εκτός από τις πτυχές που διέπονται από διαφορετική ρύθμιση, όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση σε άλλο κράτος μέλος και το δικαίωμα ψήφου.

3.1.2. Με τον τρόπο αυτό θεσπίζεται μία κλιμάκωση των δικαιωμάτων σε συνάρτηση με το χρόνο διαμονής όπως είχε προταθεί από την Ανακοίνωση της Επιτροπής· παραμένει η εξίσωση των δικαιωμάτων των κατοίκων μακράς διαρκείας με τα δικαιώματα των κοινοτικών υπηκόων εκτός από τις δύο πτυχές που αναφέρθηκαν προηγουμένα.

3.2. Δικαίωμα ψήφου

3.2.1. Στην αιτιολογική έκθεση του κειμένου της η Επιτροπή αναφέρεται στην πολιτική εξέλιξη, αναγνωρίζοντας τη σημασία που έχουν για την ενσωμάτωση το δικαίωμα ψήφου και η πρόσβαση στην υπηκοότητα. Ωστόσο, αναφέρει ότι δεν διατίθεται νομική βάση για να συμπεριληφθούν τα θέματα αυτά στην οδηγία (αιτιολογική έκθεση, 5.5). Κατά την άποψή μας, τα δύο αυτά θέματα θα πρέπει να αντιμετωπισθούν ξεχωριστά, και να μην συμπεριληφθούν στην ίδια δέσμη. Ενώ η πρόσβαση στην υπηκοότητα είναι σίγουρα ένα ζήτημα που εξαρτάται αποκλειστικά από τα κράτη μέλη, το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και ευρωπαϊκές

εκλογές μπορεί να προωθηθεί μέσω ευρωπαϊκών ρυθμίσεων. Η προσεχής ΔΔ για τη μεταρρύθμιση των Συνθηκών θα πρέπει να ασχοληθεί με το ζήτημα αυτό.

3.2.2. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και ευρωπαϊκές εκλογές των κατοίκων μακράς διαρκείας θα πρέπει να αντιμετωπισθεί στα πλαίσια της κοινοτικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι αποτελεί επιπλέον πολύ σημαντικό μέσο ενσωμάτωσης.

3.3. Κινητικότητα μεταξύ της χώρας διαμονής και της χώρας προέλευσης

3.3.1. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την κοινοτική πολιτική στα θέματα της μετανάστευσης ήταν σαφώς ευνοϊκή ως προς την ανάπτυξη της κινητικότητας των μεταναστών μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών διαμονής και των χωρών προέλευσης, ως τρόπου ενίσχυσης των θετικών για την ανάπτυξη τους οικονομικών πρωτοβουλιών. Η οδηγία κινείται προς την κατεύθυνση αυτή, ωστόσο, κατά την άποψη της ΟΚΕ, δεν προχωρεί πέρα από ένα σημείο δεδομένου ότι περιορίζεται στο να προβλέψει διετή μόνο απουσία του κατοίκου από την επικράτεια του κράτους (το άρθρο 10.1α αναφέρει ότι το καθεστώς ανακαλείται όταν η απουσία ξεπερνά τα δύο έτη). Τα κράτη μπορούν να επιτρέψουν μεγαλύτερες απουσίες όταν οφείλονται «σε μετακινήσεις για λόγους εργασίας», όταν δηλαδή ο εργαζόμενος μετακινείται από την επιχείρησή του, ενώ παρέχεται επίσης στα κράτη η δυνατότητα να παρατείνουν την προθεσμία των δύο ετών.

3.3.2. Για να ευνοηθεί η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων στις χώρες προέλευσης εκ μέρους των ατόμων που διαθέτουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας, θα πρέπει να αυξηθεί το χρονικό διάστημα κατά το οποίο μπορούν να απουσιάζουν από το κράτος διαμονής.

3.3.3. Όταν οι κάτοικοι που διαθέτουν καθεστώς μακράς διαρκείας μετακινούνται στη χώρα προέλευσής τους για να εργασθούν σε προγράμματα συνεργασίας που χρηματοδοτούνται από κεφάλαια του κράτους στο οποίο διαμένουν, ή από κοινοτικά κεφάλαια, θα πρέπει να διατηρούν το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας όσο διαρκεί το πρόγραμμα και η συνακόλουθη μετακίνησή τους.

3.3.4. Τα ίδια αυτά κριτήρια πρέπει να ισχύουν και για τις συγκεκριμένες απουσίες κατά τη διάρκεια των πρώτων πέντε ετών προσωρινής διαμονής πριν από την χορήγηση του καθεστώτος κατοίκου μακράς διαρκείας (το άρθρο 5.3α ορίζει ότι δεν γίνονται δεκτές απουσίες άνω των 6 μηνών). Κατά την ΟΚΕ η αποδεκτή διάρκεια απουσίας στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να παραταθεί. Επίσης, θα πρέπει να υιοθετηθεί ένας ευέλικτος μηχανισμός για τις απουσίες που πραγματοποιούνται για λόγους συμμετοχής σε κοινά αναπτυξιακά προγράμματα.

3.4. Καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας για τα μέλη των οικογενειών

3.4.1. Η πρόταση οδηγίας δεν αναφέρεται στην χορήγηση του καθεστώτος στα μέλη της οικογένειας. Θα πρέπει να καθιερωθεί μηχανισμός προκειμένου να χορηγείται στα μέλη της οικογένειας το καθεστώς μόνιμου κατοίκου από τη στιγμή που το διαθέτει ένα μέλος της.

3.4.2. Η πρόταση της Επιτροπής είναι ο σύζυγος και τα άλλα άτομα που θεωρούνται μέλη της οικογένειας στα πλαίσια του δικαιώματος συνένωσης των οικογενειών⁽¹⁾ να αποκτούν το ίδιο καθεστώς μόνιμου κατοίκου με το πρώτο μέλος της οικογένειας στο οποίο χορηγείται το καθεστώς αυτό. Αυτά τα άτομα μπορούν έτσι να υποχρεωθούν να διαμένουν νομίμως στην εν λόγω χώρα για διάρκεια τουλάχιστον δύο ετών. Συνεπώς, για τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να απαιτείται παραμονή δύο ετών και όχι πέντε ετών προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Δύο από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την απόκτηση του καθεστώτος κατοίκου μακράς διάρκειας είναι η διάθεση οικονομικών πόρων και ασφάλισης ασθένειας (άρθρο 6). Θα πρέπει να επανεξετασθούν οι προϋποθέσεις αυτές, στο μέτρο που η χορήγηση του καθεστώτος θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στη διάρκεια της νόμιμης παραμονής (5 έτη) με συνεκτίμηση των κριτηρίων του Συμβουλίου του Τάμπερε.

4.1.1. Όταν ο αιτών είναι εργαζόμενος που έχει αποκτήσει το καθεστώς προσωρινής διαμονής βάσει της εργασίας (ως ανεξάρτητος ή μισθωτός) κατά τη διάρκεια των 5 προηγούμενων ετών, η μοναδική προϋπόθεση που θα πρέπει να πληροί είναι να είναι ενεργός, δηλαδή να διαθέτει απασχόληση ή να αναζητεί απασχόληση. Αντιθέτως, η προϋπόθεση αυτή δεν μπορεί να απαιτείται από τα μέλη της οικογένειας.

4.1.2. Από την άλλη πλευρά, ο ορισμός που περιέχεται στην πρόταση οδηγίας σχετικά με τους αναγκαίους και σταθερούς οικονομικούς πόρους που πρέπει να διαθέτει είναι ασαφής και μπορεί να οδηγήσει στη λήψη αυθαίρετων αποφάσεων εκ μέρους των κρατών μελών.

4.1.3. Επίσης, δεν μπορεί να απαιτείται από τον αιτούντα να διαθέτει ασφάλιση ασθένειας, δεδομένου ότι οι μόνιμοι κάτοικοι θα πρέπει να έχουν, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους υπηκόους της χώρας, πρόσβαση στο δημόσιο σύστημα υγείας.

4.2. Η αναφορά στη δημόσια τάξη και την δημόσια ασφάλεια στο άρθρο 7 δεν πρέπει να οδηγήσει σε αυθαίρετες αποφάσεις. Θα πρέπει να οριστεί καλύτερα το επίπεδο απειλής της δημόσιας τάξης και της δημόσιας ασφάλειας που μπορεί να οδηγήσει στην άρνηση παροχής του καθεστώτος. Πρέπει να ληφθούν υπόψη ειδικότερα στο σύνολό τους οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για συναφή ζητήματα.

4.3. Η αρμόδια αρχή κάθε κράτους θα υποχρεούται να παρέχει σαφή απάντηση πριν από την παρέλευση έξι μηνών στον αιτούντα μόνιμο καθεστώς (άρθρο 8.2), όπως επισημαίνεται στην πρόταση οδηγίας. Ωστόσο, η ΟΚΕ συνιστά η εν λόγω προθεσμία να μην υπερβαίνει, στην πράξη, τους τρεις μήνες. Για τον αιτούντα, η διοικητική διαδικασία θα είναι δωρεάν. Στα κράτη μέλη που διαθέτουν ρυθμίσεις για τη «διοικητική σιωπή», αυτή θα είναι ευνοϊκή για τον αιτούντα. Προτείνουμε να προστεθεί νέο σχετικό σημείο στην οδηγία.

4.3.1. Η προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να απαντήσει το κράτος, όταν πρόκειται για έναν κάτοικο μακράς διάρκειας που ζητεί προσωρινή διαμονή σε άλλο κράτος, δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από έξι εβδομάδες (αντί για τρεις μήνες, όπως προβλέπεται στο άρθρο 21 της πρότασης οδηγίας), γιατί μία τόσο μεγάλη προθεσμία είναι αρνητική για την απασχόληση, για τις επιχειρήσεις και για την κινητικότητα των ατόμων.

4.4. Το άρθρο 13.1, που αναφέρεται στη προστασία όσων διαθέτουν το καθεστώς διαμονής μακράς διάρκειας από τον κίνδυνο απέλασης, δεν πρέπει να οδηγήσει σε αυθαίρετες αποφάσεις. Πρέπει να ληφθούν υπόψη ειδικότερα στο σύνολό τους οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για συναφή ζητήματα.

4.5. Στο άρθρο 13.5 θα πρέπει αναφερθεί ειδικότερα ότι η προσφυγή κατά της απέλασης θα πρέπει να έχει πάντοτε ανασταλτικό χαρακτήρα σε όλα τα κράτη μέλη.

4.6. Όπως ακριβώς και στο σημείο 4.3, η ΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη να έχει υποχρεωτικό και σαφή χαρακτήρα η σχετική απάντηση, καθώς και το θέμα της θετικής ερμηνείας της «διοικητικής σιωπής» και τέλος την ανάγκη να είναι δωρεάν για τον αιτούντα όλη αυτή η διαδικασία στην περίπτωση που ο κάτοικος μακράς διάρκειας ζητήσει να ασκήσει το δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος (άρθρο 21).

(1) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Επανεένωση των οικογενειών» ΕΕ C 204 της 18.7.2000 και γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής συρροής εκτοπισθέντων» — ΕΕ C 155 της 29.5.2001.

4.7. Τόσο για τους υπηκόους των κρατών μελών όσο και για τους υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας, τα δικαιώματα που παρέχονται στο δεύτερο κράτος (άρθρο 24) θα πρέπει να είναι ισοδύναμα με τα δικαιώματα που διαθέτει ο αιτών στο πρώτο, αλλά προσαρμοσμένα ωστόσο στη νομοθεσία και τις πρακτικές του δεύτερου κράτους. Επομένως, θα πρέπει να απαλειφθεί από την πρόταση οδηγίας η εξαίρεση σχετικά με την κοινωνική αρωγή και τις υποτροφίες σπουδών, προκειμένου να αποφευχθούν πρόσθετες επιβαρύνσεις για τα δημόσια οικονομικά του δεύτερου κράτους.

5. Συμπεράσματα

5.1. Αν και το ζήτημα της νομιμοποίησης των πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρανόμως, είναι

εκτός των ορίων της παρούσας γνωμοδότησης, η ΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι η κατάσταση τους θα πρέπει να ρυθμιστεί. Η Επιτροπή θα πρέπει να υιοθετήσει πρωτοβουλίες είτε για να αναγνωρισθούν πραγματικά στα άτομα αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα, είτε για να υιοθετηθούν τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη νομιμοποίησή τους.

5.2. Έχει σημασία να εφαρμοστεί η υπό εξέταση οδηγία στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ. Με την έννοια αυτή, η ΟΚΕ καλεί ρητώς τις κυβερνήσεις των Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας να λάβουν την απόφαση να εφαρμόσουν την οδηγία αυτή, δεδομένου ότι μία τέτοια απόφαση θα είναι πολύ θετική για την πραγματική άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης διακίνησης που αναγνωρίζεται στους κατοίκους μακράς διαρκείας.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Σχέδιο δράσης e-Learning: Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο»

(2002/C 36/14)

Στις 19 Απριλίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2001 (εισηγητής ο κ. Rupp, συνεισηγητής ο κ. Κορυφίδης).

Κατά την 385η σύνοδο ολομελείας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η ΟΚΕ υιοθέτησε με 85 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η πρωτοβουλία e-Learning (ηλεκτρονική μάθηση) συμπληρώνει, αναλύει και εξειδικεύει το σχετικό με την εκπαίδευση τμήμα της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής e-Europe (1) (ηλεκτρονική Ευρώπη).

1.2. Η εν λόγω πρωτοβουλία εγκρίθηκε ως ανακοίνωση (2) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάιο του 2000 και αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την κατάκτηση του στρατηγικού στόχου που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, δηλαδή «... να γίνει η Ένωση η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (3).

(1) COM(2000) 330 τελικό της 14ης Ιουνίου 2000. http://europa.eu.int/comm/information_society/eeurope/news/index_en.htm. <http://ue.eu.int/el/Info/eurocouncil/index.htm>. Η πρωτοβουλία e-Europe (ηλεκτρονική Ευρώπη) εγκαινιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη Δεκέμβρη του 1999. Η πρωτοβουλία αποσκοπεί να επιταχύνει την εισαγωγή των ψηφιακών τεχνολογιών σε ολόκληρη την Ευρώπη και να διασφαλίσει ότι όλοι οι ευρωπαίοι θα έχουν τις αναγκαίες δεξιότητες για να τις χρησιμοποιήσουν. Υπαγορεύτηκε, δε από την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της θεμελιώδους σημασίας που έχει η εφαρμογή ψηφιακών τεχνολογιών για την οικονομική μεγέθυνση και απασχόληση, την προφανή διαπίστωση ότι μια νέα, η ηλεκτρονική οικονομία γεννιέται, με κινητήριο μοχλό το Internet και ότι, παρόλο τον ηγετικό ρόλο της Ευρώπης σε ορισμένες ψηφιακές τεχνολογίες, π.χ. κινητή τηλεφωνία και ψηφιακή τηλεόραση, η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του Διαδικτύου στην Ευρώπη παραμένει συγκριτικά σε χαμηλά επίπεδα (σημεία 1.1, 1.3 και 1.2 του ΕΕ C 123 της 25.4.2001 — http://www.ces.eu.int/pages/avis/01_01/op_January_en.htm).

(2) COM(2000) 318 της 24.5.2000. Τίτλος της ανακοίνωσης, «e-Learning: Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο» — http://europa.eu.int/comm/education/elearning/doc_en.html.

(3) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λισσαβώνας (23 και 24 Μαρτίου 2000) — Συμπεράσματα της Προεδρίας (σημείο 5) — Βλέπε σχετική ηλεκτρονική διεύθυνση (υποσημείωση 1η).

1.3. Η πρωτοβουλία εγγράφεται, επίσης, στο πλαίσιο της έκθεσης της Επιτροπής με τίτλο «Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων» (4).

1.4. Η ως άνω ανακοίνωση συγκεκριμενοποιείται με το υπό συζήτηση σχέδιο δράσης (5).

1.5. Το σχέδιο δράσης ηλεκτρονική μάθηση έχει, επίσης, εξαιρετική σημασία για τη δημόσια συζήτηση που διεξάγεται με αντικείμενο το μνημόνιο της Επιτροπής για την δια βίου μάθηση (6).

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Το υπό συζήτηση σχέδιο δράσης καλύπτει την περίοδο 2001-2004 και συγκεντρώνει συγκεκριμένους στόχους και ενέργειες για το χρονικό διάστημα 2001-2002 σε ένα γενικότερο πλαίσιο εκπαιδευτικού προσανατολισμού. Με το σχέδιο, μεταξύ των άλλων και ειδικότερα, προωθείται η κατάκτηση των παρακάτω στόχων:

— Υποδομή (7): Να επιταχυνθεί η ανάπτυξη μιας ποιοτικής ψηφιακής υποδομής με προσιτό για την Ευρωπαϊκή Ένωση κόστος.

— Νέες γνώσεις και δεξιότητες (8): Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και των εθνικών στρατηγικών για τη δια βίου μάθηση να εντατικοποιηθεί η προσπάθεια εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα, μεταξύ των άλλων, ιδίως με:

(4) COM(2001) 59 τελικό της 31.1.2001.

(5) COM(2001) 172 τελικό της 28.5.2001. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Σχέδιο δράσης e-Learning: Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο» — http://europa.eu.int/comm/education/elearning/doc_en.html.

(6) SEC(2000) 1832 της 20.10.2000 — η συζήτηση πρέπει να καταλήξει στην υιοθέτηση σχεδίου δράσης έως το τέλος του 2001.

(7) Βλέπε το σημείο 1.1 του COM(2001) 172 τελικό — http://europa.eu.int/comm/education/elearning/doc_en.html.

(8) Για τους σχετικούς συγκεκριμένους στόχους βλέπε COM(2001) 172 τελικό, σημείο 1.1).

- την προώθηση μιας «ψηφιακής κουλτούρας»·
 - την κατάλληλη κατάρτιση για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές, ιδίως στην παιδαγωγική χρήση της τεχνολογίας και τη διαχείριση της αλλαγής·
 - τη μετεξέλιξη των σχολείων, των πανεπιστημίων και των κέντρων κατάρτισης σε «τοπικά πολυδύναμα κέντρα απόκτησης γνώσεων με πρόσβαση σε όλους»⁽¹⁾.
- Ανάπτυξη προηγμένων και ορθών περιεχομένων, υπηρεσιών και περιβαλλόντων μάθησης σε παιδαγωγικό επίπεδο: Η πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση επικεντρώνεται στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη προηγμένων και ορθών περιεχομένων, υπηρεσιών και περιβαλλόντων μάθησης σε παιδαγωγικό επίπεδο, τόσο για την αγορά όσο και για το δημόσιο τομέα.
 - Ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου: Η πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση στοχεύει, τέλος, στην ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου, καθώς και στη βελτίωση της σύνδεσης των σχετικών ενεργειών και των πρωτοβουλιών σε όλα τα επίπεδα — τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό — και μεταξύ όλων των συντελεστών του τομέα.

2.2. Η συμβολή της ηλεκτρονικής μάθησης στην επίτευξη και την ανάπτυξη των στόχων εκπαιδευτικού χαρακτήρα της e-Europe συνίσταται στην κατάρτιση πλαισίου και προγράμματος συνεργασίας μεταξύ των σχετικών κοινοτικών υπηρεσιών και των κρατών μελών. Ο καθορισμός κοινών προτεραιοτήτων και συστάσεων, η κινητοποίηση συντελεστών από τον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και η αξιοποίηση των κοινοτικών εργαλείων αποτελούν τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου.

2.2.1. Σημειώνεται ότι μια πρώτη απογραφή των ενεργειών που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα και εγγράφονται στους στόχους του σχεδίου δράσης ηλεκτρονική μάθηση, μαρτυρεί μεγάλη ανομοιογένεια, τόσο στο εθνικό, όσο και στο κοινοτικό επίπεδο.

2.3. Τα μέσα για μια κοινοτική κινητοποίηση. Δεν προβλέπονται πρόσθετοι πόροι του προϋπολογισμού για την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση. Η πρωτοβουλία θα χρηματοδοτηθεί από τα τρέχοντα προγράμματα και μέσα, καθώς και με τους ήδη διατιθέμενους πόρους⁽²⁾.

(1) Βλέπε σημείο 1.1 (3η παράγραφος) του COM(2001) 172 τελικό.

(2) Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε σημείο 2 του COM(2001) 172 τελικό. Βλέπε, επίσης, έναν αναλυτικό οδηγό των εν λόγω κοινοτικών προγραμμάτων και μέσων, που έχει ήδη εκδοθεί από την Επιτροπή SEK(2001) 526 και ο οποίος διευκολύνει την εξοικείωση με τα διάφορα προγράμματα, καθώς και με τους όρους λειτουργίας και συμμετοχής.

2.4. Συλλογικές ενέργειες⁽³⁾. Η πρωτοβουλία περιλαμβάνει τέσσερις κύριες γραμμές δράσης που αφορούν τις υποδομές, την κατάρτιση, τις ποιοτικές υπηρεσίες και τα πολυμεσικά περιεχόμενα, καθώς, το διάλογο και τη συνεργασία σε όλα τα επίπεδα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση⁽⁴⁾. Τη θεωρεί ως τη σύγχρονη και εναλλακτική πρόταση μάθησης, για την προσέγγιση, διερεύνηση και επίλυση των προβλημάτων της ψηφιακής εποχής. Καλεί, συνεπώς, όλα τα ευρωπαϊκά όργανα, τις εθνικές κυβερνήσεις και τις περιφερειακές διοικήσεις, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τον επιχειρηματικό κόσμο να συνδράμουν στην υλοποίηση του συγκεκριμένου σχεδίου δράσης.

3.1.1. Για να καταστεί επιτυχές το ευρύτατο εγχείρημα της ηλεκτρονικής μάθησης και για να αξιοποιηθεί η μεγάλη ευκαιρία που προσφέρει, για τον εμπλουτισμό των παραδοσιακών μεθόδων εκπαίδευσης και κατάρτισης, η Επιτροπή πρέπει να καταστήσει σαφέστερη τη συμβολή της πρωτοβουλίας στην εκπαίδευση. Μια συμβολή η οποία, ιδιαίτερα στη σχολική εκπαίδευση, δεν είναι παρά σαφώς ειδική.

3.1.1.1. Προς την ως άνω κατεύθυνση η ΟΚΕ επισημαίνει ιδιαίτερα τη σημασία του παιδαγωγικού και διδακτικού πλαισίου, μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί η ηλεκτρονική μάθηση. Κρίνει, λοιπόν, ως σημαντικό να αναληφθεί μια ευρεία και σοβαρή προσπάθεια για την ακριβή και λεπτομερή ανίχνευση και τον προσδιορισμό του πλαισίου αυτού. Επιπλέον και παράλληλα, κρίνει ως ζήτημα άμεσης προτεραιότητας την ανάγκη να αναπτυχθούν τα κατάλληλα ευρωπαϊκά προϊόντα, περιεχόμενα και οι κατάλληλες μέθοδοι μάθησης για κάθε συγκεκριμένο τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

3.1.1.2. Για τον ίδιο, ως άνω, σκοπό η ΟΚΕ κρίνει, επίσης, σημαντική τη δημιουργία ενός δημόσιου βήματος που θα προάγει το διάλογο και θα εγγυάται την αξιοπιστία του νέου θεσμού.

(3) Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε σημείο 3 του COM(2001) 172 τελικό.

(4) Στη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης (EE C 139 της 11.5.2001 — σημείο 4.5) επισημαίνονται σχετικά τα εξής: «Η ΟΚΕ θεωρεί την πρωτοβουλία “e-Learning” ως τη βασική ευρωπαϊκή προσπάθεια για εισαγωγή των ευρωπαίων στην ψηφιακή εποχή και ειδικότερα, ως προσπάθεια προώθησης της χρήσης του Διαδικτύου, δικτύωσης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ανάπτυξης της εικονικής κινητικότητας. Για το λόγο αυτόν συνιστά την όσο γίνεται γρηγορότερη άρση των εμποδίων, που δεν επιτρέπουν την αποτελεσματική ανάπτυξη της πρωτοβουλίας. Μεταξύ των εμποδίων αυτών σημαντική θέση κατέχουν το κόστος και η ποιότητα της σχετικής ηλεκτρονικής υποδομής, το τηλεπικοινωνιακό κόστος διασύνδεσης, το ψηφιακό περιεχόμενο και η γλωσσική πραγματικότητα του Διαδικτύου».

3.1.1.3. Σε κάθε περίπτωση η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την ανάπτυξη κριτικού πνεύματος κατά την αξιοποίηση των νέων μέσων και από την πλευρά των χρηστών. Ακόμη, όμως, πιο απαραίτητη θεωρεί την προώθηση της ανάπτυξης, μέσω της εκπαίδευσης, προσωπικών μηχανισμών διύλισης της πληροφορίας και ελέγχου της εγκυρότητας της γνώσης⁽¹⁾. Μηχανισμών που είναι απαραίτητοι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων συνοδεύουν την έλευση της κοινωνίας της πληροφορίας.

3.2. Στη γνωμοδότησή της για την ηλεκτρονική Ευρώπη⁽²⁾ επισημαίνεται το γεγονός ότι «η Ευρώπη αντέδρασε αργά στη μεγάλη πρόκληση του Διαδικτύου» και ότι «απαιτείται να καλυφθεί» η σχετική υστέρηση που υπάρχει. Το σχέδιο δράσης ηλεκτρονική μάθηση έρχεται να απαντήσει στις ως άνω επισημάνσεις της ΟΚΕ και δημιουργεί σαφώς ελπίδες για τη γρήγορη εξοικείωση των ευρωπαίων πολιτών με την κοινωνία των πληροφοριών.

3.3. Κατά τη μετάβαση στην εποχή της κοινωνίας των πληροφοριών είναι αναγκαίο να προληφθεί ο όποιος μορφής αποκλεισμός⁽³⁾.

3.3.1. Για την ΟΚΕ ο κίνδυνος του αποκλεισμού ατόμων, ομάδων ή και περιοχών από την κοινωνία των πληροφοριών είναι ήδη παρών και στην εκπαίδευση:

- είναι αυτός, που προέρχεται από την, για όποιο λόγο, έλλειψη δυνατότητας εξοικείωσης και πρόσβασης των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών στις ψηφιακές τεχνολογίες·
- είναι αυτός, που προέρχεται από τη διαφοροποίηση των παιδιών σε εκείνα που διαθέτουν υπολογιστές στο σπίτι τους και σε εκείνα που δεν διαθέτουν·
- είναι αυτός, που οφείλεται σε καθαρά τεχνολογικούς λόγους· στη δυνατότητα, δηλαδή, παρακολούθησης των τεχνολογικών αλλαγών και των ρυθμών με τους οποίους, αυτές πραγματοποιούνται·
- Είναι, τέλος, αυτός που μεγιστοποιεί τις δυσκολίες πρόσβασης στη γνώση και στις σύγχρονες μορφές εκπαίδευσης, των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3.3.1.1. Στην ίδια ως άνω γνωμοδότησή προτείνεται, μεταξύ των άλλων, η «... δωρεάν χορήγηση στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων ηλεκτρονικής υποδομής (συστήματα προσωπικών

υπολογιστών με ελεύθερη πρόσβαση στο Διαδίκτυο)»⁽⁴⁾. Η πρόταση αυτή, ως έχει, ή διαφοροποιημένη (με ισχυρή σχετική ενίσχυση από τις διοικήσεις), θα πρέπει να υλοποιηθεί όσο γίνεται συντομότερα. Όχι μόνον για την επίλυση του προβλήματος της εξοικείωσης των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, αλλά και για την τόνωση της χρήσης του Διαδικτύου από μια κοινωνική ομάδα, που σαφώς και άμεσα λειτουργεί πολλαπλασιαστικά.

3.3.1.2. Η Ευρώπη είναι υποχρεωμένη να αναζητήσει και να βρει τον τρόπο άμβλυνσης των ανισοτήτων πρόσβασης των πολιτών της (νέων, ενηλίκων και ηλικιωμένων), στις ΤΠΕ. Προς την ως άνω κατεύθυνση οι στόχοι της Λισσαβώνας σε σχέση με τους υπολογιστές και τα σχολεία βοηθούν σίγουρα ουσιαστικά. Εκείνο, βέβαια, που απαιτείται μεσοπρόθεσμα είναι μια άλλη κοινωνική και οικονομική προσέγγιση της ηλεκτρονικής υποδομής, ως εργαλείου μάθησης. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, παρόμοια μ' εκείνη που χρησιμοποιείται για τα σχολικά εγχειρίδια ή στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Άμεσα όμως, είναι αναγκαίο να προσεχθούν και να εξυπηρετηθούν ιδιαίτερα και κατά προτεραιότητα, οι νέοι που δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης στις ΤΠΕ, από το σπίτι τους. Προς την ως άνω κατεύθυνση είναι απαραίτητες μεγάλες, αλλά εφικτές αναπροσαρμογές στη λειτουργία και στη στελέχωση των σχολείων. Η αντιμετώπιση των ως άνω προβλημάτων στα πλαίσια καθολικών υπηρεσιών είναι μια λύση την οποία στηρίζει η ΟΚΕ.

3.3.1.2.1. Μια άλλη ιδέα, που μπορεί να δημιουργήσει δυναμική για ευρύτερες κοινωνικές δράσεις, σχετίζεται με την ενίσχυση του θεσμού της αριστείας και την προσαρμογή του στις ανάγκες της ψηφιακής εποχής. Η ΟΚΕ προτείνει την ενίσχυση και αναπροσαρμογή του θεσμού της αριστείας, έτσι ώστε, τα σχετικά κονδύλια που διατίθενται από τις διοικήσεις όλων των επιπέδων, αλλά και από άλλες πηγές, για βράβευση μαθητών, να διατίθενται πλέον για κάλυψη της ηλεκτρονικής υποδομής τους. Προς την ως άνω κατεύθυνση η Ένωση μπορεί να παίξει έναν προωθητικό ρόλο.

3.3.1.3. Η ΟΚΕ επισημαίνει, τέλος, την αναγκαιότητα να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η προσπάθεια της Ευρώπης, για όσο γίνεται πιο αξιόπιστα, ταχεία φθηνά ηλεκτρονικά μέσα πληροφοριών και επικοινωνιών.

3.3.2. Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα που σχετίζεται με την ηλεκτρονική μάθηση και αφορά νέους και ενήλικες, είναι εκείνο που αναφέρεται στις νέες δεξιότητες. Η ΟΚΕ κρίνει ότι απαιτείται να αντιμετωπιστεί με αποφασιστικότητα το έλλειμμα σε δεξιότητες, ώστε να προαχθεί η κινητικότητα των εργαζομένων και, κατά συνέπεια, η αποδοτικότητά τους στις επιχειρήσεις αλλά και γενικότερα στην οικονομία, όπως προβλέπεται και από τη στρατηγική για την απασχόληση. Εάν προαχθεί με συνέπεια η κατάρτιση στον τομέα των ΤΠΕ, θα ευνοηθεί αναμφισβήτητα και η στρατηγική για την απασχόληση με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι θα εκπαιδευτούν εύστοχα όλοι οι εργαζόμενοι αλλά και τα άτομα που αναζητούν εργασία.

(1) Βλέπε ΕΕ C 157 της 25.5.1998 (σημείο 2.3.8): «... Σ' ένα πλαίσιο απεριόριστων δυνατοτήτων διακίνησης της πληροφορίας είναι ίσως καιρός να δούμε πως μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μπορεί να δημιουργηθεί παιδεία διύλισης της πληροφορίας και ελέγχου της εγκυρότητας της γνώσης ...».

(2) ΕΕ C 123 της 25.4.2001, σημείο 1.5.

(3) Βλέπε, επίσης, ΕΕ C 123 της 25.4.2001, σημεία 3.2.2 και 5.1.3.

(4) Βλέπε ΕΕ C 123 της 25.4.2001 (σημείο 3.4.3 — 2η πρόταση).

3.3.2.1. Προς την ως άνω κατεύθυνση σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει ο θεσμός της δια βίου μάθησης ⁽¹⁾.

3.4. Η ΟΚΕ στέκεται ιδιαίτερα στον κίνδυνο δημιουργίας «ψηφιακού χάσματος» μεταξύ των γενεών (generation-gap). Επισημαίνει και πάλι ότι η «απόκτηση ψηφιακής παιδείας, είναι γενικά αντιστρόφως ανάλογη με την ηλικία του ατόμου και ότι η επισήμανση αυτή απαιτεί στην πράξη διαφορετικού μεγέθους προσπάθειες προσαρμογής, ανάλογα με την ηλικία» ⁽²⁾.

3.4.1. Στα προηγούμενα πλαίσια και ενόψει των δημογραφικών εξελίξεων στην Ευρώπη, αξίζει πράγματι να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα για τη σχέση των ενηλίκων με την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση ⁽³⁾. Αυτό, μεταξύ άλλων, σημαίνει ότι στα πλαίσια της δια βίου μάθησης οι εργαζόμενοι και οι μη εργαζόμενοι ενήλικες καλούνται να γνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τα οφέλη του σχεδίου δράσης ηλεκτρονική μάθηση.

3.4.1.1. Ακόμη και οι ηλικιωμένοι που έχουν πλέον παύσει την επαγγελματική τους δραστηριότητα καλούνται για δική τους ευκολία και ενεργό παρουσία στην ψηφιακή εποχή να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες πρόσβασης στις ΤΠΕ.

3.5. Η ΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι κατά τα τελευταία έτη μειώθηκε — όχι βέβαια στο ίδιο ύψος σε όλα τα κράτη μέλη και όχι αρκετά, σε σύγκριση π.χ με τις ΗΠΑ — το κόστος των τηλεπικοινωνιών για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Προκειμένου, όμως, να επιτευχθούν οι στόχοι που απορρέουν από την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση, είναι απαραίτητο να μειωθεί περισσότερο το κόστος αυτό, καθώς και κάθε σχετικό με την πρόσβαση στο Διαδίκτυο κόστος.

3.6. Στο βαθμό που κεντρικός στόχος παραμένει η πλήρης αξιοποίηση των σύγχρονων δυνατοτήτων εκπαίδευσης και επικοινωνίας, από όλους τους πολίτες της ΕΕ, κάθε πολίτης θα μπορούσε στο μέλλον να έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο (καθώς και προσωπική ηλεκτρονική διεύθυνση). Αυτό σημαίνει ότι

για να καταστεί δυνατός ο μέγιστος δυνατός αριθμός συνδέσεων των πολιτών με το Διαδίκτυο απαιτείται να αναπτυχθούν περαιτέρω τα δίκτυα ταχείας επικοινωνίας και να βελτιωθούν οι υφιστάμενες τεχνολογίες (π.χ., ψηφιακή τηλεόραση, ψηφιακή ραδιοφωνία, δορυφορική τεχνολογία, ADSL). Κρίνεται, επίσης, απαραίτητο να εφαρμοστεί το συντομότερο δυνατό το νέο πρωτόκολλο IPv6 για το Διαδίκτυο.

3.6.1. Οι ως άνω προτροπές σχετίζονται, επίσης και με το περιβάλλον παραγωγής των τεχνολογιών αυτών. Η ΟΚΕ θεωρεί σημαντική την επιλογή της στήριξης του ανταγωνιστικού πλαισίου στην παραγωγή και διακίνηση των νέων τεχνολογικών και των προϊόντων τους. Είναι, δε, εντόνως αντίθετη σε κάθε μονοπωλιακή προοπτική στο χώρο.

3.7. Η ΟΚΕ στέκεται ιδιαίτερα στους κεντρικούς στόχους της εκπαίδευσης στην αποστολή των εκπαιδευτικών και στο ρόλο τους στη νέα παιδαγωγική σχέση που αναπτύσσει το σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, μεταξύ δασκάλου-μαθητή.

3.7.1. Στην έκθεση για την «Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης» επισημαίνεται «... ο αναντικατάστατος ρόλος της οικογένειας και του δασκάλου, σ' ό,τι αφορά στη διαπαιδαγώγηση των νέων και ταυτόχρονα η αλλαγή της σχέσης του δασκάλου με τη γνώση. Μια αλλαγή, που τον μετατρέπει από πηγή και κάτοχο συγκεκριμένης και περιορισμένης γνώσης, σε ενδιάμεσο ανθρώπινο παράγοντα — συντονιστή και χειριστή των μηχανισμών πρόσβασης και κατάρκτησης του συνόλου της παγκόσμιας γνώσης. Μια αλλαγή, επίσης, που προσδίδει στο δάσκαλο κεντρικό ρόλο στη συλλογική προσπάθεια επιστημονικής, τεχνολογικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Μια αλλαγή, τέλος, που απαιτεί νέα προσέγγιση της μόρφωσης, της επιλογής, της επιμόρφωσης και της αμοιβής των εκπαιδευτικών».

3.7.1.1. Ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά την αμοιβή των εκπαιδευτικών, η ΟΚΕ διαπιστώνει την αναγκαιότητα για άμεση επίλυση του προβλήματος υπογραμμίζοντας τα εξής:

(1) Βλέπε σχετικά SEC(2000) 1832 και τη σχετική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΟΚΕ (ΕΕ C 311 της 7.11.2001).

(2) Βλέπε σχετικά σημείο 4.2.1.1 (επισήμανση 3η) του ΕΕ C 123 της 25.4.2001, καθώς και ΕΕ C 117 της 26.4.2000 (αναλυτική πρόταση της ΟΚΕ για μαζική εξοικείωση των πολιτών με την κοινωνία των πληροφοριών).

(3) «Η ΟΚΕ προτείνει να υπάρξουν μελέτες των αντιδράσεων που αναπτύσσονται στους ενήλικες, στις προσπάθειες εξοικείωσής τους με την κοινωνία των πληροφοριών. Οι μελέτες αυτές θα πρέπει καταρχήν να απευθύνονται στις ηγετικές ομάδες της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής δράσης. Οι ως άνω μελέτες απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, αφού για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας οι παιδικές και εφηβικές ηλικίες βρίσκονται "γνωστικά" (σ' ό,τι αφορά τις τεχνολογίες επικοινωνιών) σε πλεονεκτικότερη θέση απ' ό,τι ένα μεγάλο μέρος των παραγωγικών ηλικιών (κύρια εκείνων, που αυτή τη στιγμή ηγούνται της παραγωγικής διαδικασίας)» (1η Πρόταση, σημείου 3.4.3 του ΕΕ C 123 της 25.4.2001).

— ότι σε μερικά κράτη μέλη η αντιστοιχία μισθών μεταξύ εκπαιδευτικών και εργαζόμενων ιδίων προσόντων σε άλλους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας πλησιάζει το ένα προς τρία·

— ότι η ως άνω πραγματικότητα οδηγεί πολλούς εκπαιδευτικούς και μάλιστα τους καλύτερους εκτός εκπαιδευτικού συστήματος και·

— ότι δεν υπάρχει εισροή νέων και ταλαντούχων δασκάλων στα εκπαιδευτικά συστήματα, μ' ό,τι αυτό σημαίνει για τον εκσυγχρονισμό και την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες της ψηφιακής εποχής.

3.7.2. Στα πλαίσια του ως άνω ρόλου των εκπαιδευτικών η ΟΚΕ επισημαίνει και πάλι «την αναγκαιότητα να συνεχίσει η εκπαίδευση να προσδιορίζεται από τις παγκόσμιες αξίες του ανθρωπισμού ... γι αυτό και συνιστά συμβατότητα κάθε επιλογής εκπαιδευτικού σχεδιασμού με τις ως άνω αξίες»⁽¹⁾: μια συμβατότητα, που από τη φύση του προβλήματος διερευνάται και επιβεβαιώνεται κύρια από τους εκπαιδευτικούς: μια συμβατότητα, επίσης, η οποία θα πρέπει να επανεξεταστεί στη βάση σύγχρονων κεντρικών επιλογών της Ένωσης, όπως εκείνη της αειφόρου ανάπτυξης.

Για τους λόγους αυτούς, η ΟΚΕ θεωρεί αδικαιολόγητη και επικίνδυνη την υστέρηση που ήδη υπάρχει, με βάση το σχετικό χρονοδιάγραμμα της Λισσαβώνας και σε σχέση με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις σύγχρονες τεχνολογίες. Είναι αδύνατον να μιλάμε για οργανωμένη ηλεκτρονική μάθηση χωρίς εκπαιδευτικούς εξοικειωμένους στις ΤΠΕ και στο σύγχρονο ρόλο τους. Γι αυτό και η ΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη, αλλά και τα υποψήφια για ένταξη κράτη, να πολλαπλασιάσουν τις σχετικές προσπάθειές τους. Καλεί, επίσης, την Επιτροπή, στα πλαίσια των συμπερασμάτων τους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης της 23ης και 24ης Μαρτίου 2001 και ειδικότερα της θέσης που χαρακτηρίζει τις δεξιότητες της ΤΠ και της πληροφορικής, ως «υψηλή προτεραιότητα για την Ένωση», καθώς και στα πλαίσια της μελέτης θεμάτων ηθικής που αφορούν στη χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης στην εκπαίδευση, να διερευνήσει και αποκαλύψει το πρόβλημα και το μέγεθός του. Μια τέτοια ενέργεια της Επιτροπής, αν μάλιστα συνδυαστεί με τη διακίνηση των σχετικών καλών πρακτικών, θα προσδώσει σίγουρα νέα ώθηση στις σχετικές δράσεις των κρατών μελών.

3.8. Οι προηγούμενες παρατηρήσεις και επισημάνσεις της ΟΚΕ εκφράζουν μια έντονη αγωνία: την αγωνία της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, για το αν τελικά κατορθώσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις και προκλήσεις.

3.8.1. Η ψηφιακή εποχή είναι ήδη παρούσα. Παρούσες είναι και οι αλλαγές που έχει αυτή επιφέρει στη διαδικασία της μάθησης. Οι αλλαγές στον τρόπο και στη δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία και στη γνώση (με τους κινδύνους των αποκλεισμών που αναφέρθηκαν προηγουμένως), η αλλαγή της σχέσης της μάθησης με το χρόνο (αλλαγή ταχύτητας επεξεργασίας των πληροφοριών), η αλλαγή της σχέσης της μάθησης με το χώρο (τηλεδιασκέψεις, εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.), καθώς και η αλλαγή της σχέσης μεταξύ μαθητή και δασκάλου, αποτελούν σίγουρα εξελίξεις που δεν αφορούν στην εκπαίδευση του αύριο. Αφορούν και μάλιστα σαφώς στην εκπαίδευση του σήμερα.

3.8.2. Η ΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να αξιοποιήσει όσο γίνεται καλύτερα τις θέσεις που διατυπώνονται τελευταία για την ηλεκτρονική και τη δια βίου μάθηση από την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα και μεταξύ των άλλων να αξιοποιήσει, ή να αξιοποιήσει ακόμη καλύτερα:

- τη στήριξη που προσφέρεται στην ανάπτυξη του θεσμού της δια βίου μάθησης⁽²⁾.
- την πρόταση για ένταξη της ηλεκτρονικής μάθησης, (αλλά και της δια βίου μάθησης) στον ευρωπαϊκό χώρο μάθησης και παιδείας⁽³⁾.
- την προαγωγή της πολυγλωσσίας και του ευρωπαϊκού ψηφιακού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα⁽⁴⁾.
- τη στήριξη που προσφέρεται στην ανάπτυξη πολιτικών ενάντια στον αποκλεισμό και ιδιαίτερα πολιτικών που αναφέρονται στα άτομα με ειδικές ανάγκες⁽⁵⁾.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΟΚΕ υποστηρίζει απεριφραστα το πρόγραμμα για τον εξοπλισμό των σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με υπολογιστές και προσβάσεις υψηλής ταχύτητας στο Διαδίκτυο, όπως περιγράφεται. Σημειώνει όμως με έμφαση τις διαφορές που υπάρχουν από χώρα σε χώρα και καλεί την Επιτροπή να αξιοποιήσει στο έπακρο τις δυνατότητες που έχει για την άσκηση σχετικών ρυθμιστικών παρεμβάσεων.

4.2. Η ΟΚΕ καλεί, αφενός το Ευρωκοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή και αφετέρου τις εθνικές κυβερνήσεις και τις περιφερειακές διοικήσεις να ασκήσουν πολιτικές αύξησης των επενδύσεων στους ανθρώπινους πόρους και να καταστήσουν δυνατή την πλήρη αξιοποίηση των δικτύων στα σχολεία, στα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα. Αυτά πρέπει να εξελιχθούν προοπτικά σε Τοπικά Πολυδύναμα Κέντρα Μάθησης και Παιδείας⁽⁶⁾: Δηλαδή σε κέντρα που μεταξύ των άλλων θα εξασφαλίζουν σε όλους τους πολίτες τη δια βίου μάθηση.

4.3. Η αβεβαιότητα που δείχνουν πολλοί εκπαιδευτές που παρακολουθούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή πρακτικής άσκησης είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί και πρέπει να εξαιρεθούν οι αδυναμίες που παρατηρούνται στη χρήση των ΤΠΕ το συντομότερο δυνατό, μέσω κατάλληλης εκπαίδευσης στον τομέα αυτό.

⁽²⁾ Βλέπε ΕΕ C 311 της 7.11.2001 — κεφάλαιο 3 (υπό επεξεργασία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΟΚΕ).

⁽³⁾ Βλέπε ΕΕ C 139 της 11.5.2001 (σημείο 2.5).

⁽⁴⁾ Βλέπε ΕΕ C 116 της 20.4.2001 (σημείο 7.3).

⁽⁵⁾ Βλέπε ΕΕ C 123 της 25.4.2001 (σημείο 5.1.3).

⁽⁶⁾ Βλέπε σχετικά σημείο 4.3.1.1 του ΕΕ C 311 της 7.11.2001 (υπό επεξεργασία γνωμοδότηση της ΟΚΕ για τη «δια βίου μάθηση»).

⁽¹⁾ Βλέπε ΕΕ C 139 της 11.5.2001 (σημείο 4.7).

4.3.1. Ωστόσο, γίνεται σαφές, ότι οι ΤΠΕ αποτελούν μαθησιακό εργαλείο προς κατάλληλη αξιοποίηση και ότι ο σκοπός τους δεν είναι να αντικαταστήσουν την επαγγελματική κατάρτιση.

4.3.2. Στόχος είναι να αλλάξει ριζικά η διδασκαλία και να προβάλλονται καλύτερα τα περιεχόμενα της διδασκαλίας. Αυτό, μεταξύ των άλλων, σημαίνει ανταπόκριση των λογισμικών στις ανάγκες του κάθε μαθητευόμενου.

4.3.3. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι απαραίτητο να συμπληρώνονται με μαθήματα για την απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων που χρειάζονται, αφενός, για τη χρήση υπολογιστή και, αφετέρου, για την κατάλληλη αξιοποίηση των προγραμμάτων εφαρμογής, ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της μάθησης (Διαδίκτυο, λογισμικά πολυμέσων, κ.λπ.).

4.4. Παράλληλα με την τεχνική κατάρτιση, είναι σημαντικό να αναπτυχθούν βέλτιστες μέθοδοι (σύγκριση των επιδόσεων, βέλτιστες πρακτικές) ώστε να ωφεληθούν και οι δύο πλευρές (εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι).

4.4.1. Σ' αυτή τη διαδικασία απαιτείται να συμμετάσχουν κυρίως οι μαθητευόμενοι και οι εκπαιδευτικοί φορείς. Η πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση, επομένως, πρέπει να καλύπτει τις συγκεκριμένες μαθησιακές ανάγκες και τις απαιτούμενες μεθόδους εκπαίδευσης των μαθητευόμενων (από τη βάση προς την κορυφή) όσο και τις νέες δυνατότητες διάρθρωσης της εκπαίδευσης εκ μέρους του διδακτικού προσωπικού (από την κορυφή προς τη βάση) με παράλληλη χρήση των ΤΠΕ, ώστε να δημιουργηθεί λογισμικό για την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση με ιδιαίτερη παιδαγωγική αξία.

4.4.2. Σε αυτό το πλαίσιο, ΟΚΕ προτείνει η σύγκριση των επιδόσεων να μην περιορίζεται στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Αλλά να αξιοποιηθούν και οι εμπειρίες άλλων χωρών (π.χ. ΗΠΑ στα πλαίσια των προγραμματισμένων στατιστικών του ΟΟΣΑ).

4.5. Η αξιολόγηση των μέσων των ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται έχει ιδιαίτερη σημασία για την εύστοχη ανάπτυξη κοινών πλαισίων και προγραμμάτων μάθησης στην Ευρώπη. Αποφασιστική σημασία θα έχει, κατ' αρχάς, η κατάρτιση δεικτών ηλεκτρονικής μάθησης για την παρακολούθηση της προόδου που σημειώνεται στη χρήση ΤΠΕ, οι οποίοι πρέπει να προταθούν από την Επιτροπή το 2001.

4.5.1. Η ΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία της διατήρησης της πολιτισμικής πολυμορφίας της Ευρώπης στο νέο ψηφιακό περιβάλλον. Τονίζει ότι η πολυμορφία, η οποία θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο με τη διεύρυνση, επιτρέπει την εφαρμογή διαφορετικών προτύπων μάθησης σε κάθε περιοχή και ότι επομένως θα πρέπει να διατηρηθεί. Στα προηγούμενα πλαίσια, η ηλεκτρονική μάθηση μπορεί να αξιοποιηθεί και να αναδειχθεί σε νέο πλαίσιο διαπολιτισμικών αναζητήσεων και επικοινωνίας.

4.5.2. Χρειάζεται να μελετηθεί λεπτομερώς σε ποιους τομείς είναι περισσότερο σκόπιμη η αξιοποίηση των μέσων της πρωτοβουλίας ηλεκτρονική μάθηση. Οι διάφορες μέθοδοι και οι διάφοροι τομείς μάθησης πρέπει να διαχωριστούν μέσω της υποστηριζόμενης από τα νέα μέσα εκπαίδευσης, δεδομένου ότι τα μέσα αυτά επιτρέπουν με πολλούς τρόπους και σε πολλούς τομείς την εντατικοποίηση της μάθησης (1).

4.6. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να προσλαμβάνονται στα σχολεία και στα άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα ειδικοί στον τομέα των ΤΠΕ οι οποίοι θα διαθέτουν ανάλογη παιδαγωγική (πρόσθετη) κατάρτιση και θα είναι υπεύθυνοι ειδικά για τη χρήση των μέσων, τη συντήρηση των δικτύων, κ.λπ.

4.7. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να προωθήσει τη δικτύωση των σχολείων και άλλων ιδρυμάτων το συντομότερο δυνατό και να ενθαρρύνει την ανταλλαγή απόψεων στα πλαίσια εικονικών χώρων συνάντησης μέσω κατάλληλων πλαισίων. Η εντατική ανταλλαγή απόψεων στους εικονικούς χώρους συνάντησης και η ολοκληρωμένη δικτύωση αποτελούν εξαιρετικά μέσα χάρη στα οποία οι παράγοντες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν μέρος στη συζήτηση, να ανταλλάσσουν εμπειρίες, να συγκεντρώνουν πληροφορίες και, συνεπώς, να καταρτίζουν τις καλύτερες δυνατές μεθόδους και τα βέλτιστα προγράμματα.

4.7.1. Στα προηγούμενα πλαίσια η Επιτροπή μπορεί να επισπεύσει τη διεργασία αυτή με τη σύσταση σαφώς διαρθρωμένων επαγγελματικών βημάτων στις εισόδους του δικτυακού τόπου eLearning. Οι εισόδοι πρέπει να είναι ολοκληρωμένες και να επιτρέπουν τη συμμετοχή όλων των παραγόντων.

4.7.2. Η μέχρι τώρα εμπειρία έδειξε ότι μόνο με μια εντατική συνεργασία και σε πολυγλωσσικό πλαίσιο, μπορεί να προαχθεί η πρόσβαση όλων των ευρωπαίων πολιτών στα εκπαιδευτικά πρότυπα και προϊόντα (Learnware).

4.8. Η ΟΚΕ θεωρεί απολύτως αναγκαία την ενθάρρυνση της εκμάθησης ξένων γλωσσών, ώστε οι συμμετέχοντες σε εικονικούς χώρους συνάντησης ή σε εικονικούς εκπαιδευτικούς χώρους να μπορούν να συνεννοούνται. Προς την ως άνω κατεύθυνση συνετέλεσαν θετικά το ευρωπαϊκό έτος γλωσσών (2001) και τα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα (Leonardo da Vinci, Lingua). Συγχρόνως, όμως, κρίνει απαραίτητο να διατίθεται το εκπαιδευτικό λογισμικό και στη μητρική γλώσσα των ενδιαφερομένων, ώστε να είναι σε θέση να αποκτούν με αποτελεσματικό τρόπο τις δεξιότητες για τη χρήση των ΤΠΕ. Αυτό συνεπάγεται αναμφίβολα υψηλό κόστος, κυρίως εάν ληφθούν υπόψη οι μειονοτικές γλώσσες και τονίζει γι' αυτό τη σημασία της σύγκρισης επιδόσεων.

(1) Φαίνεται, π.χ., ότι οι τομείς μάθησης που προσανατολίζονται προς την κοινωνία προσφέρονται λιγότερο για την ηλεκτρονική μάθηση απ' ό,τι οι τομείς που προσανατολίζονται προς τις θετικές επιστήμες. Οι σύνθετες μέθοδοι μάθησης προσφέρονται περισσότερο για τους μαθητευόμενους διότι επιτρέπουν μια ελαστική διδασκαλία, προσαρμοσμένη στις ειδικές ανάγκες και στο ρυθμό μάθησης του κάθε μαθητή (αλληλεπίδραση των CBT, WBT, διοργάνωση μαθημάτων με παρουσία, εξετάσεις μέσω αστικής γραμμής (Online-Tests κ.λπ.)).

4.9. Οι πολίτες της Ευρώπης, στο βαθμό που θα κατανοήσουν τα οφέλη από τη χρήση του Διαδικτύου και στο βαθμό που σιγουρευτούν για την αξιοπιστία του, είναι σίγουρο ότι θα το αξιοποιήσουν, κάτι που συνεπάγεται και μια ριζική μεταβολή του τρόπου σκέψης τους όσον αφορά στη μάθηση. Η προηγούμενη επισήμανση προϋποθέτει, επομένως, δράσεις για ενίσχυση της εμπιστοσύνης του πολίτη στο διαδικτυακό σύστημα, καθώς και δράσεις που θα το καθιστούν αποδεκτό και προσβάσιμο (ευρωπαϊκό και πολυγλωσσικό περιεχόμενο).

4.9.1. Είναι σαφές ότι η ηλεκτρονική μάθηση συμβάλλει στην αύξηση της ευελιξίας της ζωής, της μάθησης και της εργασίας στο σύγχρονο εργασιακό κόσμο, επειδή μπορούν να λαμβάνονται υπόψη οι ατομικές συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των πολιτών. Οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την κατάλληλη ενσωμάτωση της ηλεκτρονικής μάθησης στο χώρο εργασίας, στα πλαίσια συμφωνιών μεταξύ και εντός επιχειρήσεων.

4.10. Η ΟΚΕ συνιστά να καθοριστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι βασικές δεξιότητες που πρέπει και μπορεί να αποκτήσει κάθε ευρωπαίος πολίτης (μάθηση της μάθησης, μάθηση με υπευθυνότητα, δια βίου μάθηση μέσω εκπαιδευτικών λογισμικών ακόμη και μετά την εργασία, κ.λπ.). Η αποδοχή της ηλεκτρονικής μάθησης εκ μέρους των πολιτών της ΕΕ θα εξαρτηθεί από την ελκυστικότητα των μέσων και του περιβάλλοντος μάθησης. Προκειμένου να προαχθεί η ανάπτυξη μιας παρόμοιας νοοτροπίας, χρειάζεται επίσης να θεσπιστούν οικονομικά κίνητρα, όπως φορολογική έκπτωση για τα λογισμικά μάθησης τα οποία παραχωρούνται κατόπιν αδειάς, ή ένας χαμηλός συντελεστής φόρου προστιθέμενης αξίας στα λογισμικά μάθησης.

4.10.1. Συνιστά, επίσης, στην Επιτροπή να προωθήσει με γρηγορότερους ρυθμούς την έναρξη λειτουργίας ενός ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού συστήματος πιστοποίησης των σχετικών προσόντων και δεξιοτήτων, αναπτύσσοντας παράλληλα διαύλους κινητικότητας, μεταξύ της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης και κατάρτισης.

4.11. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, λόγω της σημασίας που αποκτά η ηλεκτρονική μάθηση για το μέλλον της Ευρώπης σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία, να κατευθύνει με συνέπεια, εντός των υπηρεσιών της, τις προγραμματισμένες δράσεις που θα αναλάβουν οι σχετικές ομάδες εργασίας της ηλεκτρονικής μάθησης. Να συντονίζει τις δράσεις αυτές αποτελεσματικά (δεδομένου ότι η πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση επηρεάζει όλους τους τομείς που καλύπτουν τα προγράμματα στήριξης, καθώς και τις γενικές διευθύνσεις της Επιτροπής) και να τις αξιολογήσει αντικειμενικά με βάση τους δείκτες που περιέχονται στο σχέδιο δράσης (όπως, π.χ., το επίπεδο που έχει επιτευχθεί στα κράτη μέλη).

4.11.1. Προς την ως άνω κατεύθυνση, το Cedefop, ως ευρωπαϊκό ίδρυμα για την προαγωγή της επαγγελματικής εκπαίδευσης, θα μπορούσε να αναλάβει έναν σημαντικό ρόλο. Ρόλο, επίσης, μπορεί να διαδραματίσει και το Ινστιτούτο Τεχνολογικών Ερευνών της Σεβίλλης (Institute for Prospective Technological Studies).

4.12. Στον τομέα των ΤΠΕ, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η διασφάλιση ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Η υστέρηση

συμμετοχής των γυναικών στα επαγγέλματα ΤΠΕ πρέπει να περιοριστεί, ενώ πρέπει, επίσης, να προαχθούν νέες ευκαιρίες επαγγελματικής και κοινωνικής εξέλιξης των γυναικών στους αντίστοιχους τομείς. Συνεπώς, η ΟΚΕ υποστηρίζει ρητώς τη διαπίστωση που περιέχεται στο σχέδιο δράσης ότι πρέπει να προσελκυστεί το ενδιαφέρον των νέων για τον τεχνολογικό και επιστημονικό αυτό κλάδο καθώς και ότι πρέπει να προαχθεί ιδιαίτερα η πρόσβαση των γυναικών (1).

4.13. Η ΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά θετική επιλογή τη συγκρότηση ομάδας εργασίας για θέματα δεοντολογίας (κατευθυντήριες γραμμές για το περιεχόμενο και την παροχή υπηρεσιών).

4.13.1. Στα προηγούμενα πλαίσια η ΟΚΕ εκφράζει τη μεγάλη ευαισθησία της στα προβλήματα που σχετίζονται με την προστασία των παιδιών στο Διαδίκτυο (2) (πορνογραφία, βία, τυχερά παιχνίδια).

4.14. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και την ικανοποιητική αμοιβή των δημιουργών. Κάθε συμβολή στον τομέα αυτό πρέπει να είναι κερδοφόρα, εάν θέλουμε να διασφαλίσουμε μακροπρόθεσμα την προθυμία συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων. Συνεπώς, οι σκέψεις για την προαγωγή των δωρεάν λογισμικών δεν πρέπει να συγκρούονται με τα νόμιμα συμφέροντα των δημιουργών.

4.15. Εξαιρετική σημασία έχει, επίσης, η προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής μάθησης. Οι συμφωνίες σχετικά με τη χρήση της πρωτοβουλίας πρέπει να έχουν επιτευχθεί σε επιχειρησιακό ή διοικητικό επίπεδο, πριν από την εφαρμογή της πρωτοβουλίας και να ανταποκρίνονται στις βασικές απαιτήσεις που ισχύουν στα κράτη μέλη για την προστασία δεδομένων.

4.16. Η ΟΚΕ τονίζει, τέλος, τη χρησιμότητα της συνεργασίας του δημόσιου τομέα και της ιδιωτικής οικονομίας (PPP). Παρόμοια συνεργασία θα συντελέσει, αφενός, στη μείωση της επιβάρυνσης των προϋπολογισμών και στη διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των προϊόντων χάρη στον ανταγωνισμό. Όσον αφορά την οικονομία, η συνεργασία μπορεί να συμβάλει σε αυξημένη κοινωνική αποδοχή, αλλά και σε μία καλή προκαταβολική κατάρτιση μελλοντικών συνεργατών. Τονίζεται, ωστόσο, ότι αφενός χρειάζεται νομική ρύθμιση για τη χρήση λογισμικού μάθησης (π.χ. ακατάλληλη διαφημιστική προβολή προϊόντων μέσω του λογισμικού ή μέσω οθόνης) και, αφετέρου, ότι την ευθύνη για το περιεχόμενο των πιστοποιημένων λογισμικών ηλεκτρονικής μάθησης πρέπει να φέρουν και στο μέλλον οι κυβερνήσεις και οι δημόσιες υπηρεσίες.

4.16.1. Στα πλαίσια αυτά, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επιβάλει τη διεξαγωγή απολογισμού των διαδικασιών ποιοτικής αξιολόγησης μαζί με τα κράτη μέλη, με στόχο την προστασία των καταναλωτών. Τα προϊόντα που διατίθενται στους μαθητευόμενους πρέπει να είναι μόνο αυτά που είναι πραγματικά κατάλληλα για τη διαδικασία μάθησης.

(1) Προς την κατεύθυνση αυτή βοηθά η δημοσίευση «Women and Science» της ΓΔ «Απασχόληση».

(2) Βλέπε σχετική, υπό επεξεργασία, γνωμοδότηση της ΟΚΕ με θέμα: «Ένα πρόγραμμα για την προστασία των παιδιών στο Διαδίκτυο».

4.16.2. Εξάλλου, κρίνεται απαραίτητο να προαχθούν πρότυπα για τις ΜΜΕ, οι οποίες υπολογίζουν ήδη πολύ στην ηλεκτρονική μάθηση (1). Σημειώνεται ότι οι ΜΜΕ θα επωφεληθούν από τη χρήση αποτελεσματικών και τυποποιημένων προϊόντων, αφού η ανάπτυξη λογισμικών από επιχειρήσεις αυτού του επιπέδου είναι οικονομικά ασύμφορη (2).

4.16.3. Σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, και με κατάλληλα μέσα, απαιτείται να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν σε πανευρωπαϊκή κλίμακα πρότυπα ηλεκτρονικής μάθησης, προκειμένου να διατεθούν και να υλοποιηθούν τυποποιημένα εκπαιδευτικά περιεχόμενα και προϊόντα ανεξάρτητα από τη γλώσσα όλων των συμμετεχόντων. Καλείται η Επιτροπή να επισπεύσει τις εργασίες που άρχισε, προκειμένου ο στόχος αυτός να υλοποιηθεί το 2002.

4.17. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, πρέπει να ενταχθεί η συνεργασία με επιχειρήσεις, για να περιοριστεί η υστέρηση όσον αφορά την ανάπτυξη και την προσφορά εκπαιδευτικού υλικού στην Ευρώπη (ιδιαίτερος έναντι των ΗΠΑ) και να αναπτυχθούν προϊόντα το περιεχόμενο των οποίων ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ευρωπαϊκής αγοράς και τους εκπαιδευτικούς στόχους που έχουν τεθεί.

4.18. Λαμβανομένων υπόψη των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών στον εκπαιδευτικό τομέα, η Επιτροπή οφείλει να πείσει τα κράτη μέλη να εξετάσουν και να υλοποιήσουν με προτεραιότητα την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση στα εκπαιδευτικά τους συστήματα.

4.18.1. Η ΟΚΕ, από την πλευρά της, καλεί όλα τα κράτη μέλη αλλά και τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες να εντάξουν την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και να την υλοποιήσουν το συντομότερο δυνατόν.

4.19. Ταυτόχρονα, καλείται η ίδια η Επιτροπή να αξιοποιήσει όλα τα προγράμματα ενισχύσεων που υλοποιούνται στα πλαίσια της διαρθρωτικής και εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ. Κεντρικός στόχος είναι τα συμπληρωματικά πρότυπα προγράμματα και η αξιολόγησή τους να οδηγήσουν στην δημιουργία αρκετών καλών παραδειγμάτων τα οποία θα είναι ανοικτά σε όλους, μέσω των κατάλληλων σχημάτων, ούτως ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.20. Η ΟΚΕ κρίνει ότι στο συντονισμό και την ανάπτυξη των προγραμματισμένων ενεργειών για το 2001-2002 θα ήταν προτιμότερο να υπάρξει ευρύτερη εκπροσώπηση. Στα προηγούμενα πλαίσια η ΟΚΕ θεωρεί χρήσιμη τη συμμετοχή της στην προσπάθεια ανάπτυξης, μεταξύ των άλλων, των «συλλογικών ενεργειών για την ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου» (σημείο 3.4 του σχεδίου δράσης).

(1) Βλέπε σχετικά (υπό επεξεργασία γνωμοδότηση της ΟΚΕ με θέμα: Βοήθεια προς τις ΜΜΕ για τη μετάβαση στη ψηφιακή εποχή». Βλέπε, επίσης, τα στοιχεία του Cedefop: e-Learning. «What is the extend of e-Learning in Europe?» Έρευνα, Ειδική έκδοση για την ευρωπαϊκή σύνοδο κορυφής για το e-Learning στο La Hulpe (www.trainingvillage.gr).

(2) Σημ.: από οικονομική άποψη, η απόσβεση επενδύσεων επιτυγχάνεται από 2000 απασχολούμενους εργαζόμενους και πάνω.

5. Συστάσεις

Στα πλαίσια της στήριξης της πρωτοβουλίας της Επιτροπής «ηλεκτρονική μάθηση» και με στόχο την όσο γίνεται επιτυχέστερη ανάπτυξη του αντίστοιχου σχεδίου δράσης, η ΟΚΕ συνιστά τα παρακάτω:

5.1. Να καταστεί σαφέστερη η συμβολή της πρωτοβουλίας στην εκπαίδευση. (βλέπε σχετικά σημείο 3.1.1). Αυτό μεταξύ των άλλων σημαίνει:

- συγκεκριμενοποίηση του ρόλου της ηλεκτρονικής μάθησης στα διάφορα επίπεδα της εκπαίδευσης·
- ανάπτυξη ασφαλιστικών δικλίδων για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων, συνοδεύουν την έλευση της κοινωνίας των πληροφοριών·
- δημιουργία προϋποθέσεων για αξιόπιστη λειτουργία του όλου συστήματος.

5.1.1. Σ' ό,τι αφορά ειδικότερα στη σχολική εκπαίδευση, η ΟΚΕ επισημαίνει την ιδιαιτερότητα της σχέσης της με την ψηφιακή τεχνολογία. Γι αυτό και συνιστά ιδιαίτερη προσοχή στις σχετικές επιλογές που θα γίνουν (βλέπε σχετικά σημείο 3.1.1.1).

5.2. Να αναζητηθούν τρόποι άμβλυνσης των κινδύνων αποκλεισμού που υπάρχουν, κατά την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας. Μεταξύ των τρόπων αυτών η ΟΚΕ υπογραμμίζει (βλέπε σχετικά σημείο 3.3):

- την υπέρβαση της υστέρησης που παρατηρείται στην απόκτηση ψηφιακής κουλτούρας και σχετικών δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς·
- τη στήριξη των παιδιών που δεν διαθέτουν υπολογιστή στο σπίτι τους, με παροχή των σχετικών υπηρεσιών από τα σχολεία, αναπροσαρμογή και ενίσχυση του θεσμού της αριστείας, μείωση του κόστους των υποδομών·
- την ανάπτυξη ενός μηχανισμού παρακολούθησης των τεχνολογικών αλλαγών και διάχυσης της σχετικής πληροφόρησης στους εκπαιδευτικούς και στους χρήστες.

5.3. Να αντιμετωπιστεί με αποφασιστικότητα και με τη βοήθεια της δια βίου μάθησης η υστέρηση σε σχετικές δεξιότητες, για να ευνοηθεί η απασχόληση (βλέπε σχετικά σημείο 3.3.2).

5.4. Να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα για τη σχέση των ενηλίκων με την πρωτοβουλία ηλεκτρονική μάθηση (βλέπε σχετικά σημείο 3.4).

5.5. Να γίνει προσπάθεια περαιτέρω μείωσης του όποιου κόστους σχετίζεται με την πρόσβαση στο Διαδίκτυο· να βελτιωθούν οι υφιστάμενες τεχνολογίες για εν δυνάμει απρόσκοπτη πρόσβαση όλων των ευρωπαίων σ' αυτό· και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ανάπτυξη μονοπωλιακών καταστάσεων στο χώρο (βλέπε σχετικά σημεία 3.5, 3.6 και 3.6.1).

5.6. Στα πλαίσια του αναντικατάστατου ρόλου του δασκάλου στη διαπαιδαγώγηση των νέων, να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για την τήρηση του χρονοδιαγράμματος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις σύγχρονες τεχνολογίες και να προσεχθεί ιδιαίτερα έτσι ώστε να «συνεχιστεί η εκπαίδευση να προσδιορίζεται από τις παγκόσμιες αξίες του ανθρωπισμού» (βλέπε σχετικά σημείο 3.7).

5.7. Να αξιοποιηθούν όσο γίνεται καλύτερα οι θέσεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την ηλεκτρονική και τη δια βίου μάθηση (βλέπε σχετικά σημείο 3.8).

5.8. Να αξιοποιηθεί θετικά η ηλεκτρονική μάθηση για τη διατήρηση της πολιτισμικής πολυμορφίας της Ευρώπης στο νέο ψηφιακό περιβάλλον (βλέπε σχετικά σημείο 4.5.1).

5.9. Να ενισχυθεί περαιτέρω η εκμάθηση ξένων γλωσσών, η εικονική κινητικότητα, η συνεργασία και το πολυγλωσσικό πλαίσιο πρόσβασης στα εκπαιδευτικά πρότυπα και προϊόντα (βλέπε σχετικά σημείο 4.8).

5.10. Να αναπτυχθούν δράσεις ενίσχυσης της εμπιστοσύνης του πολίτη στο διαδικτυακό σύστημα (βλέπε σχετικά σημείο 4.9).

5.11. Η ΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να προωθήσει με ταχύτερους ρυθμούς την έναρξη λειτουργίας ενός ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού συστήματος πιστοποίησης των σχετικών προσόντων και δεξιοτήτων, αναπτύσσοντας παράλληλα διαύλους κινη-

τικότητας, μεταξύ της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης και κατάρτισης (βλέπε σχετικά σημείο 4.10.1).

5.12. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ρητώς τη διαπίστωση που περιέχεται στο σχέδιο δράσης ότι πρέπει να προσελκυσθεί το ενδιαφέρον των νέων για τον τεχνολογικό και επιστημονικό αυτό κλάδο, καθώς και ότι πρέπει να προαχθεί ιδιαίτερα η πρόσβαση των γυναικών (βλέπε σχετικά σημείο 4.12).

5.13. Η ΟΚΕ εκφράζει τη μεγάλη της ευαισθησία στα προβλήματα που σχετίζονται με την προστασία των παιδιών στο Διαδίκτυο. Καλεί την Επιτροπή σε ετοιμότητα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος και δηλώνει ότι θα βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή με την κατάθεση των σχετικών θέσεων της⁽¹⁾ (βλέπε σχετικά σημείο 4.13.1).

5.14. Η ΟΚΕ, ενώ στηρίζει τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σχετικά με την έρευνα, παραγωγή, διακίνηση και αξιοποίηση των προϊόντων ηλεκτρονικής μάθησης, τονίζει ταυτόχρονα ότι είναι σκόπιμο να υποστηριχθεί παράλληλα η ανάπτυξη αρθρωτών, ελεύθερων («ανοικτής πηγής [open source]») και προσαρμοσίμων λογισμικών. Η προσέγγιση αυτή θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ευρωπαϊκής αγοράς και στους ευρωπαϊκούς εκπαιδευτικούς στόχους. Επισημαίνει όμως την αναγκαιότητα για νομική ρύθμιση της χρήσης λογισμικού μάθησης, καθώς και την αναγκαιότητα να φέρουν και στο μέλλον οι κυβερνήσεις την ευθύνη για το περιεχόμενο των πιστοποιημένων λογισμικών.

5.15. Η ΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη, καθώς και τα ευρωπαϊκά πολιτικά όργανα και ιδιαίτερα την Επιτροπή να αξιοποιήσουν κάθε δυνατότητα και κάθε μέσο που διαθέτουν, για την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης. Ένα τέτοιο μέσο, που μπορεί να αναδειχθεί ισχυρό, είναι η διασύνδεση της ηλεκτρονικής μάθησης με όλες τις πολιτικές της Ένωσης και η προώθησή της, μέσω αυτών. Προς την ως άνω κατεύθυνση η ΟΚΕ είναι έτοιμη να βοηθήσει με όλες τις δυνάμεις.

⁽¹⁾ Η ΟΚΕ επεξεργάζεται σχετική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες 2003»

(2002/C 36/15)

Στις 28 Ιουνίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου 2001 με εισηγητή τον κ. Cabra de Luna.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η ΟΚΕ υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Σήμερα, 37 εκατομμύρια άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽¹⁾ συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς φραγμούς στην καθημερινή τους ζωή. Επιπλέον, οι πιέσεις για την προώθηση μιας Ευρώπης άνευ φραγμών θα εντατικοποιηθούν με ένα γηράσκοντα πληθυσμό: το 2020, το 1/5 και πλέον του πληθυσμού της ΕΕ θα έχει ηλικία άνω των 60 ετών.

1.2. Το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες 2003 θα παράσχει σημαντικές ευκαιρίες για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σε θέματα ειδικών αναγκών και στην ποικιλομορφία του κινήματος υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Είναι μια ευκαιρία να γίνουν πιο εμφανή στην κοινωνία τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν ⁽²⁾. Θα επισύρει την προσοχή του κοινού στα σοβαρά και τα ευρέως διαδεδομένα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην καθημερινή τους ζωή και τα οποία έχουν σχέση με το περιβάλλον, τις διαδικασίες και τους τρόπους συμπεριφοράς. Το Ευρωπαϊκό Έτος μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση της στάσης της κοινωνίας έναντι των ατόμων με ειδικές ανάγκες και να ενισχύσει την πολιτική δέσμευση για συγκεκριμένα μέτρα προώθησης των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην ΕΕ.

1.3. Προκειμένου να υλοποιηθεί η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία απαιτείται η συμμετοχή όλων των ευρωπαϊκών φορέων και ειδικότερα των κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι μπορούν να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στη βελτίωση της στάσης της κοινωνίας, ιδίως στην αγορά εργασίας και άλλους σχετικούς τομείς, όπως η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση.

Η εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την εξασφάλιση της επιτυχίας της κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένης της ένταξης και στην αγορά εργασίας. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και οι νέοι αντιμετωπίζουν διακρίσεις στην πρόσβασή τους στα

συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα με αποτέλεσμα να είναι η μόρφωσή τους υποδεέστερη. Το πρόβλημα αυτό πρέπει να επιλυθεί και χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες από τους φορείς χάραξης πολιτικής και τους εκπαιδευτικούς παράγοντες για την προώθηση της ένταξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες και των νέων στο βασικό σύστημα εκπαίδευσης. Μία ολοκληρωμένη προσέγγιση ωφελεί εξίσου τα παιδιά με και χωρίς ειδικές ανάγκες, και αποτελεί σημαντικό μέσο για την άρση των φραγμών που έχουν σχέση με τη στάση της κοινωνίας έναντι των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

1.4. Το έτος 2003 αποτελεί σημαντικό ορόσημο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες διότι είναι η 10η επέτειος των Πρότυπων Κανόνων του ΟΗΕ για την Ισότητα των Ευκαιριών των ατόμων ⁽³⁾ με ειδικές ανάγκες (UN Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities), οι οποίοι οδήγησαν στην πολιτική αναγνώριση και υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινωνικού προτύπου των ειδικών αναγκών σε αντίθεση με το ιατρικό πρότυπο, το οποίο παρουσιάζει τα άτομα με ειδικές ανάγκες ως παθητικούς αποδέκτες βοήθειας.

1.4.1. Τα ανθρωπίνια δικαιώματα και το κοινωνικό πρότυπο των ειδικών αναγκών αφενός μεν επιβεβαιώνονται από το Ψήφισμα ⁽⁴⁾ του Συμβουλίου και την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 1996 ⁽⁵⁾ σχετικά με την ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, αφετέρου θα υποστηρίζονται και από την έκθεση της ΟΚΕ του Νοεμβρίου 1996 ⁽⁶⁾.

1.4.2. Οι πρότυποι κανόνες του ΟΗΕ και οι θέσεις της ΕΕ που τους στηρίζουν, καθιστούν σαφή την ουσιαστική ανάγκη προώθησης της πλήρους συμμετοχής των εκπροσώπων των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οικογενειών τους σε όλες τις αποφάσεις που τους αφορούν. Καμία απόφαση ή δράση που αφορά άτομα με ειδικές ανάγκες δεν πρέπει να αναλαμβάνεται χωρίς την πλήρη συμμετοχή και διαβούλευση με αυτούς και τις οικογένειές τους μέσω των οργανώσεων που τους εκπροσωπούν στο πλαίσιο τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών μη κυβερνητικών οργανώσεων, χωρίς να θίγεται ο σχετικός ρόλος άλλων αντιπροσωπευτικών οργάνων.

(1) Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα: «Για μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς για τα άτομα με ειδικές ανάγκες», COM(2000) 284 τελικό.

(2) Σε μια έκθεση που υπεβλήθη την Ευρωπαϊκή Ημέρα των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες το 1995, η θέση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην ΕΕ οριζόταν ως εκείνη των αφανών πολιτών.

(3) ΟΗΕ Ψήφισμα 48/96, 20 Δεκεμβρίου 1993.

(4) ΕΕ C 12 της 13.1.1997.

(5) COM(96) 406 τελικό.

(6) ΕΕ C 66 της 3.3.1997.

1.5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόσφατα έρευνα του Ευρωβαρόμετρου (Απρίλιος 2001) ⁽¹⁾, στην οποία αναφέρεται ότι 6 στους 10 Ευρωπαίους γνωρίζουν ένα άτομο με ειδικές ανάγκες και 97 % των ερωτηθέντων θεωρούν ότι πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την καλύτερη ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία.

1.6. Οι στόχοι και οι σκοποί της πρότασης όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Έτος 2003 για τα άτομα με Ειδικές Ανάγκες είναι συνεπείς με εκείνους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και την κοινωνική ενσωμάτωση, η οποία επιδιώκει την προώθηση μέτρων που θα επιταχύνουν την πλήρη και ισότιμη ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία.

1.7. Το άρθρο 13 της Συνθήκης ΕΚ για την καταπολέμηση των διακρίσεων παρέχει τη σαφή νομική βάση για την πρόταση θέσπισης ενός Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες το 2003. Το άρθρο 13 αναφέρει ότι «Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

1.7.1. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες το 2003 ⁽²⁾ θα διευκολύνει την ουσιαστική εφαρμογή του γενικού πλαισίου της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, και θα συμπληρώσει το κοινοτικό πρόγραμμα για την ενίσχυση και τη συμπλήρωση των νομοθετικών μέτρων σε επίπεδο Κοινότητας και κρατών μελών που θεσπίστηκε με την απόφαση 2000/750/ΕΚ ⁽³⁾ του Συμβουλίου.

1.7.2. Το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες θα προωθήσει τις αρχές που θεσπίστηκαν με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ⁽⁴⁾. Το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω, μεταξύ άλλων, των ειδικών αναγκών, το δε άρθρο 26 αναγνωρίζει σαφώς τόσο τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες όσο και την ανάγκη διασφάλισης της ανεξαρτησίας τους, της κοινωνικής και επαγγελματικής τους ενσωμάτωσης και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

1.7.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της «Προς μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς για τα άτομα με ειδικές ανάγκες» ⁽⁵⁾ αναλαμβάνει τη δέσμευση να αναπτύξει και να υποστηρίξει μια

πλήρη και ολοκληρωμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και διαρθρωτικών εμποδίων καθώς και των εμποδίων σχεδιασμού που περιορίζουν αδικαιολόγητα την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στις κοινωνικές και οικονομικές ευκαιρίες. Το Ψήφισμα ⁽⁶⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανωτέρω ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ζητεί την ενίσχυση της δέσμευσής της υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες όσον αφορά τη νομοθεσία για την ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων με ειδικές ανάγκες, την πρόσβαση στο δομημένο περιβάλλον, στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες θα παράσχει σημαντικά μέσα για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην εν λόγω ανακοίνωση.

2. Σύνοψη της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Έτους 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, αναφέρει ότι αυτό το Ευρωπαϊκό Έτος θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση και θα ενισχύσει την πολιτική δέσμευση στα μέτρα προώθησης των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε όλη την Ευρώπη.

2.1.1. Οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Έτους 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες είναι οι εξής:

- να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση για το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να προστατεύονται από τις διακρίσεις και να απολαμβάνουν πλήρως ως ισότιμοι πολίτες τα δικαιώματά τους, όπως αυτά ορίζονται, μεταξύ άλλων, στις διατάξεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης·
- να ενθαρρυνθεί ο προβληματισμός και οι πρωτοβουλίες για την προώθηση των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ευρώπη·
- να ενισχυθεί η συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων μελών ιδίως των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα, των εθελοντών, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οικογενειών τους·
- να προωθηθεί η ανταλλαγή εμπειριών σχετικά με τις ορθές πρακτικές και τις αποτελεσματικές στρατηγικές σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο·
- να τονισθεί η θετική συμβολή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο σύνολο της κοινωνίας·
- να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού για το διαφορετικό χαρακτήρα των ειδικών αναγκών και για τα ζητήματα που σχετίζονται με τις πολλαπλές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

⁽¹⁾ Έκθεση Ευρωβαρόμετρου 54.2 (Απρίλιος 2001).

⁽²⁾ ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16.

⁽³⁾ ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 23.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 364 της 18.12.2000, σ. 1-22.

⁽⁵⁾ COM(2000) 284 final.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα για μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς για τα άτομα με ειδικές ανάγκες A5-0084/2001.

2.2. Τα κράτη μέλη θα είναι αρμόδια για τη συνεργασία και την υλοποίηση σε εθνικό επίπεδο των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Έτους και θα διορίσουν μια εθνική μονάδα συντονισμού που θα αναλάβει την υλοποίηση των δραστηριοτήτων σε εθνικό επίπεδο. Ο φορέας αυτός θα διασφαλίζει την εκπροσώπηση οργανώσεων, οι οποίες με τη σειρά τους εκπροσωπούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

2.3. Στη διαχείριση του Ευρωπαϊκού Έτους 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, η Επιτροπή θα επικουρείται από μια συμβουλευτική επιτροπή, αποτελούμενη από εκπροσώπους των κρατών μελών και προεδρευόμενη από την Επιτροπή. Η συμβουλευτική επιτροπή θα ενημερώνεται τακτικά από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την λειτουργία του Ευρωπαϊκού Έτους και θα αξιολογεί την πρόδοό της.

2.4. Στο Ευρωπαϊκό Έτος 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες μπορούν να συμμετέχουν οι χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ και οι υποψήφιες χώρες σύμφωνα με την αντίστοιχη συμφωνία ΕΟΧ και τις Ευρωπαϊκές Συμφωνίες.

2.5. Το Ευρωπαϊκό Έτος θα υποστεί τελική αξιολόγηση η οποία αναμένεται να υποβληθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2004. Η αξιολόγηση αυτή θα πραγματοποιηθεί από εξωτερικούς αξιολογητές και θα ξεκινήσει στις αρχές του 2003.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ εκφράζει ικανοποίηση για το Ευρωπαϊκό Έτος 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες διότι αποτελεί μια σημαντική ιδέα σε μια κατάλληλη χρονική και ιστορική στιγμή και διότι αποτελεί εξέλιξη του έργου που υλοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.2. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι στις εκδηλώσεις του Ευρωπαϊκού Έτους 2003, αφενός, θα συμμετάσχουν πλήρως τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι συγγενείς εκείνων που δεν δύνανται να το πράξουν και, αφετέρου, ότι οι αντιπροσωπευτικές ΜΚΟ θα συμμετάσχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τις εκδηλώσεις του Ευρωπαϊκού Έτους.

3.3. Η ΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να υπογραμμισθεί η ποικιλομορφία και η ετερογενής φύση των ειδικών αναγκών και αναγνωρίζει τα ιδιαίτερα ζητήματα που αφορούν τις πολλαπλές διακρίσεις. Η κοινωνία συχνά αγνοεί το γεγονός ότι οι ειδικές ανάγκες περιλαμβάνουν πολλές διαφορετικές ομάδες αναπήριων και ότι τα άτομα με αναπηρίες των αισθητηρίων οργάνων δεν αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τα άτομα που πλήττονται από σωματικές ή νοητικές αναπηρίες. Το Ευρωπαϊκό Έτος πρέπει να ευαισθητοποιήσει το κοινό και να αυξήσει την συνειδητοποίηση όσον αφορά τις

πολλαπλές διακρίσεις που πλήττουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες ή ακόμη γυναίκες με ειδικές ανάγκες.

3.4. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στη γενική απασχόληση ωφελεί το δυναμισμό της αγοράς εργασίας ως σύνολο, μειώνει τη ζήτηση για κοινωνικές ενισχύσεις και διευρύνει τις δυνατότητες πρόσληψης διότι προσαρμόζεται σε μια πηγή προσόντων που έχει αφεθεί ανεκμετάλλευτη. Με την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, αυξάνεται η αγοραστική δύναμη των ατόμων αυτών και η καταναλωτική τους ικανότητα.

3.5. Στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Έτους 2003, είναι απαραίτητο να συμμετάσχουν πλήρως οι υποψήφιες χώρες, οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους για τις ειδικές ανάγκες καθώς και άτομα με ειδικές ανάγκες. Δεδομένου ότι θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσεχώς, η συμμετοχή τους είναι απολύτως απαραίτητη για την προώθηση της ενσωμάτωσης, της δημιουργίας υποδομής, του κοινωνικού διαλόγου και της πολιτικής εκπροσώπησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στις χώρες αυτές.

3.6. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα την έμφαση που δίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων, οι οποίες είναι άκρως απαραίτητες προκειμένου να είναι βιώσιμα τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Έτους 2003. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι πρέπει να υπάρξει πλήρης δέσμευση και εταιρική σχέση με όλους τους σημαντικούς παράγοντες της κοινωνίας (συγκεκριμένα τα όργανα της ΕΕ, τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ), στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Έτους, θα ήθελε δε να τονίσει ιδιαίτερα την ανάγκη συμμετοχής τομέων και παραγόντων, όπως οι δημόσιες αρχές, που δεν ασχολούνται συνήθως με θέματα που αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Μια από τις κυριότερες προκλήσεις του Ευρωπαϊκού Έτους είναι να προσελκύσει το ενδιαφέρον όλων των πολιτών, ζήτημα για το οποίο ο ρόλος των τοπικών και περιφερειακών δικτύων έχει ζωτική σημασία.

3.7. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η επιτυχία του Ευρωπαϊκού Έτους και τα μέσα για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των θετικών εξελίξεων που θα προκύψουν από αυτό, θα καταστούν δυνατά μόνο με την πλήρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία. Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των νοοτροπιών και τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης των ευάλωτων ομάδων κατά συνέπεια, είναι απολύτως απαραίτητη η δέσμευση των κοινωνικών εταίρων στις δραστηριότητες προώθησης της ενσωμάτωσης και της θετικής στάσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3.8. Η ΟΚΕ επικροτεί την υποστήριξη της ΕΕ για τη διοργάνωση μιας Υπουργικής Διάσκεψης με το Συμβούλιο της Ευρώπης στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Έτους. Πρόκειται για σημαντικό μέσο εξασφάλισης της δέσμευσης τρίτων χωρών για την πλήρη ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία.

3.9. Η ΟΚΕ έχει επίγνωση των εργασιών που έχει αναλάβει η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τη συζήτηση και την εξέταση από την ΕΕ μιας σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Μια παρόμοια σύμβαση θα μπορούσε να έχει σημαντική πολιτική και πρακτική θετική επίδραση στα άτομα με ειδικές ανάγκες σε ολόκληρο τον κόσμο, ιδίως στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

3.10. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη προπαρασκευαστικών δράσεων το 2002 ενόψει του Ευρωπαϊκού Έτους 2003 και συμφωνεί επίσης με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ολοκληρωθεί το 2004 η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και της επιτυχίας του Ευρωπαϊκού Έτους.

3.11. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι το Ευρωπαϊκό Έτος θα παράσχει μια εξαιρετική ευκαιρία ανάπτυξης νέων συγκεκριμένων πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, σύμφωνα με το άρθρο 13 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ευρωπαϊκό Έτος θα πρέπει να αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα προόδου για την ανάπτυξη μιας πολιτικής, τόσο όσον αφορά τις ειδικές πρωτοβουλίες για τα άτομα αυτά, όσο και την αυξημένη συνθεώρηση των σχετικών θεμάτων σε όλες τις γενικές πολιτικές. Από το Ευρωπαϊκό Έτος πρέπει να προκύψουν συγκεκριμένα οφέλη και αποτελέσματα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να καταστεί το Ευρωπαϊκό Έτος η αφετηρία μιας δυναμικής διαδικασίας που θα συνεχισθεί επί μακρόν μετά τη λήξη του Έτους αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προτάσεις που διατυπώνει στο έγγραφο της η Επιτροπή σχετικά με μελέτες για την ελεύθερη κυκλοφορία και τις προοπτικές της πολιτικής για τις ειδικές ανάγκες, και ελπίζει ότι θα υπάρξουν νέες σημαντικές πρωτοβουλίες στο ζήτημα αυτό.

3.12. Η ΟΚΕ επιθυμεί να διασφαλίσει ότι οι δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Έτους θα προωθήσουν τα αιτήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των γονέων εκείνων που δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν τους εαυτούς τους, όσον αφορά την ενσωμάτωση των ζητημάτων αυτών σε όλο το φάσμα πολιτικών. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι ενώ η ενσωμάτωση της διάστασης των ειδικών αναγκών προοδεύει σε ορισμένους τομείς όπως στο κοινοτικό έργο για την κοινωνία των πληροφοριών και τις μεταφορές, σε άλλους τομείς όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα και στην πολιτική της αναπτυξιακής συνεργασίας, πολύ λίγα έχουν γίνει για την αναγνώριση των συμφερόντων των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3.13. Η πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία των πληροφοριών δείχνει εύγλωττα το βαθμό σπουδαιότητας της διαμόρφωσης πολιτικής προκειμένου να εξασφαλισθεί η κοινωνική και οικονομική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Στη νέα αυτή κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, όπου η κοινωνική και οικονομική ένταξη εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη χρήση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, τα άτομα με ειδικές ανάγκες πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην ανάπτυξη της νέας αυτής εποχής των πληροφοριών και δεν πρέπει να υστερούν.

3.14. Η πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην επιτυχή ενσωμάτωση στην κοινωνία των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η επιτυχής ενσωμάτωση εξαρτάται από την εξάλειψη των εμποδίων που προέρχονται από ήθη και νοοτροπίες καθώς και από την προώθηση της πρόσβασης στην κοινωνία των πληροφοριών και της πρόσβασης στο δομημένο περιβάλλον και τις μεταφορές. Η ΟΚΕ ζητεί όλες οι κοινοτικές πρωτοβουλίες στον τομέα της εκπαίδευσης να θεσπίσουν μέτρα ώστε τα άτομα με ειδικές ανάγκες να αποτελούν τους κύριους δικαιούχους.

3.15. Δεδομένου του πολύ χαμηλού ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, το Ευρωπαϊκό Έτος 2003 πρέπει να προωθήσει θετικά παραδείγματα σχετικά με άτομα με ειδικές ανάγκες που συμβάλλουν στην αγορά εργασίας, στην ευρωπαϊκή οικονομία και στην κοινωνία γενικά. Η οδηγία για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία⁽¹⁾ αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προόδου για την καταπολέμηση των διακρίσεων που ασκούνται στην αγορά εργασίας εις βάρος των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η ΟΚΕ ζητεί οι διατάξεις της οδηγίας να έχουν εφαρμοστεί πλήρως έως το 2003 από τα κράτη μέλη. Η οδηγία για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου συμπληρώνεται από κίνητρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα κίνητρα αυτά προωθούνται μέσω της ευρωπαϊκής στρατηγικής απασχόλησης. Η σύνοδος κορυφής του Λουξεμβούργου για την απασχόληση αναγνώρισε τη σημασία τέτοιων μέτρων και υπογράμμισε την ανάγκη καταπολέμησης των διακρίσεων και προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 7 των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση αναφέρεται ρητώς στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.16. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι εταιρικές κοινωνικές ευθύνες των εργοδοτών προωθούνται με τη συναφή αντιμετώπιση των φραγμών στην απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και στην πρόσβασή τους στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Η αξία της προσέγγισης αυτής για την κοινωνία και τις επιχειρήσεις αναγνωρίζεται στην πρόσφατη Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εταιρική κοινωνική ευθύνη⁽²⁾. Πρέπει να αναπτυχθούν πρότυπα τα οποία να βελτιωθούν, σε στενή συνεργα-

(1) ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16.

(2) COM(2001) 366 τελικό.

σία με τους εργοδότες και τις εθνικές κυβερνήσεις, ώστε να αυξηθεί το ενδιαφέρον των εργοδοτών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.17. Το Ευρωπαϊκό Έτος παρέχει επίσης το κίνητρο στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διασφαλίσουν ότι τα εθνικά σχέδια δράσης για τη στρατηγική κοινωνικής ενσωμάτωσης θα προσδώσουν το 2003 μεγαλύτερη προσοχή στην κατάσταση που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Μεταξύ των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών που ενδεχομένως μπορούν να αναληφθούν κατά το Ευρωπαϊκό Έτος, η ΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει πρόταση οδηγίας για την ίση μεταχείριση και την μη εισαγωγή διακρίσεων λόγω ειδικών αναγκών, η οποία να βασίζεται στην πρόσφατη οδηγία για τη φυλετική ή εθνική καταγωγή⁽¹⁾.

4.2. Η ΟΚΕ εννοεί ότι ο πρωταρχικός στόχος του Ευρωπαϊκού Έτους είναι η εξασφάλιση της αναγνώρισης των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε όλους του κλάδους και τομείς πολιτικής και ότι το Ευρωπαϊκό Έτος μπορεί να περιέχει τα μέσα για την έναρξη μιας διαδικασίας συλλογής δεδομένων και συνεχούς ελέγχου των μηχανισμών συνθεώρησης των συμφερόντων των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε όλους τους τομείς πολιτικής και όλα τα προγράμματα. Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, το Ευρωπαϊκό Έτος θα μπορούσε να ξεκινήσει μια ανοιχτή μέθοδο συντονισμού των πολιτικών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ· μια διαδικασία που θα μπορούσε να τύχει οικονομικής συνδρομής από την ΕΕ μέσω ενός ειδικού προγράμματος δράσης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες για τη συνέχεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Έτους, όπως προτείνεται στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα «Για μία Ευρώπη Χωρίς Φραγμούς για τα άτομα με ειδικές ανάγκες»⁽²⁾.

(1) ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 13.

(2) Α5-0084/2001.

4.3. Ο ρόλος της ΟΚΕ ως φορέα εκπροσώπησης των διαφόρων οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών⁽³⁾, την καθιστά σημαντικό παράγοντα για την εκμετάλλευση της επιτυχίας του Ευρωπαϊκού Έτους. Θα είναι πολύ σημαντικό τα εθνικά όργανα που διαδραματίζουν ρόλο ανάλογο με εκείνον της ΟΚΕ, όπου αυτά υπάρχουν, να συμμετέχουν στις εθνικές ΟΚΕ.

4.4. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προτάσεις συμμετοχής των κοινωνικής εταιρών σε ευρείς εθνικούς κύκλους ανταλλαγής απόψεων για το Ευρωπαϊκό Έτος, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και η δραστηριοποίηση για το Ευρωπαϊκό Έτος. Επίσης, πρέπει να χορηγηθεί στήριξη στις εθνικές μελέτες για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και να δημιουργηθούν σχέσεις με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις για τις ειδικές ανάγκες, προκειμένου να αναπτυχθούν μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την προώθηση της ισότητας για τα εν λόγω άτομα.

4.5. Η ΟΚΕ ζητεί να μπορεί να συμμετάσχει άμεσα στις εργασίες της συμβουλευτικής επιτροπής για το Ευρωπαϊκό Έτος 2003 για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.

4.6. Η ΟΚΕ κρίνει ότι, στα πλαίσια της δέσμευσής της για το Ευρωπαϊκό Έτος, θα πρέπει να αναλάβει έναν ανεξάρτητο έλεγχο των κτιρίων της και της πρόσβασης στις πληροφορίες, καθώς και δράσεις και πρακτικές πρόληψης ώστε να διαπιστωθεί η δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες με στόχο να επέλθουν οι αναγκαίες προσαρμογές με συγκεκριμένο επίκεντρο την εξάλειψη των αρχιτεκτονικών εμποδίων των νέων κτηρίων στα οποία θα μετακομίσει η ΟΚΕ. Επιπλέον, η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να αναλάβουν παρόμοια δέσμευση και τα άλλα όργανα της ΕΕ, δίδοντας το καλό παράδειγμα στα κράτη μέλη.

4.7. Προτείνεται να καταρτίσει η ΟΚΕ μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η οποία θα αξιολογήσει τις εξελίξεις όσον αφορά την κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτή να ενισχυθεί. Τούτη θα είναι μια σημαντική συμβολή της ΟΚΕ για το Ευρωπαϊκό Έτος. Θα πρέπει να δοθεί ευρεία δημοσιότητα στα αποτελέσματα της εν λόγω έκθεσης, στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης που θα διοργανώσει η ΟΚΕ.

(3) Άρθρο 257, της Συνθήκης της Νίκαιας.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση γενικού πλαισίου κοινοτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις»

(2002/C 36/16)

Στις 13 Ιουνίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή την κατάρτιση γνωμοδότησης σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Ataíde Ferreira.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η ΟΚΕ υιοθέτησε με 92 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Θέσπιση γενικού πλαισίου προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις

1.1. Νομική βάση

1.1.1. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έθεσε ως βασικό στόχο της Ένωσης τη διατήρηση και την ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ενώ η Συνθήκη του Άμστερνταμ ζήτησε από το Συμβούλιο, στο πλαίσιο της επίτευξης αυτού του στόχου, την υιοθέτηση μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τα άρθρα 65 και 67 (άρθρο 61 της ενοποιημένης Συνθήκης).

1.1.2. Στη συνέχεια καθορίστηκαν τόσο το πεδίο εφαρμογής όσο και η έκταση του εν λόγω στόχου, καθώς και των συγκεκριμένων μέτρων επίτευξής του, στο πλαίσιο διαφόρων εγγράφων και δηλώσεων του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Μεταξύ αυτών θα πρέπει να γίνει ειδική αναφορά στο σχέδιο δράσης για την καλύτερη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης του Άμστερνταμ που αφορούν το εν λόγω θέμα που παρουσιάστηκε το Δεκέμβριο του 1998 (Σχέδιο δράσης της Βιέννης), στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere τον Οκτώβριο του 1999 και στους διάφορους «πίνακες αποτελεσμάτων» της προόδου που έχει πραγματοποιηθεί σε σχέση με τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ο τελευταίος από τους οποίους καταρτίστηκε το Μάιο του 2001⁽¹⁾.

1.1.3. Όπως ορθά αναφέρει η Επιτροπή στην αιτιολογική έκθεση που προηγείται της εξεταζόμενης πρότασης κανονισμού, βασικός στόχος των εν λόγω μέτρων είναι «η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις, όπου οι πολίτες θα έχουν μια κοινή συνείδηση δικαιοσύνης σε ολόκληρη την Ένωση και όπου η δικαιοσύνη θα θεωρείται ότι διευκολύνει την καθημερινή ζωή των πολιτών» και η διασφάλιση της «παροχής ασφάλειας του δικαίου σε άτομα και επιχειρήσεις» και της «βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της μεγαλύτερης σύγκλισης των δικαστικών συστημάτων».

1.2. Οι στόχοι του κανονισμού

1.2.1. Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού που αποσκοπεί στη δημιουργία νομικής βάσης για τη χρηματοδότηση των

δραστηριοτήτων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις για την περίοδο 2002-2006, προτείνει τους εξής στόχους.

- α) την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας,
- β) τη βελτίωση των αμοιβαίων γνώσεων όσον αφορά τα νομικά και δικαστικά συστήματα των κρατών μελών,
- γ) τη διευκόλυνση της υλοποίησης και της ορθής εφαρμογής των κοινοτικών συστημάτων στον εν λόγω τομέα,
- δ) τη βελτίωση της πρόσβασης και της πληροφόρησης του κοινού σχετικά με την εξέλιξη της διαδικασίας για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας και ασφάλειας, ιδίως όσον αφορά την προσφυγή στη δικαιοσύνη, τη δικαστική συνεργασία και τα νομικά συστήματα των κρατών μελών.

1.2.2. Στις δραστηριότητες που θεωρείται ότι μπορούν να χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του κανονισμού, συμπεριλαμβάνονται οι εξής:

- α) δραστηριότητες που αναπτύσσονται από την Επιτροπή σχετικά, κυρίως, με την υλοποίηση και την ορθή εφαρμογή των κοινοτικών μέσων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, με τη βοήθεια εγχειριδίων, βάσεων δεδομένων, δημοσιεύσεων και μελετών,
- β) επιδοτήσεις για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας των μη κερδοσκοπικών ΜΚΟ,
- γ) επιδοτήσεις για τη συγχρηματοδότηση ειδικών σχεδίων με άλλους πόρους του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα.

1.3. Το νομικό πλαίσιο επί του οποίου βασίζεται ο κανονισμός

1.3.1. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα νομική βάση, η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού επιτρέπει τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων για την αποτελεσματική εφαρμογή μίας σειράς μέτρων τα οποία υιοθετήθηκαν πρόσφατα ή πρόκειται να υιοθετηθούν, κατόπιν πρωτοβουλίας της Επιτροπής ή του Συμβουλίου, στα πλαίσια των νέων δικαιωμάτων και αρμοδιοτήτων που χορηγεί στην ΕΕ η Συνθήκη του Άμστερνταμ σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις.

(1) COM(2001) 278 τελικό.

1.3.2. Μεταξύ των νομοθετικών μέτρων που υιοθετήθηκαν όσον αφορά τα δικαιώματα και τις πολιτικές διαδικασίες, πάντα με την σαφή υποστήριξη της ΟΚΕ, συγκαταλέγονται τα εξής:

- α) ο κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου αριθ. 1346/2000, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας ⁽¹⁾,
- β) ο κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου αριθ. 1347/2000, της 29ης Μαΐου 2000, περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας έναντι των κοινών τέκνων των συζύγων ⁽²⁾,
- γ) ο κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου αριθ. 1348/2000, της 29ης Μαΐου 2000, περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις ⁽³⁾,
- δ) ο κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου αριθ. 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ⁽⁴⁾,
- ε) ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 σχετικά με τη συνεργασία των δικαστηρίων των κρατών μελών στον τομέα της συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ⁽⁵⁾,
- στ) η απόφαση του Συμβουλίου 2001/470/ΕΚ της 28ης Μαΐου 2001 για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ⁽⁶⁾.

1.3.3. Στο στάδιο της υιοθέτησης βρίσκονται:

- α) Πρόταση κανονισμού σχετικά με την αμοιβαία εκτέλεση αποφάσεων για το δικαίωμα επίσκεψης των παιδιών ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ L 160 της 30.6.2000, στις 26 Ιανουαρίου 2000 η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση (CES 79/2000) με θέμα τον εν λόγω κανονισμό (εισηγητής ο κ. Ravoet).

⁽²⁾ Ομοίως, στις 20 Οκτωβρίου 1999 η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση (CES 940/99) με θέμα τον εν λόγω κανονισμό (εισηγητής ο κ. Braghin).

⁽³⁾ Ομοίως, στις 21 Οκτωβρίου 1999 η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση (CES 947/99) με θέμα τον εν λόγω κανονισμό (εισηγητής ο κ. Hernández-Bataller).

⁽⁴⁾ ΕΕ L 12 της 16.1.2001, την 1η Μαρτίου 2000 η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση (CES 233/2000) με θέμα τον εν λόγω κανονισμό (εισηγητής ο κ. Malosse).

⁽⁵⁾ ΕΕ L 174 της 27.6.2001, η ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 28 Φεβρουαρίου 2001 με εισηγητή τον κ. Hernández-Bataller (γνωμοδότηση CES 228/2001).

⁽⁶⁾ ΕΕ L 174 της 27.6.2001, η ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 28 Φεβρουαρίου 2001 με εισηγητή τον κ. Retureau (γνωμοδότηση CES 227/2001).

⁽⁷⁾ ΕΕ C 234 της 15.8.2000, στις 19 Οκτωβρίου 2000 η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση (CES 1190/2000) επί του σχετικού θέματος (εισηγητής ο κ. Retureau) (γνωμοδότηση CES 1190/2000).

β) Σχέδιο προγράμματος για τη λήψη μέτρων σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ⁽⁸⁾.

1.3.4. Πάντως, υπάρχουν πολλοί ακόμη τομείς του αστικού δικαίου και της πολιτικής δικονομίας που χρειάζεται να εναρμονισθούν προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνεργασία στο δικαστικό τομέα. Μεταξύ των εν λόγω τομέων θα πρέπει να επισημανθούν οι αναφερόμενοι στην προαναφερθείσα ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο της 23ης Μαΐου 2001 ⁽⁹⁾ καθώς και, αν και δεν αναφέρεται, ένας τομέας που αναμφισβήτητα είναι από τους σημαντικότερους και αφορά τους κανόνες των διαδικασιών που εφαρμόζονται για τις υποθέσεις της υπερχρέωσης και της αφερεγγυότητας των φυσικών προσώπων και των οικογενειών. Το εν λόγω θέμα απασχολεί την ΟΚΕ από καιρό ⁽¹⁰⁾ ενώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι το Συμβούλιο των καταναλωτών που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 13 Απριλίου 2000 υπογράμμισε τη σημασία της υιοθέτησης μίας κοινοτικής προσέγγισης για το εν λόγω θέμα.

1.3.5. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με το «Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Συμβάσεων» ⁽¹¹⁾.

1.3.6. Η ανάγκη δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις γίνεται ακόμη επιτακτικότερη μετά τα τραγικά συμβάντα που έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ με απώτερο σκοπό την πρόληψη παρόμοιων τρομοκρατικών και εγκληματικών ενεργειών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Από τα προαναφερθέντα γίνεται απόλυτα κατανοητή η ανάγκη δημιουργίας των βάσεων που είναι απαραίτητες προκειμένου να εξασφαλισθούν, κατά τρόπο προγραμματισμένο και συντονισμένο, τα αναγκαία μέσα για την ανάληψη των δραστηριοτήτων που θα επιτρέψουν τη σταδιακή και βιώσιμη υλοποίηση των νομοθετικών πρωτοβουλιών στον εν λόγω τομέα ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική μεταφορά και εφαρμογή τους καθώς και η ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων.

2.2. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι θεωρεί ότι ο παρών κανονισμός ανταποκρίνεται στις ανάγκες που υπάρχουν, δημιουργώντας στέρεες και διαρθρωμένες βάσεις που θα διασφαλίσουν τον βιώσιμο και προγραμματισμένο χαρακτήρα των πρωτοβουλιών σε αντίθεση με τις αποσπασματικές και αντιφατικές πρωτοβουλίες που ανελήφθησαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων Grotius, Grotius-Civil και Schuman.

2.3. Επιπλέον κατά την άποψη της ΟΚΕ, όπως επιβεβαιώνει ορθά και η Επιτροπή, οι στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν από

⁽⁸⁾ ΕΕ C 12 της 15.1.2001.

⁽⁹⁾ COM(2001) 278 τελικό.

⁽¹⁰⁾ Ενημερωτική έκθεση: CES 212/2000 (εισηγητής ο κ. Manuel Ataíde Ferreira).

⁽¹¹⁾ COM(2001) 398 τελικό, της 11ης Ιουλίου 2001.

τα ίδια τα κράτη μέλη και είναι ευκολότερο να επιτευχθούν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα και με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

2.4. Όσον αφορά την προαναφερθείσα ανακοίνωση του Μαΐου του τρέχοντος έτους, η ΟΚΕ θεωρεί ότι μπορεί να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο ώστε να λάβει περισσότερο υπόψη το ζήτημα της εναρμόνισης της λειτουργίας των σχετικών δικαστικών ιδρυμάτων που αφορά άμεσα την εσωτερική αγορά και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Παραδείγματος χάρι είναι αναγκαία η καλύτερη εφαρμογή στον κοινοτικό χώρο των Συμβάσεων της Γενεύης του 1930/31 (συναλλαγματικές, γραμμάτια εις διαταγήν και επιταγές ...), το πεδίο εφαρμογής των οποίων θα πρέπει να διευρυνθεί ακόμη περισσότερο.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Όροι χορήγησης χρηματοδοτικής υποστήριξης στους ΜΚΟ (άρθρο 5)

3.1.1. Τα προβλεπόμενα από την περίπτωση 2 του εν λόγω άρθρου είναι πιθανόν να προκαλέσουν σημαντικές δυσκολίες λόγω της απαίτησης για τη συμμετοχή στις ενέργειες τουλάχιστον των δύο τρίτων των κρατών μελών, ποσοστό υπερβολικό βάσει του υφιστάμενου αριθμού των κρατών μελών. Ακόμη και στην περίπτωση που υπάρξει διόρθωση και προβλεφθεί απαίτηση συμμετοχής στις ενέργειες των δύο τρίτων των «κρατών μελών που συμμετέχουν» ο αριθμός των κρατών μελών η συμμετοχή των οποίων θα απαιτείται θα αντιστοιχεί σε 8 κράτη μέλη, αριθμός που είναι υπερβολικός. Η ΟΚΕ προτείνει να απαιτηθεί η συμμετοχή στις ενέργειες «τουλάχιστον των μισών κρατών μελών που συμμετέχουν».

3.1.2. Επίσης, τα αναφερόμενα στην περίπτωση 3 είναι πιθανόν να έχουν ως αποτέλεσμα τον υπερβολικό περιορισμό του πεδίου εφαρμογής των προβλεπόμενων με ανεπιθύμητες συνέπειες για τη διαφάνεια των διαδικασιών και τους συμμετέχοντες που είναι βέβαιο ότι δεν επιθυμεί η Επιτροπή. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ προτείνει την επαναδιατύπωση του κειμένου της περίπτωσης 3 ως ακολούθως:

«έχουν ως κύριο στόχο την προώθηση της ανάπτυξης ενός χώρου δικαιοσύνης στον τομέα των αστικών υποθέσεων».

3.2. Υποβολή ειδικών σχεδίων (άρθρο 6, περίπτωση 3)

Σύμφωνα την πρόταση κανονισμού:

«Τα σχέδια μπορούν να υποβληθούν από ιδρύματα και δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς, όπως επαγγελματικές οργανώσεις, ερευνητικά ινστιτούτα και ιδρύματα νομικών και δικαστικών σπουδών/επιμόρφωσης για τους ασκούντες συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα.»

Είναι προφανές ότι τα πανεπιστήμια δεν περιλαμβάνονται στους προαναφερθέντες φορείς ενώ είναι πιθανόν να μην μπορέσουν οι επαγγελματίες του δικαστικού κλάδου να επωφεληθούν από τις δράσεις κατάρτισης που θα αναληφθούν. Το κείμενο της εν λόγω περίπτωσης έρχεται σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα, από το σημείο 9.1.4 του Δημοσιονομικού Δελτίου, πρόσωπα στα οποία απευθύνονται οι ενέργειες.

Η ΟΚΕ προτείνει να προβλεφθεί στο άρθρο 6, περίπτωση 3, ότι τα πρόσωπα στα οποία απευθύνονται οι ενέργειες είναι τα ίδια με αυτά που προβλέπονται στο σημείο 9.1.4 του Δημοσιονομικού Δελτίου.

Θα πρέπει ακόμη να αποσαφηνισθεί ότι στο εν λόγω πρόγραμμα μπορούν να συμμετάσχουν και οι οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας.

3.3. Ελάχιστος αριθμός χωρών που συμμετέχουν (άρθρο 6, περίπτωση 4)

Η απαίτηση για τη συμμετοχή τουλάχιστον 3 χωρών είναι πιθανόν να δημιουργήσει προβλήματα περιορίζοντας τον αριθμό των σχεδίων που υποβάλλονται. Για το λόγο αυτό προτείνεται να μειωθεί ο απαιτούμενος αριθμός χωρών σε 2 και να καθορίζεται το ύψος της χρηματοδότησης ανάλογα με τον αριθμό των κρατών που συμμετέχουν στο σχέδιο που υποβάλλεται.

3.4. Ποσοστό συμμετοχής στη χρηματοδότηση του κοινοτικού προϋπολογισμού (άρθρο 7, περίπτωση 3)

Σε αντίθεση με το πρόγραμμα Grotius που καθορίζει ένα όριο της τάξης του 80 % για τις συγχρηματοδοτήσεις, η πρόταση κανονισμού προβλέπει, κατ' αρχήν, ένα όριο της τάξης του 50 % χωρίς να αποσαφηνίζει τις περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η εξαίρεση από το εν λόγω όριο. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι το εν λόγω όριο είναι υπερβολικά περιοριστικό καθώς και ότι για να διασφαλισθεί η διαφάνεια των διαδικασιών είναι απαραίτητος ο καθορισμός κριτηρίων βάσει των οποίων μπορεί να επιτραπεί η υπέρβαση του εν λόγω ποσοστού. Κατά τον τρόπο αυτό θα διασφαλισθεί η αποφυγή της λήψης αυθαίρετων αποφάσεων.

3.5. Κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής (άρθρο 8, περίπτωση 3)

Εκτός από τα κριτήρια που αναφέρονται στο άρθρο 8, περίπτωση 3 η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να περιληφθεί ακόμη ένα εδάφιο με το οποίο θα καθορίζεται ως κριτήριο η διασφάλιση της αντιστοιχίας των σχεδίων με τις προτεραιότητες που καθορίζονται από το άρθρο 8, περίπτωση 1.

3.6. Εκθέσεις εκτέλεσης και αξιολόγησης (άρθρο 14)

Όπως έχει συμβεί και στην περίπτωση άλλων παρόμοιων καταστάσεων η ΟΚΕ προτείνει να προβλεφθεί η αποστολή των εκθέσεων εκτέλεσης και αξιολόγησης στην ΟΚΕ με στόχο την ενημέρωσή της.

3.7. Αξιολόγηση των χρησιμοποιούμενων πιστώσεων του προϋπολογισμού

3.7.1. Λόγω της έκτασης και της ευρύτητας του πεδίου εφαρμογής των προβλεπόμενων πρωτοβουλιών η ΟΚΕ φοβάται ότι το συνολικό ποσό των 15 εκατομμυρίων Ευρώ που πρόκειται να διατεθεί είναι έκδηλα ανεπαρκές.

3.7.2. Η ΟΚΕ αμφισβητεί την προτεινόμενη κατανομή των πιστώσεων βάσει των προβλεπόμενων δράσεων και ιδιαίτερα με το γεγονός ότι τα δύο τρίτα του συνολικού ποσού (10 εκ. EUR) πρόκειται να διατεθούν για τις δράσεις που θα αναλάβει η ίδια η Επιτροπή (δράσεις 1 και 3 του πίνακα πιστώσεων ανάληψης υποχρεώσεων του σημείου 7.2 του Δημοσιονομικού Δελτίου).

3.7.3. Δεν παρέχονται εγγυήσεις σχετικά με τον κίνδυνο να εξαντληθούν ορισμένες πιστώσεις, ιδιαίτερα αυτές που αφορούν τις δράσεις που αναλαμβάνει η ίδια η Επιτροπή, γεγονός που θα επηρεάσει όπως φοβάται η ΟΚΕ και τις υπόλοιπες πιστώσεις.

3.7.4. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ προτείνει τον καθορισμό στο πλαίσιο της πρότασης κανονισμού ενός κατώτατου ποσοστού πιστώσεων της τάξης του 40 % που θα πρέπει να διατεθούν για την υλοποίηση των δράσεων που δεν αναλαμβάνονται άμεσα από την Επιτροπή.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η δημιουργία του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις θα πρέπει να αποτελέσει ένα από τους σημαντικότερους στόχους των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι τα τραγικά γεγονότα που έλαβαν πρόσφατα χώρα καθιστούν επιτακτική την ανάγκη

δημιουργίας ενός ενιαίου ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου με σκοπό την πρόληψη τρομοκρατικών και εγκληματικών πράξεων.

4.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την έγκριση της «Πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση γενικού πλαισίου κοινοτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις» με την επιφύλαξη των όσων προαναφέρθηκαν και αφορούν:

- α) την ανάγκη να αυξηθεί το ύψος των πιστώσεων που πρόκειται να διατεθεί για την υλοποίηση του προγράμματος ώστε να καταστεί δυνατή η ουσιαστική προώθηση της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου, δεδομένου ότι εκτός από τα ζητήματα που αναφέρονται στην ανακοίνωση θα πρέπει να εξετασθούν και ορισμένες άλλες πτυχές ίσης ή ακόμη και μεγαλύτερης σημασίας (βλέπε σημεία 1.3.4 και 2.4).
- β) την ανάγκη αναθεώρησης των όρων συμμετοχής των οργανισμών που μπορούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και στη χρηματοδότησή του, ιδιαίτερα όσον αφορά:
 - την μείωση του ελάχιστου αριθμού των συμμετεχόντων κρατών (βλέπε σημείο 3.1.1)
 - την ελάχιστη συμμετοχή των συμμετεχόντων χωρών (βλέπε σημείο 3.3)
 - το επίπεδο της χρηματοοικονομικής συμμετοχής (βλέπε σημείο 3.4)
 - το ελάχιστο ποσοστό των πιστώσεων που θα πρέπει να διατεθεί για την υλοποίηση δράσεων που αναλαμβάνονται από άλλους φορείς εκτός της Επιτροπής (βλέπε σημείο 3.7.4).

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση σχετικά με την απόφαση του Συμβουλίου για τις κρατικές πολιτικές απασχόλησης για το έτος 2002»

(2002/C 36/17)

Στις 17 Οκτωβρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. van Dijk.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 75 ψήφους υπέρ και 16 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με βάση το άρθρο 128 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η Επιτροπή καθόρισε τις ετήσιες κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής για την απασχόληση το 2002.

1.2. Μετά τη σύνοδο κορυφής του 2000, στη Λισσαβόνα, η Επιτροπή αποφάσισε να προβεί σε μια δραστηρή αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για το 2001. Για το 2002 η Επιτροπή προβλέπει τη διεξαγωγή μίας σε βάθος αξιολόγησης, δεδομένου ότι κάθε επιμέρους γραμμή πρέπει να υλοποιηθεί εντός του 2002. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν επέφερε σημαντικές αλλαγές στις κατευθυντήριες γραμμές για το 2002.

1.2.1. Ύστερα από ριζικές αλλαγές που χαρακτήρισαν τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001 και ενόψει της πραγματοποιούμενης εκτίμησης της επίδρασης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την απασχόληση, τα αποτελέσματα της οποίας θα αντανάκλονται στις κατευθυντήριες γραμμές για το 2003, η Επιτροπή συνιστά μια περιορισμένη επανεξέταση των κατευθυντήριων γραμμών για το 2002, διατηρώντας τις αλλαγές στη νέα πολιτική έμφαση που απορρέει από πρόσφατες ανακοινώσεις της Επιτροπής, Ευρωπαϊκά Συμβούλια και την εκτίμηση της Κοινής Έκθεσης για την απασχόληση του 2001⁽¹⁾.

Ιδού οι κύριες αλλαγές σε σχέση με τις κατευθυντήριες γραμμές για το 2001:

- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης συμφώνησε να συμπληρώσει τους στόχους της Λισσαβόνας για το 2010 με ενδιάμεσους στόχους για το 2005 για το γενικό δείκτη απασχόλησης (67 %) και τον δείκτη για τις γυναίκες (57 %) και ένα στόχο 50 % για την απασχόληση πλέον ηλικιωμένων

ατόμων (55-64) που θα επιτευχθούν το 2010. Οι στόχοι ενσωματώθηκαν στον οριζόντιο σκοπό Α.

- Το ίδιο Συμβούλιο συμφώνησε ότι το τακτικό Συμβούλιο θα περιλάβει την ποιότητα στην εργασία ως γενικό στόχο στις κατευθυντήριες γραμμές για το 2002. Τούτο αντανάκλαται τώρα στο νέο οριζόντιο στόχο 13⁽²⁾. Επιπλέον, νέες παραπομπές στην ποιότητα έχουν ενσωματωθεί σε αριθμό σχετικών θεματικών κατευθυντήριων γραμμών (3, 7, 10, 11 και 13).
- Η κατευθυντήρια γραμμή 6 για την κινητικότητα τονίζει περισσότερο ακόμη την ανάγκη ενθάρρυνσης της κινητικότητας των εργαζόμενων σε νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας⁽³⁾.
- Ενόψει της περιορισμένης ανταπόκρισης των κρατών μελών στην προσήλωση για τη θέσπιση εθνικών στόχων για δείκτες απασχόλησης σύμφωνα με τα συμπεράσματα της Κορυφής στη Λισσαβόνα, η διατύπωση του οριζόντιου στόχου Α ενισχύθηκε με περισσότερο δεσμευτικό χαρακτήρα.
- Μια ενίσχυση της κατευθυντήριας γραμμής 17 για χάσματα μεταξύ φίλων. Το σοβαρό ύψος της μισθολογικής διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών σε πολλά κράτη μέλη έχει θεωρηθεί σαν ένα ενδεχόμενο αντικίνητρο όσον αφορά την επιθυμία των γυναικών για αποδοχή ή διατήρηση απασχόλησης. Το αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης για την κατάσταση δεικτών στον τομέα αυτό τονίζει, επίσης, τη σημασία του θέματος:

⁽¹⁾ Επιπλέον, οι αιτιολογικές σκέψεις έχουν προσαρμοσθεί χρονολογικά και μικρές αλλαγές ενσωματώθηκαν για να αποτυπώνεται η πραγματοποιούμενη εκτίμηση της επίδρασης της στρατηγικής (οριζόντιος στόχος F), η λιγότερο ευνοϊκή οικονομική προοπτική (γενική εισαγωγή) και βιομηχανική αναδιάρθρωση (κατευθυντήρια γραμμή 13).

⁽²⁾ Αλλαγές γίνονται βάσει της ανακοίνωσης της Επιτροπής COM(2001) 313 της 10.6.2001 (Απασχόληση και κοινωνική πολιτική «ένα σύστημα για επενδύσεις στην ποιότητα»).

⁽³⁾ Αλλαγές γίνονται βάσει της ανακοίνωσης της Επιτροπής COM(2001) 116 της 28.2.2001 που υποβλήθηκαν ενόψει της κορυφής της Στοκχόλμης καθώς και της ανακοίνωσης για μια ζώνη ευρωπαϊκής έρευνας (COM(2000) 6 της 18.1.2000).

1.3. Η ΟΚΕ θα εκπονήσει τη γνωμοδότησή της ακολουθώντας την εξής μέθοδο: καταρχάς θα αναφερθεί σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις σχετικά με το θέμα αυτό. Συγχρόνως, θα εξετάσει σε ποιο βαθμό οι συστάσεις που διατυπώθηκαν στις εν λόγω γνωμοδοτήσεις αντικατοπτρίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2002. Στη συνέχεια θα διατυπώσει ορισμένες παρατηρήσεις οι οποίες θα πρέπει, μετά την αξιολόγηση των επιπτώσεων, να συμπεριληφθούν στις κατευθυντήριες γραμμές που θα χαραχθούν για το 2003.

2. Προηγούμενες γνωμοδοτήσεις

2.1. Τον Οκτώβριο 2000 η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε γνωμοδότηση για τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης το 2001⁽¹⁾, σύμφωνα με τις οποίες οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρώνονται ως εξής:

- στο βασικό κινητήριο στόχο της πλήρους απασχόλησης
- στην απαραίτητη δια βίου μάθηση
- στην ενεργότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων με τη διαδικασία
- στην ανάγκη για ισόρροπη εφαρμογή των διαφόρων σκελών
- στην ανάγκη ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών.

Η ΟΚΕ προσυπογράφει στη γνωμοδότησή της τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Η ΟΚΕ εξέφραζε ικανοποίηση στη γνωμοδότηση αυτή για την υιοθέτηση μιας ιδιαίτερης κατευθυντήριας γραμμής για την ασφάλεια και υγιεινή στους χώρους εργασίας⁽²⁾. Περαιτέρω ζητεί, ωστόσο, να προσεχθούν ιδιαίτερα οι ευάλωτες ομάδες στην αγορά εργασίας όπως οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, οι γυναίκες, οι νέοι που εγκαταλείπουν τη σχολική εκπαίδευση, οι μακροχρόνια άνεργοι. Προκειμένου να υλοποιηθούν οι πτυχές που χαραχθήκαν κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας, δηλαδή να καταστεί η ΕΕ η δυναμικότερη και ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στις επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης καθώς και της κατάρτισης.

2.2. Το 2000, η ΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους⁽³⁾. Στην εν λόγω γνωμοδότηση διαπιστώνεται ότι στα κράτη μέλη η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των ατόμων από 50 έως 60 ετών είναι πολύ χαμηλότερη από τη συμμετοχή νεότερων εργαζομένων. Διατυπώνονται, συνεπώς, συστάσεις οι οποίες μπορεί να συμβάλουν στην αύξηση του ποσοστού απασχό-

λησης των ηλικιωμένων εργαζομένων, όπου η ΟΚΕ έχει γνώση του γεγονότος ότι σε μερικές περιπτώσεις μια κατώτερη συνταξιοδοτική ηλικία ήταν νόμιμη.

- αλλαγή νοοτροπίας τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών·
- άσκηση πολιτικής προσωπικού η οποία να μην αποκλείει τους εργαζόμενους άνω των 45 ετών: η άσκηση μιας πολιτικής προσωπικού συνειδητά προσανατολισμένη προς τις ηλικιακές κατηγορίες έχει ιδιαίτερη σημασία για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους. Στα πλαίσια της πολιτικής αυτής θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην πρόσληψη και την αποχώρηση, στην κατάρτιση, την επαγγελματική επιμόρφωση και τις προαγωγές, την ελαστική οργάνωση της εργασίας, την εργονομία και τον καθορισμό καθηκόντων, την αλλαγή συμπεριφοράς στους κόλπους των επιχειρήσεων·
- προσαρμογή της διαμόρφωσης της μισθολογικής κλίμακας με επιτάχυνση της αύξησης των μισθών στην αρχή της σταδιοδρομίας και ασθενή πρόοδο στο τέλος της, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση των ηλικιωμένων εργαζομένων. Η ΟΚΕ απεύθυνε τη σύσταση αυτή προς τους κοινωνικούς εταίρους χωρίς αυτό να αποτελεί προσπάθεια παρέμβασης στην αυτονομία τους όσον αφορά τη διαμόρφωση των μισθών.

2.2.1. Προκειμένου η πολιτική για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους να γίνει απτή πραγματικότητα, η ΟΚΕ προτείνει τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών στον τομέα αυτό. Η ΟΚΕ παραπέμπει επίσης στο ΕΚΤ το οποίο μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην υλοποίηση της πολιτικής αυτής.

2.3. Η ΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της για την ενδιάμεση επισκόπηση των τριών διαδικασιών στις οποίες στηρίζεται η ευρωπαϊκή πολιτική για την απασχόληση⁽⁴⁾, αξιολογεί θετικά τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για την πολιτική απασχόλησης. Η σημαντικότερη συμβολή των κατευθυντήριων γραμμών είναι η αύξηση της προσοχής που δίδεται στο θέμα αυτό, καθώς και η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων εταίρων. Προκειμένου να βελτιωθεί η διαδικασία, η ΟΚΕ στηριζόμενη στην επισκόπηση της Επιτροπής, στην οποία συνιστάται η μείωση του αριθμού των κατευθυντήριων γραμμών, προτείνει να βελτιωθεί ο συντονισμός με άλλες διαδικασίες (όπως η διαδικασία του Κάρντιφ, της Κολωνίας και της Λισσαβώνας), να καθοριστούν δείκτες και να βελτιωθεί η παρακολούθηση και η διάδοση ορθών πρακτικών. Η ΟΚΕ κρίνει επίσης απαραίτητο να βελτιωθεί η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Προτείνει μετά το τέλος της 5ετούς περιόδου, να εξετασθεί μια διακοπή ενός έτους, ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες να αναλάβουν πραγματικά τις υποχρεώσεις τους.

2.4. Στη γνωμοδότησή της για την ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική⁽⁵⁾ η ΟΚΕ υιοθέτησε τα ακόλουθα:

«Στα εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση πρέπει να θεσπισθούν κριτήρια για να διοχετευθούν κατάλληλα τα μεταναστευτικά στρώματα. Με την αναγκαία ελαστικότητα πρέπει να δοθεί στα εθνικά προγράμματα για την απασχόληση προσοχή

(1) Γνωμοδότηση για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική απασχόλησης των κρατών μελών για το 2001, 18 και 19 Οκτωβρίου 2000. (ΕΕ C 29 της 30.1.2001).

(2) Βλέπε επίσης «Προς μια κοινοτική στρατηγική για την υγιεινή και την ασφάλεια στην εργασία» (ΕΕ C 260 της 17.9.2001, σ. 97) και «Υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία» (ΕΕ C 51 της 23.2.2001).

(3) Γνωμοδότηση για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους (πρωτοβουλία), 18 και 19 Οκτωβρίου 2000 (ΕΕ C 14 της 16.1.2001).

(4) Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για «την ενδιάμεση επισκόπηση των τριών διεργασιών που χαρακτηρίζουν την ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης» ΕΕ C 139 της 11.5.2001, σ. 33.

(5) Γνωμοδότηση για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κοινοτική μεταναστευτική πολιτική ΕΕ C 260 της 17.9.2001 σ. 104.

στο περιεχόμενο της πολιτικής για τη μετανάστευση που να διασφαλισθεί ότι η αγορά εργασίας λειτουργεί καλά. Στις κατευθύνσεις για την απασχόληση οι οποίες ετησίως αναφέρουν τα υφιστάμενα προβλήματα (διαθεσιμότητα, επιχειρηματικό πνεύμα, δυναμικό προσαρμογής, πολιτικής ίσων ευκαιριών) επιβάλλεται όπως η νέα μεταναστευτική πολιτική εκφραστεί με τρόπο θετικό. Οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να έχουν ως συνέπεια ότι η ποιότητα της απασχόλησης τόσο των κοινοτικών όσο και των μεταναστών εργαζομένων βελτιώνεται.»

2.5. Στη γνωμοδότησή της για την ισότητα αμοιβής ανδρών και γυναικών⁽¹⁾ η ΟΚΕ συνηγόρησε, ιδίως για μεγαλύτερη διαφάνεια στην αποζημίωση ανδρών και γυναικών. Τα κράτη μέλη οφείλουν να αναλάβουν τις σχετικές πρωτοβουλίες. Επίσης είναι σκόπιμο να προσαρμοσθούν στην επικουρικότητα οι στατιστικές. Στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση επιβάλλεται να αναφέρεται ότι τα κράτη λαμβάνουν ειδικά μέτρα ώστε να ενισχύσουν την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας και να αγωνισθούν κατά των μισθολογικών διακρίσεων.

2.6. Σε πρόσφατη γνωμοδότηση της ΟΚΕ τονίσθηκε η ανάγκη βελτίωσης της ποιοτικής πτυχής της κοινωνικής και απασχολησιακής πολιτικής⁽²⁾.

3. Εκτίμηση των κατευθυντήριων γραμμών για το 2002

3.1. Η ΟΚΕ εκφράζει ικανοποίηση για τη μεγαλύτερη προσοχή που δίδεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους, όπως ζήτησε στη γνωμοδότηση της για τους εργαζόμενους αυτούς.

3.2. Μαζί με την Επιτροπή η ΟΚΕ έθεσε υψηλή προτεραιότητα στην πάλη κατά των διαφορών στην αμοιβή μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επομένως, υποστηρίζει την ενδυνάμωση αυτής της κατευθυντήριας γραμμής βάσει της οποίας τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους καλούνται να θεσπίσουν μια στρατηγική για να εξαλειφθούν οι υφιστάμενες διαφορές.

3.3. Οι κατευθυντήριες γραμμές παρουσιάζουν μόνο δευτερεύουσες αλλαγές σε σύγκριση με εκείνες του 2001. Η ΟΚΕ, μπορεί, μετά τη βασική αλλαγή για το 2001, να συμφωνήσει με τη στάση αυτή. Η ΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή δεν παρουσιάζει μικρές συντακτικές τροποποιήσεις.

3.4. Περαιτέρω η ΟΚΕ θέτει ορισμένες ερωτήσεις για τους εξαλειφθέντες ποσοτικούς στόχους όπως εκείνοι που περιλαμβάνονται στις κατευθυντήριες γραμμές για το 2001 που δεν υιοθετήθηκαν ακόμη. Από τη μια πλευρά η ΟΚΕ κατανοεί το λόγο

εξάλειψης των στοιχείων αυτών, επειδή η Επιτροπή δεν διαθέτει ακόμη μια σειρά δεικτών που ισχύουν για ολόκληρη την Κοινότητα. Από την άλλη πλευρά οι κατευθυντήριες γραμμές κερδίζουν ισχύ και αποτελεσματικότητα καθώς προστίθενται στόχοι που μπορεί να μετρηθούν. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι μετά την εκτίμηση της επίδρασης παρόμοιοι ποιοτικοί στόχοι θα υιοθετηθούν και πάλι βάσει διαθέσιμων ευρωπαϊκών δεικτών.

3.5. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι σημερινές αβέβαιες οικονομικές περιστάσεις θέτουν στα κράτη μέλη μια πρόσθετη πίεση ώστε να εφαρμόσουν τις κατευθυντήριες γραμμές όσο είναι δυνατό καλά. Επομένως, η ΟΚΕ πιστεύει ότι ακριβώς τώρα είναι αναγκαία μια ενεργός πολιτική για την αγορά εργασίας.

4. Βάσεις για κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την απασχόληση μετά την αξιολόγηση της επίδρασης

4.1. Προς το παρόν έγινε μια αρχή με την αξιολόγηση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Το Μάρτιο του 2002 θα υποβάλει μια τεχνική έκθεση στις άλλες αρχές με τα πλέον αξιοσημείωτα ευρήματα της αξιολόγησης και η ΟΚΕ θα κληθεί να εκδώσει γνωμοδότηση για την εν λόγω αξιολόγηση. Εν αναμονή η ΟΚΕ θα προσφέρει μερικές βάσεις στην αξιολόγηση.

4.2. Η συνθήκη υποχρεώνει την Επιτροπή να εξετάζει κάθε χρόνο την πολιτική απασχόλησης και να υποβάλει κατευθυντήριες γραμμές. Η ΟΚΕ διερωτάται αν επιβάλλεται να υποδειχθεί μια ετήσια επανεξέταση των κατευθυντήριων γραμμών. Η υποβολή και ένταξη τους στα εθνικά σχέδια δράσης αναγκάζει τα κράτη μέλη να αναλαμβάνουν σοβαρές ενέργειες, ενώ οι προτεραιότητες ετησίως δεν γνωρίζουν καμία σοβαρή αλλαγή. Περαιτέρω προκύπτει κόστος κατά τον χρόνο που τα αποτελέσματα της θέσπισης της σχετικής πολιτικής δεν είναι ακόμη ορατά και μετρήσιμα. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά έναν πολυετή κύκλο βάσει του οποίου θα υπάρξει ένας αποτελεσματικός κύκλος πολιτικής. Σχετικά παρατηρείται ότι πιθανότητες προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες περιστάσεις δεν αποκλείονται. Παρόμοια αλλαγή πολιτικής απαιτεί τροποποίηση του άρθρου 128 της Συνθήκης. Ως εναλλακτική λύση εφόσον η Συνθήκη δεν τροποποιείται, είναι δυνατό να επιλεγεί μια διετής θεμελιώδης επανεξέταση, ενώ κατά το ενδιάμεσο έτος είναι δυνατό να πραγματοποιείται μια περιορισμένη αναπροσαρμογή. Τούτο σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν περισσότερο χρόνο για να εκτιμήσουν τις συνέπειες των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση στην πολιτική τους.

4.2.1. Η ετήσια υποβολή έκθεσης από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή επιβάλλεται να προσαρμοσθεί, επίσης θα μπορούν να υποβάλουν έκθεση για το ήμισυ των κατευθυντήριων γραμμών κάθε χρόνο.

(1) Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για τις μισθολογικές διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ΕΕ C 155 της 29.5.2001, σ. 65.

(2) Ενίσχυση της ποιοτικής διάστασης στην κοινωνική και απασχολησιακή πολιτική, που υιοθετήθηκε στη Σύνοδο της 12ης και 13ης Σεπτεμβρίου 2001, ΕΕ C 311 της 7.11.2001.

4.3. Η ΟΚΕ ανησυχεί για τη συσχέτιση των κοινωνικών εταίρων στην κατάρτιση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση καθώς και για την ενσωμάτωση των γραμμών αυτών στα εθνικά προγράμματα δράσης. Μολονότι η Επιτροπή φαίνεται αρκετά αισιόδοξη σχετικά με τη συνεργασία αυτή, οι κοινωνικοί εταίροι δεν εκπροσωπούνται πάντα. Συχνά δεν διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο προκειμένου να εξετάσουν στους κύκλους τους τις κατευθυντήριες γραμμές και να εκδώσουν στη συνέχεια σχετική γνωμοδότηση μέσω των οργανώσεών τους. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται και στις συνθήκες υπό τις οποίες η ΟΚΕ εκδίδει την παρούσα γνωμοδότηση: μία μοναδική συνεδρίαση της ομάδας μελέτης για την έκδοση μίας τόσο σημαντικής γνωμοδότησης.

4.3.1. Η συσχέτιση των κοινωνικών εταίρων κατά την ένταξη των κατευθυντήριων γραμμών στα εθνικά προγράμματα δράσης δημιουργεί ακόμη περισσότερες ανησυχίες στην ΟΚΕ. Συχνά οι κοινωνικοί εταίροι λαμβάνουν την τελευταία στιγμή τα προγράμματα και διαθέτουν μόνο λίγες ημέρες για να δώσουν την άποψή τους. Μια καλή συσχέτιση των κοινωνικών εταίρων κατά τη θέσπιση των προγραμμάτων γίνεται μόνο σε μερικά κράτη μέλη.

4.3.2. Για να βελτιωθεί η συσχέτιση των κοινωνικών εταίρων κατά την κατάρτιση των ΕΠΔ πρέπει τα κράτη μέλη να τους συνδέουν νωρίτερα με τη σχετική διεργασία. Προς το παρόν δεν διαβουλεύονται συχνά όσον αφορά τα ΕΠΔ όταν οι κυβερνήσεις τα έχουν καταρτίσει. Οι κοινωνικοί εταίροι δεν αισθάνονται συνεπώς συνδεδεμένοι με τη θέσπιση και εφαρμογή των ΕΠΔ.

Επίσης οι κοινωνικοί εταίροι θα επιθυμούσαν να συνδεθούν στενότερα με την εφαρμογή ειδικών ανά περιοχή συστάσεων.

4.4. Σύμφωνα με ορισμένες παρατηρήσεις κατά τη διαδικασία η ΟΚΕ θα προσθέσει θέματα για τα οποία οι κατευθυντήριες γραμμές στο μέλλον θα χρειασθεί να δώσουν περισσότερη σημασία.

4.4.1. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο ζητούν δικαίως στα πλαίσια των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στις ευάλωτες κατηγορίες εργαζομένων στην αγορά εργασίας. Για την Επιτροπή και το Συμβούλιο παρόμοιες ομάδες είναι οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, οι μακροχρόνια άνεργοι και οι νέοι που εγκαταλείπουν τη σχολική εκπαίδευση. Η ΟΚΕ επιθυμεί να προσθέσει δύο ακόμα ομάδες τους μειονεκτούντες και τις εθνικές μειονότητες: οι μειονεκτούντες περιλαμβάνονται ήδη στην γραμμή 7 αλλά επιβάλλεται να συνδεθούν και με τις άλλες κατευθυντήριες γραμμές. Οι εθνικές μειονότητες είναι εξαιρετικά ευάλωτες και χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή. Η ΟΚΕ διαβλέπει ένα πολλά υποσχόμενο σήμα προς τις ειδικές ανά κράτος συστάσεις που έλαβαν η Γερμανία, η Αυστρία και η Σουηδία.

4.4.2. Για να μετρηθούν καλώς οι επιδράσεις των κατευθυντήριων γραμμών είναι ανάγκη να υπάρξουν συγκρίσιμοι δείκτες. Αυτό θα ενισχύσει τη δέσμευση των κρατών και των κοινωνικών εταίρων για τη διεργασία του Λουξεμβούργου.

4.4.3. Τέλος, η ΟΚΕ τονίζει τις συζητήσεις που γίνονται στο θέμα της μεταναστευτικής πολιτικής. Νωρίτερα η ΟΚΕ συνηγόρησε όπως στις κατευθυντήριες γραμμές υιοθετηθεί ένα εδάφιο για την πολιτική αυτή.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Προετοιμασία της 4ης Διάσκεψης υπουργών του ΠΟΕ: η θέση της ΟΚΕ»

(2002/C 36/18)

Στις 26 Απριλίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Προετοιμασία της 4ης Διάσκεψης υπουργών του ΠΟΕ στο Κατάρ: η θέση της ΟΚΕ».

Το τμήμα εξωτερικών σχέσεων, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του, στις 4 Οκτωβρίου 2001, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Vever (εισηγητή) και της κας Sanchez (συνεισηγήτριας).

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η ΟΚΕ υιοθέτησε με 116 ψήφους υπέρ και μία αποχή την παρούσα γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1. Δύο σχεδόν χρόνια μετά την αποτυχία του Σιάτλ, ο ΠΟΕ αναζητεί πάντα τη μελλοντική του ταυτότητα. Παρά την εδραίωση του συστήματος διευθέτησης των διαφορών του, ο ΠΟΕ μετά βίας μπορεί να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις του διεθνούς εμπορίου, λόγω του μωσαϊκού των κρατών που τον συνθέτουν, της αδυναμίας πολλών αναπτυσσόμενων χωρών να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις, των πρακτικών που αμφισβητούν την έννοια της ενιαίας δέσμευσης και της εμφάνισης νέων απαιτήσεων διεθνούς ρύθμισης των συναλλαγών (βλέπε ανταγωνισμός, περιβάλλον, υγεία, κοινωνικά θέματα) που υπερβαίνουν το αυστηρά εμπορικό πλαίσιο. Μια νέα αποτυχία στην Doha, το Νοέμβριο του 2001, θα αποτελέσει απειλή για την πρωταρχική σημασία του πολυμερούς χαρακτήρα και θα δημιουργήσει, κατά κύριο λόγο για τις αναπτυσσόμενες χώρες, νέους κινδύνους αποκλεισμού από τις αγορές παραλύοντας ταυτόχρονα τον ΠΟΕ έναντι των νέων προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και της αύξησης των εμπορικών διαφορών. Αντίθετα, μια επιτυχία στην Doha θα φέρει το διεθνές εμπόριο στο δρόμο που οδηγεί προς καλύτερες ρυθμίσεις και θα εδραιώσει σταθερά τις βάσεις της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης, ιδίως προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών. Λόγω των τρομοκρατικών ενεργειών της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ και της αιφνίδιας αύξησης των εντάσεων που προκάλεσαν, η διεθνής κοινότητα θα επεδείκνυε αποφασιστικότητα εάν επιτάχυνε, μέσω διαλόγου, τις προσπάθειες οργάνωσής της για την αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης και των νέων προκλήσεων που μέλλοντος.

1.2. Για να μην επαναληφθεί η αποτυχία του Σιάτλ, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα διδάγματά του. Η αποτυχία αυτή δεν πρέπει να αποδοθεί σε μια υπερβολικά φιλόδοξη ημερήσια διάταξη, αλλά κυρίως στην κακή προετοιμασία της διάσκεψης όσον αφορά τα εφόδια επιτυχίας της, που εκφράστηκε κυρίως με μια υποτίμηση των προσδοκιών και των προβλημάτων των αναπτυσσόμενων χωρών, αισθήματα αποκλεισμού πολλών εξ αυτών από τη διαδικασία διαπραγματεύσεων, μια έλλειψη αμοιβαίας συνεννόησης και ευελιξίας στις συζητήσεις, παρεξηγήσεις όσον αφορά τα θέματα μιας νέας ημερήσιας διάταξης και ανυπαρξία ενός αρκετά καλά

προετοιμασμένου και οργανωμένου διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις.

1.3. Ενόψει της διάσκεψης της Doha, οι προκλήσεις εξακολουθούν πάντα να είναι πολυσύνθετες, αλλά ορισμένες πρόσφατες συγκλίσεις αφήνουν να διαφανεί, παρά τις σοβαρές αβεβαιότητες που δημιουργήθηκαν μετά την 11η Σεπτεμβρίου, ότι δεν αποκλείεται να είναι η έκβαση επιτυχής. Μεταξύ των θετικών σημείων συγκαταλέγονται το αμείωτο ενδιαφέρον πολλών χωρών για ένα νέο κύκλο, οι προσεγγίσεις απόψεων προς την κατεύθυνση αυτή μεταξύ των κυριότερων εμπορικών εταιρών, οι πιο ευνοϊκές τάσεις μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών και οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της ΕΕ. Ωστόσο, τα περιθώρια χειρισμών εξακολουθούν να είναι ευάλωτα. Οι έντονες προσδοκίες για μια ευρεία ημερήσια διάταξη, τις οποίες συμμαρύνονται η κοινωνία των πολιτών και οι ΜΚΟ, εξακολουθούν να προσκρούουν, ιδίως για τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά θέματα, στους δισταγμούς πολλών αναπτυσσόμενων χωρών που θέτουν τις βασικές τους διεκδικήσεις σε άλλα θέματα όπως η εφαρμογή, η ανάπτυξη, και η πρόσβαση στις αγορές. Καθένας μπορεί να αντιληφθεί πόσο πολυσύνθετο είναι να επιτευχθεί με ομόφωνη γνώμη των 142 κρατών ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα με τη δυνατότητα συμβιβασμού που αυτό προϋποθέτει.

1.4. Όλες οι διαπιστώσεις αυτές οδηγούν την ΟΚΕ στη διατύπωση των ακόλουθων συστάσεων για την Doha:

1.4.1. Πρέπει καταρχάς να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις για μια επιτυχή έκβαση, δηλαδή να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις με ένα πνεύμα ανοιγματος, αμοιβαίας συνεννόησης και διαφάνειας, χωρίς να συγχέεται η κατάρτιση μιας ημερήσιας διάταξης με την πρόβλεψη των αποτελεσμάτων της, εξασφαλίζοντας με κάθε τρόπο την υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, διοργανώνοντας ένα διαδραστικό διάλογο με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, δημιουργώντας «γέφυρες» μεταξύ των διάφορων θεμάτων και εντάσσοντας στην ημερήσια διάταξη της διάσκεψης της Doha σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που θα εξασφαλίσει τη συμμετοχή άλλων διεθνών κύκλων εκτός του ΠΟΕ.

1.4.2. Η επίτευξη συμφωνίας για μια φιλόδοξη και συνεκτική ημερήσια διάταξη προϋποθέτει ένα ελάχιστο κοινό όραμα και ισχυρή βούληση επιτυχίας. Η ΟΚΕ προτείνει για το λόγο αυτό να βασίζεται ο νέος κύκλος του ΠΟΕ σε ένα στόχο «παγκόσμιας και

βιώσιμης ανάπτυξης». Ο στόχος αυτός θα επιτρέψει συγκεκριμένα να προβληθούν τα εξής:

- η οικονομική ανάπτυξη στο επίκεντρο του κύκλου, κυρίως εκείνη των αναπτυσσόμενων χωρών·
- η ανάπτυξη νέων ποιοτικών απαιτήσεων — υγεία, ασφάλεια, περιβάλλον, κοινωνικά θέματα·
- η ανάπτυξη της συνεργασίας με άλλους διεθνείς κύκλους·
- μια ιδιαίτερα αποφασιστική στάση της διεθνούς κοινότητας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου με την προώθηση μιας παγκόσμιας και βιώσιμης συνεργασίας, επιδεικνύοντας πολύ μεγαλύτερη προσοχή στα προβλήματα της υπανάπτυξης και διασφαλίζοντας την επαγρύπνηση του ΠΟΕ για τον έλεγχο των επιδράσεων που έχουν στο εμπόριο οι διαταραχές που έχει δημιουργήσει η νέα αυτή κατάσταση.

1.4.3. Ενώ τονίζει τον υποχρεωτικά παγκόσμιο, υποκείμενο σε όρους και διαδραστικό χαρακτήρα του νέου κύκλου, η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι ορισμένα λεπτά θέματα μπορεί να χρειαστούν περισσότερο χρόνο για να παρουσιαστούν καλύτερα στις διαπραγματεύσεις. Συνεπώς, θα μπορούσε να προβλεφθεί μια τρίπτυχη διάρθρωση του νέου κύκλου, χωρίς να είναι δυνατός ο διαχωρισμός των τριών αυτών πτυχών από το σύνολο:

- να αναληφθούν χωρίς καθυστέρηση δράσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες, για τις οποίες η ΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι αποτελούν το αντικείμενο προτάσεων·
- να διευκολυνθούν οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά και την ενσωματωμένη ημερήσια διάταξη — γεωργία, υπηρεσίες·
- να ανοιχτεί ο δρόμος για την εξέταση πιο συστημικών θεμάτων (ανταγωνισμός, επενδύσεις, προστασία των καταναλωτών, κοινωνικά θέματα σε σχέση με τη ΔΟΕ).

Οι παρατηρήσεις της ΟΚΕ για τους διάφορους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν βασίζονται στις ακροάσεις της και στις ομάδες μελέτης που συνέστησε ο επίτροπος, κ. Lamy, με τους κοινωνικο-επαγγελματικούς κύκλους και τις ΜΚΟ.

1.4.4. Ένας αποτελεσματικός διάλογος με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των προϋποθέσεων επιτυχίας. Προς το σκοπό αυτό, η ΟΚΕ συνιστά την υιοθέτηση ενός κώδικα συμπεριφοράς μεταξύ του ΠΟΕ και των

εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (κοινωνικο-επαγγελματικοί κύκλοι και ΜΚΟ). Χωρίς να τεθεί υπό αμφισβήτηση το αποκλειστικό δικαίωμα των κρατών να διεξάγουν διαπραγματεύσεις, ένας παρόμοιος κώδικας μπορεί να δημιουργήσει για τους κοινωνικο-επαγγελματικούς κύκλους και τις ΜΚΟ ένα συμπληρωματικό πεδίο ευθυνών κατά την προετοιμασία, την αξιολόγηση, την παρακολούθηση και την εφαρμογή των δεσμεύσεων του ΠΟΕ. Αυτό, εκτός από τη δημιουργία ενός πλαισίου διαλόγου, θα αποτελούσε επίσης λειτουργικό μέσο συνεργασίας μεταξύ του ΠΟΕ και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών προς όφελος της «παγκόσμιας και βιώσιμης ανάπτυξης» την οποία επιθυμεί η ΟΚΕ.

2. Οι προκλήσεις της Διάσκεψης

2.1. Η ΓΣΔΕ οφείλει την τεράστια επιτυχία της στον πραγματισμό που την χαρακτηρίζει. Σε αντίθεση προς την CNUCED, η οποία περιπλεκόταν σε ιδεολογικές συζητήσεις οι οποίες δεν κατέληγαν ποτέ σε συγκεκριμένη λύση, η ΓΣΔΕ προσπάθησε πάντα να αποφύγει την πολιτικοποίηση των συζητήσεων με αποτέλεσμα να ολοκληρώσει τα φιλόδοξα προγράμματα διαπραγματεύσεων για την ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Ωστόσο, μετά την ολοκλήρωση του κύκλου της Ουρουγουάης στο Μαρακές, ο νέος Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου που ιδρύθηκε για να διαδεχθεί τη ΓΣΔΕ, προσπαθεί να προσδιορίσει τα καθήκοντά του.

2.2. Με την πάροδο του χρόνου, διαπιστώνει κανείς σήμερα ότι το έργο που επιτελέστηκε στο Μαρακές με το τέλος του κύκλου του Γύρου της Ουρουγουάης, ήταν σημαντικό όποια και αν είναι η κριτική που θα μπορούσε να διατυπωθεί. Διότι, με το Γύρο αυτό κατορθώθηκε:

2.2.1. να εξελιχθεί η ΓΣΔΕ από μια απλή προσωρινή συμφωνία σε ένα διεθνές όργανο του συστήματος του ΟΗΕ, τον ΠΟΕ, με αποστολή να νομοθετεί αδιάλειπτα στον τομέα του διεθνούς εμπορίου.

2.2.2. να μετατραπεί μια συμφωνία την οποία συνυπογράφει ένα μωσαϊκό κρατών ή στην καλύτερη περίπτωση ομάδα κρατών, που ανάλογα με την ανάπτυξή τους αναλαμβάνουν διαφορετικές υποχρεώσεις, σε μια «ενιαία δέσμευση» χάρη στην οποία μπορεί να επιτευχθεί στο μέλλον ένας μονοπολικός κόσμος που θα στηρίζεται σε ένα σώμα κανόνων όχι ταυτόσημων αλλά τουλάχιστον συγκρισιμων.

2.3. Ωστόσο, η επιτυχία του ΠΟΕ προκάλεσε και τα προβλήματα του. Πράγματι, από την ημέρα που τέθηκε σε ισχύ το σύστημα διευθέτησης των διαφορών, εκφράστηκαν από πολλές πλευρές ανησυχίες για την επιρροή του και έκριναν ότι η επιρροή αυτή ήταν υπερβολική σε σχέση με την αρχική του νομιμότητα. Εξάλλου εκφράστηκαν αντιρρήσεις ως προς την ιεράρχηση των κανόνων που διατυπώνονται σε σχέση με το σύνολο των άλλων κανόνων που ισχύουν στον κοινωνικό, περιβαλλοντικό και άλλους τομείς. Είναι αλήθεια όμως ότι, μετά τη Σιγκαπούρη, το 1996, μεγάλος αριθμός αναπτυσσόμενων χωρών χαλάρωσε τις προσπά-

θεις επειδή δεν υπάρχουν θεσμοί να είναι σε θέση να εξασφαλίσουν πλήρως και εξ ολοκλήρου την εφαρμογή στα πλαίσια του ΠΟΕ. Ενώ ο οργανισμός εξήλθε ενισχυμένος σε ένα πρώτο στάδιο, αποδυναμώθηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάσκεψη του Σιάτλ αφού δέχτηκε έντονη επίθεση τόσο στο εσωτερικό του από τις αναπτυσσόμενες χώρες που είναι μέλη του όσο και στο εξωτερικό από τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών.

2.4. Οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν ήταν στο Σιάτλ σε θέση να συμφωνήσουν για την έναρξη νέου γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων: στην ουσία επιθυμούσαν να επανεκτιμηθούν ορισμένες δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει στο Μαρακές. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε σοβαρό κίνδυνο για το σχέδιο των ενιαίων δεσμεύσεων. Ολοένα και περισσότερα μέλη ζήτησαν να ληφθούν υπόψη και άλλα αιτήματα όπως η αειφόρος ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα στο χώρο εργασίας και η αρμονικότερη ρύθμιση του εμπορίου και των διεθνών επενδύσεων, συγχρόνως και στον ίδιο βαθμό με την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου.

2.5. Οι διαπιστώσεις αυτές στους κόλπους του ΠΟΕ είχαν τις ακόλουθες συνέπειες:

2.5.1. διευρύνθηκε το χάσμα μεταξύ των μελών (ή ομάδων μελών), χάσμα το οποίο υπέρβαινε τα απλά εμπορικά ζητήματα. Στις παραδοσιακές διαφορίες προστέθηκαν και άλλες διαφορές τόσο μεταξύ των βιομηχανικών χωρών όσο και σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες για θέματα όπως το περιβάλλον ή οι συνθήκες εργασίας.

2.5.2. μία πληθώρα παραμέτρων (εμπορικών, τιμολογιακών, μη τιμολογιακών, ανταγωνιστικών, οικολογικών, κοινωνικών) για τις οποίες θα πρέπει μέχρι τις επόμενες διασκέψεις του ΠΟΕ να βρεθεί κατάλληλη σφαιρική λύση, πράγμα που φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο.

2.6. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζουν διαμετρικά αντίθετες πολιτικές και στρατηγικές αντιλήψεις για το μέλλον του διεθνούς εμπορίου και τη λειτουργία του:

2.6.1. είναι άραγε σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στην πολυμερή συμφωνία υπό την αιγίδα του ΠΟΕ ή μήπως πρέπει να προτιμηθεί μια διμερής περιφερειακή ή και μονομερής προσέγγιση;

2.6.2. είναι άραγε εφικτή η διατήρηση της ενότητας των εμπορικών κανόνων σε παγκόσμιο επίπεδο ή μήπως πρέπει να λαμβάνεται σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη ο βαθμός ανάπτυξης των κρατών μελών του ΠΟΕ; (όπως οι διαφορές της κατάστασης των ίδιων των αναπτυσσόμενων χωρών αρχίζοντας από τις νεοαναδυόμενες οικονομίες που είναι ήδη ανταγωνιστικές από πολλές απόψεις, π.χ η Βραζιλία ή η Ινδία, και φθάνοντας μέχρι τις χώρες με τη μεγαλύτερη καθυστέρηση ως προς την ανάπτυξη τους);

2.6.3. οι δραστηριότητες του ΠΟΕ θα πρέπει άραγε να περιορίζονται αποκλειστικά στο εμπόριο ή θα πρέπει, δεδομένου ότι ο μηχανισμός διευθέτησης των διαφορών επηρεάζει ήδη άλλους παράγοντες, έστω και αν θεσπίστηκε με αυστηρά εμπορικά κριτήρια, να συμπεριλαμβάνουν και παρεμφερή θέματα όπως την αειφόρο ανάπτυξη με την ευρύτερη έννοια (δηλαδή κοινωνική, δεοντολογική και οικολογική); Εάν ναι, ο ΠΟΕ ή άλλοι παγκόσμιοι οργανισμοί θα πρέπει άραγε να αναλάβουν ηγετικό ρόλο, και με ποιο τρόπο πρέπει να συντονίσουν τις δράσεις τους;

2.6.4. θα ήταν άραγε σκόπιμο να τροποποιηθεί η λειτουργία του ΠΟΕ με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης διαφάνειας και την αποτελεσματικότερη συμμετοχή των διευθυντικών του οργάνων ώστε να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι απαιτήσεις της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και της δημοκρατίας με οικονομικό και κοινωνικό προσανατολισμό, αλλά και γενικά οι προσδοκίες και οι ανησυχίες της κοινωνίας των πολιτών;

2.7. Για όλους αυτούς τους λόγους φαίνεται ότι η προετοιμασία αλλά και η διεξαγωγή της υπουργικής διάσκεψης της Doha είναι εξαιρετικά αβέβαιη και διακινδυνευμένη. Ωστόσο, μια νέα αποτυχία θα είχε συνέπειες για το μέλλον του οργανισμού αυτού της Γενεύης αλλά και για τους βασικούς όρους λειτουργίας του διεθνούς εμπορίου, έστω κι αν ορισμένοι υποστηρίζουν, λίγο έως πολύ δικαιολογημένα, ότι παρόμοια αποτυχία δεν θα ήταν οριστική.

2.8. Η αποτυχία της διάσκεψης στην Doha θα δικαίωνε τους σπαδούς των διμερών ή διαπεριφερειακών λύσεων. Κατά το παρελθόν αποδείχθηκε ότι παρόμοιες λύσεις οι οποίες προκαλούν φαινόμενα κατακερματισμού της αγοράς, έχουν επιβλαβείς συνέπειες όχι μόνο για την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και για τις πολυάριθμες χώρες που έχουν περιορισμένη βαρύτητα ή ακόμα για χώρες όπως οι Ινδίες οι οποίες δεν επέλεξαν ποτέ τη λύση αυτή. Η αποτυχία της διάσκεψης θα κλόνιζε όμως και τα θεμέλια της διαδικασίας διευθέτησης των διαφορών.

2.9. Μια από τις αρνητικές συνέπειες που θα μπορούσε να έχει παρόμοια αποτυχία θα ήταν επίσης και το πάγωμα των δραστηριοτήτων του ΠΟΕ μολονότι:

2.9.1. προκύπτουν διαρκώς νέα οξύτατα προβλήματα στον τομέα του παγκόσμιου εμπορίου: οι νέες τεχνολογίες, το ηλεκτρονικό εμπόριο, το περιβάλλον, η προστασία των καταναλωτών, η ασφάλεια των τροφίμων, η αρχή της πρόληψης, οι ανάγκες σε φάρμακα, οι αυξανόμενες δεοντολογικές απαιτήσεις και απαιτήσεις υπεύθυνης κοινωνικής συμπεριφοράς αλλά και άλλες απαιτήσεις της κοινωνίας των πολιτών.

2.9.2. Διαπιστώνεται μία συνεχής ένταση των εμπορικών διαφορών οι οποίες κατά έναν τρόπο υποδαυλίζονται από την ύπαρξη του νέου μηχανισμού διευθέτησης των διαφορών.

2.9.3. Ορισμένοι ισχυροί φορείς (ALAC, EE-Mercosur), προσπαθούν να περιφερειοποιήσουν και να κατακερματίσουν το διεθνές εμπόριο εις βάρος των πλέον αδύναμων εταίρων.

2.9.4. Η προσεχής είσοδος της Κίνας στον ΠΟΕ, μολονότι αποτελεί σημαντικό γεγονός λόγω των προφανών πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει η συμμετοχή ενός τόσο σημαντικού εταίρου στον Οργανισμό, θα έχει οπωσδήποτε επιπτώσεις σε ορισμένα δύσκολα θέματα της ημερήσιας διάταξης των διαπραγματεύσεων όπως το περιβάλλον ή η κοινωνική κατάσταση, εάν αυτές δεν έχουν αρχίσει προηγουμένως.

2.10. Από αυτή την άποψη, το πάγωμα των δράσεων ή η προσωρινή κινητοποίηση του ΠΟΕ θα ήταν ταυτόσημη με οπισθοδρόμηση. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει μεγάλος κίνδυνος ο μηχανισμός διευθέτησης των διαφορών του ΠΟΕ να μονοπωλήσει όλες τις δραστηριότητες του οργάνου αυτού και να εφαρμόσει διατάξεις οι οποίες ενόψει των εξελίξεων που διαπιστώνονται στο παγκόσμιο εμπόριο, να είναι όλο και πιο παρωχημένες.

2.11. Εάν όμως η διάσκεψη της Doha είναι επιτυχής, δηλαδή εάν αρχίσει ένας νέος γύρος συνεκτικών και ισορροπημένων εμπορικών διαπραγματεύσεων, θα υπάρχει και πάλι ελπίδα για όλους τους ενδιαφερόμενους:

2.11.1. παρόμοια επιτυχία θα προσφέρει στην πολυμερή προσέγγιση πραγματική θέση υπεροχής έναντι άλλων (περιφερειακών, διμερών, κ.λπ.) λύσεων και θα ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των συμμετεχόντων κρατών, ιδίως των αναπτυσσόμενων, που θα βρίσκονται σε καλύτερη θέση για να καλύψουν τις καθυστερήσεις τους· τα θετικά αυτά αποτελέσματα θα είναι ακόμα πιο αξιόλογα τη στιγμή κατά την οποία η παγκόσμια οικονομία και σταθερότητα έχουν υπονομευθεί από τις διάφορες συνέπειες των τρομοκρατικών ενεργειών της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ·

2.11.2. ωστόσο, η επιτυχία αυτή δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα ενός συμβιβασμού αποδεκτού τόσο από όλα τα μέλη (βιομηχανικές χώρες, αναπτυσσόμενες χώρες, λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, οικονομίες σε μεταβατικό στάδιο, νέες βιομηχανικές χώρες) όσο και από τους σημαντικότερους παράγοντες (οι κοινοβουλευτικές δυνάμεις, η κοινωνία των πολιτών, οι επαγγελματικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι επιχειρήσεις, οι οικονομικοί παράγοντες, κ.λπ.), επιτρέποντας στο διεθνές εμπόριο να αναπτυχθεί υπό πιο αρμονικές συνθήκες με τη συνθέρωση παραγόντων που υπερβαίνουν το αυστηρό εμπορικό πλαίσιο και καθιστώντας τη διαδικασία αυτή πιο αποδεκτή από τον καθένα και πιο προβλέψιμη για όλους·

2.11.3. με τον τρόπο αυτό, η έναρξη του κύκλου θα δείξει ότι η συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση έπαυσε να αποτελεί μόνο το μήλο της έριδας μεταξύ κρατών και μεταξύ κρατών και ΜΚΟ, και ότι ο δρόμος είναι πλέον ανοικτός για τη διαπραγμάτευση κοινών λύσεων.

2.12. Παρά τις σοβαρές αβεβαιότητες που δημιούργησε η πρωτοφανής διεθνής κατάσταση μετά την 11η Σεπτεμβρίου, ο στόχος αυτός είναι ακόμα εφικτός για τα μέρη των διαπραγματεύσεων της Γενεύης με την προϋπόθεση ότι θα ληφθούν πράγματι υπόψη οι δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο Σιάτλ. Θα πρέπει προς το σκοπό αυτό να αποφευχθεί κάθε ελλιπής και επιλεκτική προετοιμασία του γύρου των διαπραγματεύσεων καθώς και η σύνταξη κειμένων που να υπερβαίνει τους καθορισμένους στόχους, επικεντρώνοντας ευθύς εξαρχής το ενδιαφέρον στα διαθέσιμα μέσα.

2.13. Χρειάζεται επίσης να οριοθετηθούν καλύτερα οι επιμέρους διαδικασίες:

- ποιοι τομείς θα υπόκεινται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του ΠΟΕ;
- ποιοι συμπληρωματικοί τομείς θα αποτελούν αντικείμενο διμερών ή περιφερειακών διαπραγματεύσεων;

2.14. Με λίγα λόγια, χρειάζεται κοινή συναίνεση για μια αφετηρία του νέου κύκλου, δηλαδή:

2.14.1. να αποκατασταθεί το πνεύμα που επικρατούσε ακόμη στην Punta del Este, και εκείνο της αποτυχημένης Διάσκεψης της Χαβάνας ως νέας βάσης του διεθνούς εμπορίου και να αποφευχθούν τα μιάσματα του Σιάτλ (άκαιρη υποδαύλιση διαφορών σχετικά με το «σημείο άφιξης»·

2.14.2. να μην λησμονηθεί ότι πρέπει να αποφευχθεί ο περιορισμός της συμφωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες, πράγμα ασφαλώς απαραίτητο αλλά ανεπαρκές για το μέλλον: πράγματι, η στήριξη εκ μέρους της Quad, των κρατών μελών του ΟΟΣΑ και των αναπτυσσόμενων χωρών για την έναρξη ενός εντελώς νέου κύκλου διαπραγματεύσεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση τόσο ως θέμα αρχής όσο και ως προς την ημερήσια διάταξη·

2.14.3. να υπάρξει αντίδραση στην αιφνίδια αύξηση των εντάσεων μετά την 11η Σεπτεμβρίου με την κοινή βούληση της διεθνούς κοινότητας να επιδείξει την αποφασιστικότητά της για επιτάχυνση, μέσω διαλόγου, των προσπαθειών οργάνωσης της προς αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης και των νέων προκλήσεων του μέλλοντος.

3. Οι συστάσεις της ΟΚΕ για τις διαπραγματεύσεις

3.1. Στα πλαίσια της προετοιμασίας της ανάλυσης και των συστάσεων της, η ΟΚΕ πραγματοποίησε πολυάριθμες επαφές, τόσο με τη Γενική Διεύθυνση Εμπορίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον εισηγητή Konrad Schwaiger στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τη Γραμματεία του ΠΟΕ, όσο και με τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (βλέπε συμμετοχή στις ομάδες μελέτης που συγκρότησε ο Επίτροπος LAMY με τη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων κατά τη διάρκεια του 2000/2001, ακρόαση της 6ης Ιουνίου των μελών της ομάδας επαφής των μη κυβερνητικών οργανώσεων στη Γενική Διεύθυνση Εμπορίου της Επιτροπής, ακρόαση της 5ης Ιουλίου με εκπροσώπους των επαγγελματικών και κοινωνικών παραγόντων της Ευρώπης, συμμετοχή στη δημόσια διάσκεψη που οργάνωσε ο ΠΟΕ στη Γενεύη με τους επαγγελματικούς και κοινωνικούς κύκλους και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις στις 6 και 7 Ιουλίου), συμμετοχή στην εβδομάδα με την κοινωνία των πολιτών για τις προκλήσεις του ΠΟΕ, η οποία διοργανώνεται από τη ΓΔ «Εμπόριο» της Επιτροπής από τις 24 έως τις 28 Σεπτεμβρίου.

3.2. Η ΟΚΕ επαναλαμβάνει καταρχάς ότι στηρίζει πολυάριθμες αρχές του διεθνούς εμπορίου και ιδιαίτερα:

3.2.1. την πρωταρχική θέση της πολυμερούς προσέγγισης χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγονται οι ευρύτερες συμφωνίες με ένα κράτος ή με μια περιφερειακή οργάνωση αλλά με τη ρητή προϋπόθεση ότι οι διμερείς ή διαπεριφερειακές συμφωνίες θα σέβονται το γράμμα και το πνεύμα του ΠΟΕ (προτεραιότητα του ΠΟΕ, εξάλειψη των διακρίσεων, ίση μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών, κ.λπ.).

3.2.2. το σύστημα της ενιαίας δέσμευσης χάρη στο οποίο όλα τα κράτη μέλη του ΠΟΕ υπόκεινται στις ίδιες διατάξεις:

3.2.2.1. την τεχνική και χρηματοδοτική ενίσχυση·

3.2.2.2. τις χρονικές διαβαθμίσεις της εφαρμογής από τις λιγότερο αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες ορισμένων διατάξεων που απαιτούν μια πολυμερή προσέγγιση όπως εκείνη που πρότεινε ο Επίτροπος, κ. Lamy, επιτρέποντάς τους, όπως γίνεται προς το παρόν στο πλαίσιο της συμφωνίας για τις δημόσιες προμήθειες, να επιλέγουν στο τέλος των διαπραγματεύσεων κατά πόσο επιθυμούν να συμμετάσχουν στις συμφωνίες για τις επενδύσεις και τον ανταγωνισμό·

3.2.2.3. την απαγόρευση κάθε μορφής μονομερούς λύσεως στο βαθμό που παραβιάζει τους κανόνες του ΠΟΕ.

3.3. Η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη τα διδάγματα του Σιάτλ και να αξιοποιηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο οι τρέχουσες εξελίξεις, ώστε να αποφευχθούν οι συνθήκες που οδήγησαν σε αποτυχία. Αυτό προϋποθέτει συγκεκριμένα τα εξής:

3.3.1. μια καλύτερη υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, δίδοντας έμφαση στις διαπραγματεύσεις με στόχο την ανάπτυξη·

3.3.1.1. τη μεγαλύτερη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στις διαδικασίες (διαφάνεια των διαπραγματεύσεων, μεγαλύτερη ευελιξία των διαδικασιών)·

3.3.1.2. την αποδοχή διαπραγματεύσεων για ορισμένα σημεία που έχουν ζωτική σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η κλιμάκωση των δασμών, η κινητικότητα του βασικού προσωπικού των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών και το αντιντάμπινγκ·

3.3.1.3. την επανεξέταση ορισμένων θεμάτων που εξετάστηκαν στο Μαρακές όσον αφορά την εφαρμογή·

3.3.1.4. την παραχώρηση στις αναπτυσσόμενες χώρες, κάθε φορά που αυτό είναι δυνατόν, ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης, χωρίς να αποκλείεται, για τις πιο αποδοτικές από αυτές, ένα καθεστώς βαθμίδων·

3.3.2. πιο αποτελεσματικές διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πληροφοριών, έστω και εάν οι ίδιες οι διαπραγματεύσεις πρέπει, σε τελική ανάλυση, να εναπόκεινται στα ίδια τα κράτη·

3.3.3. την αναζήτηση γενικής ισορροπίας τόσο εντός του ΠΟΕ όσο και μεταξύ του ΠΟΕ και άλλων διεθνών οργανισμών (ιδίως της ΔΟΕ για τα κοινωνικά θέματα)·

3.3.4. την καλύτερη συνεκτίμηση των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων και όχι μόνο των βραχυπρόθεσμων συμπεριφορών·

3.3.5. η κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης δεν πρέπει να προκαταλαμβάνει το τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων·

3.3.6. την προαναφερθείσα δυνατότητα των αναπτυσσόμενων χωρών να απορρίπτουν τελικά ορισμένα κεφάλαια που υπερβαίνουν τις διοικητικές τους δυνατότητες·

3.3.7. την ανάγκη σύνδεσης των επιμέρους θεμάτων·

3.3.8. την ανάγκη να καταστούν οι διατάξεις ελαστικότερες, δηλαδή να επιτρέπονται υπό ορισμένους όρους, με διαφορετικές ταχύτητες·

3.3.9. την ανάγκη επίτευξης μεγαλύτερης διαφάνειας των διαδικασιών, στόχος που θα πρέπει να εφαρμόζεται αμέσως·

3.3.10. την ενθάρρυνση των προοπτικών για τη μεταρρύθμιση ώστε να προσαρμοστεί καλύτερα ο ΠΟΕ στις ανάγκες των μελών του.

3.4. Η ΟΚΕ τονίζει επίσης την ανάγκη να προωθηθεί ένα χρονοδιάγραμμα του νέου κύκλου εμπορικών διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ που να είναι αρκετά ευρύ για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των μεν και των δε και να διευκολυνθεί η επίτευξη συμβιβασμού. Η συμφωνία για μια φιλόδοξη ημερήσια διάταξη θα προϋποθέτει ένα ελάχιστο κοινό όραμα και μεγάλη αποφασιστικότητα. Συνεπώς, φαίνεται απαραίτητο να οριστεί ένας μείζον σχετικός στόχος που να έχει επαρκή κινητικοποιητικό και ομοσπονδιακό χαρακτήρα για να υποστηριχθεί από τα κράτη και να τύχει επίσης ευνοϊκής υποδοχής από πολλές ΜΚΟ. Συνεπώς, η ΟΚΕ προτείνει να προσανατολιστεί ο νέος κύκλος του ΠΟΕ σε ένα στόχο «παγκόσμιας ανάπτυξης». Ο στόχος αυτός θα επιτρέψει την προώθησή:

3.4.1. της οικονομικής ανάπτυξης στο επίκεντρο του κύκλου, κατά κύριο λόγο των αναπτυσσόμενων χωρών·

3.4.2. της ανάπτυξης νέων ποιοτικών απαιτήσεων — βλέπε υγεία, ασφάλεια, προστασία των καταναλωτών, περιβάλλον, συμπεριλαμβανόμενης της αρχής της πρόληψης, των κοινωνικών θεμάτων, κ.λπ.·

3.4.3. της ανάπτυξης οργανωμένης και θεσμολογημένης συνεργασίας στα πλαίσια άλλων δράσεων του ΟΗΕ και άλλων διεθνών οργανισμών — βλέπε ΔΟΕ, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΟΜΠΙ, CNUCED, κ.λπ.·

3.4.4. μιας ιδιαίτερα αποφασιστικής στάσης της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου με την ενίσχυση της παγκόσμιας και βιώσιμης συνεργασίας: επίσης, πρέπει να δοθεί πολύ μεγαλύτερη σημασία στα προβλήματα της υπανάπτυξης, πράγμα που προϋποθέτει κυρίως την επαγρύπνηση του ΠΟΕ για τον έλεγχο των πιθανών διαταραχών στις διεθνείς συναλλαγές και τους όρους ανταγωνισμού από διάφορα μέτρα που έχουν εξαγγελθεί ή προβλέπονται να ληφθούν όσον αφορά:

3.4.4.1. τη θωράκιση των χρηματοδοτικών πτυχών (βλέπε καταπολέμηση των δικτύων χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων).

3.4.4.2. έναν αυξημένο έλεγχο των κρατών στο εμπόδιο ευαίσθητων προϊόντων (βλέπε πυρηνική ενέργεια, χημικές ουσίες, προϊόντα διπλής χρήσεως και πρόδρομοι, βληματομετρία).

3.4.4.3. τις κρατικές ενισχύσεις στους προβληματικούς τομείς που έχουν πληγεί (αεροναυτική, μεταφορές, τουρισμός, ασφάλειες/αντασφάλειες).

3.5. Για να καταρτιστεί μια ευρεία ημερήσια διάταξη λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες των μεν και των δε, οι προτεινόμενες λύσεις πρέπει να είναι ευέλικτες και συνεκτικές. Ενώ τονίζει τον αναγκαστικό παγκόσμιο, υποκείμενο σε όρους και διαδραστικό χαρακτήρα του νέου κύκλου, η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι ορισμένα λεπτά θέματα μπορεί να χρειαστούν περισσότερο χρόνο για να παρουσιαστούν καλύτερα στις διαπραγματεύσεις. Συνεπώς, θα μπορούσε να προβλεφθεί μια τρίπτυχη διάρθρωση του νέου κύκλου, χωρίς να είναι δυνατός ο διαχωρισμός των τριών πτυχών του από το σύνολο:

3.5.1. να αναληφθούν χωρίς καθυστέρηση δράσεις υπέρ των αναπτυσσόμενων χωρών, ενδεχομένως με μια «πρώιμη συγκομιδή» («early harvest») υπέρ αυτών ανάλογη με την «ενδιάμεση αναθεώρηση» του Μόντρεαλ στο πλαίσιο του κύκλου της Ουρουγουάης — η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το σημαντικό αυτό θέμα αποτελεί τώρα αντικείμενο πρώτων και πρωταρχικής σημασίας διαπραγματεύσεων.

3.5.2. να διευκολυνθούν οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά υπό την ευρύτερη έννοια του όρου, δηλαδή τα προϊόντα και τις τελωνειακές απλουστεύσεις, τις αρχικές επενδύσεις και τις πτυχές που αφορούν τα εμπόδια στην αγορά λόγω της ύπαρξης ή έλλειψης κανόνων ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανόμενων και των θεμάτων που απορρέουν από την ενσωματωμένη ημερήσια διάταξη — γεωργία, υπηρεσίες.

3.5.3. να ανοιχθεί ο δρόμος για πιο συστηματικές διαπραγματεύσεις (ανταγωνισμός, επενδύσεις, περιβάλλον, προστασία των καταναλωτών, κοινωνικά θέματα σε σχέση με τη ΔΟΕ).

3.5.4. να διατηρηθούν ταυτόχρονα οι σχέσεις μεταξύ των διάφορων διαπραγματεύσεων από τις οποίες καμία δεν θα πρέπει να λήξει επίσημα πριν την επίτευξη γενικής συμφωνίας, βάσει της αρχής ότι δεν υπάρχει «καμία συμφωνία όσο δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία για όλα τα θέματα».

3.6. Σχετικά με τα επιμέρους θέματα της ημερήσιας διάταξης, η ΟΚΕ διατυπώνει στη συνέχεια παρατηρήσεις, που είναι αναγκαστικά συμπυκνωμένες και μη λεπτομερείς, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη τις εργασίες των επιμέρους ομάδων μελέτης που συγκρότησε ο Επίτροπος, κ. Lamy, σε συνεργασία με τους κοινωνικο-επαγγελματικούς κύκλους και τις ΜΚΟ, καθώς και τις συμπληρωματικές ακροάσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας γνωμοδότησης.

3.6.1. Οι παρατηρήσεις της ΟΚΕ περιορίζονται στις προοπτικές και τις προκλήσεις των διάφορων αυτών θεμάτων, χωρίς να προκαταλαμβάνεται το περιεχόμενο των ίδιων των διαπραγματεύσεων: πράγματι, όπως έχει υπενθυμίσει παλαιότερα η ΟΚΕ, οι διαπραγματεύσεις αυτές εμπίπτουν σε άλλα συγκεκριμένα στάδια που είναι διαφορετικά από εκείνα της διάσκεψης της Δοहा, η οποία πρέπει να επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στον καθορισμό της ημερήσιας διάταξης του νέου κύκλου, χωρίς να προκαταλάβει τα αποτελέσματά του.

3.6.2. Οι παρατηρήσεις αυτές δεν πρέπει να εξεταστούν χωριστά από τις άλλες: θα πρέπει να αναπτύσσονται συνεχώς σχέσεις μεταξύ των διάφορων θεμάτων, λόγω των διάφορων αλληλεπιδράσεων τους και της ανάγκης να επιτευχθεί, τελικά, ένα συνεκτικό και ισορροπημένο γενικό αποτέλεσμα μετά τις διάφορες διαπραγματεύσεις.

3.6.3. Η ΟΚΕ τονίζει επίσης ότι τα διάφορα θέματα των διαπραγματεύσεων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη συνεχή ανάγκη συνθεώρησης των αναγκών ανάπτυξης κατά την έναρξη του νέου κύκλου. Πράγματι, εάν το εμπόριο αποτελεί όρο της ανάπτυξης, η τελευταία πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί με ένα ελάχιστο επίπεδο ισορροπίας στις αμοιβαίες παραχωρήσεις και με αποτελεσματικές εθνικές στρατηγικές προσαρμογής και εφαρμογής, οι οποίες διαδραματίζουν εν προκειμένω σημαντικό ρόλο. Η συνθεώρηση αυτή θα προϋποθέτει κυρίως την έναρξη μιας κατά προτεραιότητα εξέτασης των θεμάτων αυτών υλοποίησης των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στα πλαίσια του ΠΟΕ, συμπεριλαμβανόμενων και εκείνων του Μαρακές, που ενδέχεται να απαιτήσουν την ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των αναπτυσσόμενων χωρών. Θα ήταν επίσης σκόπιμο να αναληφθούν πρωτοβουλίες αναδιάρθρωσης των χρεών των πλέον χρεωμένων αναπτυσσόμενων χωρών.

3.6.4. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με την πρόσβαση στις αγορές, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να επιδιωχθεί, μέσω νέων χρονοδιαγραμμάτων, η μείωση των τελωνειακών τελών (και κυρίως των δασμολογικών κλιμακίων) και των μη δασμολογικών εμποδίων (π.χ. στις δημόσιες προμήθειες), πράγμα που θα επιτρέψει την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη στον κόσμο.

Θα πρέπει, στο πλαίσιο αυτό, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά για τις αναπτυσσόμενες χώρες, περιορίζοντας τα εμπόδια που υπάρχουν στις χώρες αυτές, πράγμα που θα διευκολυνθεί από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις που θα αρχίσουν στους διάφορους τεχνολογικούς, γεωργικούς και περιβαλλοντικούς τομείς. Θα πρέπει να προβλεφθούν στο πλαίσιο της γνωστής ως «εφαρμογής» υπέρ των αναπτυσσόμενων χωρών, εξαιρέσεις από ορισμένες υποχρεώσεις ελευθέρωσης που προβλέπει ο ΠΟΕ, υπό την επιφύλαξη της τήρησης ορισμένων αντικειμενικών και επαληθεύσιμων απαιτήσεων.

3.6.5. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με τις τελωνειακές απλουστεύσεις, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να περιοριστεί η διοικητική γραφειοκρατία και εκσυγχρονιστούν οι τελωνειακές διαδικασίες κατά την εισαγωγή και εξαγωγή, πράγμα που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την παροχή τεχνικής υποστήριξης στις αναπτυσσόμενες χώρες (συμπεριλαμβανόμενης της χρησιμοποίησης από τις αναπτυσσόμενες χώρες του μηχανισμού διευθέτησης των διαφορών που έχουν σχέση με το εμπόριο).

3.6.6. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με τη γεωργία, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να εξευρεθεί ισορροπία μεταξύ διάφορων αναγκών όπως η αύξηση των παγκόσμιων αναγκών σε τρόφιμα, η μεγαλύτερη πρόσβαση στις αγορές εκ μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών, οι απαιτήσεις όσον αφορά την ποιότητα, την ασφάλεια των τροφίμων και την προστασία του καταναλωτή, ο όχι μόνον οικονομικός αλλά και πολυλειτουργικός και κοινωνικός χαρακτήρας της γεωργίας όπως αυτός υποστηρίζεται νόμιμα από την ΕΕ, η ευημερία των προς εκμετάλλευση ζώων, η προστασία της βιοποικιλότητας και των παραδοσιακών γνώσεων, το ενδιαφέρον για το αγροτικό περιβάλλον και τη στήριξη των μετατροπών, καθώς και η γενική ισορροπία των παραχωρήσεων εκ μέρους όλων των εταίρων στην αναζήτηση αυξημένης πρόσβασης στις αγορές. Η ΟΚΕ αναμένει συγκεκριμένα να είναι οι προσπάθειες των άλλων μελών του ΠΟΕ τουλάχιστον ισοδύναμες με τις προσπάθειες της Κοινότητας, καθώς επίσης και να ληφθούν υπόψη κατά την επανεξέταση των μέτρων στήριξης των εξαγωγών οι πιστώσεις για εξαγωγές και η επισιτιστική βοήθεια. Το οργανωμένο άνοιγμα των γεωργικών συναλλαγών και ο περιορισμός των μέτρων για τις εισαγωγές και των επιδοτήσεων, τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών, θα πρέπει να γίνουν προοδευτικά, καθορίζοντας μεταβατικά στάδια και σε στενή συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους κύκλους.

3.6.7. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν με τις υπηρεσίες, η ΟΚΕ τονίζει τις ευκαιρίες που προσφέρονται εν προκειμένω στην ΕΕ, πρώτο εμπορικό εταίρο ανά τον κόσμο στον τομέα αυτό, και επισημαίνει ταυτόχρονα ότι μια αυξημένη ελευθέρωση θα προϋποθέτει νέους κανόνες. Η συμφωνία GATS θα πρέπει να επιτρέψει την προώθηση του διεθνούς ανοίγματος στις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανόμενων κυρίως των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών να διατηρούν ανάλογες ρυθμίσεις κοινού συμφέροντος και να διατηρούν υπό τις ίδιες συνθήκες τη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών. Οι αναπτυσσόμενες χώρες ειδικότερα, για τις οποίες η επέκταση των τομέων των υπηρεσιών (συμπεριλαμβανόμενου του ηλεκτρονικού εμπορίου και της μετακίνησης βασικού προσωπικού) αποτελεί κύριο στοιχείο της ανάπτυξής τους και των μεταφορών τεχνολο-

γίας, θα πρέπει να κληθούν να υιοθετήσουν μια προληπτική στάση και να ορίσουν διεπαγγελματικές και τομεακές προτεραιότητες για την οργάνωση του ανοίγματος αυτού.

3.6.8. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με τις επενδύσεις, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να επικεντρωθούν οι διαπραγματεύσεις σε ένα θετικό κατάλογο των τομέων όπου θα έχει πρωταρχική σημασία η διευκόλυνση των νέων επενδύσεων, ιδίως προς το συμφέρον των ίδιων των αναπτυσσόμενων χωρών. Θα πρέπει επίσης να προωθηθούν οι κώδικες συμπεριφοράς των πολυεθνικών εταιρειών, όπως αυτοί αναπτύσσονται βάσει των κατευθυντήριων γραμμών που όρισε ο ΟΟΣΑ. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ελευθερία των μεταφορών κεφαλαίων και στην προστασία από τις απαλλοτριώσεις και άλλες εθνικοποιήσεις.

3.6.9. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με τον ανταγωνισμό, η ΟΚΕ επισημαίνει ότι τα εμπόδια στον ανταγωνισμό συμβαδίζουν με τα προβλήματα υπανάπτυξης, διαφθοράς και κλεισίματος των αγορών, απειλούν δε τόσο την οικονομική ανάπτυξη, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών, όσο ορισμένες ανισορροπίες του ίδιου του διεθνούς εμπορίου. Συνεπώς, θα πρέπει να θεσπιστούν βασικοί κανόνες στον τομέα αυτό. Στο εν λόγω στάδιο, ο πρωταρχικός στόχος θα είναι η προώθηση της ενσωμάτωσης των βασικών αρχών στις εθνικές νομοθεσίες, που επιτρέπουν την καταπολέμηση ορισμένων ιδιαίτερα χαρακτηριστικών πρακτικών που αποβαίνουν εις βάρος του ανταγωνισμού, ο ορισμός ευέλικτων τρόπων ανταλλαγής πληροφοριών και συνεργασίας, και η πρόβλεψη ενός μηχανισμού ρύθμισης των διαφορών στους τομείς αυτούς, χωρίς ωστόσο να τεθούν υπό αμφισβήτηση τα προνόμια των εθνικών ή ρυθμιστικών αρχών. Θα μπορούσε να προβλεφθεί η υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών για να ενισχύσουν τις διοικητικές τους ικανότητες στους τομείς αυτούς.

3.6.10. Όσον αφορά τους στόχους που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί η έρευνα και η καινοτομία, και να καταπολεμηθούν η πειρατεία και παραποίηση προϊόντων, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα την επιτακτική ανάγκη βελτιστοποίησης των οφελών από τις καινοτομίες για την οικονομική, υγειονομική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των χωρών, ιδίως των αναπτυσσόμενων. Ένας βασικός στόχος θα πρέπει, συνεπώς, να είναι η μείωση του κόστους πρόσβασης στις καινοτομίες και, ειδικότερα, η βελτίωση της πρόσβασης των αναπτυσσόμενων χωρών στους τομείς της υγείας και της ασφάλειας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να διευκρινιστεί η συμφωνία για τα θέματα που έχουν σχέση με το εμπόριο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ADPIC), ώστε να βελτιωθούν οι μεταφορές τεχνολογίας οι οποίες είναι επιτακτικά αναγκαίες για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, φαίνεται αναγκαίο να λάβει ο ΠΟΕ περισσότερο υπόψη τις εργασίες και τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων που διεξάγονται στην Παγκόσμια Οργάνωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας (OMPI).

3.6.11. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με την υγεία, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να εφαρμόζεται η αρχή της πρόληψης με αναλογικό και μη αυθαίρετο τρόπο καθώς επίσης και με τρόπο που να μην εισάγει διακρίσεις, βάσει αυστηρών αναλύσεων κόστους-οφέλους, υπό συνθήκες που να συνεπάγονται τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Φαίνεται επίσης αναγκαίο να αναπτυχθεί η χρήση μιας κοινής τεχνολογίας και η αναφορά σε διεθνή πρότυπα, όπως το Codex alimentarius. Η πληροφόρηση των καταναλωτών, ιδίως μέσω της επισήμανσης, θα πρέπει να ενισχυθεί. Θα πρέπει να θεσπιστούν διεθνείς διαδικασίες για τη διαχείριση των κινδύνων. Εκτός από τις πιο ευνοϊκές διατάξεις για τη μεταφορά τεχνολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες (βλέπε στο θέμα των TRIPS), προβλέποντας μια ταχεία βελτίωση του συστήματος παραγωγής και διανομής των βασικών φαρμάκων, θα μπορούσε να αποδειχθεί αναγκαία για τις αναπτυσσόμενες χώρες η παροχή ενίσχυσης για τη βελτίωση του ελέγχου και της τήρησης των κανόνων. Θα πρέπει να εξεταστούν τα θέματα που έχουν σχέση με το άνοιγμα των δημόσιων προμηθειών. Το άνοιγμα των υγειονομικών υπηρεσιών, στο πλαίσιο του GATS, στις ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη τη διατήρηση της ποιότητάς τους και των κοινωνικών τους στόχων. Οι διάφορες αυτές εκτιμήσεις δικαιολογούν επίσης μια ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ του ΠΟΕ και των άλλων διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΜΚ και η CNUCED.

3.6.12. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με το περιβάλλον, η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ευθυγραμμιστεί το διεθνές εμπόριο με το στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις μεγάλες παγκόσμιες οικολογικές προκλήσεις και την ανάγκη να εξασφαλιστεί ένα καλύτερο πλαίσιο διαβίωσης στο περιβάλλον καθενός. Φαίνονται αναγκαίοι δείκτες επιπτώσεων, όπως το πρόγραμμα SIA — sustainable impact assessment — που άρχισε να εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα πρέπει επίσης να γίνεται αναφορά στους διεθνείς κανόνες. Πιθανόν να αποδειχθεί αναγκαία η λήψη μέτρων στήριξης για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να συνδυάσουν την οικονομική τους ανάπτυξη με τις απαιτήσεις αυτές, ιδίως μέσω μέτρων δημοσιονομικής και τεχνολογικής στήριξης με τη συμμετοχή άλλων διεθνών οργανισμών (βλέπε Παγκόσμιος Τράπεζα) και προβλέποντας μεταφορές τεχνολογίας. Τέλος, θα μπορούσε να επιτευχθεί μια καλύτερη διασύνδεση μεταξύ των περιβαλλοντικών οργάνων (ΑΕΜ) και των πολυμερών κανόνων του ΠΟΕ.

3.6.13. Όσον αφορά τους στόχους που έχουν σχέση με τα κοινωνικά θέματα, η ΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στο χώρο εργασίας», στην οποία τονίζει την ανάγκη να αρχίσει μία διαδικασία συμπεριληψής των βασικών κανόνων για την εργασία στις διαπραγματεύσεις για μία νέα παγκόσμια εμπορική τάξη, υποστηρίζοντας κυρίως την ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ του ΠΟΕ και της ΔΟΕ. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη ότι η ΔΟΕ θα πρέπει και στο μέλλον να αποτελεί το καταλληλότερο επίπεδο για την επίτευξη συμφωνιών για τα διεθνή κοινωνικά πρότυπα, ενώ ο ΠΟΕ θα πρέπει να φροντίζει για την καλύτερη προώθησή τους με την ενθάρρυνση

θετικών μέτρων. Επίσης, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η ανακοίνωση που εξέδωσε η Επιτροπή τον Ιούλιο του 2001 σχετικά με τα βασικά πρότυπα εργασίας της κοινωνικής διαχείρισης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, τονίζει την ανάγκη να λάβει η ΕΕ νέες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό.

3.7. Παρά το γεγονός ότι η επίτευξη συναίνεσης μπορεί να θεωρηθεί ως ανασταλτική, αποτελεί τη μόνη μέθοδο με την οποία υπό τις σημερινές συνθήκες του διεθνούς δημοσίου δικαίου μπορεί να επιτευχθεί ένα ισορροπημένο αποτέλεσμα. Η επίτευξη συναίνεσης θα πρέπει ωστόσο να οργανωθεί καλύτερα απ' ό,τι συνέβαινε κατά το παρελθόν. Η ΟΚΕ συνιστά γι' αυτό:

3.7.1. να συμμετέχουν περισσότερο όλα τα κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένων των αναπτυσσόμενων και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, τα οποία θα πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά στην κατάρτιση της νέας ημερήσιας διάταξης για το νέο κύκλο διαπραγματεύσεων. Απ' αυτή την άποψη θα δικαιολογούνταν ενδεχομένως να συγκροτηθούν ομάδες οι χώρες που διαθέτουν ελάχιστες θεσμικές δυνατότητες (σύμφωνα με τις μεθόδους που ισχύουν ήδη σε επίπεδο Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και Παγκόσμιας Τράπεζας).

3.7.2. να διασφαλιστεί ότι θα διαθέτουν οι αναπτυσσόμενες χώρες τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους με τους οποίους θα είναι σε θέση να εφαρμόζουν τις ρυθμίσεις που έχουν εγκρίνει.

3.7.3. να παραχωρηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες ενδεχομένως μια μεταβατική περίοδος για την επίτευξη των αποτελεσμάτων αυτών.

3.7.3.1. να χορηγηθεί στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες η ενίσχυση που χρειάζονται για την ανάπτυξη των απαραίτητων θεσμικών υποδομών.

3.7.3.2. να συνδεθεί οργανικά ο ΠΟΕ με άλλους διεθνείς οργανισμούς που έχουν ως στόχο την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης και την κοινωνική πρόοδο ιδίως με την παραχώρηση σε αυτούς του καθεστώτος του παρατηρητή και με την ενίσχυση των αμοιβαίων σχέσεων (κατά το παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του ΠΟΕ με στόχο το άνοιγμα των αγορών).

3.7.3.3. τέλος, να συγκροτηθούν συμβουλευτικά όργανα στους κόλπους του ΠΟΕ που να είναι κοινοβουλευτικά όργανα ή όργανα τα οποία ασχολούνται με το θέμα της οικονομικής και κοινωνικής δημοκρατίας.

3.8. Η ΟΚΕ τονίζει ότι είναι αναγκαίο να ανοιχθεί ο ΠΟΕ περισσότερο προς τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών:

3.8.1. να διευρυνθούν οι δυνατότητες που παρέχονται στις επαγγελματικές οργανώσεις, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις να προβάλουν τις απόψεις τους, παρέχοντας σε αυτές κίνητρα ώστε να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το σύνολο των παραμέτρων του παιχνιδιού και όχι μόνο συγκεκριμένα θέματα ή διεκδικήσεις εκτός του γενικού πλαισίου, πράγμα που θα δικαιολογούσε:

- τη διοργάνωση σε ετήσια βάση μιας δημόσιας ακρόασης του ΠΟΕ ανάλογης με εκείνη που διοργανώθηκε τον Ιούλιο του 2001 στη Γενεύη·
- τη σύσταση συμβουλευτικών θεματικών επιτροπών·
- την ανάπτυξη συνεργασίας, στο πλαίσιο αυτό με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή·

3.8.2. να εξεταστεί η δυνατότητα συμμετοχής του ΠΟΕ σε διάφορες διαδικασίες (επεξεργασία εκθέσεων των ενδιαφερόμενων μερών και των μη κυβερνητικών οργανισμών στα πλαίσια της διευθέτησης των διαφορών).

3.9. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά, όπως υπέδειξε ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΕ, κ. Mike Moore, να συμφωνηθεί προσεχώς ένας κώδικας συμπεριφοράς μεταξύ του ΠΟΕ και των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, (κοινωνικο-επαγγελματικές οργανώσεις, ΜΚΟ), πράγμα που θα καταστήσει δυνατή την ανάπτυξη, επί ενισχυμένων και βιώσιμων βάσεων, ενός διαδραστικού διαλόγου με πνεύμα αμοιβαίας συνεννόησης (διαβουλεύσεις, ενημέρωση, κ.λπ.). Ένας παρόμοιος κώδικας θα καταστήσει δυνατή την ανανέωση των κατευθυντήριων γραμμών του 1996 για τις σχέσεις μεταξύ ΠΟΕ και ΜΚΟ. Χωρίς να τεθεί υπό αμφισβήτηση η αρχή σύμφωνα με την οποία οι διαπραγματεύσεις εναπόκεινται αυτές καθ'εαυτές στα μεμονωμένα κράτη μέλη, ο κώδικας αυτός θα βελτιώσει τη διαχείριση εκ μέρους του ΠΟΕ των σχέσεων του με την οργανωμένη κοινωνία των πληροφοριών, αντλώντας έμπνευση από τις καλύτερες πρακτικές που μπορεί να υπάρχουν ήδη στον τομέα αυτό στα διάφορα κράτη μέλη. Ο κώδικας αυτός, με τη δημιουργία ενός πλαισίου διαλόγου, θα πρέπει επίσης να αποτελεί λειτουργικό όργανο της συνεργασίας μεταξύ του ΠΟΕ

και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών προς όφελος της «παγκόσμιας και βιώσιμης ανάπτυξης», που η ΟΚΕ επιθυμεί να υλοποιηθεί. Ο κώδικας αυτός συμπεριφοράς θα μπορούσε επίσης να αφορά τα εξής:

3.9.1. μια σαφή δήλωση απόρριψης κάθε μορφής βίας και προώθησης του αμοιβαίου διαλόγου·

3.9.2. τις δεσμεύσεις των υπογραφουσών των κοινωνικο-επαγγελματικών οργανώσεων και των ΜΚΟ να συμμορφωθούν προς ορισμένους κανόνες διαφάνειας (αποστολή, μέλη, οργάνωση, χρηματοδότηση, κ.λπ.)·

3.9.3. τις δεσμεύσεις της Γραμματείας του ΠΟΕ όσον αφορά τη λειτουργική οργάνωση των διαβουλεύσεων αυτών (ενημέρωση και πρόσβαση στα έγγραφα, διαβουλεύσεις, πληροφόρηση, αξιολογήσεις, φόρουμ για το ιντερνετ, κ.λπ.), που θα μπορούσε συγκεκριμένα να προβλέπει την πραγματοποίηση μιας ετήσιας δημόσιας ακρόασης·

3.9.4. μια πρόσκληση προς τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πληροφοριών και τις ΜΚΟ να συμμετέχουν σε ενημερωτικές εκστρατείες, σε αναλύσεις καταστάσεων και προκλήσεων, αναλαμβάνοντας ευθύνες στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του ΠΟΕ, όπως την υποβολή κάθε χρήσιμης πρότασης στα όργανα του ΠΟΕ για θέματα που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες του ΠΟΕ, την υποστήριξη της υλοποίησης των δεσμεύσεων και των προγραμμάτων του ΠΟΕ, τη χρήσιμη συμμετοχή σε ομάδες και τη συμβολή στην εξακρίβωση των προβλημάτων εφαρμογής και της πορείας υλοποίησης των σχεδίων·

3.9.5. μια πρόσκληση στα κράτη μέλη του ΠΟΕ να εφαρμόσουν παρόμοιες διατάξεις διαβουλεύσεων με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και τις ΜΚΟ σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.10. Η ΟΚΕ προτίθεται να αναπτύξει το διάλογο με τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και μεταξύ αυτών με βάση τις εκτιμήσεις και τις συστάσεις που διατυπώθηκαν στη γνωμοδότηση αυτή, καθώς και να αναλάβει προς το σκοπό αυτό κάθε δυνατή πρωτοβουλία που μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη του εν λόγω στόχου.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

στο γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τα διδάγματα του Σιάτλ

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να κατανοηθούν σε βάθος και να αφομοιωθούν τα αίτια της αποτυχίας του Σιάτλ, ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί και δεύτερη φορά για παρόμοιους λόγους ανάλογο αδιέξοδο.

Οι πλέον προφανείς αιτίες της αποτυχίας είναι οι ακόλουθες:

- η ελλιπής προετοιμασία και οργάνωση με αποτέλεσμα να μην επιτευχθεί η προσέγγιση των θέσεων των κρατών μελών όσον αφορά τα φιλόδοξα θέματα της ημερήσιας διάταξης, που δεν επέτρεπε σχεδόν καμία προοπτική για τη χάραξη των γενικών γραμμών μιας συμφωνίας στο διάστημα μιας σύντομης εβδομάδας διαπραγματεύσεων·
- η μη αποτελεσματική προετοιμασία, εκτός των πρόχειρων επιτόπιων ενημερώσεων, του διαλόγου με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και με πολλές ΜΚΟ που εκπροσωπήθηκαν στο Σιάτλ, που θα επέτρεπε να ληφθούν καλύτερα και εκ των προτέρων υπόψη οι προσδοκίες και οι ανησυχίες τους, αντί να εκτονωθεί η κατάσταση στους δρόμους με παράτολμες συγκρούσεις που υποδαυλίσθηκαν από μη ελεγχόμενα στοιχεία.

Υπήρξαν και άλλα αίτια, λιγότερο αντιληπτά αλλά εξίσου καθοριστικά:

- στο ιδιαίτερα διαταραγμένο αυτό πλαίσιο, δεν υπήρχε χρόνος να αρχίσουν και να υλοποιηθούν συνεκτικές διαπραγματεύσεις, ενώ οι ύστατες προσπάθειες που κατέβαλε κυρίως η ΕΕ για τη διευθέτηση του θέματος αποδείχθηκαν χωρίς επαρκές υπόβαθρο για την απεμπλοκή της κατάστασης·
- ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες αισθάνθηκαν αποκλεισμένες από τις διαπραγματεύσεις τόσο όσον αφορά τη διαδικασία όσο και όσον αφορά τα αιτήματά τους. Η Ευρωπαϊκή Συμπράξη, ακόμη και μετά το άνοιγμά της προς την QUAD (ΕΕ, Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδάς, Ιαπωνία) και τον ΟΟΣΑ, δεν είναι πλέον σε θέση να διευθύνει πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις: η συμμετοχή σημαντικού μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών είναι απόλυτως απαραίτητη·
- οι διαδικασίες και μέθοδοι του ΠΟΕ, οι οποίες χαρακτηρίζονται συχνά ως ελιτιστικές και αδιαφανείς (χρησιμοποιήθηκε ακόμη και ο όρος «μεσαιωνικές»), προκαλούν τη δυσπιστία πολλών παραγόντων, τόσο των κρατών, ιδίως των αναπτυσσόμενων, όσο και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Το σύστημα διευθέτησης των διαφορών του ΠΟΕ καταλήγει σε δράσεις που προκαταλαμβάνουν και μάλιστα υποδηκίζουν τα αποτελέσματα των προσεχών διαπραγματεύσεων μεταξύ κυρίαρχων κρατών (π.χ. στον τομέα του περιβάλλοντος). Ο ΠΟΕ τείνει προς τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του προς άλλους τομείς εκτός του εμπορικού τομέα με δικές του μεθόδους και αντιλήψεις. Κατηγορείται γι' αυτό για ανεξέλεγκτο ιμπεριαλισμό·
- θα φανεί επίσης ότι, παρά την εξαγγελθείσα φιλοδοξία να υπάρχει μία ευρεία ημερήσια διάταξη, ο βασικός στόχος ενός νέου κύκλου δεν αποσαφηνίσθηκε στο Σιάτλ: η αναφορά που έγινε σε έναν κύκλο της χιλιετηρίδας, συγκάλυπτε στην πράξη αδέξια την έλλειψη ενός ομοσπονδιακού οράματος όσον αφορά τους μείζονες προς επίτευξη στόχους, στην οποία οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό η αδυναμία συνέχισης των διαπραγματεύσεων.

Συνεπώς, οι λοιπές παρεξηγήσεις που δημιουργήθηκαν στο Σιάτλ πρέπει να εξαλειφθούν στην Doha:

- πολυάριθμοι μη κυβερνητικοί οργανισμοί δεν αντιτίθενται καθόλου σε μια εντονότερη διεθνή ρύθμιση έναντι της παγκοσμιοποίησης, αλλά είναι αντίθετες προς τον τρόπο λειτουργίας του ΠΟΕ. Συνεπώς, οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών καταβάλλουν ιδιαίτερες προσπάθειες προκειμένου να ασκήσουν την επιρροή τους στις δράσεις του ΠΟΕ (διαβουλεύσεις, αξιολόγηση, εφαρμογή)·
- οι αναπτυσσόμενες χώρες επιθυμούν από την πλευρά τους να υπάρχει μεγαλύτερη διαφάνεια, ιδίως στην εσωτερική παρά στην εξωτερική λειτουργία του ΠΟΕ, και δικαιοσύνη και συμμετοχή των εκπροσώπων τους, αλλά αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τους νέους κανόνες οι οποίοι δεν συνεκτιμούν τις αδυναμίες τους και κατά συνέπεια απορρίπτουν κάθε μορφή συμμετοχής των εκπροσώπων της οργανωμένης πολιτείας των πολιτών στις εργασίες του ΠΟΕ. Προς το σκοπό αυτό, πρέπει να έχει κανείς επίγνωση των σημαντικών δυσκολιών προσέγγισης, πράγμα που περιπλέκει προφανώς τις συνθήκες επίτευξης ευρείας κοινής συναίνεσης για να επιτευχθεί ή έναρξη του νέου κύκλου·

- ωστόσο, η αποτυχία του Σιάτλ οφείλεται λιγότερο στη φιλοδοξία να υπάρχει ευρεία ημερήσια διάταξη όσο στην έλλειψη κατανόησης και στην κακή προετοιμασία μιας ανάλογης ημερήσιας διάταξης·
- ο ΠΟΕ δεν πρέπει και δεν μπορεί να είναι αρμόδιος για όλα τα θέματα, αλλά οφείλει να συμβάλει στη δημιουργία ενός νέου παγκόσμιου οργανισμού σε ένα γενικό πλαίσιο·
- καταρχήν, κανείς δεν αντιτίθεται στην προσαρμογή των κανόνων του ΠΟΕ, προσαρμογή που μπορεί να επιτευχθεί μόνο σταδιακά και στα πλαίσια ενός κλίματος εμπιστοσύνης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι τρέχουσες εξελίξεις

Ενόψει της Doha, η κατάσταση παραμένει πάντα πολύ συγκεχυμένη. Ωστόσο, ενόψει των συναντήσεων στο Μεξικό και το Hanoi, διαγράφονται εξελίξεις που δείχνουν ότι δεν αποκλείεται να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα.

Γενικά, μπορούν να σημειωθούν διάφορα θετικά σημεία:

- το γεγονός ότι, παρά τις περιπέτειες, η ανάγκη για ένα νέο κύκλο παραμένει ακέραιη, με πρόοδο των προετοιμασιών στη Γενεύη, αν και είναι δύσκολες και περίπλοκες, και το γεγονός ότι το κύριο ενδιαφέρον για ένα νέο κύκλο δεν αφορά μόνο τα μεμονωμένα κράτη αλλά και τους νέους περιφερειακούς συνασπισμούς Mercosur, Alena, κ.λπ.
- οι προσεγγίσεις μεταξύ των κυριότερων βιομηχανικών εταίρων και ιδίως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ (βλέπε επαφές ZOELLICK/LAMY, υπουργική διάσκεψη του ΟΟΣΑ το Μάιο του 2001, Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής του Γφτεμποργ τον Ιούνιο με τη συμμετοχή του Προέδρου Bush, Διάσκεψη της Ομάδας των 8 στη Γένοβα τον Ιούλιο)· σημειώτεον επίσης ότι καταβλήθηκαν προσπάθειες εκ μέρους των μεν και των δε να καταστούν συμβατές οι διμερείς ή διαπεριφερειακές πρωτοβουλίες (ZLEA, Mercosur) με το πολυμερές πλαίσιο του ΠΟΕ: για το λόγο αυτό, η ΕΕ κατήρτισε το χρονοδιάγραμμα διαπραγματεύσεων της και οι ΗΠΑ ζήτησαν μια «Trade Promotion Authority» προς τον σκοπό αυτό·
- η μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ των βιομηχανικών και των αναπτυσσόμενων χωρών (βλέπε μικρές υπουργικές διασκέψεις του Μεξικό και της Σιγκαπούρης, Συνεδρίαση Ασίας-Ευρώπης (ASEM) στο Hanoi, συνεδρίαση ΕΕ-ΑΚΕ στο Ναϊρόμπι και συνεδρίαση των χωρών της Ασίας και του Ειρηνικού στο πλαίσιο της Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας-Ειρηνικού, που επέτρεψαν την πραγματοποίηση σημαντικής προόδου με πιο ευνοϊκές εξελίξεις μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, ενισχυόμενες από ορισμένες πρωτοβουλίες, όπως εκείνη της ΕΕ «Όλα εκτός από όπλα» (έστω και εάν οι δικαιούχοι είναι αποκλειστικά οι λιγότερο ανεπτυγμένες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφήνοντας έτσι τις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες με αμετάβλητες ορισμένες από τις προσδοκίες τους)·
- η διοργάνωση ενός καλύτερου διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και τις ΜΚΟ καταρχάς εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπό την αιγίδα του Επιτρόπου, κ. Pascal Lamy, με πολλές συνεδριάσεις στις Βρυξέλλες, καθώς επίσης και εκ μέρους του ΠΟΕ, όπως δείχνουν η διάσκεψη που διοργανώθηκε τον Ιούλιο και η διάσκεψη της Γενεύης με τις ΜΚΟ κατόπιν πρωτοβουλίας του Γενικού Διευθυντή, κ. Mike Moore.

Ωστόσο, τα περιθώρια χειρισμών εξακολουθούν να είναι αβέβαια:

- εξακολουθούν να υπάρχουν διαφωνίες για τη μορφή της νέας ημερήσιας διάταξης·
- η διεθνής οικονομική κατάσταση είναι λιγότερο ευνοϊκή από ό,τι πριν από ένα ή δύο χρόνια και υπάρχουν μερικές φορές ενδείξεις ύφεσης, με αύξηση της αβεβαιότητας μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου·

- οι πρωτοβουλίες της ΕΕ δεν υποστηρίζονται πλήρως από την QUAD, τις ΗΠΑ και όλα τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ.

Σε γενικές γραμμές, η ΕΕ χρειάζεται μεγαλύτερη υποστήριξη στη σαφή διεκδίκησή της για έναν ευρύ και γενικό κύκλο, με μια πλήρη σειρά νέων συστημικών θεμάτων, παρά τη συγκλίνουσα προσέγγιση των υποψηφίων προς ένταξη χωρών, και παρά ορισμένες πρώτες ενθαρρυντικές ενδείξεις, που δεν έχουν ακόμη επιβεβαιωθεί από ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες·

- πολλές από τις διεκδικήσεις της κοινωνίας των πολιτών και των ΜΚΟ εξακολουθούν να έρχονται σε αντίθεση με τη λεπτή θέση των αναπτυσσόμενων χωρών, αν και οι αντιθέσεις αυτές δεν είναι οπωσδήποτε αδύνατο να μειωθούν·
- πολλές από τις ίδιες της ΜΚΟ είναι καθηλωμένες σε μια στάση κυρίως αντιθέσεων, όπως έδειξε και πάλι η πρόσφατη Διάσκεψη Κορυφής της Ομάδας των 8 που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο στη Γένοβα·
- πάντως, η διαφάνεια του ΠΟΕ και ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών εξακολουθούν να χρήζουν περαιτέρω ανάπτυξης.

Το στρατόπεδο των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι περισσότερο διαιρεμένο απ' ό,τι στο παρελθόν. Εκτός από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες στην πραγματικότητα αντιτίθενται περισσότερο στην παγκοσμιοποίηση παρά στον ΠΟΕ, πολυάριθμες μη κυβερνητικές οργανώσεις θέτουν τη συζήτηση πλέον σε άλλο επίπεδο: ζητούν την καλύτερη παγκόσμια ρύθμιση του εμπορικού, οικονομικού και χρηματοπιστωτικού πολυμερούς συστήματος. Ωστόσο, το ερώτημα ποιά από τα αιτήματα τους πρέπει να ληφθούν υπόψη και με ποιο τρόπο, παραμένει ακόμη εντελώς ανοιχτό:

- τα αιτήματα αυτά θα πρέπει άραγε να εξεταστούν στα πλαίσια του ΠΟΕ μέσω μιας πολύ ευρείας ημερήσιας διάταξης;
- ή μήπως θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα αντίβαρο στον ΠΟΕ παρέχοντας σε άλλους διεθνείς οργανισμούς νέες αρμοδιότητες και αναθέτοντας σε αυτούς τη διεξαγωγή των νέων συμπληρωματικών διαπραγματεύσεων είτε στους κόλπους της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, είτε στο ΠΑΗΕ (Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών), είτε στα πλαίσια ενός ενδεχόμενου νέου οργανισμού για το περιβάλλον, με την ανάπτυξη των δράσεων που έχουν ήδη αρχίσει στο πλαίσιο του ΟΗΕ;

Από την άλλη πλευρά, τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών διευκρινίστηκαν σε τέτοιο βαθμό ώστε να γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις λόγος για ένα μελλοντικό αναπτυξιακό γύρο διαπραγματεύσεων. Οι περισσότερες από τις χώρες αυτές ενδιαφέρονταν να επικεντρωθεί η ημερήσια διάταξη στις συνθήκες της οικονομικής τους ανάπτυξης και ιδιαίτερα στην πρόσβαση όχι μόνο στις βιομηχανικές αγορές αλλά και στις αγορές αγροτικών προϊόντων των βιομηχανικών χωρών. Φαίνονται πιο πρόθυμες να συζητήσουν τις συνθήκες ανοίγματος των αγορών παροχής υπηρεσιών, άνοιγμα από το οποίο θα επωφεληθούν όχι μόνο ως πάροχοι υπηρεσιών όταν έχουν συγκριτικά οφέλη, αλλά και κυρίως ως χρήστες, ιδιαίτερα χάρη στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πληροφοριών. Πολλές από τις χώρες αυτές εξακολουθούν να ζητούν την πραγματοποίηση προσαρμογών (μάλιστα ορισμένες από αυτές προβαίνουν σε αμφισβητήσεις), για την υλοποίηση ορισμένων κανόνων που αποφασίστηκαν στο Μαρακές (κυρίως όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPS), τα εργαλεία εμπορικών πολιτικής, το αντιντάμπινγκ, τις δημόσιες συμβάσεις, τις συμφωνίες στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και των ειδών ένδυσης), τομείς ιδιαίτερα ευαίσθητους για τις βιομηχανικές χώρες, κανόνες οι οποίοι πιθανό να είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοσθούν σε ορισμένες περιπτώσεις όταν θέτουν λιγότερο υπό αμφισβήτηση τα χρονοδιαγράμματα από ό,τι το κύριο μέρος των αποδεκτών κανόνων.

Παρόμοιες προσαρμογές θα διευκόλυναν και την συμπερίληψη νέων θεμάτων, όπως το θέμα των επενδύσεων και του ανταγωνισμού, θέματα τα οποία πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζουν ωστόσο με δυσπιστία. Η έλλειψη εμπιστοσύνης γίνεται πιο αισθητή όσον αφορά θέματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος, όπου οι αναπτυσσόμενες χώρες διαβλέπουν προστατευτικές προθέσεις, και τα κοινωνικά πρότυπα, όπου φοβούνται μια αδικαιολόγητη επέμβαση του ΠΟΕ, που πιθανόν να αμφισβητήσει αδικαιολόγητα την ανταγωνιστικότητά τους αγνοώντας τα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες επιθυμούν να επηρεάσουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων του ΠΟΕ προς όφελός τους, ώστε να συμμετέχουν περισσότερο τόσο στις προετοιμασίες όσο και στον καθορισμό της ημερήσιας διάταξης του νέου κύκλου διαπραγματεύσεων. Τονίζουν επίσης δικαιολογημένα το θέμα των μειονεκτημάτων τους από άποψη θεσμικών και διοικητικών ικανοτήτων, πράγμα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Από την άλλη πλευρά, όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιτίθενται με έμφαση στην ανάμιξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων του ΠΟΕ. Αντιθέτως, εμμένουν στην τήρηση της αρχής «Ένα κράτος, μια ψήφος» (πράγμα που άλλωστε κανένα κράτος μέλος δεν επιθυμεί σήμερα να αμφισβητήσει).

Έγιναν πολυάριθμες προσπάθειες να επιτευχθεί η συγκατάθεση των αναπτυσσόμενων χωρών για την έναρξη νέου κύκλου διαπραγματεύσεων: η πρωτοβουλία «Όλα εκτός από τα όπλα», οι συνομιλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πολυμερή προσέγγιση σε τομείς όπως οι επενδύσεις και ο ανταγωνισμός, η πρόταση «υλοποίησης» που υπέβαλε ο Επίτροπος κ. Lamy στις αναπτυσσόμενες χώρες σε τρεις φάσεις: πριν, κατά και μετά την ΔοHa. Συνεπώς, η ιδέα ενός «ελεγχόμενου» γύρου διαπραγματεύσεων είναι λιγότερο ανησυχητική.

Τα κράτη μέλη της ομάδας του Cairns επιδιώκουν όπως και κατά το παρελθόν την επίτευξη καλύτερης διάθεσης των γεωργικών προϊόντων και των ειδών διατροφής, πράγμα που εξαρτάται, κατά τη γνώμη τους, τόσο από το άνοιγμα των αγορών όσο και από τη μείωση των μέτρων στήριξης. Για την εν λόγω ομάδα χωρών, η βάση αυτή διαπραγματεύσεων θα ήταν ενδεχομένως αποδεκτή εάν η ημερήσια διάταξη του νέου κύκλου ήταν περισσότερο προσαρμοσμένη στην ενσωματωμένη ημερήσια διάταξη.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους κυρίως στην κατάκτηση των αγορών στον τομέα των υπηρεσιών, των αγαθών και των γεωργικών προϊόντων. Αντιθέτως, αντιμετωπίζουν ακόμα με δυσπιστία το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ ο τρόπος υλοποίησης εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα (βλέπε επίσης στους προστατευτικούς μηχανισμούς εμπορικού χαρακτήρα και την πνευματική ιδιοκτησία).

Για την ΕΕ, οι ελάχιστες διαπραγματεύσεις με επίκεντρο την πρόσβαση στην αγορά θα ήταν σαφώς ανεπαρκείς, έστω και εάν είναι σαφές ότι η ΕΕ, πρώτος εμπορικός εταίρος του κόσμου σε προϊόντα και υπηρεσίες, έχει η ίδια πολλά συμφέροντα, προσδοκίες και διεκδικήσεις στον τομέα αυτό: οι διαπραγματεύσεις αυτές πρέπει να επεκταθούν σε ορισμένα στοιχεία που υπερβαίνουν το αυστηρά εμπορικό πλαίσιο και τα οποία μπορούν να προωθήσουν μια ορισμένη ρύθμιση των συναλλαγών και των επενδύσεων (επενδύσεις, ανταγωνισμός αλλά και προστασία του περιβάλλοντος) έστω κι αν αυτό συνεπάγεται υποχωρήσεις, διαβαθμίσεις ή ακόμη και αντισταθμίσεις. Επίσης, η ΕΕ επιθυμεί να συνεχιστεί η συζήτηση για τα κοινωνικά πρότυπα, μολονότι παραδέχεται ότι ο ΠΟΕ δεν αποτελεί το πλέον κατάλληλο πλαίσιο για την άμεση εξέταση του ζητήματος αυτού χωρίς τη συμμετοχή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, η οποία πρέπει να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο θέμα αυτό. Οι θέσεις των υποψηφίων χωρών πλησιάζουν πολύ τις θέσεις της ΕΕ, την οποία είχαν στηρίξει ήδη από τις διαπραγματεύσεις του Σιάτλ.

Διαπιστώνεται όμως γενικά ότι θα πρέπει να προσδιοριστεί η μορφή της ημερήσιας διάταξης των μελλοντικών διαπραγματεύσεων, ακόμη και αν όλοι σχεδόν συμφωνούν για τα εξής:

- την αφετηρία των διαπραγματεύσεων η οποία να στηρίζεται στην ολοκληρωμένη ημερήσια διάταξη (υπηρεσίες και γεωργία) η οποία να συμπληρώνεται από διατάξεις σχετικά με την «πρόσβαση της αγοράς»·
- την ολοκλήρωση της εξέτασης των θεμάτων που δεν είχε πραγματοποιηθεί στα πλαίσια του γύρου της Ουρουγουάης·
- την προσαρμογή ορισμένων δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο Μαρακές, τουλάχιστον όσον αφορά τα χρονοδιαγράμματα και τη συνθεώρηση ορισμένων βασικών αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών (τα φάρμακα που είναι απαραίτητα στο πλαίσιο της συμφωνίας ADPIC)·
- τη μεγαλύτερη διαφάνεια των διαδικασιών του ΠΟΕ·
- ορισμένα συμπληρωματικά θέματα σε σχέση με την πρόσβαση στην αγορά όπως π.χ. η απλούστευση των τελωνειακών διαδικασιών.

Ωστόσο, εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται τα ακόλουθα προβλήματα:

- η έκταση των διαπραγματεύσεων σχετικά με την «εφαρμογή» και ιδιαίτερα οι όροι των ενδεχόμενων παραχωρήσεων έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία, τη συμφωνία για τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και των ειδών ένδυσης, τους μηχανισμούς προστασίας της εμπορικής πολιτικής και ορισμένα θέματα της διευθέτησης των διαφορών, και άλλα ιδιαίτερα ευαίσθητα θέματα για τις βιομηχανικές χώρες·
- οι διαπραγματεύσεις σχετικά με το σύστημα και τη ρύθμιση των θεμάτων του ανταγωνισμού και των επενδύσεων, το περιβάλλον και, σε ένα πιο αμφισβητούμενο επίπεδο, τα κοινωνικά θέματα.

Ωστόσο, το επιχείρημα του ευρύτερου κύκλου διαπραγματεύσεων που να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανησυχίες όλων των εκπροσώπων, εξακολουθεί να ισχύει, κυρίως όταν επιδιώκεται, όπως άλλωστε θα ήταν ευκαίριο, η υιοθέτηση όλων ή ενός μέρους των αιτημάτων της κοινωνίας των πολιτών με την ευρύτερη έννοια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Συνομογραφίες

OMC	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
PVD	Αναπτυσσόμενες Χώρες
ONG	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
OIT	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
GATT	Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου
CNUCED	Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη
NCM	Διμερείς Εμπορικές Διαπραγματεύσεις
ZLEA	Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών της Αμερικανικής Ηπείρου
PMA	Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες
NPI	Νέες Βιομηχανικές Χώρες
OCDE	Οργανισμός Συνεργασίας και Οικονομικής Ανάπτυξης
FMI	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
OMPI	Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας
OMD	Παγκόσμιος Τελωνειακός Οργανισμός
GATS	Γενική Συμφωνία Εμπορίου και Υπηρεσιών
ADPIC	Συνεργασία για θέματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, σχετική με το εμπόριο
TRIPS	Εμπορικά θέματα σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας
SIA	Αξιολόγηση των διαρκών επιπτώσεων
AEM	Πολυμερείς Περιβαλλοντικές Συμφωνίες
ASEM	Συνεδρίαση Ευρώπης-Ασίας
APEC	Οικονομική Συνεργασία Ασίας-Ειρηνικού

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Λευκή Βίβλος — Στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική για τα χημικά προϊόντα»

(2002/C 36/19)

Στις 26 Μαρτίου 2001, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει την γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του βάσει της εισηγητικής έκθεσης του κ. Colombo, στις 27 Σεπτεμβρίου 2001.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 70 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τη Λευκή Βίβλο, στην οποία σκιαγραφείται η στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική στον τομέα των χημικών προϊόντων, σύμφωνα με την προσέγγιση της «βιώσιμης ανάπτυξης». Πρωταρχικός στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος σε συνδυασμό τόσο με την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς όσο και με την προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής χημικής βιομηχανίας.

1.2. Η Λευκή Βίβλος για τα χημικά προϊόντα εντάσσεται στις πρωτοβουλίες που προβλέπονται από το πρόγραμμα «Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας»⁽¹⁾, το οποίο υιοθετήθηκε από την Επιτροπή τον Ιανουάριο του 2001 και περιστρέφεται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες: αλλαγή του κλίματος, περιβάλλον και υγεία, φύση και βιοποικιλότητα, διαχείριση των φυσικών πόρων.

1.3. Σημαντική συνιστώσα του κεφαλαίου «Περιβάλλον και υγεία» για τα επόμενα χρόνια θα αποτελέσει η πλήρης αναθεώρηση του κοινοτικού συστήματος διαχείρισης των κινδύνων των χημικών ουσιών, η οποία θα συνδυασθεί με την εξίσου σημαντική θεματική στρατηγική για τη μείωση των κινδύνων που προκαλούνται από τα γεωργικά φάρμακα (παρασιτοκτόνα).

1.4. Η πρόκληση έγκειται στην επιτυχή διασφάλιση ενός νέου καθεστώτος αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων των χημικών ουσιών που παράγονται, χρησιμοποιούνται και διατίθενται στο εμπόριο, προκειμένου να δύναται το κοινωνικό σύνολο να επωφελείται των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τη χρήση τους, με παράλληλη μείωση των αρνητικών επιπτώσεών τους και αποφυγή των απαράδεκτων κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

1.5. Στο κεφάλαιο του νέου κοινοτικού περιβαλλοντικού προγράμματος που αφιερώνεται στις χημικές ουσίες, η Επιτροπή προσδιορίζει με σαφήνεια το μείζον πρόβλημα προς αντιμετώπιση και επίλυση: τις «ήδη υφιστάμενες» χημικές ουσίες κατά τη στιγμή της έναρξης της ισχύος της κοινοτικής νομοθεσίας επί του

θέματος, το 1981. Πράγματι, για πολλές από τις ουσίες αυτές, ο κίνδυνος που συνδέεται με τη χρήση τους αρχίζει μόλις να καθίσταται κατανοητός. Ωστόσο, οι ήδη υφιστάμενες ουσίες αντιστοιχούν σε ποσοστό που υπερβαίνει το 99 % του συνολικού όγκου όλων των ουσιών της αγοράς και δεν υπόκεινται αυτομάτως στις ίδιες απαιτήσεις δοκιμών με εκείνες που εισήχθησαν μετέπειτα στην αγορά. Το 1981, οι υφιστάμενες ουσίες υπολογίζονταν σε περίπου 100 000, ενώ οι χημικές ουσίες που διατίθενται επί του παρόντος στην αγορά σε ποσότητες μεγαλύτερες του ενός τόνου εκτιμώνται σε 30 000.

1.6. Η Επιτροπή έχει ήδη καταρτίσει πίνακα με 140 επικίνδυνες ουσίες που χρήζουν προσοχής και αξιολόγησης των κινδύνων κατά προτεραιότητα. Εντούτοις, η ισχύουσα διαδικασία αξιολόγησης είναι αργή και δαπανηρή και παρεμποδίζει την αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος. Πράγματι, επί του παρόντος, ο καταμερισμός των ευθυνών θεωρείται απρόσφορος διότι για την αξιολόγηση είναι υπεύθυνες οι αρχές, ενώ οι επιχειρήσεις που παράγουν, εισάγουν ή χρησιμοποιούν τις ουσίες αυτές δεν έχουν την παραμικρή ευθύνη. Ως εκ τούτου, αφενός, είναι δύσκολο να αποκτηθούν σαφείς πληροφορίες για τη χρήση των χημικών ουσιών και, αφετέρου, σπανίζουν τα στοιχεία όσον αφορά την έκθεση στις ουσίες αυτές από μεταγενέστερες χρήσεις.

1.7. Αποφάσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα διενέργειας περαιτέρω δοκιμών με αντικείμενο μια υφιστάμενη δεδομένη ουσία μπορούν να ληφθούν αποκλειστικά και μόνον έπειτα από πολύπλοκες διαδικασίες στο πλαίσιο επιτροπής: οι αποφάσεις αυτές διαβιβάζονται εν συνεχεία στη βιομηχανία μόνον σε περίπτωση που οι αρχές αποδείξουν ότι η συγκεκριμένη ουσία ενδέχεται να εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους. Ωστόσο, χωρίς τα αποτελέσματα τέτοιων δοκιμών, είναι ουσιαστικά αδύνατον να αποδειχθούν οι δυνητικοί κίνδυνοι και, κατά συνέπεια, ελάχιστες είναι οι ουσίες για τις οποίες έχουν ολοκληρωθεί τελικές αξιολογήσεις κινδύνων.

1.8. Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής προτίθεται να συνδυάσει την ανάγκη προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος με την απαιτούμενη ενίσχυση του καινοτόμου χαρακτήρα και της ανταγωνιστικότητας της χημικής βιομηχανίας. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή επιδιώκει να αυξήσει τη διαφάνεια έναντι του κοινού με την παροχή ευχερέστερης πρόσβασης στις πληροφορίες για τις χημικές ουσίες, καθώς και με τη διασαφήνιση των διαφόρων σταδίων της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων.

⁽¹⁾ COM(2001) 31 τελικό. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 221 της 7.8.2001.

1.9. Το σύστημα που υιοθετήθηκε θα συμβάλει επίσης, σύμφωνα με την Επιτροπή, στην ενθάρρυνση της καινοτομίας και στη δημιουργία λειτουργικού πλαισίου εντός του οποίου η ευρωπαϊκή βιομηχανία θα μπορεί να αναμετρηθεί επάξια με τους ανταγωνιστές της παγκοσμίως. Πρόσθετος στόχος της κοινοτικής πολιτικής είναι η συμμετοχή στις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι το πρόβλημα της ασφάλειας που συνδέεται με τη χημική παραγωγή, τις εμπορικές ανταλλαγές και τις υπερεθνικές επιπτώσεις ορισμένων χημικών ουσιών έχει λάβει πλέον παγκόσμιες διαστάσεις.

1.10. Η παρούσα στρατηγική διαπνέεται στο σύνολό της από την αρχή της προφύλαξης και έχει ως πρωταρχικό στόχο την ενθάρρυνση της αντικατάστασης των επικίνδυνων χημικών ουσιών από άλλες λιγότερο επικίνδυνες, όπου υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

2. Περιεχόμενο της Λευκής Βίβλου

2.1. Τα κύρια σημεία της Λευκής Βίβλου είναι τα ακόλουθα:

- Προβλέπεται ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο, συνεκτικό και αποτελεσματικό, βάσει του οποίου οι πληροφορίες όσον αφορά τη χρήση και τους κινδύνους των ουσιών που διατίθενται στην αγορά, είτε πριν είτε μετά από το Σεπτέμβριο του 1981 (ημερομηνία η οποία χρησιμοποιείται ως διαχωριστική γραμμή μεταξύ των «ήδη υφιστάμενων» και των «νέων» ουσιών), θα πρέπει να είναι ισοδύναμου επιπέδου για τη διασφάλιση ανάλογης προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος.
- Η ευθύνη για τη διενέργεια δοκιμών και αξιολόγησης των κινδύνων προτείνεται να ανατεθεί στη βιομηχανία και όχι στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.
- Η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα αποτελούν δύο στοιχεία που πρέπει να προαχθούν, χωρίς τούτο να αποβεί εις βάρος του υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας.
- Προτείνεται η καθιέρωση κατάλληλα προσαρμοσμένου συστήματος έγκρισης ανά ουσία, προκειμένου να διασφαλισθεί η διενέργεια αυστηρών ελέγχων για τις πιο επικίνδυνες ουσίες.
- Οι πληροφορίες όσον αφορά τις χημικές ουσίες θα διέπονται από μεγαλύτερη διαφάνεια και θα είναι περισσότερο εμπνευσμένες.

2.2. Σύμφωνα με τις προτάσεις της Λευκής Βίβλου, το ισχύον σύστημα — βάσει του οποίου προβλέπονται διαφορετικές απαιτήσεις δοκιμών για τις νέες και για τις ήδη υφιστάμενες ουσίες — χρήζει αντικατάστασης από ενιαίο, αποτελεσματικό και συνεκτικό σύστημα το οποίο θα διέπει την πλειονότητα των χημικών ουσιών.

2.3. Η προτεινόμενη στρατηγική αναγνωρίζει πράγματι τις ελλείψεις του ισχύοντος συστήματος αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων, αντιμετωπίζοντας ιδιαίτερα το πρόβλημα των υφιστάμενων ουσιών οι οποίες διατίθενται στην αγορά σε μεγάλες ποσότητες, χωρίς να είναι γνωστές οι δυνητικές επιπτώσεις τους στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον.

2.4. Δυνάμει του νέου συστήματος, μια επιχείρηση που διαθέτει στο εμπόριο μια συγκεκριμένη ουσία θα είναι υποχρεωμένη να παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, σχετικά με τους κινδύνους, ενώ οι αρμόδιες αρχές θα έχουν ως αποστολή την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών και, συνακόλουθα, τη θέσπιση προγράμματος δοκιμών ανά ουσία, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις που έχει υποβάλει η επιχείρηση. Επιπλέον, και άλλοι χρήστες κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής (τυποποιητές και μεταγενέστεροι βιομηχανικοί χρήστες) θα πρέπει να εφομισθούν μεγαλύτερες ευθύνες και να παρέχουν στοιχεία σχετικά με τις ειδικές χρήσεις για τις οποίες προορίζουν μια συγκεκριμένη ουσία.

2.5. Το νέο ενοποιημένο σύστημα αξιολόγησης των νέων και των υφιστάμενων ουσιών, που ονομάζεται REACH (από τις αγγλικές λέξεις registration, evaluation and authorisation of chemicals — καταχώρηση, αξιολόγηση και έγκριση χημικών) συνίσταται στα ακόλουθα στοιχεία:

- Καταχώρηση σε μια κεντρική βάση δεδομένων βασικών πληροφοριών για περίπου 30 000 ουσίες (όλες τις υφιστάμενες και τις νέες ουσίες που υπερβαίνουν σε όγκο παραγωγής τον 1 τόνο), οι οποίες θα υποβάλλονται από τις βιομηχανίες. Εκτιμάται ότι η καταχώρηση και μόνον θα είναι αρκετή για το 80 % περίπου των ουσιών αυτών.
- Αξιολόγηση των καταχωρηθέντων στοιχείων για όλες τις ουσίες που υπερβαίνουν σε όγκο παραγωγής τους 100 τόνους (περίπου 5 000 ουσίες που αντιστοιχούν στο 15 % του συνολικού αριθμού) ή, σε περίπτωση ιδιαίτερων ανησυχιών, και για ουσίες οι οποίες διατίθενται σε μικρότερες ποσότητες (προβληματικές ουσίες). Η αξιολόγηση πραγματοποιείται από τις αρμόδιες αρχές και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την καθιέρωση προγραμμάτων δοκιμών ειδικά προσαρμοσμένων ανά ουσία, με κατ' εξοχήν επικέντρωση στις επιπτώσεις της παρατεταμένης έκθεσης.
- Υποχρεωτική έγκριση για τις καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες ή τοξικές για την αναπαραγωγή ουσίες (ουσίες ΚΜΑ), καθώς και για τους ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους (ΑΟΡ).
- Οι ΑΒΤ⁽¹⁾ (εκτός των προαναφερθέντων ΑΟΡ) και οι ΑΑΑΒ⁽²⁾ θα προσδιοριστούν μέσω μιας σειράς πιο εμπνευσμένων ερευνών. Η Επιτροπή θα αποφασίσει σε ένα μεταγενέστερο στάδιο τον τρόπο κατά τον οποίο θα πρέπει να αντιμετωπισθούν οι ουσίες που παρουσιάζουν αυτές τις ιδιότητες.

2.6. Λαμβάνοντας υπόψη τον όγκο που διατίθεται στο εμπόριο ως κύριο παράγοντα και προβλέποντας μια σειρά από άλλες προϋποθέσεις, ως προθεσμίες υποβολής των φακέλων καταχώρησης προτείνονται οι εξής:

- για ουσίες που υπερβαίνουν όγκο εμπορίας 1 000 τόνων κατ' έτος — το αργότερο μέχρι το τέλος του 2005,

(1) ΑΒΤ = ανθεκτικές, βιοσυσσωρευτικές και τοξικές ουσίες.

(2) ΑΑΑΒ = άκρως ανθεκτικές και άκρως βιοσυσσωρευτικές ουσίες.

- για ουσίες που υπερβαίνουν όγκο εμπορίας 100 τόνων κατ' έτος — το αργότερο μέχρι το τέλος του 2008,
- για ουσίες που υπερβαίνουν όγκο εμπορίας 1 τόνου κατ' έτος — το αργότερο μέχρι το τέλος του 2012.

2.7. Η Επιτροπή προτείνει τη σύσταση ενός κεντρικού οργάνου για τη διοίκηση του συστήματος REACH, καθώς και τη δημιουργία κεντρικής βάσης δεδομένων η οποία θα περιέχει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τις χημικές ουσίες και τα παρασκευάσματα που έχουν καταχωρηθεί. Το εν λόγω όργανο θα είναι επιφορτισμένο με την παροχή της αναγκαίας τεχνικής και επιστημονικής υποστήριξης στα κράτη μέλη για την αξιολόγηση των χημικών ουσιών. Εξάλλου, το κεντρικό όργανο θα πρέπει να προβαίνει σε δειγματοληπτικούς ελέγχους και ηλεκτρονική επιλογή των καταχωρημένων ουσιών που προκαλούν ιδιαίτερες ανησυχίες.

3. Ιστορικό

3.1. Η Λευκή Βίβλος αποτελεί, επί της αρχής, σημαντική ευκαιρία για να σταματήσει ο πολυετής και δυστυχώς παγιωμένος συσχετισμός μεταξύ χημικής παραγωγής και επικίνδυνων καταστάσεων ή φαινομένων ρύπανσης, ο οποίος επικρατεί στη φαντασία της κοινής γνώμης. Παρέχει το πλαίσιο για μια συνολική επανεξέταση της επίδρασης της παραγωγής και της χρήσης των χημικών ουσιών στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον.

3.2. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαιτείται όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να είναι διατεθειμένα να συμφωνήσουν επί ενός πλαισίου αξιολόγησης και κανονιστικών μέτρων που θα επιτύχουν ισορροπία μεταξύ των θεμιτών επιδιώξεων όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, αφενός, και της ανάγκης για ασφαλή, αποτελεσματική και ανταγωνιστική παραγωγή, αφετέρου.

3.3. Η στρατηγική σημασία της χημικής βιομηχανίας καταδεικνύεται από ορισμένα βασικά στοιχεία. Η χημική βιομηχανία στην Ευρωπαϊκή Ένωση απασχολεί άμεσα 1,7 εκατομμύρια άτομα, ενώ εξαρτώνται δευτερευόντως από αυτήν περισσότερα από 3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας, και εμφανίζει ενεργητικό 46,4 δισεκατομμυρίων EUR, το οποίο ισοδυναμεί με 65% του συνολικού εμπορικού πλεονάσματος της μεταποιητικής βιομηχανίας. Στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες και, ταυτόχρονα, πάνω από 36 000 ΜΜΕ.

3.4. Ένας τομέας τόσο ζωτικής στρατηγικής σημασίας επιβάλλει την ανάπτυξη ικανοτήτων έγκαιρης αντίδρασης στις ενδείξεις περί απώλειας ανταγωνιστικότητας και περί αύξησης της σημασίας από κοινωνικής πλευράς που αρχίζουν μόλις να διαφαίνονται, δεδομένου ότι οι απασχολούμενοι στο χημικού τομέα υπέστησαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 μείωση κατά 13 % έναντι της κατ' ουσίαν διατήρησης της απασχόλησης στις ΗΠΑ· η τάση αυτή φαίνεται να θέτει υπό αμφισβήτηση την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της Ευρώπης.

3.5. Συνεπώς, καθίσταται προφανές ότι εάν μια τόσο σημαντική και φιλόδοξη διαδικασία υλοποιηθεί με την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερόμενων πλευρών και με την αποδοχή της δεόντως ενημερωμένης κοινής γνώμης, τότε μπορεί να αποτελέσει αξιοσημείωτη ευκαιρία για τη χημική βιομηχανία προκειμένου να συνδέσει τα προϊόντα της — τα οποία είναι θεμελιώδη σε μια σύγχρονη κοινωνία για την ανάπτυξη νέων διαδικασιών και διαρκώς πιο προηγμένων τεχνολογιών — με την αναγκαία συναίνεση που μπορεί να θέσει ένα τέλος στη διάχυτη εχθρότητα η οποία επιδεικνύεται έναντι των εν λόγω προϊόντων και αποδεικνύεται επικίνδυνη, παραδείγματος χάρη, στα αποκεντρωμένα θεσμικά επίπεδα όποτε πρέπει να δοθούν οι απαιτούμενες εγκρίσεις για νέες εγκαταστάσεις.

3.6. Είναι προφανές ότι η πρόκληση που αντιμετωπίζει η χημική βιομηχανία όσον αφορά τις ικανότητές της για καινοτομία θα έχει επιπτώσεις σε πολλούς άλλους τομείς που χρησιμοποιούν χημικές ουσίες. Συνεπώς, η ΟΚΕ είναι απολύτως σύμφωνη με την Επιτροπή η οποία ανέθεσε τη διεξαγωγή μελέτης για τα αποτελέσματα των μέτρων που απορρέουν από τη Λευκή Βίβλο επί των άλλων τομέων της οικονομίας και επιφυλάσσεται να σχολιάσει τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής σε συνάρτηση με τις νομοθετικές προτάσεις που θα προκύψουν από τη Λευκή Βίβλο.

3.7. Εξάλλου, η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να μελετηθούν συνοδευτικοί μηχανισμοί για την επιβράβευση των καινοτόμων επιχειρήσεων και την ενθάρρυνση των πολυάριθμων ΜΜΕ που παράγουν, εισάγουν και χρησιμοποιούν χημικές ουσίες προκειμένου να μειώσουν τις ουσίες που προκαλούν ιδιαίτερες ανησυχίες από πλευράς υγιεινής και περιβάλλοντος, με τη χρησιμοποίηση υποκατάστατων προϊόντων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η Λευκή Βίβλος περιορίζεται, εκ φύσεως, στη σκιαγράφηση των γενικών κατευθύνσεων μιας μελλοντικής στρατηγικής για τα χημικά προϊόντα, χωρίς να ασχολείται με τις λεπτομέρειες που χαρακτηρίζουν τις νομοθετικές πράξεις. Ως εκ τούτου, η ΟΚΕ καταρτίζει τη γνωμοδότησή της σεβόμενη τη φύση της πρότασης υπό εξέταση, αλλά εφιστά την προσοχή σε ορισμένα σημεία της Λευκής Βίβλου τα οποία, κατά την άποψή της, είναι στρατηγικής σημασίας και χρήζουν περαιτέρω εμβάθυνσης.

4.2. Η ΟΚΕ επικροτεί τη γενική προσέγγιση της προαναφερθείσας στρατηγικής και, ειδικότερα, τα εξής:

- το γεγονός ότι βασίζεται στις αρχές της αειφορίας, της προφύλαξης και της αντικατάστασης, κατά τρόπο ώστε να εγγυάται την ασφάλεια για το περιβάλλον, τους χρήστες και τους καταναλωτές, δια της παροχής ακόμη καλύτερης ενημέρωσης·
- το γεγονός ότι θέτει την καινοτομία ως κινητήρια δύναμη για την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας και την πρόωθηση ασφαλών χημικών προϊόντων, πρωτίστως δια της ενίσχυσης

της επιστημονικής έρευνας σε κοινοτικό επίπεδο, ούτως ώστε να παρασχεθεί η δυνατότητα στη χημική βιομηχανία να συνεχίσει να διαδραματίζει τον αναντικατάστατο ρόλο της σε μία σύγχρονη κοινωνία·

- την ανάληψη δέσμευσης για την προώθηση δοκιμών που δεν χρησιμοποιούν ζώα·
- το γεγονός ότι αναθέτει στις επιχειρήσεις (κατασκευαστές, εισαγωγείς ή χρήστες) την ευθύνη να επωμίζονται τις δαπάνες που συνεπάγεται η διαδικασία καταχώρησης των χημικών ουσιών.

4.3. Η ΟΚΕ λαμβάνει υπόψη τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 7ης Ιουνίου 2001 για το περιβάλλον. Ειδικότερα, η ΟΚΕ επικροτεί την αρχή σύμφωνα με την οποία η νέα ευρωπαϊκή χημεία πρέπει να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη, διασφαλίζοντας υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, περιλαμβανομένης της υγείας των εργαζομένων, και, ταυτόχρονα, καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής χημικής βιομηχανίας. Εξάλλου, η ΟΚΕ επιδοκιμάζει το στόχο της παραγωγής και χρήσης μόνο χημικών ουσιών που δεν έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία εντός του 2020.

4.4. Ωστόσο, η Λευκή Βίβλος εγείρει ερωτηματικά ως προς την ανεπαρκή αναφορά στους εργαζομένους, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν με τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων επέφεραν σημαντικές βελτιώσεις των συνθηκών εργασίας, ασφάλειας και υγιεινής στα εργοστάσια και, παράλληλα, αξιοσημείωτη πρόοδο μέσω της ανάμιξης των δημοσίων αρχών στις σχέσεις μεταξύ των εργοστασίων και της ευρύτερης περιοχής.

4.5. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, οι προαναφερθείσες εμπειρίες οφείλουν να αποτελέσουν σημαντικό σημείο αναφοράς κατά τη μελλοντική διαδικασία, δεδομένου, εξάλλου, ότι οι εργαζόμενοι είναι οι πρώτοι που αντιλαμβάνονται τους κινδύνους που συνεπάγονται όχι μόνον οι τελικές ουσίες, αλλά και τα ενδιάμεσα χημικά προϊόντα σύνθεσης λόγω χαρακτηριστικών ασφαλείας τα οποία συχνά δεν είναι γνωστά. Ως προς τούτο, η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την καθιέρωση μίας διαδικασίας για την εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων, η οποία να αποθησαυρίζει και τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν εντός των μονάδων παραγωγής.

4.6. Η ΟΚΕ προτείνει την υιοθέτηση ειδικών μέτρων υπέρ της συμμόρφωσης προς τη νέα νομοθεσία των 36 000 ΜΜΕ του χημικού τομέα, οι οποίες συνεισφέρουν στο 28 % της ευρωπαϊκής παραγωγής. Επίσης, η ΟΚΕ πιστεύει ότι τα προγράμματα κοινωνικής έρευνας που προβλέπονται από το τέταρτο κοινοτικό πρόγραμμα πλαίσιο θα πρέπει να υποστηρίξουν τους στόχους της Λευκής Βίβλου, αρχής γενομένης από την ανάγκη να μελετηθούν κατάλληλα μέσα στήριξης της έρευνας και καινοτομίας προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία επισήμανσης και αντικατάστασης με χημικές ουσίες που δεν παρουσιάζουν αρνητικές επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναπτυχθούν έλεγχοι «in vitro» για να καταργηθούν οριστικά τα πειράματα σε ζώα.

4.7. Η ΟΚΕ συμμαρτίζει την επιτακτική ανάγκη που επιβεβαιώθηκε στην εισαγωγή όσον αφορά την τήρηση της αρχής της προφύλαξης, ενθαρρύνοντας την υποκατάσταση της χρήσης μιας δεδομένης χημικής ουσίας, σε περίπτωση που υφίστανται αξιόπιστα επιστημονικά στοιχεία ότι η χρήση της συνεπάγεται αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, ακόμη και ελλείψει επιστημονικής βεβαιότητας σχετικά με την επακριβή φύση και έκταση της ενδεχόμενης ζημίας. Πρόκειται για την ακριβή εκτίμηση του κόστους και των ωφελειών σε όρους «βιωσιμότητας». Σχετικά, η ΟΚΕ σημειώνει τις ανησυχίες που εξέφρασαν οι περιβαλλοντικές ενώσεις και οι καταναλωτές, σύμφωνα με τις οποίες, η πρόταση της Επιτροπής δεν είναι αρκετά σαφής ως προς την ανάγκη να σταματήσει η παραγωγή χημικών ουσιών που αναγνωρίζονται ως τοξικές, ανθεκτικές και βιοσωρευτικές και ενθαρρύνει την προώθηση της χρησιμοποίησης υποκατάστατων των επικίνδυνων ουσιών όπου υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

4.8. Εντούτοις, η αρχή της αναλογικότητας χρήζει εφαρμογής όσον αφορά, αφενός, τους εγγενείς κινδύνους των χημικών ουσιών και, αφετέρου, τις επιπτώσεις από πλευράς κόστους για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις οι οποίες οφείλουν να παρέχουν την απαιτούμενη τεκμηρίωση. Τούτο θα πρέπει να καθοδηγεί την αναζήτηση των μορφών ευελιξίας οι οποίες θα δώσουν τη δυνατότητα στην ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία να παραμείνει ανταγωνιστική και να διατηρήσει την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της, χωρίς να θιγεί η αρχή της προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος.

4.9. Σύμφωνα με την αρχή της απόδοσης ευθύνης, οι επιχειρήσεις που παράγουν, εισάγουν ή χρησιμοποιούν χημικές ουσίες οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες για τη δέουσα ενημέρωση σχετικά με τις ιδιότητες και τις χρήσεις των υφισταμένων ουσιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατό να επιταχυνθεί η υλοποίηση των εξαγγελθέντων στόχων υπό την προϋπόθεση ότι η συλλογή τέτοιου είδους στοιχείων και πληροφοριών θα ενταχθεί σε ενδεδειγμένα συστήματα, ενιαία για όλους τους συντελεστές κατά μήκος της αλυσίδας χρήσεως των χημικών προϊόντων (από την παραγωγή έως την κατανάλωση και την απόρριψη αποβλήτων), τα οποία θα προσβλέπουν στον εντοπισμό των αποδεδειγμένων ή εικαζόμενων επικίνδυνων ιδιοτήτων ανά ομοιογενείς κατηγορίες ουσιών με τη διενέργεια των πλέον προηγμένων πειραματικών δοκιμών, κατά την άποψη της επιστημονικής κοινότητας και βάσει της τεχνολογικής καινοτομίας.

4.10. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής (σημείο 8.2) σύμφωνα με την οποία το υπάρχον Ευρωπαϊκό Γραφείο Χημικών Προϊόντων (ECB) πρέπει να καταστεί κεντρικό όργανο, επιφορτισμένο με τη διαχείριση του συστήματος REACH και με την παροχή τεχνικής και επιστημονικής στήριξης στα κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά την αξιολόγηση των χημικών ουσιών. Στο όργανο αυτό θα πρέπει να παρασχεθούν οι κατάλληλοι πόροι για να ανταποκριθεί στα νέα καθήκοντα που καλείται να αναλάβει.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Στη Λευκή Βίβλο (σημείο 3.4) προβλέπεται ότι η διαδικασία δοκιμών και η συλλογή στοιχείων για τις 30 000 υφισταμένες ουσίες που παράγονται σε ποσότητες άνω του ενός τόνου, θα διαρκέσει 11 χρόνια και θα επιβαρύνει τις επιχειρήσεις με μέγιστο συνολικό κόστος υπολογιζόμενο σε 2,1 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Επιτροπή εξακολουθεί να είναι πεπεισμένη ότι η υιοθέτηση εξειδικευμένων μέτρων για καθεμιά από τις ουσίες αποτελεί τον πλέον ασφαλή και αποτελεσματικό τρόπο δράσης. Παρ' όλα αυτά, η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν εκφράσει το φόβο ότι η διαδικασία ανάλυσης μπορεί να αποδειχθεί πολύ χρονοβόρα, πολύπλοκη και δαπανηρή. Ιδιαίτερα, το κριτήριο της παραγόμενης ποσότητας, το οποίο επελέγη για τον προσδιορισμό των τριών κατηγοριών χημικών ουσιών προς δοκιμή και καταχώρηση, θεωρείται απαραίτητο, αλλά ταυτόχρονα ανεπαρκές. Ενέχει πράγματι τον κίνδυνο να ευνοηθούν πρακτικές καταστρατήγησης, ιδιαίτερα στην περίπτωση των εισαγόμενων προϊόντων, και να παραβλεφθούν οι πιθανοί κίνδυνοι, οι οποίοι μπορούν να ανακύψουν ακόμη και σε περίπτωση χρήσεως μικρής ποσότητας. Αντ' αυτού, θα ήταν προτιμότερο να συγκεντρώνονται οι ουσίες προς δοκιμή ανά ομάδες ή οικογένειες, σύμφωνα με τη χημική δομή τους και/ή τις ιδιότητές τους. Η εν λόγω επιλογή θα καθιστούσε δυνατή την επιτάχυνση της συνολικής διαδικασίας επανελέγχου των ουσιών με παράλληλη μείωση του κόστους.

5.2. Το σύστημα REACH (σημείο 4) συνιστά αδιαφιλονίκητα ένα θετικό βήμα έναντι των ισχυουσών πολύπλοκων διαδικασιών, διασφαλίζοντας μεγαλύτερη διαφάνεια και καλύτερη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με τις εγγενείς ιδιότητες των υφισταμένων χημικών ουσιών. Εντούτοις, το σύστημα αυτό εξακολουθεί να είναι πολυσύνθετο και αρκετά προβληματικό ως προς τη διαχείρισή του, ιδίως όσον αφορά την κατανομή των διαφόρων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών. Η ΟΚΕ πιστεύει, εξάλλου, ότι πρέπει να διασαφηνιστεί η «μεγαλύτερη ευελιξία» των παρεκκλίσεων που εξετάζεται στο σημείο 4.3 σχετικά με την έγκριση των εξαιρετικά προβληματικών ουσιών. Πράγματι, η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει πάντοτε να στηρίζεται στην αρχή της προφύλαξης.

5.3. Η ΟΚΕ διατυπώνει, εξάλλου, την ανησυχία της σχετικά με το ότι τα κράτη μέλη κάτω από φυσιολογικές συνθήκες αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την προσαρμογή των τεχνικών, επιστημονικών και διοικητικών διαδρώσεών τους στην κοινοτική νομοθεσία. Λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης να διασφαλισθεί είτε ένα ομοιόμορφο πεδίο δράσης («level playing field») για τους κατασκευαστές, είτε η μέγιστη δυνατή ασφάλεια και ενημέρωση των καταναλωτών, πάντοτε τηρουμένης της αρχής των εμπιστευτικών πληροφοριών που καλύπτονται από το βιομηχανικό απόρρητο, η ΟΚΕ συνιστά την πλήρη προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού και των πόρων που θα τεθούν στη διάθεση του Ευρωπαϊκού Γραφείου Χημικών Προϊόντων στα καθήκοντα με τα οποία θα επιφορτισθεί το εν λόγω όργανο. Το ανθρώπινο αυτό δυναμικό πρέπει να λάβει επίσης υπόψη τις αυξημένες απαιτήσεις προσαρμογής που θα δημιουργήσει η διεύρυνση.

5.4. Η ΟΚΕ θεωρεί, εξάλλου, απαραίτητη, προκειμένου να αποφευχθούν περιττές αλληλεπικαλύψεις ως προς τα παρεχόμενα στοιχεία (με επιπτώσεις επί του κόστους αντιστρόφως ανάλογες

προς τον όγκο παραγωγής και τις διαστάσεις της επιχείρησης), την προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων με στόχο την υποβολή κοινού φακέλου για την ίδια ουσία, υποδεικνύοντας επακριβώς τις χρήσεις για τις οποίες έχει μελετηθεί και παραχθεί η εν λόγω ουσία. Η ΟΚΕ γνωρίζει ότι από νομικής πλευράς η πρόταση αυτή μπορεί να αποδειχθεί δυσεφάρμοστη. Ωστόσο, πιστεύει ότι προκειμένου να επιταχυνθεί η εφαρμογή των αρχών της Λευκής Βίβλου, θα μπορούσαν να εξεταστούν κατάλληλες μορφές συνεργασίας μεταξύ των μεγαλύτερων παραγωγών, εισαγωγέων και χρηστών χημικών ουσιών οι οποίοι μεμονωμένως δεν υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα κατώτατα όρια, ενώ η ευρωπαϊκή κατανάλωση συνολικά τα ξεπερνά.

5.5. Όσον αφορά το ζήτημα των εισαγωγών, η επαναλαμβανόμενη διαβεβαίωση ότι εάν επιβληθούν οι ίδιες υποχρεώσεις στους εισαγωγείς δεν θα υπάρξουν αρνητικές συνέπειες για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων δεν θεωρείται πειστική διότι:

- η ΕΕ είναι σημαντικός εξαγωγέας και, συνεπώς, μία αύξηση του εσωτερικού κόστους ενδέχεται να δυσχεράνει τις εξαγωγές ή/και να ευνοήσει την εναλλακτική παραγωγή σε χώρες οι οποίες ουδόλως προβληματίζονται για θέματα ασφάλειας και προστασίας του περιβάλλοντος·
- δεν καθίσταται σαφές εάν η υποχρέωση αυτή αφορά την εκάστοτε νομικά ανεξάρτητη επιχείρηση ή τον όμιλο εταιρειών στον οποίο ανήκει (η απόδοση των ίδιων ευθυνών σε έναν όμιλο εταιρειών περιορίζει τον κίνδυνο υπερχυγών)·
- η ανάγκη εξεύρεσης λιγότερο επικίνδυνων υποκατάστατων δεν συνεπάγεται αυτομάτως την πραγματοποίηση επενδύσεων στον τομέα της καινοτομίας, εάν τα προϊόντα που πρέπει να αντικατασταθούν διατίθενται στην αγορά σε άλλες περιοχές του πλανήτη και, γενικότερα, εάν οι βελτιωμένες επιδόσεις όσον αφορά την ασφάλεια και το περιβάλλον δεν τύχουν αναγνώρισης και αποδοχής εκ μέρους των καταναλωτών, κατά τρόπο ώστε να είναι διατεθειμένοι να επιβαρυνθούν με το ενδεχομένως υψηλότερο κόστος του προϊόντος·
- λόγω του κόστους και των επιβαρύνσεων του συστήματος REACH θα μπορούσε να αποθαρρυνθεί η δραστηριότητα των ΜΜΕ που πραγματοποιούν εισαγωγές, καθώς και η εισαγωγή στην ΕΕ ουσιών που εισάγονται σε μικρή μόνο ποσότητα, με αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση.

5.6. Η ΟΚΕ θεωρεί λοιπόν ότι έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους για τη διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής χημικής βιομηχανίας συνιστά η προσπάθεια μεταφοράς των προ-

τύπων της ΕΕ σε διεθνή κλίμακα, με στόχο την εναρμόνισή τους. Ο στόχος αυτός δεν είναι δυνατόν να τεθεί στο περιθώριο της υπό εξέταση στρατηγικής, δεδομένου ότι αποτελεί μείζον έρεισμα για την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης παγκοσμίως. Ένα πρώτο θετικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση σημειώθηκε με τη Σύμβαση για τους Ανθεκτικούς Οργανικούς Ρύπους (ΑΟΡ) ⁽¹⁾, η οποία υπεγράφη στις 22 Μαΐου 2001 στη Στοκχόλμη.

(1) Πρβλ. IP/01/730 σχετικά με το περιεχόμενο της Σύμβασης αυτής.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση ης Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τη διαφήμιση και τη χορηγία υπέρ των προϊόντων καπνού» (Υποβάλλεται από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 47 παράγραφος 2, και τα άρθρα 55 και 95 της Συνθήκης ΕΚ)

(2002/C 36/20)

Στις 3 Ιουλίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Fuchs.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η ΟΚΕ υιοθέτησε, με 50 ψήφους υπέρ, 18 κατά και 7 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ΟΚΕ λαμβάνει γνώση του ότι με την υποβληθείσα πρόταση οδηγίας, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς, θα αντικατασταθεί η Οδηγία 98/43/ΕΚ της 6ης Ιουλίου 1998, η οποία ακυρώθηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ⁽¹⁾. Σκοπός της Οδηγίας είναι η ρύθμιση της διαφήμισης προϊόντων καπνού και των συναφών χορηγιών. Αυτό που επιδιώκεται είναι η εναρμόνιση των νομοθετικών και διοικητικών διατάξεων που ισχύουν στα κράτη μέλη και καταυτόν τον τρόπο η άρση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων και υπηρεσιών.

(1) Υπόθεση C-376/98 της 5ης Οκτωβρίου 2000, Γερμανία/Ολομέλεια και Συμβούλιο.

5.7. Η ΟΚΕ γνωρίζει τα προβλήματα εφαρμογής που εξακολουθούν να υπάρχουν κατά τη μετάβαση από τις ευρέως αποδεκτές γενικές κατευθύνσεις της Λευκής Βίβλου σε συγκεκριμένες νομοθετικές πράξεις. Ωστόσο, επιβεβαιώνει ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) πρέπει να αντιμετωπίσουν θετικά τον πολυσύνθετο χαρακτήρα των σταδίων εφαρμογής, και επιδιώκει τη συνέχιση της εν λόγω διαδικασίας, συμβάλλοντας η ίδια προς την κατεύθυνση μιας μελλοντικής χημικής βιομηχανίας που θα διατηρεί και θα ενισχύει την ανταγωνιστικότητα ενώ παράλληλα θα διασφαλίζει τη μέγιστη δυνατή προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος.

1.2. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομοθετικά μέτρα για την ρύθμιση του θέματος της διαφήμισης προϊόντων καπνού και της σχετικής χορηγίας. Το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Ωστόσο, όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο την Οδηγία 89/552/ΕΟΚ, η οποία απαγορεύει την τηλεοπτική διαφήμιση των προϊόντων καπνού. Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, διακρίνονται τρεις ομάδες χωρών:

- α) χώρες στις οποίες ισχύουν περιορισμοί για τη διαφήμιση των προϊόντων καπνού, όπως το Λουξεμβούργο, η Σουηδία, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Γερμανία και η Αυστρία·
- β) χώρες στις οποίες απαγορεύεται πλήρως η διαφήμιση προϊόντων καπνού, όπως η Γαλλία η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Φιλανδία·
- γ) χώρες στις οποίες προβλέπεται τροποποίηση της νομοθεσίας, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Δανία και το Βέλγιο.

Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθετικών διατάξεων μπορούν να δημιουργήσουν πρόσθετα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων και υπηρεσιών, σε σχέση με την διαφήμιση και τη χορηγία. Τα εμπόδια αυτά πρέπει να αρθούν.

1.3. Η πρόταση στηρίζεται στο άρθρο 47 παράγραφος 2, άρθρο 55 και άρθρο 95 της Συνθήκης. Το άρθρο 95 παράγραφος 3 της Συνθήκης, προϋποθέτει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας. Με την προσέγγιση των νομοθετικών διατάξεων των κρατών μελών επιδιώκεται η προστασία της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι αποφεύγεται ο εθισμός των νέων στο κάπνισμα.

Επίσης, με την πρόταση αυτή λαμβάνονται υπόψη οι προτάσεις των κρατών μελών και επιστημονικών ιδρυμάτων σε σχέση με τη δημόσια υγεία, οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή (Άρθρο 95 παράγραφος 8).

1.4. Η πρόταση αποσκοπεί στη ρύθμιση της διαφήμισης προϊόντων καπνού και της συναφούς χορηγίας, με εξαίρεση την τηλεοπτική διαφήμιση η οποία εμπίπτει σε άλλες κοινοτικές διατάξεις. Αυτό που επιδιώκεται είναι μια όσο το δυνατό ευρύτερη απαγόρευση της διαφήμισης προϊόντων καπνού σε όλα τα ΜΜΕ, καθώς και της συναφούς χορηγίας και μάλιστα με τέτοιο τρόπο ώστε να συνεκτιμάται πλήρως η νομολογία του ΔΕΚ. Περαιτέρω, η πρόταση προβλέπει διαδικασία υποβολής έκθεσης στην οποία συνεκτιμώνται οι τελευταίες επιστημονικές εξελίξεις, εφόσον αυτές επηρεάζουν την υλοποίηση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

1.5. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι τα προτεινόμενα μέτρα συμφωνούν με τις συστάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής για την πρόληψη του καρκίνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) (1) και της συνέλευσης της ΠΟΥ (2). Επίσης, συνεκτιμούν τη γνωμοδότηση της επιτροπής καταναλωτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή), για την άσκηση μιας κοινωνικά υπεύθυνης κοινοτικής πολιτικής για τον καπνό, που διατυπώθηκε στις 14 Ιουνίου 1998 (3).

1.6. Ιδιαίτερα σημαντική πρέπει να θεωρηθεί η πρωτοβουλία για την πρόληψη του καπνίσματος, που ακολουθεί αυτήν της ΠΟΥ. Η 22η συνέλευση της ΠΟΥ αποφάσισε, στις 24 Μαΐου 1999, να προβεί στη σύσταση διαπραγματευτικής ομάδας σε κυβερνητικό επίπεδο στην οποία θα ανατεθεί να καταρτίσει πρόταση για μια σύμβαση πλαίσιο της ΠΟΥ με στόχο τον περιορισμό της κατανάλωσης προϊόντων καπνού. Στόχος των εν λόγω διαπραγματεύσεων είναι επίσης να θεσπιστούν διατάξεις για την διαφημιστική προβολή, τη χορηγία και άλλες μορφές προαγωγής της πώλησης προϊόντων καπνού, οι οποίες θα έχουν ένα ορισμένο αντίκτυπο στην κείμενη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.7. Σύμφωνα με μια έκθεση για τον έλεγχο της κατανάλωσης καπνού που εκπονήθηκε με εντολή της Παγκόσμιας Τράπεζας (4), οι καθολικές απαγορεύσεις της διαφήμισης είναι αποτελεσματικές μόνο όταν καλύπτουν όλα τα μέσα ενημέρωσης και όλες τις χρήσεις εμπορικών επωνυμιών και λογοτύπων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση οδηγίας για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τη διαφήμιση και τη χορηγία υπέρ των προϊόντων καπνού·

2.2. Η ΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι η προτεινόμενη από την Επιτροπή προσέγγιση και εναρμόνιση των υφιστάμενων νομοθετικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών θα βελτιώσει την εφαρμογή των κανόνων. Η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της εκτενέστερης εναρμόνισης ή προσέγγισης των νομικών διατάξεων των κρατών μελών, στις περιπτώσεις όπου αυτό είναι σαφώς απαραίτητο για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Διαπιστώνει δε με λύπη ότι η Επιτροπή δεν προσφέρει καμιά απόδειξη για πραγματικά κωλύματα που επιβάλλονται στον τομέα της διαφήμισης για προϊόντα καπνού·

2.3. Η ΟΚΕ τονίζει ότι η πρωτοβουλία της Επιτροπής μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα προς την προαγωγή της δημόσιας υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΟΚΕ έχει τονίσει σε επανειλημμένες περιπτώσεις την αυξανόμενη σημασία της δημόσιας υγείας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (5).

2.4. Η ΟΚΕ εκλαμβάνει την πρωτοβουλία της Επιτροπής ως ένα περαιτέρω βήμα για τον περιορισμό των βλαβών που επιφέρει στην υγεία το κάπνισμα. Σε σχέση με αυτό η ΟΚΕ τονίζει ότι μια ολοκληρωμένη και διεθνής στρατηγική για την πρόληψη των βλαβών της υγείας που προέρχονται από το κάπνισμα μπορεί να έχει μακροχρόνιο αντίκτυπο. Για το λόγο αυτό υποστηρίζει ανεπιφύλακτα τα τελικά συμπεράσματα του Συμβουλίου της 19ης Ιουνίου 2001 (6) το οποίο προτείνει στην Επιτροπή να υποστηρίξει την ΠΟΥ στις προσπάθειες για την σύναψη σύμβασης-πλαίσιο για τον περιορισμό της κατανάλωσης προϊόντων καπνού·

2.5. Η ΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι με την πρόταση οδηγίας υλοποιείται το αίτημά της, της 9ης Ιουλίου 1997 (7), για την απαγόρευση της άμεσης και της έμμεσης διαφήμισης προϊόντων καπνού·

(1) COM(96) 609 τελικό — Παράρτημα.

(2) ΠΟΥ, Καπνός και Υγεία. Έκθεση προόδου έρευνας, Γενεύη 1997, σ. 49.

(3) Γνωμοδότηση της επιτροπής καταναλωτών για την άσκηση μιας κοινωνικά υπεύθυνης κοινοτικής πολιτικής για τον καπνό (14.6.1998).

(4) Ο έλεγχος της επιδημίας, Παγκόσμια Τράπεζα, Ουάσιγκτον 1999· Έλεγχος των καπνών στις αναπτυσσόμενες χώρες, Oxford, Oxford University Press, 2001.

(5) ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 21.

(6) ΕΕ C 174 της 19.6.2001, σ. 1.

(7) ΕΕ C 296 της 29.9.1997, σ. 32.

2.6. Η ΟΚΕ παραπέμπει στις πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις που είχε εκδώσει ⁽¹⁾, στις οποίες αναφέρεται ότι τα προϊόντα καπνού επιφέρουν βλάβη στην ανθρώπινη υγεία όπως ασθένειες του καρδιαγγειακού συστήματος και καρκίνο. Η ΠΟΥ ⁽²⁾ ⁽³⁾ υποθέτει ότι κάθε χρόνο 500 000 πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πεθαίνουν πρόωρα από την κατανάλωση προϊόντων καπνού. Το 80 % των νέων αρχίζει το κάπνισμα πριν την ηλικία των 18 ετών. Με βάση το στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εξασφαλίσει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και προς όφελος της προστασίας των καταναλωτών, απαιτείται η εκτεταμένη απαγόρευση της διαφήμισης στα πλαίσια της θέσπισης μιας σειράς μέτρων για την καταπολέμηση της κατανάλωσης καπνού. Έτσι θα αποφευχθεί το ενδεχόμενο να ωθηθούν από τη διαφήμιση και να εδιστούν στο κάπνισμα ομάδες που χρειάζονται ειδική προστασία, όπως τα παιδιά και οι νέοι.

2.7. Η ΟΚΕ απαιτείται ενίσχυση της επιδημιολογικής και κλινικής έρευνας για το κάπνισμα. Η σημασία των πρόσθετων ουσιών και των καρκινογόνων έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2.8. Η ΟΚΕ υποθέτει ότι η Επιτροπή έχει συνεκτιμήσει δεόντως την απόφαση του δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 5ης Οκτωβρίου 2000.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τους στόχους της Οδηγίας, δηλαδή τη βελτίωση του επιπέδου προστασίας της υγείας στα Κράτη μέλη. Ωστόσο, εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το σχέδιο της Επιτροπής δεν παρέχει κανένα στοιχείο σχετικά με την αποτελεσματικότητα του μέτρου της απαγόρευσης της διαφήμισης

(1) «Κοινοτικό πρόγραμμα δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας» (2001-2006) — ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 20 «Προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραγωγή, την παρουσίαση και την πώληση των προϊόντων καπνού» — ΕΕ C 140 της 18.5.2000, σ. 24 «Καταπολέμηση της κατανάλωσης καπνού» — ΕΕ C 96 της 29.9.1997, σ. 2.

(2) ΠΟΥ, Καπνός ή Υγεία. Μια έκθεση της παγκόσμιας κατάστασης. Γενεύη 1997.

(3) Peto και κα. Θάνατοι από το κάπνισμα στις αναπτυσσόμενες χώρες 1950-2000, Οξφόρδη, Oxford University Press, 1994.

βάσει της εμπειρίας που έχουν αποκομίσει τα κράτη μέλη στα οποία έχει ήδη εφαρμοσθεί η εν λόγω απαγόρευση.

3.2. Άρθρο 1

Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, το οποίο δεν επιτρέπει μια γενική ρύθμιση της διαφήμισης και της χορηγίας των προϊόντων καπνού, η οποία να συμπεριλαμβάνει τη διαφήμιση προϊόντων καπνού σε κινηματογράφους και υπαίθριους χώρους.

3.3. Άρθρο 2

Η ΟΚΕ επισημαίνει την ταχύτερη ανάπτυξη και συνεχή εξέλιξη των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, ο έλεγχος των οποίων δεν θα είναι εύκολος και στον τομέα της διαφήμισης.

3.4. Η ΟΚΕ υποθέτει ότι ιδιαίτερα το Άρθρο 3 θα υποβληθεί σε εμπεριστατωμένη νομική εξέταση. Αντικείμενο της εξέτασης αυτής πρέπει να είναι και το ερώτημα αν έντυπα που εμφανίζονται στον Τύπο ή αλλού που έχουν αποκλειστικά τοπικό και περιφερειακό χαρακτήρα και επομένως δεν δημιουργούν εμπόδια στην εσωτερική αγορά και υπόκεινται αποκλειστικά στην εθνική νομοθεσία, θα πρέπει να εξαιρεθούν, κατ' αναλογία προς τις διατάξεις για τις χορηγίες και για τα έντυπα που εκδίδονται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.5. Άρθρο 5

Η ΟΚΕ επισημαίνει το πρόβλημα των πρακτικών του ντάμπινγκ όσον αφορά τις τιμές, που έχουν σαν αποτέλεσμα να πωλούνται τα προϊόντα καπνού στην Κοινότητα εν μέρει κάτω από την τιμή κόστους. Χαιρετίζει την πρόθεση της Επιτροπής να εξετάσει αυτό το πρόβλημα, το οποίο αποτελεί εμπόδιο για την ενιαία αγορά, σε ειδική οδηγία.

3.6. Άρθρο 6

Η ΟΚΕ επικροτεί την υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλει έκθεση.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τα ακόλουθα σημεία της γνωμοδότησης του τμήματος, υπέρ της διατήρησης των οποίων τάχθηκε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψηφοφόρων, διαγράφονται κατόπιν τροπολογίας:

Σημείο 2.2

«Τα υφιστάμενα εμπόδια για το εμπόριο πρέπει να αρθούν. Περαιτέρω, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ευρείας εναρμόνισης και προσέγγισης των νομοθετικών διατάξεων την οποία θεωρεί απαραίτητη για την ολοκλήρωση της κοινής εσωτερικής αγοράς»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας για τη διαγραφή του κειμένου:

Ψήφοι υπέρ: 44, ψήφοι κατά: 28, αποχές: 3.

Σημείο 3.1

«Η ΟΚΕ επικροτεί τους στόχους της Οδηγίας. Αναμένει δε ότι με την έγκρισή της θα επιτευχθεί η άρση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η Εσωτερική αγορά και θα εξασφαλιστεί περαιτέρω ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας για τη διαγραφή του κειμένου:

Ψήφοι υπέρ: 39, ψήφοι κατά: 33, αποχές: 0.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση για απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προαγωγή μη κυβερνητικών οργανισμών που αναπτύσσουν πρωτίστως δραστηριότητες στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας»

(2002/C 36/21)

Στις 11 Ιουλίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ανέθεσε στην κα Sanchez Miguel να προετοιμάσει τις σχετικές εργασίες ως γενική εισήγηση.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειάς της, της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 66 ψήφους υπέρ, 22 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 1998 μέχρι την επικείμενη λήξη του στις 31 Δεκεμβρίου 2001 εφαρμόζεται ένα «Κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την υποστήριξη των ευρωπαϊκών ΜΚΟ που αναπτύσσουν δραστηριότητα κυρίως στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος», το οποίο έχει στόχο να βοηθήσει στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων αυτών των οργανισμών που συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας και βασίζεται στην απόφαση του Συμβουλίου 97/872/ΕΚ.

Απαιτείται, επομένως,

- να αξιολογηθεί η σημασία του, σύμφωνα με την πολιτική της Επιτροπής,
- να εξετασθεί αν η προσέγγισή του είναι η ενδεδειγμένη και αν συνάδει προς τους νέους προσανατολισμούς και στόχους της Επιτροπής,
- να αποτιμηθεί η μέχρι στιγμής λειτουργία του, προκειμένου να διατηρηθεί ή/και να τροποποιηθεί η συγκεκριμένη γραμμή δράσης, δηλαδή η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ που αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας.

1.2. Στην «Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την πείρα που συγκεντρώθηκε κατά την εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου 97/872/ΕΚ της 16ης Δεκεμβρίου 1997 όσον αφορά ένα κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την υποστήριξη των μη κυβερνητικών οργανισμών που αναπτύσσουν δραστηριότητα κυρίως στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος»⁽¹⁾ εκφράζεται η ικανοποίηση των υπηρεσιών της Επιτροπής για τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν και για την ορδή τους αιτιολόγηση, καθώς και για τις τελικές εκθέσεις όπου παρουσιάζεται με σαφήνεια το αποτέλεσμα των εργασιών (Αξιολόγηση της γραμμής του προϋπολογισμού Β4-3060). Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, το πρόγραμμα ήταν χρήσιμο από την άποψη των προσδοκιών που υπήρχαν κατά την περίοδο της ισχύος του.

1.3. Σήμερα η Επιτροπή πιστεύει ότι οι ΜΚΟ αναμένεται να διαδραματίσουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο ενώπιον των νέων

μορφών ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, των αναγκών της διαδικασίας ολοκλήρωσης (της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις υπόλοιπες πολιτικές της ΕΕ) και των αναγκών της διαδικασίας διεύρυνσης. Επιπλέον, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τις διαβουλεύσεις με τους ΜΚΟ που έλαβαν τις ενισχύσεις και τη γνώμη των υπηρεσιών εποπτείας των προγραμμάτων, οι οποίες χρησιμοποίησαν για τον εντοπισμό των ελλείψεων που υπάρχουν στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων, στην εφαρμογή και στη διαχείριση του προγράμματος, προτείνει να αντικατασταθεί η προηγούμενη απόφαση με μία νέα που θα προβλέπει:

- τη συστηματική συμμετοχή των ΜΚΟ που ασχολούνται με το περιβάλλον στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής,
- την αύξηση της διάρκειας του προγράμματος από 4 σε 5 χρόνια, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με τους προϋπολογισμούς και τις πολιτικές συμφωνίες της ΕΕ,
- την προσαρμογή της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων και της λήψης αποφάσεων σύμφωνα με το ημερολογιακό έτος,
- τη διαφοροποίηση του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του προγράμματος με βάση την προοπτική της διαδικασίας διεύρυνσης και της ανάπτυξης δεσμών με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης,
- ένα απλοποιημένο σύστημα επιλογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης βάσει δεικτών αντικτύπου και αποτελεσμάτων, που θα διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ επιμέρους γεωγραφικών περιφερειών, μικρών και μεγάλων ΜΚΟ, εξειδικευμένων και γενικού χαρακτήρα κ.λπ.,
- ένα σταθερό σύστημα ελέγχου που θα εγγυάται τη χρηστή διαχείριση των δημόσιων πόρων με διαφάνεια και αυστηρότητα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του προγράμματος, στο κεφάλαιο «Η πρόκληση μιας διακυβέρνησης νέου

(1) COM(2001) 337 τελικό (Τόμος Ι).

τύπου»⁽¹⁾, οι ευρωπαϊκοί ΜΚΟ έχουν δείξει ότι έχουν την ικανότητα να διαδραματίσουν τον ρόλο που τους αναθέτει η Επιτροπή τόσο στην προαγωγή νέων μορφών ευρωπαϊκής διακυβέρνησης όσο και στη διαμόρφωση και εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών της ΕΕ. Γι' αυτό, είναι επαρκώς δικαιολογημένη η αναγκαιότητα του κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προαγωγή μη κυβερνητικών οργανισμών που αναπτύσσουν πρωτίστως δραστηριότητες στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας.

2.2. Η προτεινόμενη πενταετής διάρκεια (2002-2006) με μία ενδιάμεση αξιολόγηση το 2004, καθώς και τα χαρακτηριστικά αυτού του νέου προγράμματος βελτιστοποιούν τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα αυτού του μέσου για την προαγωγή των δραστηριοτήτων και της λειτουργίας αυτών των ΜΚΟ. Ενισχύονται έτσι, επίσης, ο έλεγχος, η αυστηρότητα και η διαφάνεια στη χρήση των κοινοτικών πόρων.

2.3. Ο προϋπολογισμός των 32 εκατ. ευρώ για το πρόγραμμα δράσης αποτελεί σημαντική αύξηση σε σχέση με τον προηγούμενο προϋπολογισμό. Αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι επιδοτήσεις για τις δραστηριότητες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ αυξάνονται κάθε χρόνο εις βάρος των επιδοτήσεων για προγράμματα ευαισθητοποίησης, το προτεινόμενο πρόγραμμα δράσης και οι άλλες γραμμές του προϋπολογισμού δεν θα πρέπει να διαταράξουν την ισορροπία της οικονομικής ενίσχυσης των δράσεων άλλων οργανισμών που ασχολούνται με τα θέματα προτεραιότητας της κοινοτικής πολιτικής: αλλαγή του κλίματος, φύση και βιοποικιλότητα, περιβάλλον και υγεία, βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων (Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον).

2.3.1. Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η διείσδυση των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε ορισμένα πεδία που συνδέονται θεμελιωδώς με την οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα είναι περιορισμένη και ότι άλλοι κοινωνικοί οργανισμοί (ενώσεις εργαζομένων, εργοδοτών, γεωργών και καταναλωτών) είναι πιο εμπλεγμένοι και έχουν μεγαλύτερη ικανότητα δράσης σε σχέση με ορισμένα θέματα (αλλαγή του κλίματος, περιβάλλον και υγεία, διαχείριση των αποβλήτων κ.ά.).

2.4. Εν πάση περιπτώσει, η πολιτική της χρηματοδότησης, αφενός, περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων γενικά και, αφετέρου, ειδικά συγκεκριμένων δραστηριοτήτων οργανισμών που ασχολούνται σε σταθερή βάση και κατά προτεραιότητα με την περιβαλλοντική προστασία και την περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής έχει καταδείξει τη χρησιμότητά της.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Μεταξύ των κριτηρίων που επιβάλλει ο κανόνας, και ιδίως το άρθρο 2 παράγραφος β), απαιτείται από τους ΜΚΟ να έχουν διάρθρωση και δραστηριότητες που να καλύπτουν τουλάχιστον τρεις ευρωπαϊκές χώρες. Αν και το κριτήριο αυτό ενισχύει τον διεθνικό χαρακτήρα αυτών των οργανισμών, περιορίζει τον αριθμό των πιθανών δικαιούχων, δεδομένου ότι, όπως αναγνωρίζεται, το 80 % των δικαιούχων είναι κάθε χρόνο οι ίδιοι.

3.1.1. Θα ήταν σκόπιμο ένας από τους στόχους του προγράμματος να συνίσταται στην ενθάρρυνση μόνιμων ή προσωρινών μορφών συνεργασίας των περιβαλλοντικών οργανισμών σε κοινοτικό επίπεδο για την επίτευξη στόχων της κοινοτικής πολιτικής που υπερβαίνουν τα προγράμματα χρηματοδότησης δραστηριοτήτων (LIFE, προστασία των πολιτών και έκτακτες περιβαλλοντικές ανάγκες κ.λπ.).

3.1.2. Εξάλλου, και παρά το γεγονός ότι από το παρόν πρόγραμμα δράσης αποκλείονται οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες για να αποφευχθούν ενδεχόμενες επικαλύψεις χρηματοδότησης, οι εν λόγω χώρες συμπεριλαμβάνονται στα Ευρωπαϊκά Περιβαλλοντικά Δίκτυα, πράγμα που, από κοινού με μόνιμες ή προσωρινές μορφές συνεργασίας με άλλους ΜΚΟ, θα μπορούσε να ευνοήσει την ένταξή τους στον κοινοτικό χώρο.

3.2. Η τρίτη φάση της διαδικασίας επιλογής και κατακύρωσης (άρθρο 5) συνίσταται σε μια συγκριτική αξιολόγηση των επιλέξιμων αιτήσεων βάσει τριών κριτηρίων, τα οποία διευκρινίζονται περαιτέρω στο σημείο 2 του παραρτήματος:

- βαθμός στον οποίο το προτεινόμενο πρόγραμμα εργασίας ανταποκρίνεται στους στόχους του προγράμματος,
- επίπεδο διαχείρισης και ποιότητας,
- εμπέλεια, αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα.

3.2.1. Τα τρία βασικά στοιχεία για την αξιολόγηση αυτού του τελευταίου σημείου, η «γενικότερη ορατότητα» του οργανισμού και των δραστηριοτήτων του, οι εξωτερικές σχέσεις και η «δημόσια αξιολόγηση του οργανισμού (συμπεριλαμβανομένων των μέσων μαζικής ενημέρωσης)», επιτρέπουν μίαν υψηλή δόση διακριτικής ευχέρειας, η οποία ενδέχεται να επηρεάσει τους στόχους που έχουν οριστεί για το πρόγραμμα.

3.2.2. Για να μειωθεί το περιθώριο διακριτικής ευχέρειας, συνιστάται:

- αποκλειστική επικέντρωση στην «ορατότητα των δραστηριοτήτων» και όχι στην ορατότητα του αιτούντα οργανισμού για την ενίσχυση νέων οργανισμών ή νέων μορφών συνεργασίας,
- σαφής ορισμός της έννοιας της «αξιολόγησης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης», για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να είναι η εικόνα των ΜΚΟ αυτή που καθορίζει, τελικά, τη χρηματοδοτική ενίσχυση.

3.3. Το άρθρο 6 καθορίζει τα ετήσια ποσοστά επιδότησης μεταξύ 70 % και 80 %, ανάλογα με την περίπτωση, και αποκλείει από τις επιλέξιμες δαπάνες τις «συμβολές σε είδος», σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που διατυπώνονται από τις υπηρεσίες της Επιτροπής στο σημείο 2.6.4 της έκθεσης, βάσει των κανονισμών χρηματοδοτικού ελέγχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽²⁾.

(1) COM(2001) 337 τελικό (Τόμος II).

(2) COM(2001) 337 τελικό (τόμος I).

3.3.1. Οι μικροί και μη επαγγελματικοί ΜΚΟ θεωρούν «καταπιεστικούς» τους περιορισμούς όσον αφορά την μη αμειβόμενη εργασία ή τις προσφορές «σε είδος». Αν τελικά δεν ληφθεί καθόλου υπόψη αυτή η πτυχή, η μέθοδος χρηματοδότησης που παρουσιάζεται στο έγγραφο θα οδηγήσει στην ενίσχυση των οργανισμών που ασχολούνται με το περιβάλλον «επαγγελματικά» εις βάρος των ΜΚΟ που βασίζονται στην εθελοντική εργασία των μελών τους και στην υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών μέσω όχι απαραίτητα χρηματικών συμβολών.

3.3.2. Είναι, λοιπόν, λογικό να αναζητηθούν μέθοδοι χρηματοδότησης που, παρότι θα περιπλέκουν τη διαχείριση, θα επιτρέπουν τον συνυπολογισμό με κάποιον τρόπο των συμβολών «σε είδος» στις επιλέξιμες δαπάνες, καθιστώντας πιο ελαστική την εφαρμογή των κανονισμών στις περιπτώσεις που αποδεικνύεται ότι είναι αναγκαίο να διατηρηθεί η εθελοντική εργασία στους ΜΚΟ.

3.4. Σε περίπτωση που διαπιστωθούν παρατυπίες, διαχειριστικές ατασθαλίες ή απάτη, θα μπορούν να ληφθούν ένα ή περισσότερα διοικητικά μέτρα ή κυρώσεις, ανάλογα με τη σοβαρότητα της περίπτωσης.

3.4.1. Λόγω της σοβαρότητας ενός από αυτά τα μέτρα, συγκεκριμένα της εξαίρεσης από τους αντιστοίχους μηχανισμούς διαλόγου της Επιτροπής, και για να αποφευχθούν οι αυθαιρεσίες ή η καταχρηστική προσφυγή σ' αυτήν την κύρωση, συνιστάται να οριστεί με διαφάνεια σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να απαγορευθεί σε έναν ΜΚΟ η συμμετοχή στους δημοκρατικούς μηχανισμούς διαβούλευσης και συμμετοχής.

4. Ιδιαίτερη παρατήρηση

4.1. Πρέπει να σημειωθεί ότι, για να αναπτυχθούν οι νέες μορφές διακυβέρνησης που αναφέρονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Στρατηγικοί στόχοι 2000-2005 — Η διαμόρφωση

της νέας Ευρώπης»⁽¹⁾ και να επιτευχθεί η δέουσα προστασία του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη, που αποτελούν στόχους της κοινοτικής πολιτικής παρά τις πάντοτε παρούσες οικονομικές δυσκολίες, είναι απαραίτητο να ενισχυθούν και να χρηματοδοτηθούν επίσης η δράση και η δέσμευση υπέρ του περιβάλλοντος άλλων μη κυβερνητικών οργανισμών που εκπροσωπούν τους Ευρωπαίους πολίτες ως εργαζόμενους, εργοδότες, γεωργούς ή καταναλωτές και διαδραματίζουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών.

4.1.1. Για παράδειγμα, η τήρηση των ευρωπαϊκών δεσμεύσεων του Κυότο για τη μείωση των εκπομπών αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η μείωση της χρήσης και της επικινδυνότητας των χημικών προϊόντων ή η εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα είναι αδιανόητες χωρίς τη συνεργασία και τη δράση των εργαζομένων και των εργοδοτών στα κέντρα εργασίας. Σήμερα, οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τους εργαζόμενους και τους εργοδότες παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα μέσω για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της δέσμευσης των μελών και των εταίρων τους υπέρ του περιβάλλοντος.

4.1.2. Το ίδιο ισχύει και για τον σημαντικότερο ρόλο των γεωργικών οργανώσεων στη μείωση και την εξάλειψη της χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων και των οργανώσεων των καταναλωτών σε σχέση με την εφαρμογή των πολιτικών μείωσης και ανακύκλωσης των αστικών λυμάτων.

4.1.3. Συνιστάται να μελετηθεί η δυνατότητα ανάπτυξης ενός κοινοτικού προγράμματος δράσης, παράλληλου και συμπληρωματικού ως προς αυτό που εξετάζουμε, το οποίο θα προσδώσει μονιμότητα και σταθερότητα στις δράσεις των κοινωνικών οργανώσεων που συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής για το περιβάλλον, παρότι δεν αναπτύσσουν πρωτίστως δραστηριότητες στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας.

⁽¹⁾ COM(2000) 154 τελικό (ΕΕ C 81 της 21.3.2000 και ΕΕ C 14 της 16.1.2001).

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 92/79/ΕΟΚ, της οδηγίας 92/80/ΕΟΚ και της οδηγίας 95/59/ΕΚ όσον αφορά τη δομή και τους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά»

(2002/C 36/22)

Στις 5 Απριλίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περι ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Σεπτεμβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Bento Gonçalves.

Κατά την 385η σύνοδο ολομελείας του, της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 87 ψήφους υπέρ, 30 κατά και 15 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το εν ισχύ σήμερα καθεστώς (οδηγία 95/59/ΕΟΚ) σχετικά με τη δομή και τους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά εισήχθη την 1η Ιανουαρίου 1993. Κατά τη φάση επεξεργασίας του εν λόγω καθεστώτος, ενώ η Επιτροπή είχε επιδιώξει την ολοκληρωτική εναρμόνιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα βιομηχανοποιημένα καπνά, το Συμβούλιο δεν την ακολούθησε και τελικά ενέκρινε μόνο την εναρμόνιση των δομών φορολόγησης και τον καθορισμό των ελάχιστων συντελεστών.

1.2. Όσον αφορά τα τσιγάρα, η δομή των ειδικών φόρων κατανάλωσης, όπως αυτή καθορίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επιβάλλει στα κράτη μέλη να εισπράττουν ένα αναλογικό (κατ' αξία) στοιχείο που υπολογίζεται βάσει της ανώτατης τιμής λιανικής πώλησης και ένα πάγιο στοιχείο (που επιβάλλεται σε κάθε μονάδα του προϊόντος). Ο συνδυασμός των εν λόγω δύο στοιχείων πρέπει συνολικά να αποτελεί το 57 % τουλάχιστο της τιμής λιανικής πώλησης των τσιγάρων που ανήκουν στην κατηγορία τιμών που έχει την μεγαλύτερη ζήτηση. (Το πάγιο στοιχείο του ειδικού φόρου κατανάλωσης δεν δύναται να είναι μικρότερο του 5 % ή μεγαλύτερο του 55 % της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ).

1.3. Όσον αφορά τα λοιπά βιομηχανοποιημένα καπνά εκτός των τσιγάρων, δηλαδή τα πούρα, τα πουράκια, τον λεπτοκομμένο καπνό που προορίζεται για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων, κ.λπ., τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν μεταξύ τριών ειδών δομών ειδικών φόρων κατανάλωσης: τον αναλογικό ειδικό φόρο κατανάλωσης, τον πάγιο ειδικό φόρο ή το μικτό ειδικό φόρο κατανάλωσης.

1.3.1. Για τα πούρα και τα πουράκια, η οδηγία 92/80/ΕΟΚ προβλέπει τους εξής ελάχιστους συντελεστές: 5 % της τιμής λιανικής πώλησης, (ή ακόμη 10 ευρώ ανά 1 000 τεμάχια), 30 % ή 25 ευρώ ανά χιλιόγραμμο λεπτοκομμένου καπνού για χειροποίητα τσιγάρα, 20 % ή 19 ευρώ για τα άλλα καπνά για κάπνισμα.

1.4. Σύμφωνα με την οδηγία 92/79/ΕΟΚ, η Επιτροπή προβλέπεται να υποβάλλει ανά τριετία στο Συμβούλιο έκθεση, συνοδευόμενη, εάν κρίνεται αναγκαίο, από προτάσεις για τη μεταρρύθμιση

των οδηγιών. Με βάση την εν λόγω έκθεση, θα εξετάζονται οι ελάχιστοι συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης και η δομή τους, οι λεπτομέρειες των οποίων καθορίζονται σήμερα από την οδηγία 95/59/ΕΟΚ. Το Συμβούλιο, εφόσον κρίνει σκόπιμο, μπορεί να υιοθετήσει ορισμένες τροποποιήσεις για τις οποίες πρέπει να αποφανθεί ομόφωνα αφού ζητήσει πρώτα τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

1.5. Με βάση την τρίτη αυτή έκθεση, η οποία ακολούθησε τις εκθέσεις του 1995 και του 1998 και κατόπιν αιτήματος ορισμένων κρατών μελών, η Επιτροπή προτείνει μια συνεπέστερη αναθεώρηση των συντελεστών και της δομής των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα τσιγάρα και τα λοιπά βιομηχανοποιημένα προϊόντα καπνού.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στην έκθεσή της, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι παρά την ισχύουσα νομοθεσία όσον αφορά τη δομή των ειδικών φόρων κατανάλωσης υπάρχουν παρόλα αυτά τεράστιες διαφορές τιμών για τα προϊόντα καπνού μεταξύ ορισμένων κρατών μελών. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η διαφορά αυτή όσον αφορά τις φορολογικές εισπράξεις της κατηγορίας των δημοφιλέστερων τσιγάρων ανέρχεται σε 400 %.

2.1.1. Πέραν των δυσλειτουργιών της εσωτερικής αγοράς, η Επιτροπή αιτιολογεί, επίσης, τις προτάσεις της από το γεγονός ότι θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της φοροδιαφυγής και ότι θα συμβάλουν στην καλύτερη υγεία των ευρωπαϊών πολιτών.

2.2. Η Επιτροπή, για να μειώσει τις στρεβλώσεις της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς οι οποίες δημιουργούνται από την κατάσταση αυτή, προτείνει στην πρότασή της μια μεγαλύτερη φορολογική σύγκλιση ή εναρμόνιση και, κατά συνέπεια, μεγαλύτερη σύγκλιση του καθεστώτος των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

2.2.1. Όσον αφορά το καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης των τσιγάρων, η Επιτροπή προτείνει να καθιερωθεί επιπλέον του ισχύοντος συστήματος ένας πάγιος φόρος ύψους 70 ευρώ ανά 1 000 τεμάχια για τις δημοφιλέστερες κατηγορίες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, συνεπώς, να τηρούν τη διττή υποχρέωση:

αφενός, τον ελάχιστο συντελεστή του 57 % και, αφετέρου, το συντελεστή των 70 ευρώ ανά 1 000 τεμάχια στην περίπτωση που με το 57 %, δεν επιτυγχάνεται το εν λόγω ποσό.

2.2.1.1. Πλην όμως, η Επιτροπή προτείνει για τα κράτη μέλη που φορολογούν τα τσιγάρα με τουλάχιστο 100 ευρώ ανά 1 000 τεμάχια να μην υποχρεούνται πλέον να τηρούν το κριτήριο του 57 %.

2.2.2. Τέλος, η Επιτροπή αμφισβητεί το γεγονός ότι μέχρι σήμερα τα κράτη μέλη μπορούσαν να επιβάλουν ένα ελάχιστο ειδικό φόρο κατανάλωσης ανεξάρτητα από την τιμή των τσιγάρων που «δεν ανήκαν στη δημοφιλέστερη κατηγορία» εφόσον η φορολογική επιβάρυνση δεν αυξανόταν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90 % της φορολογικής επιβάρυνσης των τσιγάρων της δημοφιλέστερης κατηγορίας.

2.2.2.1. Στην πρόταση της, τροποποιεί τον κανόνα του 90 %, και ο μόνος όρος που παραμένει σε ισχύ είναι να μην μπορούν τα κράτη μέλη να εισπράττουν ένα ελάχιστο ειδικό φόρο κατανάλωσης για τα προϊόντα που δεν ανήκουν στη δημοφιλέστερη κατηγορία, ο οποίος θα είναι ανώτερος εκείνου που εισπράττεται για την κατηγορία των δημοφιλέστερων τσιγάρων.

2.2.3. Σχετικά με το «λεπτοκομμένο» καπνό, η Επιτροπή προτείνει να εξομοιωθεί προοδευτικά η φορολογία που εφαρμόζεται για τον καπνό που χρησιμοποιείται για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ελάχιστου συντελεστή από 30 σε 39 % ή ακόμη από 25 σε 34 ευρώ ανά κιλό μέχρι το 2004.

2.3. Όσον αφορά τα πούρα και τα πουράκια, η Επιτροπή προτείνει να επαναπροσδιοριστούν τα προϊόντα αυτά προκειμένου να μην πωλούνται ως πούρα ή πουράκια επειδή έχουν έτσι οριστεί για να επωφελούνται ενός προτιμησιακού φορολογικού καθεστώτος ενώ, στην πραγματικότητα, πρόκειται για τσιγάρα και, συνεπώς, θα πρέπει να φορολογούνται με τον αντίστοιχο συντελεστή.

2.4. Τέλος, γενικότερα, η Επιτροπή προτείνει να παραταθεί η πειραματική περίοδος του συντελεστή και της δομής των ειδικών φόρων κατανάλωσης σε τέσσερα χρόνια αντί των τριών πράγμα που θα της επέτρεπε να εκτιμήσει καλύτερα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αντιληφθεί γενικότερα τις συνέπειες που πιθανόν να έχουν οι προτάσεις της σε ολόκληρο τον τομέα του καπνού (σε αντίθεση με τις βιομηχανίες τσιγάρων και των άλλων βιομηχανοποιημένων προϊόντων καπνού, δεν εζητήθη η γνώμη των ευρωπαίων καπνοπαραγωγών). Η ΟΚΕ, μολονότι αποδέχεται το βάσιμο των στόχων που επιδιώκει η Επιτροπή, ωστόσο αμφιβάλει εάν είναι δυνατόν να επιτευχθούν, είτε πρόκειται για την βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, είτε για τη μείωση της φοροδιαφυγής, είτε για την υγεία των καταναλωτών, κ.λπ.

3.2. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η φορολογική πολιτική εξακολουθεί να εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και ότι η παρέμβαση της Κοινότητας πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό των προϋποθέσεων που είναι απαραίτητες και επαρκείς για την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Όμως, αυτή η εσωτερική αγορά, που χαρακτηρίζεται από την κατάργηση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών, λειτουργεί.

3.2.1. Είναι παράλογη η αντίληψη ότι η εναρμόνιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης προς τα άνω θα επιτρέψει την εξάλειψη της φοροδιαφυγής. Βέβαια, η φοροδιαφυγή εντός της Κοινότητας (η οποία δεν είναι πραγματικά φοροδιαφυγή δεδομένου ότι οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης έχουν σαφώς καταβληθεί σε ένα κράτος μέλος) θα είναι λιγότερο «ελκυστική». Όμως, είναι δυστυχώς αναμφισβήτητο ότι η εξωκοινοτική φοροδιαφυγή, προερχόμενη από τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ή από άλλες περιοχές του κόσμου, θα αυξηθεί σε αριθμό και θα είναι επίσης πιο επικίνδυνη διότι θα μπορούσαν να εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω αυτών των χωρών παράνομα και ακατάλληλα προς κατανάλωση προϊόντα.

3.2.1.1. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι το φαινόμενο της φοροδιαφυγής πρέπει να παταχθεί με βάση ελέγχους που θα ασκούνται από τις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερομένων κρατών μελών (σε συνεργασία με τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), ιδίως στο πλαίσιο των διαδικασιών συνεργασίας των ελεγκτικών οργάνων των διαφόρων χωρών που έχουν αναπτυχθεί.

3.2.2. Στην έκθεσή της, η Επιτροπή αναφέρεται, επίσης, στις διασυνοριακές αγορές, εξαιτίας των οποίων ορισμένα κράτη μέλη υφίστανται απώλειες φορολογικών εσόδων. Υπενθυμίζεται, αφενός, ότι οι αγορές αυτές είναι απολύτως νόμιμες (εφόσον δεν υπερβαίνουν τις ποσότητες που προβλέπονται από την οδηγία 92/12/ΕΟΚ) και, αφετέρου, ότι δεν πρόκειται για ένα πρόβλημα της εσωτερικής αγοράς αλλά για ένδειξη δυναμισμού και καλής λειτουργίας (!).

3.2.2.1. Ορισμένες μελέτες επί του θέματος εμμένουν στο γεγονός ότι δεν είναι δυνατόν να οφειλονται όλες αυτές οι αγορές μόνον στην φορολογική διαφορά που μπορεί να υπάρχει μεταξύ δύο κρατών μελών αλλά ότι υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες. Το φαινόμενο των διασυνοριακών αγορών υπάρχει και σε πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και γίνεται κοινώς αποδεκτό ότι είναι επωφελείς από οικονομική άποψη για τον καταναλωτή.

3.3. Η Επιτροπή, προτείνει την εισαγωγή σταθερού ποσού 70 ευρώ για 1 000 τσιγάρα για την κατηγορία με τη μεγαλύτερη ζήτηση επιπλέον του απαιτούμενου ελάχιστου ποσοστού. Η ΟΚΕ φοβάται μήπως κατ' αυτό τον τρόπο προκληθούν υπερβολικές αυξήσεις τιμών σε ορισμένα κράτη μέλη με συνέπειες που δεν έχει προβλέψει η Επιτροπή.

(1) Εξάλλου, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπενθύμισε την αρχή αυτή σε απόφαση του της 2ας Απριλίου 1998 (υπόθεση C-296/95).

3.3.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει τις παρακάτω δύο αρχές που η Επιτροπή είχε υποστηρίξει το 1972 όταν θεοπίστηκαν τα μέτρα φορολογικής εναρμόνισης για τα τσιγάρα ⁽¹⁾:

- η δομή των ειδικών φόρων κατανάλωσης πρέπει να επιτρέπει στις διάφορες τιμές λιανικής πώλησης να αντικατοπτρίζουν δίκαια τις διαφορές των τιμών χωρίς φόρο προκειμένου να μην στρεβλώνονται οι όροι του ανταγωνισμού·
- οι προσπάθειες προσαρμογής που θα απαιτηθούν από τα κράτη μέλη πρέπει να είναι συγκρίσιμες.

3.3.1.1. Συνεπώς, οι προτάσεις της Επιτροπής θα είχαν ως συνέπεια, αφενός, να απαιτηθούν πολύ περισσότερες προσπάθειες προσαρμογής από τις χώρες που εφαρμόζουν «τον αναλογικό φόρο» (οι οποίες είναι γενικά οι παραγωγοί χώρες με τιμές χωρίς φόρο που είναι πολύ χαμηλές) σε σύγκριση με τις χώρες που εφαρμόζουν «τον ειδικό φόρο» και, αφετέρου, δεν θα επέτρεπε πλέον να αντικατοπτρίζονται δίκαια οι διαφορές μεταξύ των τιμών χωρίς φόρο. (Από τις ενδιαφερόμενες χώρες, μόνο η Πορτογαλία εφαρμόζει ειδική νομοθεσία η οποία παρουσιάζει παρέκκλιση από το ελάχιστο υποχρεωτικό ποσοστό, δηλαδή το 5 %) ⁽²⁾.

3.3.1.2. Ο αντίκτυπος επί των τιμών δεν θα ήταν καθόλου αμελητέος και, κατά την Επιτροπή, θα μπορούσαν, κατά προσέγγιση, είναι της παρακάτω τάξης:

- + 11 % για το Λουξεμβούργο·
- + 16 % για την Πορτογαλία·
- + 18 % για την Ελλάδα·
- + 18 % για την Ιταλία·
- + 30 % για την Ισπανία (σύμφωνα με άλλες μελέτες, 38 %).

Όσον αφορά τις ΧΚΑΕ, ο αντίκτυπος στο επίπεδο των τιμών θα ήταν ακόμη μεγαλύτερος· τα ποσοστά θα πλησίαζαν στις περισσότερες περιπτώσεις το 150 % — 200 %, γεγονός που θα μπορούσε να προοιωνίζεται σοβαρές δυσκολίες στην περίπτωση εφαρμογής του νέου αυτού κανόνα.

3.3.1.3. Η ΟΚΕ διερωτάται, συνεπώς, για τους λόγους που ώθησαν την Επιτροπή να μεταβάλει τόσο απότομα τη φιλοσοφία της και να υιοθετήσει μια ειδικότερη πολιτική η οποία μοιάζει περισσότερο με σύστημα υποχρεωτικής προσέγγισης των τιμών. Μολονότι η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι οι διαφορές του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος (ΑΕγχΠ) που εκφράζονται σε σταθερές τιμές αγοράς (75 %) μεταξύ των κρατών μελών δεν μπορούν να συγκριθούν με τις διαφορές που παρατηρούνται στις τιμές των τσιγάρων (άνω του 400 %), εντούτοις θα μπορούσε κανείς να σκεφθεί εύλογα ότι οι προτάσεις της Επιτροπής θα έχουν ως συνέπεια επίπεδα τιμών που είναι ασυμβίβαστα με το επίπεδο ζωής ορισμένων χωρών.

3.3.2. Αυτή η αλλαγή θα πλήξει άμεσα τους ευρωπαίους παραγωγούς και όλο τον βιομηχανικό τομέα. Συνεπώς, θα μπορεί να προκύψουν σοβαρές συνέπειες για την απασχόληση στις περιοχές που ανήκουν ήδη στις πλέον μειονεκτικές ζώνες της Νότιας Ευρώπης.

3.3.2.1. Οι παραδοσιακές βιομηχανίες της Ευρώπης που κατασκευάζουν εγχώρια προϊόντα σε μέτριες τιμές θα βρεθούν σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τις μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις οι οποίες μπορούν, χάρη στη διαφήμιση και στην προβολή της εικόνας τους, να τοποθετούνται σε τομέα της αγοράς προϊόντων που πωλούνται σε υψηλές τιμές (πράγματι, λόγω της αύξησης της φορολογίας, ο καταναλωτής θα διαλέξει ως υποκατάστατο προϊόν, είτε ένα προϊόν πολύ χαμηλής τιμής είτε ένα προϊόν υψηλής ποιότητας του οποίου, όμως, η τιμή θα πλησιάζει πολύ την τιμή των εγχώριων προϊόντων τα οποία άλλοτε πωλούντο σε λογικές τιμές).

3.4. Η ΟΚΕ εκφράζει, επίσης, αμφιβολίες όσον αφορά τις επιπτώσεις που θα μπορούσαν να έχουν οι προτάσεις αυτές στην υγεία των καταναλωτών. Εξάλλου, μέχρι σήμερα, από καμία μελέτη δεν προκύπτει ότι η κατανάλωση καπνού μειώνεται ως συνέπεια της αύξησης της τιμής του.

3.4.1. Άλλες προτάσεις σχετικά με την επισήμανση των τσιγάρων και άλλων προϊόντων του καπνού αφορούν την πτυχή αυτή και θα τεθούν σε ισχύ προσεχώς ⁽³⁾.

3.4.2. Η αύξηση της φορολογίας των προϊόντων χαμηλής τιμής, του καπνού για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων (που αποτελούσε μια εναλλακτική λύση για τον καταναλωτή), των προϊόντων που εξομοιώνονται με τα πούρα και τα πουράκια, ενώ πιθανόν δεν θα έπρεπε, θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της εξωκοινοτικής απάτης και θα ευνοήσει την εισαγωγή στην ΕΕ προϊόντων ενδεχομένως επικίνδυνων. Η κατάργηση του πλεονεκτήματος της χαμηλής τιμής που θα είχαν, ορισμένα υποκατάστατα προϊόντα μέσω της εξίσωσης των τιμών, αποτελεί μια ιδιαίτερα λυπηρή οπισθοχώρηση στην πολιτική ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, θα εξημίωσε μόνο τους καταναλωτές με τη χαμηλότερη αγοραστική δύναμη.

3.4.3. Επειδή οι προτάσεις της Επιτροπής δεν πλήττουν κατά τον ίδιο τρόπο όλους τους καπνοβιομηχανούς, δεδομένου ότι αφορούν μόνο την κατηγορία των τσιγάρων με τη μεγαλύτερη ζήτηση, υπάρχει κίνδυνος να εξαπολυθεί ένας πραγματικός «πόλεμος τιμών» εφόσον δεν θα είναι υποχρεωτικά ούτε προς το συμφέρον των πολιτικών για τη δημόσια υγεία, ούτε υπέρ των φορολογικών εσόδων των κρατών.

3.5. Η ΟΚΕ επιθυμεί, επίσης, να εκφράσει την ανησυχία της σχετικά, αφενός, με τις συνέπειες της ένταξης των υποψήφιων χωρών στις εθνικές τους αγορές τσιγάρων και, αφετέρου, με τη σημερινή ενιαία αγορά. Τα μεταβατικά μέτρα που αναφέρονται στην έκθεση της Επιτροπής χωρίς αμφιβολία δεν θα λύσουν το πρόβλημα αυτό.

⁽¹⁾ Οδηγίες ΕΚ αριθ. 72/464 και 77/805.

⁽²⁾ Παράρτημα Γ της έκθεσης της Επιτροπής: EL 5,09 %, ES 5 %, IT 5 %, LU 15 % και PT 41,6 %.

⁽³⁾ COM(1999) 594 τελικό.

3.6 Η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει, από κοινού με τα κράτη μέλη, αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της μαύρης αγοράς καπνού, η οποία συνεπάγεται τεράστιες απώλειες φορολογικών εσόδων και προκαλεί στρεβλώσεις της αγοράς. Η έκθεση που παρουσιάζει η Επιτροπή δεν αναφέρεται στο σημαντικό αυτό ζήτημα.

3.7 Τέλος, η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι μία αναθεώρηση που θα πραγματοποιείται ανά τετραετία, αντί τριετία, θα επιτρέψει καλύτερα στην εκτίμηση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει εκ νέου ότι βασικά συμμερίζεται τις ανησυχίες (μείωση της απάτης και προστασία της υγείας των καταναλωτών) για τις οποίες η Επιτροπή έχει αναλάβει τη δέσμευση να εξεύρει λύσεις. Ωστόσο, από τους συλλογισμούς της ΟΚΕ διαφαίνεται ότι οι προτάσεις της Επιτροπής δεν θα έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και ότι τα προτεινόμενα μέσα, συνεπώς, δεν είναι κατάλληλα.

4.2. Ούτε οι καταναλωτές, ούτε οι καπνοπαραγωγοί, ούτε η καπνοβιομηχανία (από την άποψη της απασχόλησης), ούτε οι έμποροι, ούτε ακόμη και τα κράτη μέλη θα αποκομίσουν οποιοδήποτε όφελος από την υπό εξέταση πρόταση.

4.3. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν θα είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του εύρους ανάμεσα στους διάφορους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης που ισχύουν στα διάφορα κράτη μέλη· αντιθέτως, το εύρος θα αυξανόταν, γεγονός που δεν συμβαδίζει με την έννοια της εναρμόνισης.

4.4. Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει στην έκθεσή της ότι η εντολή που έλαβε από τα κράτη μέλη για να μελετήσει το θέμα των ειδικών φόρων κατανάλωσης και της ειδικής φορολογίας «εκτός από τον καπνό, περιελάμβανε τα οινοπνευματώδη ποτά και τα ορυκτέλαια»⁽¹⁾. Επομένως, η ΟΚΕ δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο υποβλήθηκε πρόταση μόνο για τον καπνό.

4.5. Η ΟΚΕ φρονεί, λοιπόν, ότι όσο η εναρμόνιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τον καπνό δεν περιλαμβάνεται στην ειδική δέσμη φορολογίας, και το Συμβούλιο δεν είναι διατεθειμένο να αναπτύξει περαιτέρω το εν λόγω θέμα, πρέπει να συνεχιστεί η τρέχουσα κατάσταση. Στο πλαίσιο αυτής της σφαιρικής προσέγγισης (στο επίπεδο των προϊόντων και των διαφόρων συνιστωσών της φορολογίας) που αποδεικνύεται απαραίτητη, θα πρέπει να ληφθούν κυρίως υπόψη οι αποκλίσεις του ΦΠΑ που υπερβαίνουν τις αποκλίσεις όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

⁽¹⁾ COM(2001) 133 τελικό, Τόμος I, Κεφάλαιο II, σημείο 2.1, σ. 7.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων βενζίνης και ντίζελ και την τροποποίηση της οδηγίας 98/70/ΕΚ»

(2002/C 36/23)

Στις 7 Ιουνίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το Τμήμα «Ενιαία Αγορά, Παραγωγή και Κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Σεπτεμβρίου 2001 (εισηγητής: ο κ. Gafo Fernández)

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειάς της, της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η παρούσα τροποποίηση της οδηγίας 98/70/ΕΚ έχει διπλό στόχο: από τη μια πλευρά, επιχειρεί να διευκολύνει την επίτευξη των εκούσιων στόχων αύξησης της μέσης αποτελεσματικότητας, μειώνοντας τις μέσες εκπομπές από 140 gr CO₂ ανά χιλιόμετρο για τα έτη 2008 (ευρωπαϊοί κατασκευαστές) και 2009 (εισαγωγές από Ιαπωνία και Κορέα) των νέων ιδιωτικών αυτοκινήτων που διατίθενται στο εμπόριο κατά την εν λόγω περίοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, από την άλλη, να επιβεβαιώσει ότι οι νέες προδιαγραφές για τη βενζίνη και το πετρέλαιο θα ισχύουν από το έτος 2005.

1.2. Για να γίνουν σεβαστές οι δεσμεύσεις αυτές, ήταν αναγκαίο να βελτιωθεί η ποιότητα των καυσίμων, βενζίνης και πετρελαίου, που χρησιμοποιούνται σήμερα και ειδικότερα να μειωθεί η μέγιστη περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων αυτών σε 50 ppm (μερίδια ανά εκατομμύριο) έναντι των σημερινών 150 ppm για την βενζίνη και 350 ppm για το ντίζελ κίνησης, πράγμα που θα επιτρέψει επιπλέον την μείωση των εκπομπών και των αυτοκινήτων που κυκλοφορούσαν πριν από την περίοδο αυτή.

1.3. Η πρόταση οδηγίας προχωρά πέρα από τις μέγιστες αξίες θείου, που απαιτούνται προκειμένου ο τομέας των αυτοκινήτων να σεβαστεί τις δεσμεύσεις μείωσης σε 140 gr CO₂/χιλιόμετρο και καθορίζει για το 2001 όρια περιεκτικότητας θείου 10 ppm τόσο για τη βενζίνη όσο και για το ντίζελ, πράγμα που θα επιτρέψει νέες, πιο απαιτητικές, δεσμεύσεις τόσο για τα οχήματα βενζίνης όσο και για τα οχήματα ντίζελ.

1.4. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί, καθορίστηκε μια ενδιάμεση αναφορά, δηλαδή ότι το έτος 2005 τα μερίδια σχετικά με τη βενζίνη και το ντίζελ κίνησης θα πρέπει να εξισορροπηθούν στο σύνολο της επικράτειας των κρατών μελών, προκειμένου τα οχήματα νέας γενεάς, που έχουν ειδικά σχεδιαστεί για να λειτουργούν με τα καύσιμα αυτά, να μπορέσουν να έχουν τη βέλτιστη απόδοση.

1.5. Επιπλέον, παγιώνεται η κάλυψη της οδηγίας 98/70/ΕΚ προκειμένου να συμπεριλάβει τα καύσιμα ντίζελ που προορίζονται

για τα μη οδικά οχήματα και τους γεωργικούς ελκυστήρες, που είχαν παραμείνει εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας αυτής μετά την κατάργηση της προηγούμενης νομοθεσίας που αναφερόταν στα οχήματα αυτά, θεσπίζοντας με την έναρξη της ισχύος της οδηγίας όριο 2 000 ppm, που θα πρέπει να μειωθεί σε 1 000 ppm το 2008, αφήνοντας με τον ίδιο τρόπο στην διάθεση των κρατών μελών τη δυνατότητα να απαιτήσουν όριο 500 ppm ή το μέγιστο όριο σε θείο που θα απαιτείται ανά πάσα στιγμή για το ντίζελ κίνησης.

1.6. Άλλα στοιχεία που περιέχονται στην πρόταση είναι η θέσπιση ενός ποιοτικού συστήματος που θα βασίζεται σε ευρωπαϊκό κανόνα που πρόκειται να δημοσιευτεί προσεχώς ή σε εθνικά ποιοτικά συστήματα ισοδύναμα με το προηγούμενο. Επίσης, θεσπίζεται η ετήσια υποβολή στην Επιτροπή εκ μέρους των κρατών μελών των στοιχείων εμπορίας αυτών των καυσίμων.

1.7. Τέλος, η Επιτροπή, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2006, θα προχωρήσει σε αναθεώρηση των προδιαγραφών αυτών, υπό το φως των δεσμεύσεων μείωσης των εκπομπών CO₂, των εκπομπών αερίων ρυπαντών των οχημάτων, στα πλαίσια των οδηγιών για την ποιότητα του αέρος, των συμφωνιών με τους κατασκευαστές αυτοκινήτων και της εξέλιξης των τεχνολογιών μείωσης των ρυπαντικών εκπομπών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ δέχεται θετικά, με ορισμένες ωστόσο επιφυλάξεις που θα διατυπωθούν στη συνέχεια, αυτή την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας 98/70/ΕΚ που αποβλέπει στην επίτευξη ενός σημαντικού ποιοτικού άλματος στα πλαίσια της ποιότητας των καυσίμων, πράγμα που θα επιτρέψει την υλοποίηση των εκούσιων στόχων αποτελεσματικότητας που έχουν θέσει οι κατασκευαστές και οι εισαγωγείς ιδιωτικών αυτοκινήτων. Η ΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην μεγάλη προσπάθεια που έχει καταβληθεί κατά τα τελευταία 20 χρόνια όσον αφορά τη μέγιστη περιεκτικότητα σε θείο, ειδικότερα στα καύσιμα ντίζελ, που πέρασαν από τα 6 000 μερίδια ανά εκατομμύριο (ppm) σε 350 ppm σήμερα ή τα 50 ppm που προβλέπονται εντός της δεκαετίας.

2.2. Η ΟΚΕ δέχεται θετικά τις ενδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το καθαρό θετικό αποτέλεσμα της συνολικής μείωσης CO₂, επιθυμεί όμως στα πλαίσια των μελετών της η Επιτροπή να μελετήσει και με πιο εμπειριστατωμένο τρόπο τον αντίκτυπο στο επίπεδο κάθε κράτους μέλους.

2.3. Ωστόσο, η ΟΚΕ εκφράζει ορισμένη αμηχανία όσον αφορά τον εκτιμώμενο αντίκτυπο της εφαρμογής της οδηγίας επί της τελικής τιμής των προϊόντων αυτών. Πράγματι, το πρόσθετο κόστος υπολογίζεται σε 0,25 eurocent όσον αφορά την βενζίνη και 0,60 eurocent όσον αφορά το ντίζελ, δηλαδή πολύ κατώτερο από την τιμή των 1,53 eurocent ανά λίτρο που προβλέπεται από δύο πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου, που υιοθετήθηκαν κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής και που επιτρέπουν σε κάθε κράτος μέλος, σύμφωνα με την οδηγία 92/81/ΕΚ, να ευνοεί, μέσω της φορολογικής μείωσης των καυσίμων με μικρότερη περιεκτικότητα σε θείο, τη μεγαλύτερη διείσδυση των προϊόντων αυτών στην αγορά. Η ΟΚΕ καλεί, συνεπώς, την Επιτροπή να προβεί στην αναθεώρηση των τιμών κόστους που αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης, διαφορετικά η φορολογική μείωση ενδέχεται να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση.

2.4. Η ΟΚΕ επιθυμεί, για να αποφευχθούν συγχύσεις, τη διαγραφή της αναφοράς στο άρθρο 3 των λέξεων «περιεχόμενο κατώτερο των 10 ppm» και την αντικατάστασή τους με τις λέξεις «από περιεχόμενο μεγαλύτερο του 10 ppm», δεδομένου ότι αυτή η διατύπωση δεν ανταποκρίνεται στην τεχνική πραγματικότητα, καθώς δεν υφίσταται αξιόπιστες μέθοδοι για την καταμέτρηση των δεκάτων χιλιοστού, προκειμένου να επιτευχθεί περιεκτικότητα σε 9,99 ppm, όπως απαιτεί η σημερινή διατύπωση της οδηγίας.

Επιπλέον, δεν συμπίπτει με τον ορισμό που περιέχεται στα παράρτημα 1 έως 4.

2.5. Σε ό,τι αφορά τη διαθεσιμότητα καυσίμων, η πρόταση της Επιτροπής αναφέρει ότι από το 2005 τα κράτη μέλη θα πρέπει να εγγυηθούν σε «κατάλληλη γεωγραφική βάση» τη διαθεσιμότητα επαρκών ποσοτήτων καυσίμων μηδενικού θείου.

2.5.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η έννοια της διαθεσιμότητας θα πρέπει να διασαφηνιστεί με την εισαγωγή στην οδηγία μιας παραμέτρου που να μπορεί να μετρηθεί. Προς τούτο, η ΟΚΕ ζητά να είναι υποχρεωτική η διάθεση αυτού του καυσίμου χωρίς θείο τουλάχιστον στο 25 % των πρατηρίων των κρατών μελών που βρίσκονται στους κανονικούς δρόμους και στο 50 % των πρατηρίων που βρίσκονται στους αυτοκινητοδρόμους και στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.6. Η ΟΚΕ θα προτιμούσε τα εθνικά, μη εναρμονισμένα όρια για το περιεχόμενο του θείου στα καύσιμα ντίζελ που χρησιμοποιούνται στα μη οδικά κινητά μηχανήματα και στους γεωργικούς ελκυστήρες να εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο μόνο μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 95 παράγραφος 4 της Συνθήκης ΕΚ.

2.7. Τέλος, η ΟΚΕ κρίνει ότι στο τέλος μιας περιόδου προφύλαξης που θα ακολουθήσει τη θέσπιση του κοινοτικού κανόνα για τα καύσιμα αυτά, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόσουν τον κανόνα αυτό και να εγκαταλείψουν τα παραδοσιακά εθνικά τους συστήματα, έστω και αν αυτά είναι σε θέση να αποδώσουν ισοδύναμα αποτελέσματα.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση Απολογισμός και προοπτικές μετά από μια πενταετία»

(2002/C 36/24)

Στις 12 και 13 Ιουλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση το ανωτέρω θέμα για την «Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση — Απολογισμός και προοπτικές μετά από μια πενταετία».

Το τμήμα εξωτερικών σχέσεων, στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Δημητριάδη.

Κατά την 385η σύνοδο ολομέλειας της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2001 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 87 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και καμία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Από το 1960 η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε αναπτύξει μία σειρά πολιτικών προσέγγισης των Μεσογειακών χωρών, και δημιούργησε το πλαίσιο που της επέτρεπε να επιτύχει στρατηγικές σχέσεις που ξεπερνούσαν τα παραδοσιακά όρια των απλών εμπορικών συναλλαγών.

1.2. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά από ανάλογη εμπειρία στο δικό της χώρο, επεδίωξε τη σύνδεση των Μεσογειακών χωρών προκειμένου να αναπτύξει μορφές δυναμικότερης συνεργασίας και να αποφύγει την μέχρι εκείνη τη στιγμή διαμορφωθείσα κατάσταση, όπου η Ευρώπη προετοίμαζε προτάσεις συνεργασίας και οι Μεσογειακοί εταίροι είτε τις αποδέχονταν, είτε τις απέρριπταν, χωρίς να έχουν πάντοτε την τεχνολογία να επεξεργασθούν και να διαχειρισθούν τις προτάσεις αυτές.

1.3. Αποφασιστικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτέλεσε η Διυπουργική Δήλωση στη Διάσκεψη της Βαρκελώνης⁽¹⁾, στην οποία έλαβαν μέρος 27 χώρες (15 χώρες της ΕΕ και 12 χώρες της Μεσογείου), όπου τέθηκαν οι βάσεις για την εφαρμογή ενός φιλόδοξου σχεδίου βασιζόμενου σε τρεις άξονες:

- Πρώτος Άξονας: Πολιτική και ασφάλεια με στόχο την οριοθέτηση ενός κοινού χώρου ειρήνης και σταθερότητας.
- Δεύτερος Άξονας: Μία οικονομική και χρηματοπιστωτική πτυχή με στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης κοινής ευημερίας (σύσταση Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΖΕΣ) ως το 2010).
- Τρίτος Άξονας: Ανθρώπινη, κοινωνική και πολιτιστική πρόοδος.

1.4. Κατά τη διάρκεια της σχετικά μικρής περιόδου των πέντε ετών από την έναρξη της Ευρωμεσογειακής Εταιρικής Σχέσης (ΕΕΣ)

σημειώθηκε σημαντική επιτυχία, αλλά η ΕΕΣ βρίσκεται ακόμη μακριά από τα αποτελέσματα τα οποία είχε σχεδιασθεί αρχικά να επιφέρει.

2. Αξιολόγηση της Ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης

2.1. Γεγονός είναι ότι οι αρχικές προσδοκίες της ΕΕΣ ήταν υψηλές ή σε μερικές περιπτώσεις ιδιαίτερα υψηλές. Ωστόσο όμως έχει εγκαθιδρυθεί τακτικός διάλογος ανάμεσα στους 27 εταίρους προκειμένου να εμποδωθεί η ασφάλεια και σταθερότητα την περιοχή της Μεσογείου και να επιτραπεί η ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών (ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η ΕΕΣ κατόρθωσε να φέρει στο τραπέζι του διαλόγου αντιπροσώπους από το Λίβανο, τη Συρία, το Ισραήλ και την Παλαιστινιακή ηγεσία).

2.1.1. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η ΕΕ έχει προσεγγίσει την Λιβύη στο πλαίσιο της ΕΕΣ, με την πρώτη επίσημη πρόσκληση εκπροσώπων της Λιβύης στη Σύνοδο της Στουτγάρδης στις 15-16 Απριλίου 1999. Παρόλα αυτά η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις με τη Λιβύη χαρακτηρίζεται πενιχρή, καθώς η τελευταία δεν έχει προβεί σε ουδεμία επίσημη δέσμευση που να αποδέχεται το περιεχόμενο της Δήλωσης της Βαρκελώνης.

2.2. Η πολύπλευρη συνεργασία είναι πλέον τόσο κοινή όσο και οι παραδοσιακές διμερείς προσεγγίσεις. Επιπλέον, σημαντικά κονδύλια δεσμεύθηκαν για την ανάπτυξη της ΕΕΣ μέσω του προγράμματος MEDA και δανειοδοτήσεων μέσω της ΕΤΕ. Το πρόγραμμα MEDA αποτέλεσε το κυριότερο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕΣ και εφαρμόστηκε και στους τρεις άξονες της απόφασης της Διάσκεψης της Βαρκελώνης.

2.3. Έχουν αναπτυχθεί Διμερείς Συμφωνίες σύνδεσης, οι οποίες περιλαμβάνουν την οικονομική απελευθέρωση και την ενδυνάμωση των μηχανισμών αγοράς, με τη δέουσα όμως προσοχή στη διαφύλαξη των κοινωνικών ισορροπιών και την ενθάρρυνση της σύγκλισης των οικονομιών. Οι συμφωνίες αυτές ενσωματώνουν την ευρύτερη σκέψη της συνεργασίας, καθώς περιλαμβάνουν επίσης μία σημαντική πολιτιστική και πολιτισμική διάσταση, η οποία θα οδηγήσει τελικά σε μεγαλύτερη σταθερότητα και

(1) Η δήλωση της Βαρκελώνης υιοθετήθηκε από την Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών, 27-28 Νοεμβρίου 1995.

συνεργασία στη Μεσόγειο ενώνοντας αρμονικά την πορεία προόδου των λαών της περιοχής.

2.4. Η στρατηγική σημασία των Νοτίων Γειτόνων της ΕΕ αναγνωρίζεται από όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ και επιπλέον τα πρώτα ενθαρρυντικά αποτελέσματα των προσπαθειών ανασυγκρότησης των Μεσογειακών εταιρών αρχίζουν να γίνονται ορατά.

2.5. Παράλληλα όμως έχουν υψωθεί κι ορισμένες κριτικές φωνές αφενός για να ξετασθούν οι οικονομικοί στόχοι της εταιρικής σχέσης και αφετέρου για να επισημανθεί η αδυναμία της κοινωνικής πτυχής της.

2.6. Τα πρώιμα στάδια της ΕΕΣ χαρακτηρίζονται από μία πληθώρα δραστηριοτήτων χωρίς ξεκάθαρες προτεραιότητες. Η ολοκλήρωση των σχεδίων ήταν σε γενικές γραμμές αργή. Πρέπει να σημειωθεί επίσης το γεγονός ότι οι Χώρες Εταίροι της Μεσογείου (ΧΕΜ) συνάντησαν προβλήματα απορρόφησης των κονδυλίων που τους χορηγήθηκαν, που είναι ορατά κυρίως όσον αφορά τις τεχνικές δυσκολίες εφαρμογής των πρωτοβουλιών.

2.7. Η εγκαθίδρυση της Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΖΕΣ) αποδείχθηκε πολύ δυσκολότερη από το αναμενόμενο, όπως γίνεται φανερό από την αργή πρόοδο των διαπραγματεύσεων των συμφωνιών διασύνδεσης, που, μεταξύ άλλων, οφείλεται στον αργό ρυθμό των διαδικασιών επικύρωσης από τα αρμόδια κοινοβουλευτικά όργανα. Στο σημείο αυτό ευθύνη φέρουν κυρίως οι χώρες μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, η προώθηση της οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας των ΧΕΜ μεταξύ τους εξακολουθεί να προχωρά με αργά βήματα αποτυγχάνοντας έτσι να προσελκύσει το ενδιαφέρον των διεθνών επενδυτικών οίκων, των μεγάλων χρηματοοικονομικών οργανισμών και των εταιριών Διαχείρισης Κεφαλαίων (Venture Capital), των οποίων η παρουσία είναι αναγκαία για την προώθηση των μεγάλων έργων υποδομής (π.χ. τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, κ.λπ.).

2.8. Το αδιέξοδο και οι συνεχείς παλινδρομήσεις των ειρηνευτικών διαδικασιών στην περιοχή της Μέσης Ανατολής επέφεραν σημαντική καθυστέρηση στην γενικότερη περιφερειακή συνεργασία.

2.9. Δυστυχώς η υπογραφή των Συμφωνιών Σύνδεσης που περιλαμβάνουν ρητά ρήτρα για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν εμποδίζει τη συνεχή επιδείνωση της κατάστασης σε ορισμένες χώρες, ενώ το πνεύμα της εταιρικής σχέσης ήταν τέτοιο ώστε δε συνέβαλλε σε αρκετά ειλικρινή και σοβαρό διάλογο σε θέματα όπως στα δικαιώματα του ανθρώπου, την πρόληψη της τρομοκρατίας ή την μετανάστευση.

2.10. Δεν πρέπει να υποτιμήσουμε τις δυσκολίες που σχετίζονται με τον διάλογο ανάμεσα στις χώρες με διαφορετικές πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές καταβολές επειδή υπάρχουν πολλές διαφορετικές εμπειρίες και στάδια κοινωνικής ανάπτυξης. Ο πολιτιστικός διάλογος προϋποθέτει πολι-

τιστική ανταλλαγή και κινητικότητα, η οποία δεν είναι πάντα εφικτή.

2.11. Πρέπει να τονισθεί ότι μέχρι και το 2000, διαπιστώθηκε ελλιπής εκπροσώπηση των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου στις ετήσιες συνόδους των Οικονομικών και Κοινωνικών Συμβουλίων καθώς και συναφών οργανισμών. Οι αιτίες πρέπει να αναζητηθούν στην ανεπαρκή ή και στην πλήρη έλλειψη πληροφόρησης των οργανισμών που εκπροσωπούν την οργανωμένη Κοινωνία των Πολιτών για τον Ευρωμεσογειακό διάλογο. Για το λόγο αυτό οι εκπρόσωποι των Οργανισμών των χωρών αυτών δεν βρίσκουν βάσιμο λόγο για ενεργή συμμετοχή τους στον διάλογο και οι κυβερνήσεις τους δεν επιδιώκουν την εμπλοκή τους λόγω έλλειψης εντάξεως των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (ΜΚΟ) στη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι χώρες της Ανατολικής Μεσογείου δεν διαθέτουν Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια (ΟΚΣ) ή παρεμφερείς οργανώσεις ικανές να τις εκπροσωπήσουν ούτε διαθέτουν τις δομές ή τους απαραίτητους πόρους για να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ΕΕΣ.

2.12. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος MEDA (1995 — 1999), η διμερής (bilateral) συνεργασία (90 %) ξεπέρασε κατά πολύ την περιφερειακή (regional) συνεργασία (10 %) με την τελευταία να έχει ζωτική σημασία για την οικοδόμηση ενός χώρου για διάλογο, ανταλλαγές και συνεργασία που συνιστούν βασικό στόχο της εταιρικής σχέσης (1).

2.13. Η ανεπάρκεια που διαπιστώνεται σχετικά με την Περιφερειακή Συνεργασία — είναι ακόμη μεγαλύτερη στην αποκεντρωμένη συνεργασία. Για την τελευταία έχουν εγκριθεί προγράμματα τα οποία δεν άρχισαν να υλοποιούνται παρά το γεγονός ότι ήδη παρήλθαν τρία έτη. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μεγάλη ανησυχία για την συνέχιση της αποκεντρωμένης συνεργασίας και υπάρχουν φόβοι ότι θα εξαφανισθούν τα μικρότερης εμβέλειας προγράμματα, τα οποία όμως είναι απαραίτητα για την ενίσχυση των κοινωνικών δομών.

2.14. Ο ρυθμός της οικονομικής μεταρρύθμισης των Μεσογειακών Εταίρων δεν υπήρξε ο αναμενόμενος. Οι συναλλαγές μεταξύ των Μεσογειακών Εταίρων (συναλλαγές Νότος-Νότος) δεν αξιήθηκαν σε σχέση με το πολύ χαμηλό αρχικό επίπεδο και αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 6 % του συνόλου όλων των συναλλαγών της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας, ενώ το επίπεδο των επενδύσεων της ΕΕ στην περιφέρεια αυτή παραμένει ιδιαίτερα χαμηλό και είναι αρκετά χαμηλότερο από τις ροές επενδύσεων σε άλλα μέρη του κόσμου (2).

3. Απόψεις της ΟΚΕ σχετικά με την ΕΕΣ

3.1. Ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της ΕΕ τα τελευταία τριάντα χρόνια είναι το γεγονός ότι οι πολίτες και οι διάφοροι φορείς, επικοινωνούν με πολλά διαφορετικά κανάλια. Ο ρόλος των

(1) COM(2000) 472 τελικό.

(2) COM(2000) 497 τελικό.

ενδιάμεσων φορέων είναι ιδιαίτερα σημαντικός επειδή διαδραματίζουν ένα ιδιαίτερα κοινωνικό ρόλο, καθώς παρέχουν ανεξάρτητες υπηρεσίες και οργανώνουν ενημερωτικές εκστρατείες προωθώντας παράλληλα σημαντικά θέματα ενώ ταυτόχρονα έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις κυβερνήσεις καθώς και αποφάσεις πολιτικού επιπέδου, χωρίς να έχουν άμεσες πολιτικές εξαρτήσεις.

3.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η αδυναμία της ΕΕΣ βρίσκεται ακριβώς στον ενισχυμένο χαρακτήρα του πολιτικού και οικονομικού της περιεχομένου με σοβαρό έλλειμμα στο κοινωνικό περιεχόμενο. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται και από το χαρακτήρα των διμερών συμφωνιών σύνδεσης. Η παροχή των Ευρωμεσογειακών διμερών συμφωνιών εκφράζει την επιθυμία της ΕΕ για «ελεγχόμενη φιλελευθεροποίηση», που σημαίνει την διάνοιξη των αγορών συνοδευόμενη από προσπάθειες για την ελαχιστοποίηση των επιπλοκών από το ισχυρό σοκ των διαρθρωτικών και δομικών αλλαγών. Τελικά όμως δεν επιτεύχθηκαν ακόμη τα αρχικά προσδοκώμενα αποτελέσματα στους κοινωνικούς τομείς.

3.2.1. Η φιλελευθεροποίηση από μόνη της, σε ένα πλαίσιο μεγάλων ανισοτήτων, δεν μπορεί να εξασφαλίσει ούτε την οικονομική ανάπτυξη, ούτε την αναδόμηση ιδιαίτερος αποδιαρθρωμένων κοινωνιών και οικονομιών και ακόμα λιγότερο τη δημιουργία «χώρου κοινής ευημερίας». Επιπλέον, η Ευρωμεσογειακή ΖΕΣ λειτουργεί υπό τους όρους που θέτει η Ευρώπη: προς το παρόν, αφορά κυρίως τα βιομηχανικά προϊόντα, για τα οποία οι ευρωπαϊκές χώρες είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικές από τις μεσογειακές, ενώ υπολείπονται τα αγροτικά προϊόντα, τα οποία αποτελούν ιδιαίτερο ενδιαφέροντος προϊόντα για τις χώρες της Μεσογείου. Η συγκεκριμένη ΖΕΣ αντιμετωπίζει μόνον μερικά τις προκλήσεις που θέτει το χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών της Μεσογείου.

3.3. Παρά το γεγονός ότι προωθήθηκε επιτυχώς η εφαρμογή των προγραμμάτων Euromed Heritage (1), Euromed Audiovisual (2), Euromed Youth (3) για την ενίσχυση της κοινωνικής πτυχής της εταιρικής σχέσης, του προγράμματος MEDA Democracy (4) για την ενίσχυση του εκδημοκρατισμού και των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενώ διενεργήθηκε μία σειρά συναντήσεων και συσκέψεων μεταξύ εκπροσώπων την Κοινωνίας των Πολιτών, τα αποτελέσματα της κοινωνικής πτυχής της εταιρικής σχέσης και της προσέγγισης των κοινωνιών των πολιτών χαρακτηρίζονται ακόμη πενιχρά.

3.4. Όσον αφορά τα προγράμματα αποκεντρωμένης συνεργασίας – decentralized (Med-Urbs, Med-Campus, Med-Media), που τείνουν να επιτρέψουν στους φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών των δύο πλευρών της Μεσογείου να συναντηθούν προκειμένου να επεξεργασθούν από κοινού σχέδια, αυτά έχουν παγώσει από το 1995 λόγω κακής εσωτερικής διαχείρισης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αποφασισμένη να διακόψει τα προγράμματα αυτά, με το σκεπτικό ότι η διαχείριση των μικροπρογραμμάτων είναι ιδιαίτερος δύσκολη επειδή απαιτεί σημαντικούς πόρους σε επίπεδο ανθρώπινου και οικονομικού δυναμικού.

3.4.1. Η ΟΚΕ χαιρετίζει την πρωτοβουλία της Βελγικής Προεδρίας για την διοργάνωση Φόρουμ στις 13-14 Ιουλίου 2001 με τίτλο τον ρόλο της γυναίκας στην οικονομική ανάπτυξη και είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη με το γεγονός ότι τα αποτελέσματα του Φόρουμ αυτού θα αποτελέσουν τη βάση για την μελλοντική ανάπτυξη ενός ομότιτλου ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης.

3.5. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι πολλές από τις αδυναμίες της ΕΕΣ οφείλονται στις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν για την επιτυχή εφαρμογή της τρίτης πτυχής της Διάσκεψης της Βαρκελώνης και οφείλονται κατά κύριο λόγο στην υπερεκτίμηση της ΕΕΣ στους ρόλους που θα μπορούσε να διαδραματίσει στην κοινωνική ανάπτυξη των ΧΕΜ. Η ΕΕ δεν θα πρέπει να παραβλέψει το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τις ΧΕΜ, η ίδια ήταν ώριμη για την ενοποίησή της λόγω της σχετικής εγγύτητας της φιλοσοφίας, παιδείας, κουλτούρας και πολιτισμού μεταξύ των χωρών μελών της. Η περίπτωση των ΧΕΜ είναι τελείως διαφορετική και παρά την γεωγραφική εγγύτητα των χωρών υπάρχουν μεγάλες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές τόσο μεταξύ των ιδίων ΧΕΜ, όσο και μεταξύ των ΧΕΜ και ΕΕ.

3.6. Η προώθηση του διαλόγου ανάμεσα στις χώρες με μεγάλες διαφορές στον πολιτισμό και τις πολιτιστικές καταβολές είναι ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος για να αντιμετωπισθούν οι εντάσεις των συναντήσεων των διαφόρων πολιτισμών και των διαφορετικών τρόπων ζωής που προέρχονται από την παγκοσμιοποίηση και τον πειρασμό να μη ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη οι εθνικές ταυτότητες των λαών.

3.7. Από την άλλη πλευρά, φαίνεται επίσης σαφές ότι δεν έχει μέχρι σήμερα διεξαχθεί επαρκώς ειλικρινής και σοβαρός διάλογος για προβλήματα όπως είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδιαίτερα τα δικαιώματα της γυναίκας και του παιδιού, η πρόληψη της τρομοκρατίας ή η παράνομη μετανάστευση, η οποία προκαλεί ιδιαίτερα κοινωνικά προβλήματα, όπως εξάλλου αναγνωρίζει η Επιτροπή.

(1) Το πρόγραμμα Euromed Heritage ενεργοποιήθηκε το Σεπτέμβριο 1998 και σε συνέχεια της δήλωσης των υπουργών πολιτισμού που έγινε στη διάσκεψη της Βολόγια τον Απρίλιο 1996.

(2) Το πρόγραμμα Euromed Audiovisual τέθηκε σε εφαρμογή τον Αύγουστο 1998 και σε συνέχεια των αποτελεσμάτων της διάσκεψης της Θεσσαλονίκης τον Νοέμβριο 1997.

(3) Το πρόγραμμα Euromed Youth τέθηκε σε εφαρμογή στις αρχές του 1999 και σε συνέχεια των αποτελεσμάτων της δεύτερης διάσκεψης της Μάλτας τον Απρίλιο 1997.

(4) Το πρόγραμμα MEDA Democracy είναι αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας, το 1994, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της εν συνεχεία Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας και οι στόχοι του προγράμματος κοινοποιήθηκαν από έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 17 Ιουλίου 1996 με τίτλο «Euromed Democracy Programme, Budget Line B7-705N — Criteria and Conditions of Eligibility».

3.8. Ενώ οι συμφωνίες διασύνδεσης προετοιμάζουν το έδαφος για κάθετες (Βορά-Νότου) συναλλαγές, η οριζόντια ολοκλήρωση (Νότου-Νότου) είναι αυτή που παραμένει η μεγαλύτερη αποστολή υποστήριξης της ΕΕ στην περιοχή, διότι η αύξηση της οριζόντιας διακίνησης αγαθών, κεφαλαίων, ανθρώπινου δυναμικού θα αναπτύξει αγορές αρκετά μεγάλες για να προσελκύσουν τις αναγκαίες διεθνείς επενδύσεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη. Μέχρι στιγμής οι διαρθρωτικές αλλαγές των ΧΕΜ παραμένουν μη ικανοποιητικές. Η ΟΚΕ επιθυμεί την ενίσχυση του ρόλου των ενδιάμεσων φορέων στο πλαίσιο της οριζόντιας ολοκλήρωσης των εταιρών της ΕΕΣ ενώ παράλληλα χαίρεται και τάσσεται πλήρως υπέρ της πρόσφατης (8 Μαΐου 2001) δήλωσης με τη βούληση για την εγκαθίδρυση ΖΕΣ μεταξύ της Τυνησίας, Αιγύπτου, Ιορδανίας και Μαρόκου.

3.9. Σήμερα κρίνεται ανεπαρκής ο βαθμός εκπροσώπησης των ενδιάμεσων φορέων των ΧΕΜ με αποτέλεσμα την αδυναμία αναγνώρισης των πραγματικών αναγκών των εγχώριων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις χώρες αυτές. Παράλληλα η έλλειψη οργανωτικής διάρθρωσης που προκύπτει από έλλειμμα ενδιάμεσων φορέων είναι γεγονός που δεν επιτρέπει να προβλεφθεί μία πραγματική υποπεριφερειακή συνεργασία. Οι μεσογειακές χώρες αντιμετωπίζουν ήδη πολλές δυσχέρειες προκειμένου να οργανώσουν την εταιρική τους σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και, πολύ περισσότερο, μεταξύ τους.

3.9.1. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι για τους λόγους αυτούς, αλλά και για να δοθεί στις ΧΕΜ η δυνατότητα να καλύψουν αυτή τη χρόνια έλλειψη, η οποία αποτελεί τροχοπέδη, θα πρέπει πρώτα να παρασχεθεί συγκεκριμένη βοήθεια στις ΧΕΜ ώστε να εντοπίσουν τα δυνατά κι αδύνατα σημεία σε τοπικό επίπεδο, να οριοθετήσουν τις πραγματικές τους ανάγκες και να επινοήσουν τρόπους με τους οποίους θα μπορέσουν να δοθούν λύσεις.

4. Συμπεράσματα της ΟΚΕ σχετικά με την προοπτική της ΕΕΣ

4.1. Η επίτευξη της ολοκλήρωσης των Συμφωνιών Διασύνδεσης είναι ο πυρήνας επιτυχίας της ΕΕΣ. Η πρόοδος στις Συμφωνίες Διασύνδεσης μπορεί να λειτουργήσει ως δείκτης ενδυνάμωσης της δέσμευσης των 27 χωρών εταιρών στους στόχους που τέθηκαν στη Διάσκεψη της Βαρκελώνης ('Αξονες 1, 2, 3).

4.1.1. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης και κύρωσης των συμφωνιών υπήρξε πιο αργή απ'ότι αναμενόταν, αλλά τούτο οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι Συμφωνίες Σύνδεσης που έχουν υπογραφεί μεταξύ της ΕΕ και των ευρωπαϊκών χωρών είναι στην πραγματικότητα διμερείς συμφωνίες μεταξύ καθενός από τα δεκαπέντε κράτη της ΕΕ και ενός εκάστου των ΧΕΜ χωριστά.

4.1.2. Από το γεγονός αυτό προκύπτουν ανισότητες και καθυστερήσεις στις διαδικασίες που είναι σχεδόν ταπεινωτικές για το Νότο: μία συμφωνία που υπογράφεται από μία μεσογειακή χώρα μπορεί να εφαρμοσθεί μόνον μετά από τρία περίπου έτη κατά μέσον όρο, κατά τη διάρκεια των οποίων θα διαβιβασθεί σε όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες για κύρωση. Παραδείγματος χάριν, η συμφωνία που υπεγράφη με την Ιορδανία τον Νοέμβριο του 1997 δεν έχει ακόμη εφαρμοσθεί επειδή δύο κράτη μέλη της ΕΕ δεν την έχουν κυρώσει.

4.1.3. Για το λόγο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να ενοποιηθούν οι Συμφωνίες Σύνδεσης σε μια ενιαία πολυμερή συμφωνία, όπως εξάλλου έχει προταθεί από το Ευρωμεσογειακό Κοινοβουλευτικό Φόρουμ⁽¹⁾, ώστε να επιταχυνθούν οι διαδικασίες, ενώ παράλληλα θα πρέπει να διερευνηθεί και η δυνατότητα ανάπτυξης κι άλλων τρόπων για την επίτευξη των συμφωνιών.

4.2. Η ολοκλήρωση της Ευρωμεσογειακής ΖΕΣ είναι ένας από τους κρίσιμότερους στόχους της ΕΕΣ. Οι ελεύθερες συναλλαγές θα πρέπει να εγκαθιδρυθούν όχι μόνον μεταξύ της ΕΕ και των ΧΕΜ αλλά και μεταξύ των ιδίων των ΧΕΜ. Με τον τρόπο αυτό θα μεγαλώσει η αγορά και η περιοχή θα γίνει ελκυστική στους διεθνείς επενδυτές και στην εισροή κεφαλαίων ('Αξονας 2).

4.2.1. Σύμφωνα με το πνεύμα αυτό, η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα μπορούσε, ως ένα βαθμό, να διενεργείται έλεγχος στις αγορές προκειμένου να οργανωθούν καλύτερα έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να προωθούνται παράλληλα οι σχέσεις Νότου-Νότου. Άλλωστε, ένας από τους βασικούς στόχους της Ευρωμεσογειακής ΖΕΣ είναι ακριβώς να καθιερωθεί μία διπλή εταιρική σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και μεταξύ των μεσογειακών χωρών μεταξύ τους.

4.2.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να παρασχεθεί στις ΧΕΜ βοήθεια για να οργανωθούν στους τομείς των ΜΜΕ, της βιοτεχνίας και των μικροεπιχειρήσεων, με στόχο να δημιουργηθούν μεταξύ τους κοινές διαρθρώσεις συνεννόησης και συλλογικής δράσης. Με τον τρόπο αυτό οι ΧΕΜ θα μπορέσουν να οικοδομήσουν καλύτερα και σε μεγαλύτερο βαθμό σχέδια εταιρικής σχέσης με την Ένωση και μεταξύ τους αξιοποιώντας την Ευρωπαϊκή εμπειρία και τις βέλτιστες πρακτικές.

4.3. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να προασπιστεί η ιδέα ενός αποπροσανατολισμού του σχεδίου της ΖΕΣ προς μια πραγματική «κοινή αγορά» που θα περιλαμβάνει το σύνολο των αγαθών συμπεριλαμβανομένων των τομέων όπου ο Νότος είναι ανταγωνιστικός: τον αγροτικό τομέα. Μία τέτοια αγορά προϋποθέτει

(1) Τελική Δήλωση της δεύτερης Συνόδου του Ευρωμεσογειακού Κοινοβουλευτικού Φόρουμ (Βρυξέλλες 8-9 Φεβρουαρίου 2001).

μία πολύ σημαντική συνοδευτική πολιτική (τεχνικές και υγειονομικές προδιαγραφές των προϊόντων, εκσυγχρονισμός και αποπροσανατολισμός ορισμένων τομέων, εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων που ασχολούνται με την μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων, κλπ) (Άξονας 2).

4.3.1. Η γεωργία αποτελεί το σημαντικότερο θέμα τόσο για την ΕΕ όσο και για τις ΧΕΜ, διότι αποτελεί την σπουδαιότερη οικονομική δραστηριότητα στις χώρες της Λεκάνης της Μεσογείου με ιδιαίτερα σοβαρά διαρθρωτικά και δομικά προβλήματα καθώς και πλήρη απουσία τεχνογνωσίας, τεχνολογικών εργαλείων και μακροχρόνιου προγραμματισμού, ο οποίος θα λάμβανε μέριμνα για την κοινωνική πτυχή των αναδιαρθρώσεων. Βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση απαιτεί εκτεταμένη συζήτηση των πολιτικών των 27 εταίρων για την άμβλυνση των προβλημάτων. Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των προβλημάτων ήταν η Διάσκεψη του Στρασβούργου με θέμα την γεωργία στην Ευρωμεσογειακή Ζώνη και στόχο την αναδιπλωση για τον συντονισμό των Μεσογειακών αγροτικών πολιτικών στο πλαίσιο της διαδικασίας της Βαρκελώνης (1).

4.3.2. Ο καθορισμός της ΖΕΣ στην περιοχή της Μεσογείου θα θεωρηθεί επιτυχημένος μόνον εάν οι χώρες εταίροι εκτός ΕΕ επωφεληθούν πλήρως, δηλαδή επιτύχουν να έχουν πλήρη και ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ για επιλεγμένα γεωργικά προϊόντα και προϊόντα διατροφής που κρίνονται σημαντικά για τους Ευρωμεσογειακούς Εταίρους. Η πρόοδος προς το σκοπό αυτό θα μπορούσε να επισπευστεί, μόνον όμως με αντισταθμίσεις στο πλαίσιο της Κοινής αγροτικής πολιτικής για τις Περιφέρειες εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα πληγούν άμεσα από τον όποιο αυξημένο ανταγωνισμό.

4.3.3. Επιπρόσθετες θυσίες στην αγροτική παραγωγή της ΕΕ θα μπορούσαν να γίνουν κατανοητές σε περίπτωση που θα προσφερόταν πραγματικά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη του εξαγωγικού εμπορίου των αναπτυσσόμενων χωρών εταίρων της Ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης.

4.3.4. Οι χώρες της ΖΕΣ δεν πρέπει να ενθαρρύνονται να παράγουν προϊόντα αποκλειστικά για την Ευρωπαϊκή αγορά, (εξυπηρετώντας κατά τον τρόπο αυτό τα συμφέροντα μερικών πολυεθνικών που κυριαρχούν στο εμπόριο, κάποιον μεγαλογεωκτημόνων κι ακόμα μερικών τοπικών αρχόντων) αλλά να καλύψουν πρώτιστα τις άμεσες επισιτιστικές ανάγκες των κατοίκων τους. Με τον τρόπο αυτό θα μειώσουν σταδιακά την επισιτιστική εξάρτηση, η οποία σταδιακά οδηγεί σε εξάρτηση όχι μόνον σε οικονομικό επίπεδο, αλλά σε πολιτικό και πολιτιστικό.

4.4. Ιδιαίτερης σημασίας είναι ο κλάδος κλωστοϋφαντουργίας των ΧΕΜ, ο οποίος αντιπροσώπευε το 30 % της απασχόλησης ανθρώπινου δυναμικού κατά το 1995 (2). Ο κλάδος αυτός είναι ένα από τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα πολλών από τις ΧΕΜ. (Άξονας 2).

4.4.1. Ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας μπορεί να έχει σημαντικότερο ρόλο στην διαποίκιση των προϊόντων των ΧΕΜ που απευθύνονται σε προηγμένες αγορές. Η στρατηγική σημασία του κλάδου είναι έκδηλη από το γεγονός ότι οι περισσότερες ΧΕΜ είναι υπεργολάβοι της ΕΕ σε προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας και ρουχισμού και ιδιαίτερα σε ημιέτοιμα προϊόντα.

4.4.2. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Αυτό απαιτεί καλύτερη οργάνωση, βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και τέλος την αναδιοργάνωση και εκμοντερνισμό των χρησιμοποιούμενων βιομηχανικών εγκαταστάσεων και μεθόδων.

4.4.3. Ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας μπορεί να αποτελέσει και να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα για την αντιμετώπιση και επίλυση προβλημάτων που παρουσιάζουν και οι άλλοι κλάδοι των ΧΕΜ.

4.5. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο κλάδος της αλιείας είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικός για τις ΧΕΜ, καθώς η ΕΕ απορροφά ένα πολύ σημαντικό μέρος των εξαγωγών προϊόντων αλιείας (περί το 63 %) (Άξονας 2).

4.5.1. Ο αλιευτικός κλάδος της ΕΕ χαρακτηρίζεται σήμερα από οικονομική ευπάθεια ως αποτέλεσμα επενδύσεων πέρα των απαιτούμενων, αυξανόμενου κόστους και συρρικνούμενης βάσης πόρων. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή έχει υποβάλλει την Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) (3) προκειμένου να δημιουργήσει μία κοινή βάση διαλόγου.

4.5.2. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι στην Πράσινη Βίβλο προωθείται η ένταξη της Μεσογείου στην ΚΑΠ μέσω ολοκληρωμένων προτάσεων που θα διασφαλίσουν την αιφόρο αλιεία και θα προωθήσουν το διάλογο μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων όλων των χωρών της μεσογειακής λεκάνης.

4.6. Βασίζομενη στη εμπειρία των πέντε ετών η ΕΕ βρίσκεται στην διαδικασία αναθεώρησης και αναδιάρθρωσης (4) των τρόπων επίτευξης της Μεσογειακής της πολιτικής. Η ΕΕ πρέπει να επιδιώξει την επίτευξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στο MEDA μέσω

(1) Euro-Mediterranean Conference on Agriculture, Strasbourg, 14-15 Ιουνίου 2001.

(2) FEMISE REPORT on the Evolution of the Structure of Trade and Investment between the EU and its Mediterranean Partners, σημείο 109.

(3) COM(2001) 135 τελικό.

(4) COM(2000) 497 final (Communication from the Commission «Reinvigorating the Barcelona Process»).

της διευθέτησης των εσωτερικών διαδικασιών του και τη βελτίωση του σχεδιασμού των προγραμμάτων και σχεδίων (Άξονες 1, 2, 3).

4.7. Η πολυπλοκότητα που παρουσιάζει η εφαρμογή της μεσογειακής πολιτικής και οι επίπονες και γραφειοκρατικές διοικητικές διαδικασίες που απαιτούνται, λαμβανομένης υπόψη και της υψηλής πολιτικής σημασίας που έχουν τα μεγάλα χρηματικά ποσά, συνιγορούν αφενός στην απαίτηση για εξασφάλιση επαρκούς προσωπικού για την επιτυχή πρόοδο του MEDA και αφετέρου στην ενδυνάμωση της διαβούλευσης μεταξύ των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων.

4.8. Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων για την Σταθερότητα και Ειρήνη στην περιοχή, η εγκαθίδρυση μηχανισμών πολιτικού διαλόγου για την προώθηση και διαφύλαξη της ειρήνης στην περιοχή, η ενίσχυση του ρόλου του προγράμματος MEDA Democracy και η ισχυροποίηση της υποστήριξης των εκπροσώπων των ενδιαμέσων φορέων θα πρέπει να αποτελέσουν πρωτεύοντες στόχους, παρά το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις αυτές εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από την Ειρηνευτική Διαδικασία στη Μέση Ανατολή. Οι ενδιαμέσοι φορείς είναι η δύναμη εκείνη που μπορεί να ενισχύσει τον ρόλο της ΕΕΣ και να επηρεάσει τον διάλογο σε πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο (Άξονες 1, 2).

4.9. Πρέπει να σημειωθεί ενίσχυση της συνεργασίας που σχετίζεται με την πολιτική και ασφάλεια λόγω του γεγονότος ότι εφαρμόστηκαν σχετικά χαλαρά μέτρα συνεργασίας που δεν κατάφεραν ακόμη να αναπτύξουν ισχυρές σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ της ΕΕ και των ΧΕΜ (Άξονας 1).

4.10. Πρέπει να αλλάξει η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, προσδίδοντας στις κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές, καθώς και στα θέματα που αφορούν τη μετανάστευση, μία σημασία που δεν είναι ποιοτικά κατώτερη από εκείνη που αποδίδεται στα οικονομικά και εμπορικά ζητήματα, καθώς και στα ζητήματα που αφορούν της ασφάλεια (Άξονας 3).

4.11. Η ΕΕ πρέπει να δεσμευθεί περισσότερο όσον αφορά την κοινωνική ανάπτυξη, την υγεία, την εκπαίδευση, τα δικαιώματα της γυναίκας και του παιδιού, την προστασία του περιβάλλοντος και τα προγράμματα υποδομών. Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να τονισθεί η μεγάλη σημασία που έχουν τα προγράμματα ανταλλαγών νέων και κινητικότητας τεχνικού και επιστημονικού προσωπικού, ενώ επίκεντρο θα πρέπει να είναι η ανταλλαγή εκπαιδευτών (Άξονας 3).

4.12. Η ΕΕΣ πρέπει να γίνει περισσότερο ορατή και γνωστή στην Ευρωμεσογειακή περιοχή. Πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες της πληροφόρησης και των δημοσίων σχέσεων. Ως μέρος της επικοινωνιακής στρατηγικής θα πρέπει να ενισχυθεί η προσπάθεια

δημιουργίας αίσθησης «κυριότητας» των έργων που χρηματοδοτεί της ΕΕΣ (Άξονας 3).

4.13. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι δεν πρόκειται να υπάρξει πραγματική εταιρική σχέση ανάμεσα στις δύο πλευρές όσο δεν υπάρχει σωστή οργάνωση της κυκλοφορίας των προσώπων και δεν διασφαλίζονται τα έννομα συμφέροντα αμφοτέρων των πλευρών. Η μη ανταπόκριση στο αίτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας είναι, στην ουσία, υπόθαλιψη της παράνομης μετανάστευσης (Άξονας 1).

5. Προτάσεις της ΟΚΕ σχετικά με την προοπτική της ΕΕΣ

5.1. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η ανάπτυξη μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών τόσο διμερώς, μεταξύ ΕΕ και ΧΕΜ, όσο και πολυμερώς, μεταξύ των ΧΕΜ δεν είναι ο τελικός σκοπός, αλλά το μέσο για την επίτευξη ενός μεγαλύτερου στόχου που δεν είναι άλλος από την δημιουργία της σταθερότητας, ειρήνης και ευημερίας της περιοχής.

5.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το κλειδί για την επιτυχία της ΕΕΣ βρίσκεται στην δυνατότητα δυναμικών αποτελεσμάτων. Με την διακίνηση αγαθών, οι εταίροι διακινούν επίσης και «κάτι άλλο», τεχνογνωσία, θεσμούς, πολιτικές αρχές. Η υπογραφή των συμφωνιών συνδέσεως μπορεί να αποφέρει και κάποια αμφισβήτηση των υπαρχόντων θεσμών καθιστώντας τους αποτελεσματικότερους.

5.3. Σύμφωνα με την ΟΚΕ, πρέπει να ενισχυθούν οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει η ΕΕ στα πλαίσια του δευτέρου κεφαλαίου της ΕΕΣ για την βελτίωση του κατακερματισμού των αγορών της Νοτίου και Ανατολικής Μεσογείου.

5.3.1. Η ΟΚΕ προτείνει για κάθε χώρα που επικυρώνει μια Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΕ, να συνάπτει εντός πέντε ετών συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με όλες τις άλλες χώρες που έχουν επίσης υπογράψει συμφωνίες σύνδεσης.

5.3.2. Η ΟΚΕ προτείνει την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών για την προώθηση επιχειρηματικών δράσεων, με νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις για τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για τις επενδύσεις και την ιδιωτική πρωτοβουλία, μέσα από διαδικασίες διαφάνειας και εμπιστοσύνης και εκφράζει την ευχή να δοθεί ιδιαίτερη θέση στις ΜΜΕ και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις στα πλαίσια της ενίσχυσης της ευρωμεσογειακής εταιρικής εμπορικής και βιομηχανικής σχέσης, ενώ παράλληλα πιστεύει ότι η ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης θα επιτευχθεί με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων.

5.3.3. Η ΟΚΕ ζητεί την ανάπτυξη προγραμμάτων τεχνικής και οικονομικής στήριξης ειδικά για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις των μεσογειακών χωρών, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η διαφοροποίηση του οικονομικού ιστού των χωρών αυτών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην βιοτεχνία των ΧΕΜ καθώς οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν ουσιαστικά το μεγαλύτερο μέρος του παραγωγικού ιστού των χωρών αυτών. Το παράδειγμα του κλάδου Ξύλου-Επίπλου της Ιταλίας, ο οποίος ήταν κατακερματισμένος σε πολλές και μικρές βιοτεχνικές επιχειρήσεις και σήμερα κατέχει περίοπτη θέση στην παγκόσμια αγορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βέλτιστη πρακτική (benchmark) για την ανάπτυξη των βιοτεχνικών κλάδων των ΧΕΜ.

5.3.4. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να προωθηθεί η πραγματοποίηση ενημερωτικών εκστρατειών απευθυνόμενων σε εκπροσώπους τους εμπορίου και των παραγωγικών δυνάμεων, όπως π.χ. Επιμελητήρια, Επαγγελματικές οργανώσεις, συντεχνίες και ενδιαφερόμενους εμπορικούς φορείς, ώστε οι πιθανοί επενδυτές να έχουν την αναγκαία στήριξη και πληροφόρηση για επενδύσεις μακράς διάρκειας σε παραγωγικούς τομείς στις χώρες της Μεσογειακής Λεκάνης.

5.3.5. Η ΟΚΕ συνιστά να βελτιωθεί η στρατηγική της ΕΕ έναντι της Μεσογείου με την ενίσχυση των διασυνοριακών έργων και την αποκεντρωμένη συνεργασία, με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη. Προς το σκοπό αυτό, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

- α) να συνυπολογίσει τον κοινωνικό τομέα στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στη συμμετοχή του συνόλου των Κοινωνικών Εταίρων στο επίπεδο των αντίστοιχων κρατών αλλά και σε υπερεθνικό επίπεδο και
- β) να συντονίσει τις πολιτικές κατάρτισης με τις απαιτήσεις των εργασιακών κύκλων, δημιουργώντας δίκτυα κοινωνικής αρωγής και σύγχρονες μεθόδους συνεργασίας στα συστήματα αρωγής.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνει την προώθηση προγραμμάτων και πρωτοβουλιών αποκεντρωμένης συνεργασίας που θα ευνοούν τις ανταλλαγές μεταξύ όλων των φορέων που μετέχουν στην ανάπτυξη, όπως ακριβώς προβλέπει η Διακήρυξη της Βαρκελώνης στην παράγραφο που αφορά τη συνεργασία στους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και ανθρωπιστικούς τομείς, προκειμένου να ελευθερωθεί και να τονωθεί το σύστημα και, με τον τρόπο, να δημιουργηθεί περισσότερο δυναμικό πολιτιστικής ανάπτυξης.

5.4. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να γίνει επικέντρωση στον κοινωνικό χαρακτήρα της ΕΕΣ με την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων και επικροτεί την έναρξη του προγράμματος Euromed-Human Sciences.

5.5. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία για την αναγραφή της Ευρωμεσογειακής «επιγραφής», μέσω της οποίας τα διάφορα Ευρωμεσογειακά προγράμματα θα αναγνωρίζονται και προτείνει τη δυναμικότερη προβολή της ΕΕΣ με την σύμπραξη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και συναφών οργανισμών των ΧΕΜ για την διάχυση των αποτελεσμάτων της ΕΕΣ στην κοινωνία των πολιτών.

5.6. Για να κατοχυρωθεί η αποτελεσματικότητα της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας και να προωθηθεί η δημοκρατία και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην περιοχή, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί ο ρόλος των ενδιάμεσων φορέων και να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολο των δράσεων του MEDA, η οποία παρεμποδίζεται σε ορισμένες χώρες-εταίρους από την υπερβολικά έντονη επιρροή του κράτους επί της διαχείρισης του MEDA, και δεν υπάρχουν πραγματικές συμβουλευτικές διαδικασίες κατά την εκπόνηση των ενδεικτικών προγραμμάτων.

5.6.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται ένας πολύ πιο ενεργητικός ρόλος για την Κοινωνία των Πολιτών (μετανάστες, τοπικές κοινότητες, επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, ενώσεις) προκειμένου να εξασφαλισθεί η μεγαλύτερη συμμετοχή του συνόλου της κοινωνίας στις δραστηριότητες και τις εξελίξεις της Διαδικασίας της Βαρκελώνης και σχετικά με τα ανωτέρω πιστεύει ότι πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την ανάπτυξη και τη στήριξη πραγματικά ανεξάρτητων ενδιάμεσων φορέων περιλαμβανομένης και της δυνατότητας διεθνών ΜΚΟ να εγκαθίστανται και να λειτουργούν ελεύθερα και στις 27 χώρες της Διαδικασίας της Βαρκελώνης.

5.7. Η ΟΚΕ εντοπίζει την ανάγκη για περισσότερη πληροφόρηση και μεγαλύτερη κοινωνική κινητικότητα στις ΧΕΜ, καθώς διαπιστώθηκε το γεγονός ότι οι άνθρωποι που ωφελήθηκαν από τα προγράμματα MEDA ήταν κατά κύριο λόγο εκείνοι που είχαν ήδη επαφή με τις Ευρωπαϊκές πολιτικές και την λειτουργία της ΕΕ. Η μεγάλη πρόκληση για το MEDA II ⁽¹⁾ είναι η προσέγγιση ολόκληρης της κοινωνίας ώστε οι χρηματοδοτήσεις να επεκταθούν ευρύτατα και να διαστρωματωθούν σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και ομάδες.

Η ΟΚΕ σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος MEDA II και προκειμένου να διασφαλισθεί η επιτυχία του, προτείνει:

- Την γνώση των αναγκών των ΧΕΜ και την άμεση ενίσχυση τους για την οργάνωση και ανάπτυξη, σε συνεργασία με οργανώσεις που εκπροσωπούν την ΕΕ, των αναγκαίων μελετών προκειμένου να διευκολυνθεί η απορρόφηση των κονδυλίων.

⁽¹⁾ Συνέχεια του προγράμματος MEDA (1995-1999) για τα έτη 2000-2006.

- Την μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας κυρίως προς την κατεύθυνση του ιδιωτικού τομέα και ΜΚΟ.
- Την μεταφορά βέλτιστων πρακτικών από την εμπειρία που έχει ήδη αποκτήσει η ΕΕ από την εφαρμογή του προγράμματος MEDA αλλά κυρίως από την εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Περιφερειακών Προγραμμάτων.
- Την ιδιαίτερη ενασχόληση με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα των ΧΕΜ.
- Την ανάπτυξη εγχειριδίων και δελτίων καθοδήγησης ⁽¹⁾ όσον αφορά την ορθή χρήση των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από την ΕΕ και την διανομή αυτών στους χρήστες.
- Την εισαγωγή δεσμευτικών προθεσμιών στις διάφορες διαδικασίες εκτέλεσης των χρηματοδοτήσεων MEDA.
- Την ισότιμη κατανομή των κονδυλίων μεταξύ των τριών κεφαλαίων της εταιρικής σχέσης και την εμφάνιση του πολιτικού διαλόγου σε καθένα από τα κεφάλαια αυτά.
- Την αύξηση του προσωπικού της Επιτροπής που εργάζεται για τη διαχείριση του Προγράμματος MEDA.
- Την διάθεση του συνόλου των αποτελεσμάτων και στοιχείων στους τελικούς χρήστες (Επιμελητήρια, Φορείς, κ.λπ.).
- Την δημιουργία Παρατηρητηρίου για την ανάπτυξη της διαδικασίας της Βαρκελώνης.

5.8. Σχετικά με την συνολική εφαρμογή του προγράμματος MEDA II η ΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να αναθεωρηθεί η συνολική προσέγγιση και φιλοσοφία της εφαρμογής του προγράμματος σε απλούστερες μορφές, προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα ευκολότερης απορρόφησης των κονδυλίων και να καμφθούν τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν λόγω της ενυπάρχουσας προσέγγισης. Επιπλέον τονίζει τη σημασία της αποκεντρωμένης ⁽²⁾ συνεργασίας και προτείνει την εφαρμογή της, ενώ επικροτεί τις σχετικές αποφάσεις της Υπουργικής Διάσκεψης της Μασσαλίας ⁽³⁾ για το πρόγραμμα MEDA II.

5.8.1. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι είναι επιτακτική ανάγκη, ο νέος κανονισμός MEDA, να εγγυάται την ισόρροπη και βιώσιμη πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη ενώ συγχρόνως θα εξασφαλίζει τη συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών στην πλαισίωση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων και των έργων. Στο σημείο αυτό επισημαίνει σχετικά και την σπουδαιότητα των έργων «μικρής κλίμακας».

5.8.2. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι επιβάλλεται η αύξηση του μέρους των κονδυλίων του MEDA που προορίζονται σε περιφερειακά σχέδια και έργα με διάσταση «Νότου-Νότου» που πρέπει να προσδιορισθούν βάσει διαλόγου με τους τοπικούς, κυβερνητικούς και μη παράγοντες.

5.8.3. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από το MEDA ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας στους τομείς της γεωργίας και της ανάπτυξης της υπαίθρου, ούτως ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα διαβίωσης στην ύπαιθρο και να περιορισθεί η επισιτιστική εξάρτηση.

5.8.4. Η ΟΚΕ ζητεί τα κονδύλια MEDA που προορίζονται κυρίως για δράσεις επιμόρφωσης σε όλους τους τομείς της εταιρικής σχέσης να αυξηθούν σημαντικά και να μπορέσουν να ωφελήσουν το σύνολο της κοινωνίας των δικαιούχων χωρών.

5.8.5. Σημαντικό μέρος του MEDA πρέπει να κατευθύνεται στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ χωρών, εθνικών και θρησκευτικών ομάδων που επιβαρύνονται με ιστορικές αντιθέσεις και εχθρότητες.

5.8.6. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι στα πλαίσια του νέου προγράμματος MEDA II, η παρακολούθηση να μη γίνεται κατά κύριο λόγο απολογιστικά, αλλά με τρόπο δυναμικό και ευέλικτο, προκειμένου να γίνεται άμεσα η διάγνωση των πιθανών εμφανιζόμενων προβλημάτων στην απορρόφηση των κονδυλίων και να λαμβάνονται διορθωτικές ενέργειες. Για το σκοπό αυτό προτείνει την ανάπτυξη ενός μοντέλου αυτοαξιολόγησης των διαδικασιών που σχετίζονται με την εφαρμογή των προγραμμάτων. Το μοντέλο θα έχει ως στόχο την συνεχή αξιολόγηση της ποιότητας του αποτελέσματος μέσω της ορθολογικής διαχείρισης του συνόλου των διαδικασιών.

5.9. Η ΟΚΕ προτείνει ότι θα πρέπει να τοποθετηθούν τα μεταναστευτικά ρεύματα στην καρδιά της συνεργασίας και να καθιερωθεί μια μεταναστευτική πολιτική που θα είναι άμεσα επικεντρωμένη στις ανάγκες της κοινής ανάπτυξης. Αυτή η μεταναστευτική πολιτική πρέπει να βασίζεται:

(1) Information report of the Section for External Relations on The innovation policies of SMEs and the craft sector.

(2) Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ευρωμεσογειακή σχέση, ΕΕ C 301 της 13.11.1995.

(3) Τέταρτη Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών — Μασσαλία 15-16 Νοεμβρίου 2000.

- Στην αμοιβαία δέσμευση Βορρά και Νότου για μία κοινή διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης.
- Την εισαγωγή πολιτικών προσωρινών μεταναστεύσεων ανάμεσα στις δύο όχθες. Η Γερμανία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρότυπο, διότι είναι μια από τις ελάχιστες ευρωπαϊκές χώρες που έχει μια παλιά παράδοση οργάνωσης της κινητικότητας των εργαζομένων.
- Στη δημιουργία μιας ειδικής θεώρησης κυκλοφορίας για τους φορείς της εταιρικής σχέσης.
- Στην κινητοποίηση της μετανάστευσης στην υπηρεσία της ανάπτυξης της χώρας καταγωγής μέσω πολιτικών βοήθειας στα προγράμματα των μεταναστών στη χώρα καταγωγής τους, προγραμμάτων κατάρτισης σπουδαστών στο πλαίσιο μηχανισμών που θα ευνοούν την πρόσβαση τους στην απασχόληση στη χώρα καταγωγής, καθώς και πρόσληψη νέων δοκίμων υπαλλήλων σε επιχειρήσεις στην Ευρώπη στη βάση προσωρινών συμβολαίων, τη δημιουργία ενός χρηματοδοτικού οργάνου για την καλύτερη διοχέτευση της αποταμίευσης των μεταναστών προς τους παραγωγικούς τομείς στη χώρα καταγωγής τους.
- Στην ανάπτυξη μιας σαφώς καθορισμένης πολιτικής ένταξης στη χώρα υποδοχής προκειμένου να ισχυροποιηθούν τα δικαιώματα των νομίμως εγκατεστημένων μεταναστών.

5.9.1. Προτείνει την δημιουργία Παρατηρητηρίου για τη μετανάστευση, το οποίο θα έχει ως έργο τη συνεχή και λεπτομερή παρακολούθηση όλων των ζητημάτων που συνδέονται με τα μεταναστευτικά ρεύματα στην περιοχή της Μεσογείου, σε συνεργασία με την αρμόδια επιτροπή του Ευρωμεσογειακού Φόρουμ.

5.10. Οι χώρες αποδέκτριες του προγράμματος MEDA II πρέπει να επιδιώκουν το σεβασμό των δημοκρατικών αρχών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων ιδίως των γυναικών και των παιδιών, που είναι το κεντρικό σημείο της συνεργασίας με την Ευρώπη. Θα πρέπει να γίνεται αυστηρή επιτήρηση για τον έλεγχο της εφαρμογής αυτών και περιοδική ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πτυχή αυτή.

5.10.1. Με βάση το ανωτέρω πλαίσιο, η ΟΚΕ προτείνει:

- Να καταρτισθούν προγράμματα που θα προορίζονται για την εκπαίδευση και ενσωμάτωση των γυναικών στην πανεπιστημιακή ζωή, στην εργασία και τις επιχειρήσεις.
- Να μην επιτραπεί η χορήγηση βοήθειας σε οργανισμούς επιχειρήσεις και άλλους φορείς που δημιουργούν διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στον εκπαιδευτικό, κοινωνικό και αθλητικό τομέα.

5.10.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνει επαναξιολόγηση της στρατηγικής προσέγγισης της Λιβύης ενώ παράλληλα χαιρέτιζει τις πρωτοβουλίες των χωρών του Μαγκρεμπ και του Μασρεκ για τις προσπάθειες που διενεργούν προς την κατεύθυνση της συνεργασίας με τη χώρα αυτή.

5.11. Η ΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει την ίδρυση του Γραφείου Συνεργασίας EuropeAid, το οποίο αποτελεί μία υπηρεσία της Επιτροπής, υπάγεται στις τυπικές διαδικασίες λειτουργίας του οργάνου και δημιουργήθηκε, με απόφαση της Επιτροπής, την 1η Ιανουαρίου 2001 στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της εξωτερικής βοήθειας. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η αρχή λειτουργίας αυτού του Γραφείου, ήτοι οτιδήποτε που μπορεί να διαχειρισθεί και αποφασισθεί άμεσα δεν πρέπει να διαχειρίζεται ή αποφασίζεται στις Βρυξέλλες, είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς απεικονίζει τις προθέσεις της Επιτροπής να μεταβιβάσει βασικές αρμοδιότητες. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι το Γραφείο είναι αρμόδιο για όλες τις φάσεις του κύκλου των ενεργειών που εξασφαλίζουν την υλοποίηση των στόχων που καθορίζονται από τους προγραμματισμούς που εκπονεί η Γενική Διεύθυνση Εξωτερικών Σχέσεων καθώς και η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και εγκρίνονται από την Επιτροπή.

5.12. Στις άμεσες ενέργειες της ΟΚΕ πρέπει να είναι η ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας συμβουλευτικής λειτουργίας στις ΧΕΜ που δεν διαθέτουν Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια (ΟΚΣ), με απώτερο στόχο την δημιουργία αντιστοιχών συμβουλίων στις χώρες αυτές.

5.12.1. Στα πλαίσια αυτά, τον Δεκέμβριο 2000 άρχισε η εφαρμογή δύο περιφερειακών προγραμμάτων σχετικά με τον ρόλο των Οικονομικών και Κοινωνικών εταίρων και τον κοινωνικό διάλογο μεταξύ των Ευρωμεσογειακών εταίρων με συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται σε 1,3 εκ. EUR. Η έναρξη των δύο προγραμμάτων αποφασίσθηκε στην 4η ετήσια συνάντηση των ΟΚΣ στη Λισσαβόνα (1998). Το ένα από τα δύο αυτά προγράμματα έχει την επωνυμία TRESMED, στοχεύει στην συμβουλευτική λειτουργία των Οικονομικών και Κοινωνικών εταίρων, έχει προϋπολογισμό 700.000 EUR, λειτουργεί υπό την αιγίδα του Ισπανικού ΟΚΣ κι έχει διάρκεια 2 έτη, ενώ το δεύτερο σχετίζεται με τον κοινωνικό διάλογο και τα κοινωνικά συστήματα, έχει διάρκεια 18 μήνες, προϋπολογισμό 600 000 EUR και λειτουργεί υπό την αιγίδα του Ιταλικού Ινστιτούτου για τη Μεσόγειο (IMED).

5.12.2. Η ΟΚΕ επικροτεί την έναρξη των δύο αυτών προγραμμάτων και εύχεται να λειτουργήσουν ουσιαστικά και να έχουν δυναμικά αποτελέσματα.

5.12.3. Η ΟΚΕ πρέπει να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες της για διενέργεια επισκέψεων αντιπροσωπειών της (όπως αυτές που πραγματοποιήθηκαν στο Ισραήλ, τις αυτόνομες Παλαιστινιακές Περιοχές, την Ιορδανία και την Αίγυπτο) σε όλες τις ΧΕΜ και σε

τακτικότερη βάση. Η ΟΚΕ χαιρετίζει την διενέργεια επισκέψεων του προέδρου Prodi καθώς και των Επιτρόπων Patten και Lamy στις χώρες του Μαγκρεπ και Μασρεκ, αφού η προσπάθεια για νέα ώθηση στην διαδικασία της Βαρκελώνης πρέπει να συνοδεύεται από την ανάληψη παρόμοιων πρωτοβουλιών που θα τονώσουν το γενικότερο κλίμα της ΕΕΣ και θα εμψυχήσουν την εμπιστοσύνη στους Ευρωμεσογειακούς εταίρους.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2001.

5.13. Τα γεγονότα της 11 Σεπτεμβρίου 2001 καταδεικνύουν την ανάγκη για άμεση ενίσχυση της ΕΕΣ. Η ΕΕ μπροστά στις νέες προκλήσεις που διαμορφώνονται πρέπει να χρησιμοποιήσει τις αποφάσεις της Διάσκεψης της Βαρκελώνης ως το μέσο για την εξομάλυνση του κλίματος που δημιουργήθηκε και την ενίσχυση της πολιτισμικής και πολιτιστικής εγγύτητας των χωρών εταίρων τόσο μεταξύ τους όσο και με τις χώρες της ΕΕ.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS
